

Ministerstwo Rozwoju

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W POLSCE

Warszawa, październik 2016

Opracowanie:

Ministerstwo Rozwoju

Departament Strategii Rozwoju

przy współudziale departamentów:

Innowacji, Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Polityki Eksportowej, Polityki Inwestycyjnej,

Doskonalenia Regulacji Gospodarczych, Oceny Ryzyka Regulacyjnego, Koordynacji Wdrażania Funduszy UE

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
SYNTEZA	6
KONTEKST STRATEGICZNY	9
1. MAKROEKONOMICZNA SYTUACJA POLSKI W 2015 R.	14
1.1 WZROST GOSPODARCZY I JEGO CZYNNIKI.....	15
1.2 INWESTYCJE.....	16
1.3 HANDEL ZAGRANICZNY I KURS WALUTOWY	18
1.4 RYNEK PRACY.....	21
1.5 KOSZTY PRACY	24
1.6 FINANSE PUBLICZNE.....	27
1.7 INFLACJA I POLITYKA PIENIĘŻNA.....	29
2. CHARAKTERYSTYKA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW.....	32
2.1 LICZBA I STRUKTURA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW	33
2.2 SYTUACJA EKONOMICZNO-FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTW	34
2.3 ANALIZA SEKTORA MIKROPRZEDSIĘBIORSTW NA TLE POZOSTAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTW W 2014 R.	38
2.4 INNOWACYJNOŚĆ POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW.....	39
2.5 DIGITALIZACJA – CYFROWA REWOLUCJA PRZEDSIĘBIORSTW.....	51
2.6 BARIERY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W OCENIE PRZEDSIĘBIORCÓW.....	59
3. OTOCZENIE INSTYTUCJONALNE PRZEDSIĘBIORSTW.....	63
3.1 OTOCZENIE REGULACYJNE	64
3.2 FUNKCJONOWANIE SĄDOWNICTWA.....	74
3.3 FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	78
3.4 INFRASTRUKTURALNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	95
3.5 WSPÓŁPRACA PRZEDSIĘBIORSTW W RAMACH SPECJALNYCH STREF EKONOMICZNYCH ORAZ KLASTRÓW	103
4. MIĘDZYKRAJOWE RANKINGI KONKURENCYJNOŚCI – POZYCJA POLSKI	108
ANEKS I TABELA STATYSTYCZNE – DANE DOT. PRZEDSIĘBIORSTW	112
ANEKS II WDRAŻANIE SMALL BUSINESS ACT W POLSCE W 2015 R.	120

WSTĘP

Celem publikowanego od 2003 r. raportu **Przedsiębiorczość w Polsce** jest przybliżenie kluczowego obszaru dla rozwoju gospodarczego, jakim jest przedsiębiorczość. W pojęciu tym się mieści skłonność do podejmowania działalności gospodarczej i uruchamiania procesów rozwojowych w firmie, co niewątpliwie wiąże się z takimi cechami jak innowacyjność, kreatywność, umiejętność myślenia w dłuższej perspektywie, zdolność do identyfikacji trendów rynkowych, ale i skłonność do ryzyka. Te cechy materializują się później w wynikach sektora przedsiębiorstw, które raport prezentuje na tle sytuacji makroekonomicznej w kraju.

Warunki dla rozwoju przedsiębiorstw w ubiegłym roku determinowane były niepewnością co do perspektyw rozwoju gospodarki. W tej sytuacji wyniki gospodarcze polskiej gospodarki można uznać za dobre, a wzrost gospodarczy na poziomie 3,6% był jednym z wyższych w Unii Europejskiej. Odzwierciedleniem ogólnie dobrej sytuacji makroekonomicznej w 2015 r. była poprawiająca się kondycja przedsiębiorstw. Wzrost przychodów, wyników finansowych i nakładów inwestycyjnych nastąpił we wszystkich grupach przedsiębiorstw. Wzrosła również liczba pracujących.

Zaprezentowany stan dotyczy przede wszystkim 2015 r. oraz zmian, jakie miały miejsce w środowisku przedsiębiorców od prezentacji poprzedniego raportu. Podobnie jak we wcześniejszych edycjach raportu, dużo miejsca poświęcono instytucjonalnemu otoczeniu działalności, związanemu w głównej mierze z istniejącymi regulacjami prawnymi, jak również instrumentami wsparcia, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia o charakterze finansowym. Z uwagi na wzrastającą rolę cyfryzacji w działalności gospodarczej, wątek ten został potraktowany nieco szerzej.

Informacje przedstawione w zasadniczej części raportu uzupełnia sprawozdanie z wdrażania *Small Business Act* w Polsce (Aneks II). SBA stanowi spójną strategię wobec małych i średnich przedsiębiorstw, ujętą w propozycje konkretnych działań, które są realizowane zarówno na poziomie wspólnotowym, jak i w poszczególnych krajach członkowskich. Monitoring realizacji działań na poziomie krajowym, w odniesieniu do poszczególnych obszarów priorytetowych SBA, został rozpoczęty, zgodnie z zaleceniami KE, w 2013 r.

SYNTEZA

W 2015 r. wyniki gospodarcze naszego kraju prezentowały się, na tle innych krajów Unii Europejskiej, relatywnie dobrze. Osiągnięty wzrost gospodarczy (3,6%) lokował nasz kraj w gronie europejskich liderów. Był on napędzany głównie popytem krajowym, przy jednoczesnym pozytywnym wpływie popytu zagranicznego.

Pomimo dodatniej kontrybucji inwestycji we wzrost gospodarczy, ich dynamika w 2015 r. spowolniła. Nakłady brutto na środki trwałe w 2015 r. wzrosły o 5,8% wobec wzrostu o 10% w 2014 r. W sektorze przedsiębiorstw w 2015 r. tempo wzrostu inwestycji obniżyło się wyraźnie względem poprzedniego roku (11,8% wobec wzrostu o 16,8% r/r, c. stałe). Poprawiająca się na przestrzeni całego roku sytuacja finansowa firm nie wpłynęła na decyzje inwestycyjne wobec rosnącej niepewności co do perspektyw rozwoju gospodarczego w kraju i na świecie.

Wg danych GUS, w 2015 r. eksport towarów z Polski zwiększył się w skali roku o 8,3%, osiągając blisko 180 mld EUR. Z kolei import wzrósł o 5,2%, do poziomu ok. 177 mld EUR. Zaowocowało to wygenerowaniem nadwyżki handlowej, w wysokości 2,3 mld EUR. Tak dobre wyniki były efektem splotu kilku czynników, m.in.: spadających ceny ropy naftowej, deprecjacji złotego wobec dolara oraz koniunktury na zagranicznych rynkach.

W ujęciu przedmiotowym wzrost sprzedaży eksportowej odnotowano we wszystkich (poza mineralnymi) grupach produktów, w tym najszybszy w przypadku wyrobów przemysłu lekkiego (o 17,4%). Szybciej niż przeciętnie wzrósł także eksport m.in. wyrobów przemysłu drzewno-papierniczego oraz dominujących w polskich obrotach, wyrobów elektromaszynowych, jak również artykułów rolnospożywczych.

Według statystyk bezrobocia rejestrowanego, na koniec 2015 roku bez pracy pozostawało 1.563,3 tys. osób. Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 9,8% i była o 1,6 pkt. proc. niższa niż przed rokiem. Spadła również stopa bezrobocia BAEL (z 8,9% do 7,4%). O wzrastającej efektywności wykorzystania zasobów pracy w Polsce świadczy utrzymujący się od 2011 r. systematyczny wzrost wskaźnika zatrudnienia. W 2015 r. wskaźnik przyrósł aż o 1,3 pkt. proc., osiągając 67,8% (dziesięć lat wcześniej było to 58,3%).

Z kolei klin podatkowy dla przeciętnego wynagrodzenia nieco spadł w stosunku do poprzedniego roku, osiągając poziom 34,7%. Klin podatkowy w Polsce na tle państw regionu Europy Środkowo-Wschodniej pozostaje w dalszym ciągu na relatywnie niskim poziomie, jest też nieznacznie niższy od średniej dla OECD (36%).

Udział wydatków prawnie zdeterminowanych w budżecie państwa wzrósł w 2015 r. o 0,3 pkt. proc., do poziomu 73%. Od szeregu lat ogranicza to możliwości rządu w kształtowaniu wielkości deficytu budżetu państwa. W 2015 roku wartość deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniosła minus 46,6 mld zł (2,6% PKB), a dług sektora stanowił 51,3% PKB.

Obraz kondycji polskiej gospodarki w 2015 r. uzupełniają poprawiające się wyniki przedsiębiorstw. Przychody ogółem firm zatrudniających powyżej 9 osób przekroczyły 3 bln zł, a ich dynamika (3,1%) była wyższa niż w 2014 roku (2,7%). Tempo wzrostu przychodów wyprzedzało tempo wzrostu kosztów powodując wyraźną poprawę wyników finansowych. Wynik finansowy brutto przedsiębiorstw w roku 2015 wyniósł 143 mld zł, wykazując wzrost o 4,7% (rok wcześniej wzrost o 1,7%). Nakłady inwestycyjne wzrosły w tempie dwucyfrowym (12,4%). Wzrost przychodów, wyników finansowych i nakładów

inwestycyjnych nastąpił we wszystkich grupach przedsiębiorstw. W szybkim (2,1%), aczkolwiek nieco wolniejszym niż rok wcześniej tempie (2,6%), wzrosła liczba pracujących.

Na koniec 2015 r. liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON wzrosła do 4,2 mln, przy relatywnie wysokim udziale nowozarejestrowanych podmiotów (8,6%). Analizując strukturę podmiotów aktywnych, tworzących zbiorowość ponad 1,8 mln firm, uwagę zwraca niezmiennie wyższy niż średnio w UE udział sektora mikroprzedsiębiorstw (95,8%). Pomimo obserwowanego spadku udziału przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne w ogólnej liczbie podmiotów w systemie REGON, stanowią one wciąż dominującą pozycję w rejestrze (71%).

W ujęciu sektorowym najwięcej nowych podmiotów zarejestrowano w sekcjach: handel, naprawa pojazdów samochodowych – 77 tys. (spadek o 6,1% w stosunku do 2014 roku), budownictwo - 57 tys. (wzrost o 8,9%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna - 40 tys. (wzrost o 7,6%), przetwórstwo przemysłowe - 27 tys. (wzrost o 0,2%) oraz transport i gospodarka magazynowa- 22 tys. (wzrost o 15,6%).

Polska zajmuje odległe miejsce w międzynarodowych rankingach innowacyjności. W unijnym rankingu European Innovation Scoreboard zajęła w 2016 r. 23. pozycję. Notuje słabe wyniki w wielu wymiarach innowacyjności, m.in. aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw (zwłaszcza MSP) i współpracy w tym zakresie z innymi podmiotami, międzynarodowej aktywności patentowej (niska liczba zgłoszeń patentowych w procedurze PCT, dokonanych w Europejskim Urzędzie Patentowym), komercjalizacji wynalazków w skali międzynarodowej (niewielkie przychody ze sprzedaży patentów i licencji za granicę).

Rok 2014 był kolejnym rokiem wzrostu nakładów na działalność badawczo-rozwojową w Polsce w cenach bieżących. Nakłady te wyniosły 16,2 mld zł i osiągnęły poziom 0,94% PKB, a więc wciąż znacznie poniżej średniej UE (2% PKB w 2014r.). Niemniej uwagę zwraca stosunkowo wysokie w ostatnich latach tempo wzrostu tych nakładów, zwłaszcza komponentu prywatnego (przedsiębiorstw). W przypadku tego ostatniego, przełożyło się to na wzrost w relacji do PKB z 0,23% w 2011 r. do 0,44% w 2014 r.

Od publikacji ostatniego raportu *Przedsiębiorczość w Polsce* kontynuowano działania ułatwiające prowadzenie działalności gospodarczej. Przykładowo, 1 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw. Ustawa wprowadza ujednolicony mechanizm naliczania odsetek w obrocie cywilnoprawnym i zbliża poziom odsetek maksymalnych do rynkowych stóp procentowych. Z początkiem roku weszła również w życie ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów. Nowe przepisy przede wszystkim podnoszą świadomość przedsiębiorców na temat mediacji jako alternatywy wobec procesu sądowego oraz umożliwiają zakończenie konfliktu w tańszy, szybszy i mniej sformalizowany sposób.

Zobiektywizowane kryteria oceny konkurencyjności polskiej gospodarki, na tle innych krajów, przynoszą międzynarodowe raporty i rankingi. Przykładowo w najnowszej edycji raportu Banku Światowego – Doing business 2016 – Polska zajęła 25. miejsce (w gronie 189 państw) w ogólnym rankingu łatwości prowadzenia działalności gospodarczej (*ease of doing business*). Uwzględniając coroczną zmianę metodologii oraz aktualizację danych, oznacza to awans o 3 miejsca w stosunku do raportu z 2015 r. Z kolei w aktualnej edycji rankingu wolności gospodarczej (*Index of Economic Freedom*), Polska zajęła 39. miejsce (na 178 krajów), notując tym samym, czwarty rok z rzędu, awans (o 3 pozycje).

Dynamicznie zmieniające się warunki globalnej konkurencji sprawiają, że nawet najlepsza pozycja w rankingu nie jest dana raz na zawsze. Stąd działania ułatwiające prowadzenie działalności mają charakter ciągły. Aktualnie trwają prace nad pakietem oczekiwanych przez przedsiębiorców rozwiązań, które poprawią otoczenie, w którym funkcjonują, co z kolei przełoży się na wzrost gospodarczy. Propozycje będą łączyć w sobie problematykę związaną z prowadzeniem działalności gospodarczej z zakresu kilku gałęzi i dziedzin prawa, zarówno prawa gospodarczego publicznego, jak i prywatnego. Rozwiązania proponowane przez Ministerstwo Rozwoju zmierzają w szczególności do poprawy relacji przedsiębiorców z organami administracji oraz usprawnienia postępowań administracyjnych.

KONTEKST STRATEGICZNY

W ostatnich 10 latach Polska gospodarka rozwijała się w relatywnie szybkim tempie, zwłaszcza na tle UE. Jednakże, na skutek niekorzystnych uwarunkowań zewnętrznych, a także z uwagi na wyczerpywanie się w Polsce prostych rezerw wzrostu uruchomionych po transformacji ustrojowej (tania siła robocza, środki zewnętrzne, w tym z UE), przy braku nowych czynników napędowych, wzrost gospodarczy w ostatnich latach spowolnił. W rezultacie istnieje zagrożenie trwałego osłabienia tempa rozwoju gospodarczego w efekcie negatywnych trendów demograficznych, niskiego tempa wzrostu produktywności pracy oraz najniższej w regionie stopy inwestycji (20,1% w 2015 r.). Wyczerpywanie się dotychczasowych dźwigni wzrostu i konkurencyjności to zagrożenie 5 pułapkami rozwojowymi: (1) pułapką średniego dochodu, (2) pułapką braku równowagi, (3) pułapką przeciętnego produktu, (4) pułapką demograficzną, (5) pułapką słabości instytucji.

Celem uniknięcia tak zdefiniowanych pułapek określono nową wizję rozwoju, ujętą w przyjętym 16 lutego 2016 r. przez Radę Ministrów „Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”. 29 lipca 2016 r. Ministerstwo Rozwoju skierowało do konsultacji społecznych¹ „**Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**”, będącą rozwinięciem Planu. Strategia precyzuje wizję strategiczną, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Zawarta w niej koncepcja odpowiedzialnego rozwoju oznacza oparcie wzrostu gospodarczego na solidnych fundamentach, jakimi są przedsiębiorczość, pracowitość, zasoby i umiejętności Polaków. Stabilne, oparte na innowacyjności podstawy konkurencyjnej i zrównoważonej gospodarki, to kapitał do wykorzystania przez przyszłe pokolenia.

Głównym celem „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju” (SOR) jest **tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym i terytorialnym**. Wyodrębniono również trzy cele szczegółowe, opisane poniżej.

Cel szczegółowy I - Trwały wzrost gospodarczy oparty na dotychczasowych i nowych przewagach

- (1) Reindustrializacja przeprowadzona przy jak najpełniejszym wykorzystaniu polskich zasobów.
- (2) Rozwój innowacyjnych firm tj. m.in. zwiększanie stopnia zaawansowania technologicznego produktów, stymulowanie powstawania nowych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych w oparciu o własne zasoby przedsiębiorstw.
- (3) Małe i średnie przedsiębiorstwa czyli rozwijanie potencjału polskich firm tak, by stawały się one coraz większe dzięki działaniom w zakresie m.in. otoczenia prawnego prowadzenia biznesu.
- (4) Kapitał dla rozwoju poprzez zmobilizowanie środków finansowych, w tym sektora prywatnego, w celu znacznego zwiększenia poziomu inwestycji w Polsce.
- (5) Ekspansja zagraniczna polskich przedsiębiorstw będąca elementem pomnażania rodzimego kapitału poprzez zwiększenie ekonomii skali oraz wzmocnienie obecności na dotychczasowych i wchodzenie na nowe, w szczególności szybko rozwijające się rynki.

Cel szczegółowy II - Rozwój społecznie i terytorialnie wrażliwy

- (1) Spójność społeczna – jako warunek gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia, dobrej jakości miejscami pracy i dużą skalą przedsiębiorczości.
- (2) Rozwój zrównoważony terytorialnie – uznając włączenie w procesy rozwojowe obszarów problemowych, także mniejszych miast i peryferyjnych obszarów wiejskich. Korzyści z rozwoju

¹ Trwające końca września 2016 r.

gospodarczego kraju powinny być dostępne dla wszystkich obywateli, bez względu na miejsce zamieszkania.

Cel szczegółowy III - Skuteczne państwo i instytucje gospodarcze służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu

- (1) Prawo w służbie obywatelom i gospodarki - poprawa jakości stanowionego prawa, w tym zmniejszenie obciążeń regulacyjnych w celu zapewnienia lepszych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce i realizacji potrzeb poszczególnych grup obywateli.
- (2) Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem – zapewnienie instytucji sprzyjających budowie przewag konkurencyjnych kraju i działających w nim podmiotów gospodarczych i społecznych, a także budowa takiego systemu zarządzania rozwojem, który pozwoli na sprawną koordynację najważniejszych procesów gospodarczych i społecznych oraz wzmocni rolę planowania przestrzennego.
- (3) E-państwo – wykorzystanie w skali gospodarki możliwości oferowanych przez dostępne technologie cyfrowe. Elektronizacja procesów obsługi obywateli i przedsiębiorców, jak również wewnątrz administracji.
- (4) Finanse publiczne - realizacja celu strategicznego polityki państwa, jakim jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym i terytorialnym, wymaga stabilnych, efektywnych i zrównoważonych finansów publicznych.
- (5) Efektywność wykorzystania środków UE - przeorientowanie sposobu wykorzystania środków europejskich pod względem zakresu, koordynacji i form wsparcia, w kierunku objęcia dofinansowaniem przedsięwzięć w obszarach interwencji kluczowych dla zdefiniowanych celów rozwojowych, przedsięwzięć cechujących się wysoką wartością dodaną i trwałością efektów.

Realizacji celu głównego oraz celów szczegółowych Strategii będą służyć działania w obszarach związanych z (1) kapitałem ludzkim (wysokie kompetencje i kwalifikacje dostosowane do wyzwań zmieniającej się rzeczywistości) oraz szeroko rozumianym (2) kapitałem społecznym (postawy sprzyjające kooperacji, kreatywności oraz komunikacji, zwiększenie partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne oraz potencjał kulturowy), a także zestaw polityk z triady: (3) transport, (4) energia, (5) środowisko naturalne. Jednocześnie, wśród niezbędnych warunków odpowiedzialnego rozwoju państwa wskazano (6) zapewnienie bezpieczeństwa narodowego. W dobie dynamicznie zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa oraz pojawiania się nowych zagrożeń konieczne jest posiadanie odpowiedniego potencjału i zdolności państwa do przeciwdziałania wewnętrznym i zewnętrznym zagrożeniom.

Kluczowa dla realizacji Strategii jest selektywność podejścia tj. koncentracja na tych produktach, technologiach, branżach lub sektorach, które mają istotne znaczenie dla realizacji celów SOR w dłuższej perspektywie czasowej, a więc mających mierzalny wpływ na zwiększanie produktywności i powiększanie dochodów ludności. Istotne jest również lepsze wykorzystanie własnych potencjałów.

Dotychczasowy system wsparcia przedsiębiorczości i innowacyjności skierowany był bowiem do różnych grup przedsiębiorstw, różnie definiowanych w zależności od rodzaju wsparcia. W nowym modelu, będącym połączeniem działań horyzontalnych i sektorowych, stopniowo następować będzie przechodzenie od rozproszonego wsparcia w kierunku działań skupionych na budowaniu potencjałów firm i systemów przemysłowych. Z jednej strony będą to działania ukierunkowane na stały wzrost produktywności poprzez rozprzestrzenianie się we wszystkich branżach technologii o horyzontalnym zastosowaniu (np. nanotechnologie, zaawansowane materiały, biogospodarka, sensory, robotyka, sztuczna inteligencja). Z drugiej - działania o charakterze regulacyjnym, instytucjonalnym, finansowym i

organizacyjnym, stymulujące rozwój sektorów o potencjale dynamicznego wzrostu, a także służące aktywizacji w Polsce bardziej dochodowych ogniw w globalnym łańcuchu wartości.

Na podstawie analizy przeprowadzonej przy zastosowaniu zestawu kryteriów proefektywnościowych (m.in. wykorzystanie kluczowych technologii horyzontalnych, niska zasobochłonność czy wysoka intensywność technologiczna) i uwzględnieniu potencjału krajowych firm, aktualnie wskazano 10 sektorów strategicznych, które mają szansę stać się przyszłymi motorami polskiej gospodarki. Są to m.in. środki transportu zbiorowego (np. e-busy), elektronika profesjonalna, oprogramowanie specjalistyczne, urządzenia medyczne/e-medycyna/, odzysk materiałowy surowców, żywność wysokiej jakości, itd. Nie jest to lista zamknięta. Będzie ona cyklicznie aktualizowana w procesie przedsiębiorczego odkrywania.

Określenie branż strategicznych będzie służyło przeorientowaniu systemu wsparcia (m.in. działania regulacyjne, programy rządowe lub kryteria w programach współfinansowanych ze środków unijnych, ułatwienia fiskalne, dostęp do informacji) w różnych dziedzinach, np. promocja i wsparcie eksportu, napływ inwestycji zagranicznych, innowacje i technologie. Przewiduje się, że z czasem zostanie wdrożony nowy instrument – kontrakt branżowy, zawierany pomiędzy podmiotami publicznymi a reprezentantami danej branży/sektora. Będzie on formą dostosowanego do potrzeb danego sektora pakietu ww. działań, którego celem jest pobudzenie inwestycji poprzez zapewnienie stabilności otoczenia w perspektywie długookresowej.

Ponadto, przewiduje się możliwość pakietowego wsparcia branż borykających się z problemami strukturalnymi. Takie wsparcie będzie jednak uzależnione od realizacji programów naprawczych o charakterze proefektywnościowym, realizowanych w określonych ramach czasowych. Mogą to być zarówno działania regulacyjne, jak i programy restrukturyzacyjne (redukcja zbędnych mocy, zmiana profilu produkcji, przekwalifikowanie lub outplacement pracowników, budowa ekosystemu innowacyjny itp.).

Z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości, kluczowe znaczenie ma obszar „Małe i średnie przedsiębiorstwa”. Celem interwencji państwa wobec MŚP jest, zgodnie z SOR, zwiększenie ich potencjału gospodarczego, tak aby w konsekwencji wzrósł udział średnich i dużych firm w zbiorowości podmiotów gospodarczych. Jednym z postulowanych kierunków działań w tym obszarze jest Polepszenie otoczenia prawnego prowadzenia działalności. Przysłuży się to przede wszystkim najmniejszym podmiotom. Nie mają one wystarczających zasobów, aby na bieżąco reagować na nowe wymogi prawne i administracyjne. W rezultacie rozwój podmiotów gospodarczych jest hamowany przez zbyt rozległą i skomplikowaną legislację gospodarczą. Postuluje się również zbudowanie bardziej partnerskiego podejścia do zewnętrznych interesariuszy przez administrację publiczną w Polsce. Zdiagnozowane potrzeby dotyczą m.in. zmniejszenia represyjności systemu kontroli przedsiębiorcy. Poprawie komunikacji na linii administracja – przedsiębiorcy będzie służyć również szersze niż dotychczas wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Zidentyfikowana luka w zaspokojeniu potrzeb podmiotów sektora MŚP (w zakresie finansowania kapitałowego i dłużnego) uwydatnia z kolei konieczność działań na rzecz pozyskiwania przez sektor MSP środków na finansowanie i tworzenie warunków rozwoju. Niezbędne jest zwiększenie selektywności wsparcia (ukierunkowanego na działania prorozwojowe) oraz lepsze dostosowanie instrumentów do potrzeb przedsiębiorców (w zależności od skali i rodzaju prowadzonej działalności bądź etap życia przedsiębiorstwa). Ważnym źródłem kapitału dla MŚP może być rozwój akcjonariatu pracowniczego, nowe publiczne instrumenty gwarancyjne, a także możliwości stworzone przez polski rynek kapitałowy (GPW, NecConnect, Catalyst). W realizacji wyżej postawionych celów istotną rolę będzie odgrywała Grupa Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR).

Mimo dynamicznego rozwoju polskiej przedsiębiorczości w dalszym ciągu konieczne jest wsparcie przedsiębiorczości oraz kompetencji zawodowych. Planowe działania zorientowane będą na dostarczenie im niezbędnej wiedzy i umiejętności przedsiębiorców w obszarze m.in. zarządzania kapitałem ludzkim, tworzenia i wdrażania innowacji czy wykorzystania technologii ICT w prowadzeniu działalności gospodarczej. Konieczne będą również inicjatywy nakierowane na sieciowanie przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu, podmiotów sektora nauki, a także jednostek administracji publicznej. Uzupełnieniem tych działań będzie przeciwdziałanie stygmatyzacji przedsiębiorców, którzy ponieśli porażkę biznesową, a także wdrożenie mechanizmów ułatwiających prowadzenie działań sanacyjnych w przedsiębiorstwach.

Wymiar polityki krajowej koresponduje z uwarunkowaniami zarządzania gospodarczego na szczeblu UE. Od sześciu lat głównym instrumentem koordynacji polityki gospodarczej w Unii Europejskiej jest przyjęta przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 r. **strategia „Europa 2020”**. Podstawowym instrumentem wdrażania strategii na poziomie państw członkowskich pozostają Krajowe Programy Reform. Polski Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020” (KPR) został przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 r. Zakłada on korelację polskich celów rozwojowych z priorytetami wyznaczonymi w strategii „Europa 2020”, tj.:

- rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach (ang. smart growth);
- promowaniem gospodarki zrównoważonej – mniej obciążającej środowisko, efektywniej wykorzystującej zasoby, a zarazem konkurencyjnej (ang. sustainable growth);
- wzmacnianiem gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną (ang. inclusive growth).

Polska zadeklarowała w KPR osiągnięcie w 2020 r. m.in. 71% stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat, 1,7% udziału w PKB nakładów na B+R oraz 45% odsetka osób z wykształceniem wyższym w wieku 30-34 lat.

Koordynacja polityki gospodarczej w UE i wdrażania strategii „Europa 2020” przebiega w ramach Semestru Europejskiego, formalnie wdrożonego z początkiem 2011 r. Opublikowanie przez Komisję Europejską 26 listopada 2015 r. *Rocznej Analizy Wzrostu Gospodarczego na 2016 rok (Annual Growth Survey 2016 - AGS 2016)* formalnie rozpoczęło kolejny, szósty cykl Semestru Europejskiego. W AGS 2016 KE zaproponowała utrzymanie priorytetów gospodarczych i społecznych określonych przez Komisję rok wcześniej, bezpośrednio po objęciu przez nią obowiązków jesienią 2014 roku, tj. oparcie polityki gospodarczej i społecznej UE w 2016 r. na trzech głównych filarach: działaniach stymulujących wzrost inwestycji, reformach strukturalnych, odpowiedzialnej polityce budżetowej.

Zgodnie z rytmem Semestru Europejskiego, 26 kwietnia 2016 r. Rada Ministrów przyjęła dokument pn. *Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”. Aktualizacja 2016/2017* (KPR 2016/2017). Jest to już piąta, coroczna aktualizacja przyjętego w 2011 roku KPR. Biorąc pod uwagę obecną sytuację makroekonomiczną, prognozy i priorytety gospodarcze nowego rządu wyłonionego po jesiennych wyborach, określone w „Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”, a także zalecenia Rady UE, skierowane do Polski 14 lipca 2015 r., oraz oceny zawarte w opublikowanym przez KE 26 lutego 2016 r. *Sprawozdaniu krajowym – Polska 2016*, KPR 2016/2017 wskazuje najważniejsze działania, które przekładają się na realizację krajowych celów strategii „Europa 2020” w zakresie zatrudnienia, innowacyjności, energetyki, edukacji oraz przeciwdziałania ubóstwu.

18 maja 2016 r. Komisja Europejska opublikowała komunikat pt. *Europejski Semestr na 2016 r.: zalecenia dla poszczególnych krajów COM(2016) 321*, któremu towarzyszył projekt opinii i zaleceń Rady dla poszczególnych państw członkowskich (*Country-Specific Recommendation – CSR*) w sprawie

aktualizacji Krajowych Programów Reform i Programów Stabilności lub Konwergencji, przedstawionych przez te państwa w kwietniu 2016 r. Projekt zaleceń był następnie przedmiotem prac formacji Rady UE (ECOFIN i EPSCO). Po akceptacji politycznej przez Radę Europejską 28 czerwca 2016 r., zalecenia zostały 12 lipca 2016 r. formalnie przyjęte przez Radę ECOFIN, zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i są opublikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, C 299.

Po przeprowadzeniu przez KE oceny KPR 2016/2017 oraz aktualizacji Programu Konwergencji uznano, że scenariusz makroekonomiczny przyjęty w tych dokumentach jest wiarygodny dla 2016 r. i optymistyczny w odniesieniu do następnych lat. W szczególności KE stwierdziła, że istnieje ryzyko wystąpienia znacznego odchylenia od zalecanej korekty budżetowej w 2016 r. i 2017 r. i niespełnienia warunków paktu stabilności i wzrostu. Ponadto stabilność finansów publicznych w dłuższej perspektywie jest zagrożona przez przewidywany wzrost kosztów związanych ze starzeniem się społeczeństwa. W związku z tym KE ponowiła postulat corocznej korekty budżetowej w wysokości 0,5% PKB i wzmocnienia ram budżetowych, w tym przez ustanowienie niezależnej rady budżetowej.

KE oceniła, że Polska wciąż boryka się z problemem niskiej efektywności administracji podatkowej, zwłaszcza przy poborze podatku VAT, do czego przyczynia się m.in. stosowanie obniżonych stawek VAT w przypadku wielu towarów i usług. Zdaniem KE, obniżone stawki VAT nie są skutecznym instrumentem polityki społecznej; do osiągnięcia celów redystrybucyjnych lepiej nadają się świadczenia społeczne i podatek dochodowy. Dlatego, obok podejmowanych już działań dla zapewnienia poprawy przestrzegania przepisów dotyczących podatku VAT, KE widzi potrzebę ograniczenia przez Polskę nadmiernie rozpowszechnionego stosowania obniżonych stawek VAT.

KE zwróciła uwagę na wyzwania, jakie stoją przed polskim rynkiem pracy – starzenie się siły roboczej, niska wydajność i duża segmentacja rynku pracy, którym dodatkowo towarzyszą słabości systemu edukacji w rozwijaniu u uczniów i absolwentów umiejętności przekrojowych, takich jak umiejętności rozwiązywania problemów, krytycznego myślenia i pracy zespołowej, niezbędnych na szybko zmieniającym się rynku pracy i koniecznych dla innowacji. KE, dostrzegając środki wprowadzone już przez Polskę w celu ograniczenia segmentacji rynku pracy, widzi w złożoności prawa pracy i wysokich ukrytych kosztach zwolnień w przypadku umów na czas nieokreślony przyczynę niechęci pracodawców do zatrudniania pracowników na podstawie tych umów. Z powyższych ocen wynika zaproponowane przez KE zalecenie usunięcia przeszkód zniechęcających pracodawców do wyboru trwałych form zatrudnienia i lepszego dostosowania systemów kształcenia i szkoleń do potrzeb rynku pracy.

KE ponowiła negatywną ocenę preferencyjnych systemów zabezpieczenia społecznego rolników i górników, które jej zdaniem wiążą się z wysokimi kosztami budżetowymi i mogą przyczyniać się do ograniczenia mobilności zawodowej siły roboczej. Ze względu na niekorzystne perspektywy demograficzne, zdaniem KE rozpoczęcie reformy preferencyjnych systemów emerytalno-rentowych i podwyższenie rzeczywistego wieku przejścia na emeryturę (wciąż znacząco niższego od wieku ustawowego) ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia stabilności i adekwatności przyszłych świadczeń emerytalnych, zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy, a także długoterminowej stabilności finansów publicznych.

W obszarze infrastruktury, KE zwróciła uwagę na wciąż utrzymujące się wąskie gardła i niewydolność sieci transportu i łączności oraz sieci energetycznych. Ich usuwanie hamują bariery dla realizacji projektów inwestycyjnych, związane przede wszystkim z otoczeniem prawnym, funkcjonowaniem administracji publicznej i niedostatecznymi umiejętnościami w zakresie zarządzania realizacją projektów inwestycyjnych. Wśród głównych czynników hamujących inwestycje, KE wymieniła niski stopień pokrycia Polski planami zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza na szczeblu gmin, a także nadmierną regulację i niespójności regulacyjne i administracyjne w zakresie prawa budowlanego.

1. MAKROEKONOMICZNA SYTUACJA POLSKI W 2015 R.

Jednym z głównych czynników determinujących poziom aktywności gospodarczej w 2015 r. była utrzymująca się wciąż niepewność co do rozwoju sytuacji na świecie. Kontynuowany spadek cen na rynku surowców i znaczne wahania kursów walut utrzymywały ryzyko spełnienia się negatywnych scenariuszy rozwoju na wysokim poziomie. Gospodarka światowa w dalszym ciągu rozwijała się w relatywnie wolnym tempie, a w drugiej połowie odnotowano jej spowolnienie. Według szacunków Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) światowy wzrost gospodarczy w roku 2015 wyniósł 3,1%, co przede wszystkim uwarunkowane było nieznacznym ożywieniem koniunktury w krajach rozwiniętych oraz jednoczesnym, notowanym już piąty rok z kolei, spowolnieniem wzrostu w krajach rozwijających się. Mimo nadal utrzymującej się słabej koniunktury w krajach strefy euro, Polska notowała relatywnie wysoki wzrost gospodarczy, co sytuowało ją wśród liderów wzrostu. Sprzyjała temu zarówno relatywnie wysoka aktywność inwestycyjna krajowych przedsiębiorstw, jak i przyrost wydatków konsumpcyjnych.

Dobra kondycja przedsiębiorstw umożliwiała zwiększenie inwestycji. W 2015 r. inwestycje przedsiębiorstw wzrosły o 5,8%, co przy bazie z roku 2014 (wzrost o 10%) było dobrym wynikiem, choć skala wzrostu nie została utrzymana. Najsilniej rosły nakłady na środki transportu, ale także zaobserwowano wyraźny wzrost zakupu maszyn i urządzeń oraz środków trwałych, co świadczy o rozbudowie potencjału produkcyjnego przedsiębiorstw. Ta wzmożona aktywność inwestycyjna skłoniła firmy do zwiększenia zadłużenia z tytułu kredytów długoterminowych. Największą aktywność wykazywały przedsiębiorstwa budowlane. Sprzyjały temu zarówno dobra sytuacja finansowa i płynnościowa przedsiębiorstw, jak i niski koszt pozyskania finansowania zewnętrznego.

Wyższa dynamika eksportu niż importu spowodowała, że eksport netto miał dodatni wpływ na kształtowanie PKB. Wysoka konkurencyjność cenowa towarów eksportowych, a także osłabienie realnego kursu złotego sprzyjały wzrostowi eksportu. Osłabienie złotego oraz przyspieszenie aktywności gospodarczej oddziaływało także w kierunku wyższych cen produktów importowanych. Czynnikiem ograniczającym wzrost wartości importu były natomiast niższe ceny surowców. Nastąpiła także redukcja zapasów, co skutkowało ich ujemnym wkładem we wzrost PKB.

Od początku 2015 r. obserwowany jest wzrost zatrudnienia, które przeciętnie w 2015 r. w sektorze przedsiębiorstw było o 1,3%, a w gospodarce o 0,2% wyższe niż w 2014 r. Realne roczne tempo wzrostu płac utrzymało się powyżej 4%.

Warunki panujące w otoczeniu gospodarczym Polski w 2015 r. w porównaniu do roku 2014 nieco się poprawiły. Gospodarka europejska notowała stopniową odbudowę popytu wewnętrznego, a efekt niskiej bazy w handlu z partnerami ze wschodu pozwolił na wzrost dynamiki eksportu z tymi krajami.

Polska należy do krajów, które w dużej mierze wykorzystują swoją atrakcyjność gospodarczą. Fakt, iż kryzys miał ograniczony wpływ na gospodarkę sprawia, że napływ BIZ jest nadal znaczący. Wstępne dane NBP wskazują, że napływ zagranicznych BIZ do Polski wyniósł w 2015 r. ok. 6,7 mld EUR².

W 2015 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych ukształtował się na poziomie minus 2,6% PKB, natomiast dług sektora wyniósł 51,3% PKB. Obniżenie deficytu sektora było efektem wzrostu dochodów ze składek na ubezpieczenie społeczne, związanym z reformą systemu emerytalnego.

² Narodowy Bank Polski, *Bilans płatniczy Rzeczypospolitej Polskiej za I kw. 2016 r.*, s. 40. 28,2 mld zł, przeliczone po kursie średniorocznym EURPLN=4,1839

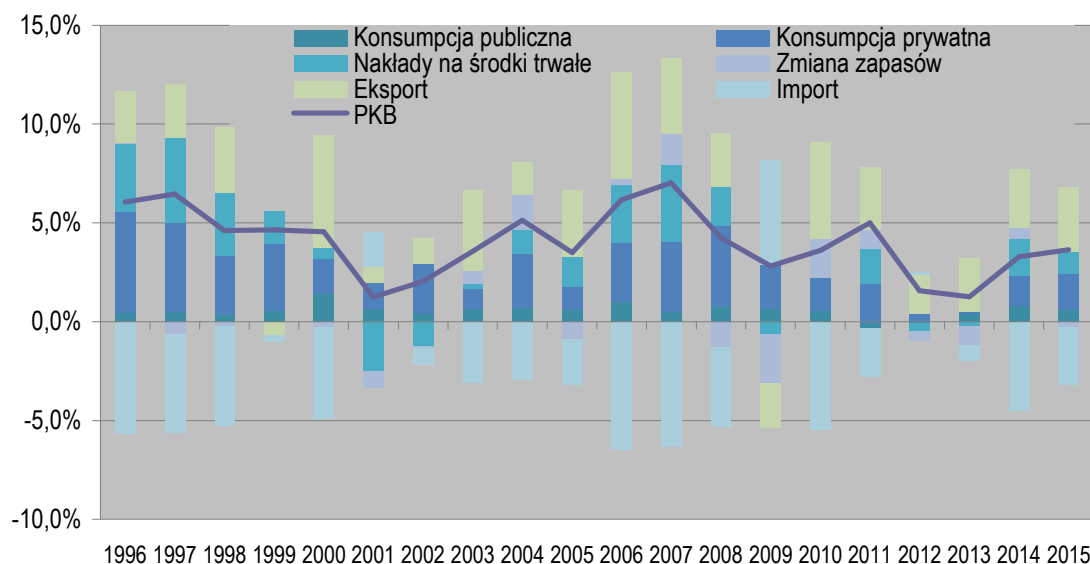
1.1 Wzrost gospodarczy i jego czynniki

Po spowolnieniu obserwowanym w 2009 r. (2,8% wzrost PKB) oraz wyraźnym przyspieszeniu w latach 2010-2011 (o 3,6% i 5,0%), w kolejnych latach tempo wzrostu gospodarczego ponownie wyhamowało, jako pochodna drugiej fali kryzysu. Na tle innych krajów Unii Europejskiej wyniki gospodarcze naszego kraju prezentowały się jednak relatywnie dobrze, lokując nasz kraj w gronie europejskich liderów wzrostu.

W 2015 r. wzrost PKB polskiej gospodarki wyniósł 3,6%. Rok 2015 rozpoczął się lekkim przyspieszeniem tempa wzrostu PKB. W kolejnych kwartałach pozostawało na poziomie przekraczającym 3% (wobec analogicznego okresu roku poprzedzającego). Było to możliwe dzięki przyspieszeniu dynamiki konsumpcji. Szczególnie dobry w tym zakresie okazał się ostatni kwartał 2015 r. Wówczas wzrost PKB wyniósł 4,3% (konsumpcji 4,5%). W rezultacie popyt krajowy wniósł 3,3 pkt. proc. do wzrostu PKB w 2015 r., przy jednoczesnym pozytywnym wpływie popytu zagranicznego (0,3 pkt. proc.).

Na systematyczny wzrost popytu konsumpcyjnego w poszczególnych kwartałach 2015 r. złożyły się: poprawa rocznej dynamiki spożycia indywidualnego oraz wzrost konsumpcji rządowej (głównie w IV kw.). Znaczący wpływ na kształtowanie się popytu konsumpcyjnego, miała poprawa dynamiki realnej dochodów będących w dyspozycji gospodarstw domowych, a także stabilna dynamika kredytów konsumpcyjnych. Zanotowano też polepszenie nastrojów konsumentów. Wspierały je również optymistyczne sygnały napływające z rynku pracy w postaci spadku bezrobocia i wzrostu zatrudnienia.

Wykres 1. Dekompozycja popytowa wzrostu PKB

Źródło: Opracowanie DSR MR³ na podstawie danych GUS.

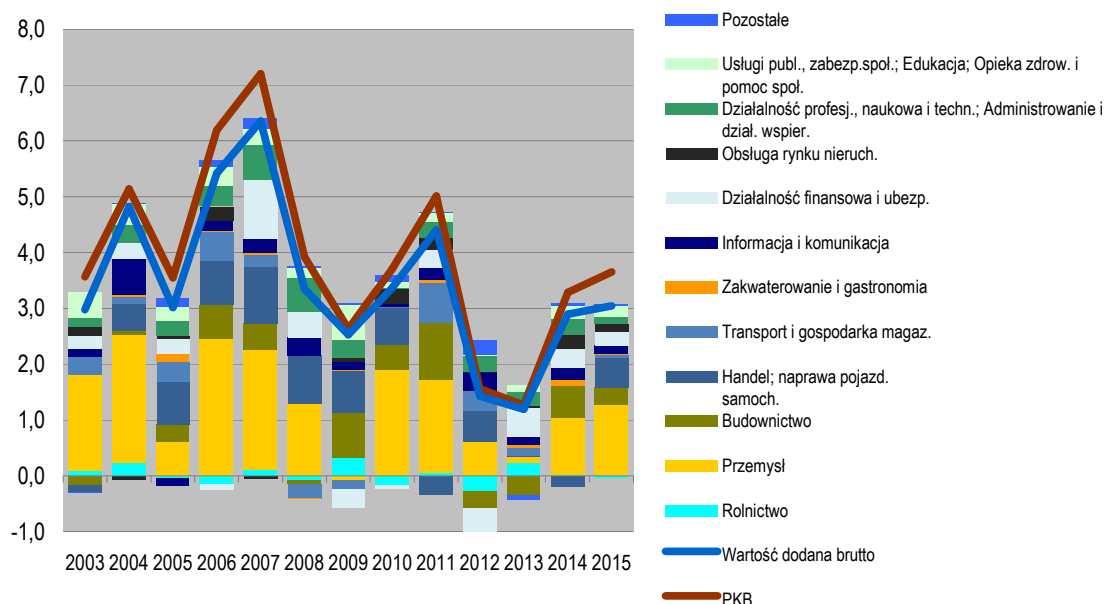
Zmiany w strukturze popytu krajowego i zagranicznego pozostają w ścisłym związku z rolą, jaką we wzroście na przestrzeni kolejnych lat odegrały poszczególne sektory gospodarki. W 2015 r. sektor usługowy, od kilku lat dynamicznie rozwijający się, utrzymał swój dodatni wkład w tworzenie wartości dodanej. Po okresie spowolnienia gospodarczego w 2009 r., kiedy to wkład przemysłu w kształtowanie PKB był bliski neutralnego, w roku 2010 nastąpił powrót do pozytywnego wpływu tego sektora na wzrost

³ Departament Strategii Rozwoju Ministerstwa Rozwoju.

PKB. Tzw. druga fala kryzysu spowodowała zachwianie tej tendencji. Jednak kolejne lata wskazały na trwały powrót pozytywnego wpływu tego sektora na PKB.

W latach 2012-2013 sektor budowlany przechodził recesję. Dopiero IV kw. 2013 r. przyniósł wyraźne odbicie. Ożywienie było kontynuowane w kolejnych latach. W roku 2015 wartość dodana w tym sektorze wzrosła o 4,6%, a produkcja budowlano-montażowa wzrosła o 2,9%.

Wykres 2. Dekompozycja sektorowa PKB w latach 2003-2015

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych Eurostat

W roku 2014 (ostatnie dostępne dane) do wzrostu wartości dodanej w gospodarce przyczyniły się wszystkie główne sektory. Największy wpływ miała dobra kondycja sektora usług, a także przemysł, biorąc pod uwagę, że stanowi niemal 25% PKB.

1.2 Inwestycje

Skala wzrostu nakładów inwestycyjnych w 2015 r. to wypadkowa poprawiającej się na przestrzeni całego roku sytuacji firm przy jednoczesnym zwiększeniu niepewności, która istotnie ograniczała działania podejmowane przez przedsiębiorców. Nakłady brutto na środki trwałe w 2015 r. wzrosły o 5,8% wobec wzrostu o 10% w 2014 r. Także w sektorze przedsiębiorstw w 2015 r. tempo wzrostu inwestycji obniżyło się wyraźnie względem poprzedniego roku (11,8% wobec wzrostu o 16,8% r/r, c. stałe). W 2015 r. łączne inwestycje przedsiębiorstw sięgnęły blisko 137 mld zł. Odpowiadały za to przede wszystkim duże projekty w energetyce oraz w transporcie kolejowym. Zwłaszcza w pierwszym kwartale 2015 r. obserwowano w gospodarce ożywienie w zakresie inwestycji (przy wysokiej bazie z zeszłego roku). W drugim kwartale 2015 r. inwestycje wzrosły o 5,8% r/r). Druga połowa roku przyniosła stabilizację w tym obszarze (wzrost o 4,4% r/r).

Tabela 1. Nakłady inwestycyjne brutto sektora publicznego jako procent PKB

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	4,5	4,8	5,1	5,6	5,8	4,7	4,1	4,5	4,4
UE-28	3,2	3,4	3,7	3,5	3,3	3,1	3,0	2,9	2,9

Źródło: obliczenia DSR MR na podstawie AMECO

Od roku 2012, w porównaniu z wcześniejszym okresem, widoczne jest ograniczenie inwestycji sektora publicznego. Niższe inwestycje sektora instytucji rządowych i samorządowych związane były z kontynuacją procesu konsolidacji finansów publicznych oraz zakończeniem części przedsięwzięć infrastrukturalnych realizowanych w poprzednich latach. W 2015 r. wydatki na inwestycje publiczne w Polsce były wyższe (w ujęciu nominalnym), natomiast w relacji do PKB nieco niższe niż rok wcześniej i stanowiły 4,4% PKB⁴. Na większą skalę sektor publiczny angażował się w inwestycje w pozostałych krajach Europy Środkowo-Wschodniej.

W przypadku Polski inwestycje prywatne miały ponad trzykrotnie większy wkład w tworzenie PKB niż inwestycje publiczne. Od dłuższego czasu wspierają one inwestycje publiczne w generowaniu wzrostu gospodarczego. W horyzoncie kolejnych lat, dodatkowym impulsem dla wzrostu inwestycji w Polsce powinny być działania wskazane w *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* (m.in. nowa polityka inwestycyjna czy Polski Fundusz Rozwoju) oraz fundusze europejskie przyznane Polsce w ramach perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

Tabela 2. Nakłady inwestycyjne brutto sektora prywatnego jako procent PKB

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	17,4	17,7	16,1	14,7	14,8	15,1	14,7	15,2	15,7
UE-28	19,4*	19,2*	16,9*	16,6*	17,0*	16,7	16,3	16,5	16,7

Źródło: Obliczenia DSR MR na podstawie AMECO, * - dane dla UE-27.

Przyspieszenie nakładów inwestycyjnych w latach 2007-2008 pozwoliło na zwiększenie wskaźnika udziału nakładów inwestycyjnych sektora prywatnego w PKB do wielkości zbliżonej do notowanego w najbardziej rozwiniętych gospodarkach UE. W kolejnych latach nakłady sektora prywatnego znacząco spadły, co przy większej dynamice nakładów sektora publicznego, spowodowało znaczący spadek udziału tego sektora w wydatkach ogółem. W 2012 r. odnotowano nieznaczny wzrost udziału nakładów sektora prywatnego w relacji do PKB, a rok 2013 przyniósł jego spadek. W kolejnych latach mieliśmy do czynienia z sukcesywnym wzrostem udziału nakładów inwestycyjnych w PKB. Co ważne, przy spowolnieniu wzrostu całkowitych inwestycji w gospodarce w 2015 r., sektor prywatny osiągnął wzrost o 7,5% i był zbliżony do poprzedniego roku (w sektorze publicznym znaczne spowolnienie wzrostu z 13,5% w 2014 do 1,8% w 2015, r/r).

Po spadku w 2014 r. dynamiki wydajności w przedsiębiorstwach, w roku 2015 zanotowano jej niewielki wzrost. Było to efektem przede wszystkim wzrostu sprzedaży, a nie zatrudnienia. W 2015 roku, rosnące koszty płac miały dynamikę wyższą niż wydajność pracy, przy czym przychody ze sprzedaży rosły wolniej niż koszty wynagrodzeń.

W latach 2013-2015 relacja nakładów brutto na środki trwałe do PKB w Polsce wykazywała tendencję rosnącą: zwiększenie z 18,8% w 2013 r. do 20,1% w 2015 r. W 2015 r. wskaźnik ten przewyższał średnią unijną, która kształtowała się na poziomie 19,6%.

Transakcje BIZ w 2015 roku na świecie – podobnie jak w latach poprzedzających – przebiegały w warunkach zawirowań gospodarczych i geopolitycznych. Stabilność Polski w wielu aspektach sprzyjała kształtowaniu dobrego klimatu inwestycyjnego w Polsce, co zaowocowało realizacją wielu projektów inwestycyjnych w naszym kraju. W 2015 roku napłynęło do Polski ok. 6,7 mld EUR. Na wartość napływu BIZ w 2015 r. złożyły się reinwestowane zyski (ok. 4,8 mld EUR), transakcje na akcjach i

⁴ Dynamika inwestycji publicznych i prywatnych w 2014 r. nie jest porównywalna z latami wcześniejszymi z uwagi na włączenie w 2014 r. do sektora instytucji rządowych i samorządowych PKP PLK S.A., co spowodowało zwiększenie inwestycji sektora gg (publicznych) o ponad 7 mld zł (2,1% inwestycji ogółem) i równoległe zmniejszenie inwestycji poza sektorem gg (prywatnych).

innych formach udziałów kapitałowych (ok. 2,2 mld EUR) oraz ujemne saldo transakcji na instrumentach dłużnych (ok. 0,3 mld EUR). W porównaniu z 2014 r. wartość napływającego do Polski kapitału w formie BIZ była niższa o ok. 2,7 mld EUR, za sprawą ujemnego salda na instrumentach dłużnych oraz niższych reinwestowanych zysków. Głównymi kierunkami napływu inwestycji do Polski w 2015 r. były: Wielka Brytania (2,1 mld EUR), Luksemburg (1,7 mld EUR) oraz Cypr (ok. 1 mld EUR)⁵.

Należy podkreślić, że inwestycje bezpośrednie są wrażliwą kategorią i są ściśle powiązane z uwarunkowaniami zewnętrznymi i wewnętrznymi gospodarki przyjmującej. Ministerstwo Rozwoju dąży do stwarzania warunków w polskiej gospodarce, które umożliwią przyciąganie inwestycji, sprzyjających wzrostowi wartości dodanej i dynamizujących rozwój polskich przedsiębiorstw. Takie inwestycje, będące ważnym nośnikiem technologii, umożliwiają rozwój gospodarki opartej w większym stopniu na wiedzy i innowacjach.

1.3 Handel zagraniczny i kurs walutowy

Rok 2015 charakteryzował się bardzo korzystnymi wynikami handlu zagranicznego. Wg GUS, eksport towarów z Polski zwiększył się o 8,3% (do 179,6 mld EUR), a import o 5,2%, do 177,2 mld EUR. Tym samym po raz pierwszy – od kiedy rejestrujemy obroty w ujęciu euro – wartość eksportu przewyższyła poziom importu. Zaowocowało to wygenerowaniem nadwyżki handlowej, w wysokości 2,3 mld EUR⁶. Wyniki te były efektem splotu kilku czynników, w tym m.in.: spadających cen ropy naftowej, deprecjacji złotego wobec dolara oraz koniunktury na zagranicznych rynkach.

Już tradycyjnie decydujący wpływ na dynamikę polskiego eksportu w 2015 r. miała z naturalnych względów sytuacja na ważniejszych rynkach unijnych, zwłaszcza na głównych rynkach strefy euro. Zgodnie z danymi Komisji Europejskiej, w 2015 r. notowano dalszą poprawę koniunktury na rynkach unijnych - PKB UE przyspieszył ze wzrostu o 1,4% w 2014 r. do 2% w 2015 r., przy czym tylko w jednym państwie członkowskim odnotowano recesję (tj. w Grecji na poziomie 0,2%). Głównym motorem wzrostu gospodarczego unijnych gospodarek było spożycie prywatne, wspierane nieznaczną poprawą na rynku pracy oraz zwiększeniem realnych dochodów do dyspozycji. Czynnikiem korzystnie oddziałującymi na wzrost w państwach członkowskich były ponadto: spadające ceny ropy naftowej, niski kurs wymiany euro oraz niskie stopy oprocentowania. Inaczej niż w przypadku rynków wschodzących, dla krajów unijnych rok 2015 był także okresem ożywienia w handlu.

Kraje strefy euro rozwijały się w tempie 1,7%, czyli najszybszym od 2010 r., a jednocześnie o 0,8 pkt. proc. szybszym niż w roku poprzednim. Gospodarka naszego najważniejszego partnera handlowego – Niemiec – rozwijała się w tempie nieco wyższym niż w roku 2014, tj. 1,7%. Decydującym czynnikiem tego wzrostu był popyt wewnętrzny, a nieznaczny wkład miał także eksport netto. Z punktu widzenia naszego eksportu szczególnie cieszy, notowane w 2015 r., przyspieszenie wolumenu niemieckiego importu (towarów i usług), tj. o ponad 2 pkt. proc., do 5,8%. W takim samym tempie zwiększył się wolumen importu Wielkiej Brytanii oraz Niderlandów, co oznaczało przyspieszenie odpowiednio o: 3,3 pkt. proc. oraz 1,6 pkt. proc. Z kolei tempo wzrostu czeskiego importu wyniosło 8,2% w 2015 r. i było o prawie 2 pkt. proc. wolniejsze niż w roku poprzednim.

Z powyższym kontrastuje znaczące pogorszenie koniunktury gospodarczej państw WNP. Wzrost gospodarczy tego ugrupowania systematycznie i istotnie spowalniał od 2011 r., jakkolwiek do 2014 r.

⁵ Dane wstępne, Narodowy Bank Polski, *Bilans płatniczy Rzeczypospolitej Polskiej za I kw. 2016 r.*, s. 40. wartości przeliczone po kursie średniorocznym EURPLN=4,1839

⁶ W 2015 r. w ujęciu dolarowym nadwyżka wyniosła 2,7 mld USD, a złotowym 9,9 mld PLN i w obu przypadkach notowano ją po raz pierwszy od 1990 r.

utrzymywał się na plusie. Natomiast rok 2015 przyniósł - po raz pierwszy od 2009 r. – recesję na poziomie 2,8%, w tym w Rosji i na Ukrainie w wysokości odpowiednio 3,7% i blisko 10%.

W 2015 r. korzystny wpływ na wyniki polskiego eksportu miał kurs walutowy. Wzmocnienie konkurencyjności cenowej i poszerzenie marginesu opłacalności eksportowanych towarów wynikało z wyraźnego umocnienia dolara, tj. waluty w której rozliczane jest ok. 25% naszego eksportu. Aprecjacja dolara w złotych aż o 19,5% oraz jednocześnie utrzymanie kursu EUR/PLN na poziomie sprzed roku zdecydowały o umocnieniu NEER (kursu złotego w relacji do koszyka głównych walut) o 4,2%.

W ujęciu bilansu płatniczego na bazie transakcji (według danych NBP) w 2015 r. eksport towarów wyniósł blisko 171,9 mld EUR i w stosunku do roku poprzedniego był wyższy o 8,3%. W tym okresie import osiągnął wartość 169,7 mld EUR (wzrost o 4,9%). Wyniki te zaowocowały wygenerowaniem nadwyżki obrotów towarowych w wysokości 2,1 mld EUR, podczas gdy przed rokiem notowano deficyt na poziomie prawie 3,3 mld EUR.

Relacja eksportu towarów do PKB wyniosła w 2015 r. 42%, co oznacza wzrost o 8,7 pkt. proc. w ciągu ostatnich 5 lat. Taka poprawa wskaźnika wynikała ze zdecydowanie szybszego wzrostu eksportu w latach 2010-2015 (o 56% w ujęciu zł) niż PKB (o niecałe 25%). Po uwzględnieniu usług relacja ta wzrosła do blisko 50% w 2015 r. wobec 40% w 2010 r.

Tabela 3. Relacja eksportu towarów i usług do PKB w latach 2010-2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
GUS						
Wzrost PKB w %	3,7	5,0	1,6	1,3	3,3	3,6
PKB w mld zł	1 445,1	1 566,6	1 629,0	1 656,3	1 719,1	1 789,7
NBP (w ujęciu płatniczym, towary i usługi)						
Eksport w mld zł	578,5	666,8	723,7	766,9	815,7	883,3
Eksport/PKB w %	40,0	42,6	44,4	46,3	47,4	49,4
GUS (w ujęciu rzeczowym)						
Eksport w mld zł	481,1	558,7	603,4	647,9	693,5	750,8
Eksport/PKB w %	33,3	35,7	37,0	39,1	40,3	42,0

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych NBP i GUS.

W 2015 roku, analogicznie jak w roku poprzednim, zdecydowanie korzystniej kształtowały się obroty handlowe z rynkami rozwiniętymi gospodarczo (gdzie eksport zwiększył się o 10,4%, do 153,9 mld EUR, import o 6,8%, do 118,5 mld EUR, a nadwyżka obrotów zwiększyła się o 7 mld EUR, do 35,4 mld EUR) niż z rynkami słabiej rozwiniętymi (gdzie eksport spadł o blisko 3%, do 25,6 mld EUR, a import wzrósł o 2,2%, do 58,7 mld EUR i w konsekwencji deficyt obrotów pogłębił się o 2 mld EUR, do prawie 33,1 mld EUR).

Relatywnie szybki wzrost wywozu na rynki rozwinięte wynikał z dynamicznego zwiększenia sprzedaży do Unii Europejskiej, tj. o 11%, do 142,5 mld EUR. Jednocześnie był to najszybszy wzrost od roku 2011. Wśród krajów unijnych szczególnie szybko zwiększył się wywóz do: Hiszpanii (o 15,8%), Włoch (o 15,5%), Niemiec (o 15,1%), Wielkiej Brytanii (o 14,5%), Rumunii (o 13,8%), Austrii (o 12,6%) oraz naszego głównego partnera handlowego, Niemiec (o 11,6%). Wyraźnie wolniejszy wzrost importu z UE w tym okresie (o 7%) zdecydował jednocześnie o zwiększeniu dodatniego salda obrotów o 7,2 mld EUR, do 36,2 mld EUR.

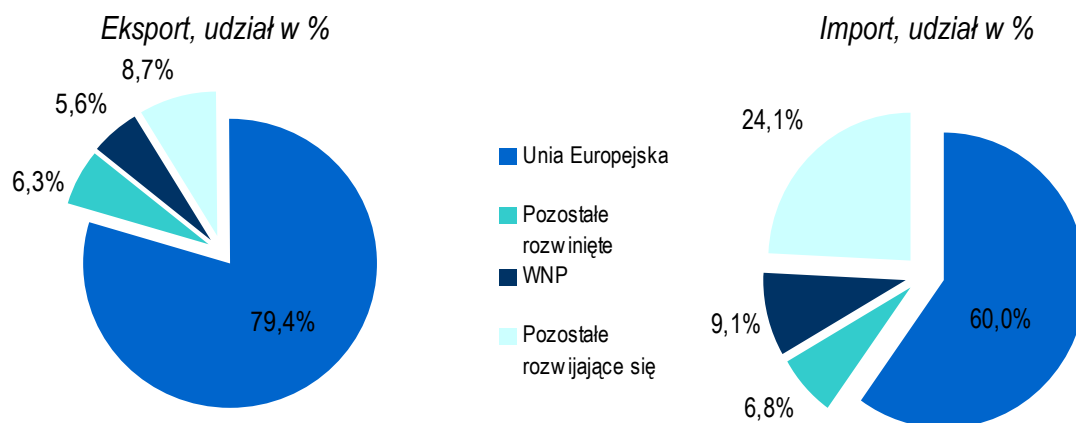
Relatywnie wolno natomiast zwiększyła się sprzedaż na pozaunijne rynki rozwinięte (tj. o 3,8%, do 11,4 mld EUR), o czym zdecydował, utrzymujący się od 2014 r., trend spadkowy eksportu do Norwegii (o 11,5% w 2015 r.). Z drugiej strony, wśród tej grupy państw, szybko wzrósł wywóz do Kanady (o 17,8%), USA (o 11%) oraz Szwajcarii (o 14,6%). Import do pozaunijnych rynków rozwiniętych zwiększył się o 5,2%, w tym w tym z USA o ponad 15% i z Kanady o ponad 8%.

Wspomniane wcześniej zmniejszenie eksportu na rynki słabiej rozwinięte było rezultatem jego głębokiego spadku do krajów Wspólnoty Niepodległych Państw (o ponad 20%, do 10,1 mld EUR), w tym do Rosji o ok. 27%, na Ukrainę o 5,2% i na Białoruś o ok. 25%. Pozytywnym zjawiskiem w obrotach z WNP była natomiast redukcja głębokiego deficytu (o 2,4 mld EUR, do 6 mld EUR), o czym zadecydował głębszy niż eksportu, spadek importu z tej grupy państw (o ok. 24%), w tym z Rosji o 26%. W przypadku Rosji, w decydującej mierze, było to rezultatem spadku przywozu produktów mineralnych (o 35%), o czym z kolei zadecydowały dalsze drastyczne obniżki cen ropy naftowej (tj. o blisko połowę w 2015 r., do ok. 52 USD za baryłkę). Przełożyło się na zmniejszenie udziału produktów mineralnych w naszym łącznym przywozie z Rosji – z blisko 75% w 2014 r. do 65% w 2015 r.

Z powyższymi wynikami handlu kontrastuje dynamiczny wzrost obrotów z innymi niż WNP rynkami rozwijającymi się, gdzie notowano wzrost eksportu o 13,8% (do 15,5 mld EUR) oraz importu o 17,4% (do 42,6 mld EUR). W tej grupie państw szczególnie szybko zwiększył się eksport do Egiptu (o ok. 70%), Meksyku (o blisko 60%), Singapuru (o ok. 27%) oraz Turcji (o ok. 20%). Wśród krajów tej grupy należy także odnotować ponad 8% wzrost eksportu do Chin. Z drugiej strony spadki wywozu notowano m.in. do: Zjednoczonych Emiratów Arabskich (o 17%), Serbii (o ok. 6%), Brazylii (o ponad 9%) oraz Algierii (o ok. 40%).

Niewspółmiernie wyższy poziom importu z rynków słabiej rozwiniętych niż eksportu na nie, przy jednoczesnym wyprzedzeniu importowym, przełożył się na dalsze pogłębienie deficytu obrotów z tą grupą państw, do prawie 27,1 mld EUR. W szczególności zadecydowało o tym pogorszenie bilansu obrotów z: Chinami (pogłębienie deficytu o 2,8 mld EUR), Irakiem (przekształcenie nadwyżki w wysokości 0,1 mld EUR w deficyt 0,44 mld EUR), Wietnamem (pogłębienie ujemnego salda o ponad 0,3 mld EUR), Indiami (zwiększenie deficytu o ok. 0,28 mld EUR).

Wykres 3. Struktura geograficzna polskiego eksportu i importu w 2015 r.

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych GUS.

W ujęciu przedmiotowym wzrost sprzedaży odnotowano we wszystkich (poza mineralnymi) grupach produktów, w tym najszybszy w przypadku wyrobów przemysłu lekkiego (o 17,4%). Szybciej niż przeciętnie wzrósł także eksport m.in. wyrobów przemysłu drzewno-papierniczego oraz dominujących w polskich obrotach, wyrobów elektromaszynowych (po ok. 11 %), jak również artykułów rolno-spożywczych (o ok. 9 %).

Największa poprawa salda została wygenerowana w obrotach produktami mineralnymi (o 3,8 mld EUR) oraz artykułami rolno-spożywczymi (o prawie 1,1 mld EUR), która z nawiązką skompensowała

pogorszenie bilansu w wymianie m.in. wyrobami elektromaszynowymi (o prawie 1,3 mld EUR) oraz metalurgicznymi (o ok. 0,5 mld EUR).

1.4. Rynek pracy

W 2015 roku sytuacja na rynku pracy wyraźnie się poprawiła. Liczba pracujących w wieku 15 lat i więcej wynosiła 16,1 mln, a w grupie 20-64 lata 15,7 mln (w obu przypadkach wzrost o 0,2 mln w porównaniu z rokiem 2014). W tym okresie wskaźnik zatrudnienia, określający udział ludności pracującej w wieku 20-64 lata w ogólnej liczbie ludności tej grupy wiekowej wyniósł 67,8% (wyznaczony do 2020 roku cel dla Polski zgodnie ze strategią „Europa 2020” to 71%).

Tabela 4. Sytuacja na rynku pracy w Polsce w latach 2002-2015 w grupie wiekowej 20-64 (średniorocznie, %)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
współczynnik aktywności zawodowej	71,8	70,9	70,4	70,9	69,7	69,4	69,9	70,6	71,1	71,3	71,9	72,3	73,0	73,2
Wskaźnik zatrudnienia	57,7	57,3	57,0	58,3	60,1	62,7	65,0	64,9	64,3	64,5	64,7	64,9	66,5	67,8
stopa bezrobocia BAEL	19,7	19,3	19,0	17,7	13,8	9,6	7,0	8,1	9,5	9,5	10,0	10,2	8,9	7,4
stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku*	18,0 20,0 ⁷	20,0	19,0	17,6	14,8	11,2	9,5	12,1	12,4	12,5	13,4	13,4	11,4	9,8

Źródło: Współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia oraz stopa bezrobocia BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności; stopa bezrobocia rejestrowanego - GUS.

** dotyczy osób, które ukończyły 18 lat i nie osiągnęły wieku emerytalnego.*

Po systematycznym wzroście wskaźnika zatrudnienia dla UE-28 od roku 2002, wskutek kryzysu gospodarczego w latach 2009 i 2010 nastąpiło odwrócenie trendu i spadek wartości wskaźnika odpowiednio o 1,3 pkt. proc. i 0,4 pkt. proc. W roku 2015 wskaźnik ukształtował się na poziomie 70,1% (wzrost o 0,9 pkt. proc.). Wskaźnik zatrudnienia w Polsce (67,8%) jest nadal jednym z niższych w Unii Europejskiej. Niższy od Polski wskaźnik zatrudnienia odnotowano w Bułgarii (67,1%), Belgii (67,2%), Rumunii (66%), Hiszpanii (62%), Grecji (54,9%), Chorwacji (60,5%), Słowacji (67,7%) i we Włoszech (60,5%). Taki sam wskaźnik zatrudnienia jak w Polsce zaobserwowano na Malcie.⁸

W 2015 r. poziom przeciętnego zatrudnienia w gospodarce⁹ wyniósł 8.290 tys. osób (wzrost o 0,9% w porównaniu z 2014 r.). Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ukształtowało się na poziomie 5.602 tys., tj. o 1,3% więcej niż w 2014 r. (wobec wzrostu o 0,6% przed rokiem). Wzrost odnotowano m.in. w informacji i komunikacji, administrowaniu i działalności wspierającej oraz w przetwórstwie przemysłowym. Najbardziej obniżyło się zatrudnienie w górnictwie i wydobywaniu, budownictwie oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej.

⁷ W 2002 r. nastąpiła korekta stopy bezrobocia rejestrowanego w oparciu o dane na temat populacji, ludności rolniczej i aktywności, uzyskane z Narodowego Spisu Powszechnego. Podano wartości przed (18,0%) i po korekcie (20,0%).

⁸ Dane BAEL Eurostat dla grupy osób w wieku 20-64 lata.

⁹ Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, oraz bez rolnictwa indywidualnego, fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w działalności związanej z obroną narodową i bezpieczeństwem publicznym.

W 2015 roku liczba bezrobotnych w Polsce w grupie wiekowej 20-64 lata wyniosła 1.262,7 tys. osób. W stosunku do roku 2014 spadła ona o 252,4 tys. Stopa bezrobocia (BAEL) wyniosła 7,4%, przy czym w przypadku kobiet stopa bezrobocia wyniosła 7,7%, a w przypadku mężczyzn 7,2%.¹⁰

Według statystyk bezrobocia rejestrowanego, na koniec 2015 roku bez pracy pozostawało 1.563,3 tys. osób. Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 9,8% i była o 1,6 pkt. proc. niższa niż przed rokiem.

Mimo, że w końcu 2015 r. w porównaniu z 2014 r. poziom bezrobocia rejestrowanego obniżył się we wszystkich województwach, utrzymało się wysokie terytorialne zróżnicowanie bezrobocia. Najwyższą stopę bezrobocia zanotowano w województwach warmińsko-mazurskim (16,3%), kujawsko-pomorskim (13,3%) i zachodniopomorskim (13,3%). Najniższą stopą bezrobocia charakteryzowały się województwa: wielkopolskie (6,2%), śląskie (8,2%) oraz mazowieckie i małopolskie (po 8,4%). Bezrobocie ma w Polsce w znacznym stopniu charakter długookresowy. Wśród zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych ponad 39% to osoby długotrwale bezrobotne (powyżej 12 miesięcy).

W Polsce, podobnie do większości krajów UE, istotnym problemem jest poziom zatrudnienia wśród osób młodych. Tylko nieliczne kraje mogą poszczycić się wysokimi wskaźnikami zatrudnienia w tej grupie wiekowej - Niderlandy i Wielka Brytania mają wskaźnik bliski 70%. Wraz z pogorszeniem sytuacji gospodarczej w następstwie światowego kryzysu finansowego w roku 2009, nastąpiło odwrócenie trendu poprawy wskaźników zatrudnienia najmłodszej grupy pracowników. W 2015 r. pracowało tylko 24% młodych Greków i 28% Włochów oraz ponad 30% osób w wieku 20-24 w Chorwacji, Hiszpanii czy Bułgarii. Polska ze wskaźnikiem 44,4% również odstaje *in minus* od średniej UE. Wyrażna dysproporcja (9 pkt. proc.) pomiędzy danymi dla Polski i UE widoczna jest również w starszych grupach wiekowych (przedział wiekowy 55-64).

Zauważalne jest powiązanie poziomu wykształcenia ze wskaźnikiem stopy bezrobocia. Wyższe wykształcenie wciąż jest czynnikiem obniżającym ryzyko wystąpienia bezrobocia. Należy ponadto zauważyć, iż to właśnie w grupie osób z wyższym wykształceniem stopa bezrobocia w Polsce była niższa od średniej UE-28 i wyniosła w roku 2015 roku, 4% (UE-28: 5,7%).

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych nadal nie jest w Polsce zjawiskiem powszechnym. W okresie 2013-2015 jedynie 3% osób, wśród osób niepracujących zawodowo, wskazało brak kwalifikacji wymaganych przez pracodawcę jako przyczynę pozostawania bez zatrudnienia. Zaledwie 9% osób 25 lat i więcej podjęło w okresie 2013-2015 jakąkolwiek aktywność dotyczącą podnoszenia kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności (w okresie 2011 – 2013 wskaźnik ten był na poziomie 9,6%). Analiza struktury tych osób pokazuje, iż częściej działania doskonalące podejmowały kobiety (54,6% do 45,4%)¹¹.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. oraz w związku ze stopniowym otwieraniem rynków pracy przez państwa członkowskie, wielu obywateli polskich zdecydowało się na wyjazd zarobkowy za granicę. Następstwem tego był istotny wzrost emigracji w pierwszych latach po akcesji. Wyniki spisu powszechnego w 2011 r. pokazały, że ponad 2 mln osób będących stałymi mieszkańcami Polski, przebywało w momencie spisu dłużej niż 3 miesiące za granicą.

Według szacunku GUS na koniec 2014 r. poza granicami kraju, powyżej 3 miesięcy, przebywało ponad 2,3 mln osób (o 5,6% więcej niż w 2013 r.). Po zauważanym spadku w latach 2008-2010 liczby Polaków przebywających czasowo za granicą, rok 2014 był kolejnym rokiem zwiększenia się liczby Polaków w innych krajach.

¹⁰ Dane BAEL, GUS. Grupa wiekowa 20-64 lata.

¹¹ Czapirski J., Panek T. (red.) (2015) Diagnoza społeczna 2015, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa.

Spośród krajów, które od lat są głównymi kierunkami polskiej emigracji znaczący wzrost Polaków w 2014 r. zaobserwowano w Niemczech, choć nadal najwięcej osób przebywało w Wielkiej Brytanii. Popularnymi destynacjami były również: Irlandia, Holandia, Włochy i Norwegia. Polacy są najliczniejszą grupą imigrantów w tym ostatnim kraju.¹²

Obok wyjazdów zarobkowych obserwowane jest również zjawisko emigracji powrotnej. W latach 2013-2015 nastąpił spadek znaczenia negatywnych czynników ekonomicznych na powrót emigrantów do Polski (w 2015 r. przyczyny ekonomiczne zadeklarowało tylko 23,6% emigrantów, natomiast w 2013 r. - 36,1%). Najbardziej zmniejszył się odsetek osób wskazujących jako powód powrotu zakończenie lub utratę pracy (w 2015 spadek o 7,9% w porównaniu z 2013 r.). Głównym powodem powrotów w latach 2013-2015 był powrót po krótkookresowym wyjeździe zarobkowym stanowiącym element życiowego planu (23,8% odpowiedzi w 2015 r.)¹³. Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2011, 49,7% emigrantów planuje powrót do Polski, 11,7% nie zamierza wracać, natomiast pozostałe osoby nie mają sprecyzowanych planów.¹⁴

Liczba imigrantów w Polsce jest nieznaczna (wśród stałych mieszkańców Polski jedynie 0,3% to cudzoziemcy)¹⁵. Jednym z motywów przyjazdu cudzoziemców jest podjęcie pracy w Polsce. W 2015 r. wydano ponad 65,8 tys. zezwoleń na pracę w Polsce dla obcokrajowców (o 51% więcej niż w 2014 r.). Najliczniejszą grupę uprawnionych stanowili obywatele Ukrainy (76,7%), a następnie Białorusi (3,1%), Mołdawii (2,3%) i Uzbekistanu (2,2%). Najwięcej obcokrajowców podjęło pracę w budownictwie, transporcie i gospodarce magazynowej oraz gospodarstwach domowych zatrudniających pracowników.¹⁶

W 2006 r. wprowadzono uproszczoną procedurę krótkoterminowego zatrudniania obywateli Rosji, Białorusi, Ukrainy, następnie również Gruzji, Mołdawii i Armenii bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Aby móc podjąć pracę w Polsce na okres nieprzekraczający 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy, obywatele tych państw potrzebują jedynie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia pracy oraz tytułu pobytowego uprawniającego do wykonywania pracy (np. wizy). Dzięki wprowadzonemu ułatwieniu wzrosła liczba cudzoziemców pracujących w Polsce. W 2015 r. zarejestrowano ponad 782,2 tys. oświadczeń tego typu, o 102% więcej niż w 2014 r. Ponad 97% dotyczyło obywateli Ukrainy. Głównymi sektorami zatrudnienia były rolnictwo, działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca oraz budownictwo.¹⁷

Największe zapotrzebowanie na pracę cudzoziemców występuje w województwie mazowieckim. Zatrudnienie cudzoziemców koncentruje się w niewielkiej liczbie powiatów m.in.: m.st. Warszawa, płońskim i grójeckim. Wskazane powiaty rejestrują łącznie prawie 40% wszystkich oświadczeń w Polsce.

¹² GUS ((2015) Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2014, Warszawa

¹³ Czapiński J., Panek T. (red.) (2015) Diagnoza społeczna 2015, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa

¹⁴ GUS (2013) Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Ludności i Mieszkań 2011, Warszawa

¹⁵ Eurostat. Dane na 01.01.2014 r.

¹⁶ MRPiPS, <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>, Dane zbiorcze 2015 r., [07.06.2016 r.]

¹⁷ MRPiPS, <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>, Oświadczenia – rok 2015, [07.06.2016 r.]

1.5 Koszty pracy

W porównaniu z rokiem 2014, w 2015 roku koszty pracy (wyrażone w EUR) wzrosły w 25 państwach Unii Europejskiej, natomiast w dwóch spadły¹⁸. Średni wzrost kosztów pracy w państwach UE wyniósł 2,0%. W największym stopniu koszty pracy wzrosły w Wielkiej Brytanii – o 15,2%, w Rumunii – o 8,2% oraz na Łotwie – o 7,3%. W tym samym czasie spadek kosztów pracy odnotowano we Włoszech o 1,0% i na Cyprze – o 0,5%. W Polsce koszty pracy zwiększyły się o 3,5% r/r.

Według danych Eurostat wskaźnik kosztów zatrudnienia ogółem dla UE-28 (bez rolnictwa i administracji publicznej) wyniósł w 2015 r. 25,0 EUR, przy czym najwyższy był w Danii (41,3 EUR), a najniższy w Bułgarii (4,1 EUR). W przypadku państw strefy euro koszt pracy wyniósł 29,5 EUR.

Mimo wzrostu kosztów pracy w Polsce w latach 2004-2015 o 79%, Polska z kosztem płacy na poziomie 8,6 EUR¹⁹ należy w dalszym ciągu do grona państw charakteryzujących się najniższymi kosztami pracy w Unii Europejskiej. Jeszcze słabiej opłacani są pracujący w Bułgarii i Rumunii, Litwie i Łotwie i na Węgrzech.

Na koszty pracy składają się koszty płac oraz koszty pozapłacowe. Rola tej drugiej kategorii kosztów jest w dalszym ciągu znacząca w takich państwach jak: Francja, czy Szwecja, gdzie koszty pozapłacowe stanowiły w 2015 r. ok. 1/3 całkowitych kosztów pracy. Najniższe pozapłacowe koszty pracy ponosili pracodawcy na Malcie, gdzie w 2015 r. stanowiły one 6,6% łącznych kosztów pracy. W przypadku Polski odsetek ten kształtował się na poziomie 18,3%.

Relatywnie niskie koszty płac, dominujące w strukturze kosztów przedsiębiorstw, przez długi czas stanowiły o konkurencyjności polskiej gospodarki i pozwalały na pozyskiwanie inwestycji zagranicznych. Wraz z postępującymi procesami rozwojowymi w Polsce i na świecie, Polska stała się mniej atrakcyjna od państw azjatyckich, gdzie masowo zaczęto realizować inwestycje bazujące na niskich kosztach pracy. Tym samym, koszty pracy jako jedno z głównych źródeł kształtowania pozycji konkurencyjnej Polski zaczęły tracić na znaczeniu na rzecz jakości – w tym jakości kapitału ludzkiego. Obecnie to poziom wykształcenia kadr jest jednym z głównych czynników jakie przyciągają zagraniczny kapitał do Polski. Ważną rolę ogrywają m.in. nowoczesne centra usług dla biznesu tworzące dużą liczbę miejsc pracy wymagających często specjalistycznych umiejętności, czyniąc nasz kraj jednym z liderów w tym zakresie.

W dalszym ciągu większość firm, zwłaszcza krajowych, postrzega koszty pracy jako jedną z głównych determinant prowadzonej działalności. Wyniki badań koniunktury w poszczególnych działach gospodarki przeprowadzanych przez GUS, wg stanu na koniec IV kw. 2015 r.²⁰ wskazują, że koszty pracy są istotną barierą dla 53,8% firm funkcjonujących w przemyśle, 60,6% firm budowlanych, 54,6% w handlu detalicznym, 54,7% działających w obszarze transportu i gospodarki magazynowej. We wszystkich przypadkach odsetki wskazań są niższe niż na koniec 2014 r.

Koszty pracy są istotnym czynnikiem kształtującym ceny w branżach, w których stanowią one znaczną część całkowitych kosztów tj. w sektorze budownictwie, gastronomii, hotelarstwie. Koszty pracy stanowią także duże obciążenie dla zwłaszcza małych i średnich firm i jednocześnie, w opinii przedsiębiorców, poważną barierę w ich rozwoju, zważywszy na fakt, że wynagrodzenie brutto

¹⁸ Brak danych dla Grecji.

¹⁹ W przeliczeniu na 1 godzinę pracy 1 pracownika.

²⁰ *Koniunktura w przemyśle, budownictwie, handlu i usługach 2000-2016*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/koniunktura/koniunktura/koniunktura-w-przemysle-budownictwie-handlu-i-uslugach-2000-2016,4,8.html> [24.06.2014], dane za IV kwartał 2015 w przypadku przemysłu, dane za grudzień 2015 w przypadku budownictwa.

wypłacane pracownikowi to tylko część ponoszonych przez firmę kosztów związanych z zatrudnieniem pracownika.

W 2015 roku tempo wzrostu przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto w sektorze przedsiębiorstw było nieco niższe niż w 2014 roku. Ze względu na niską dynamikę cen konsumpcyjnych w stosunku do 2014 r., przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce²¹ wzrosło realnie o 4,2% i wyniosło 3.900 zł. Natomiast przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw było wyższe realnie o 3,5% w porównaniu z 2014 r. i wyniosło 4.121 zł (nominalnie wzrost o 2,6%). Dynamika siły nabywczej przeciętnych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw była najwyższa od 2008 r.

Kwota wynagrodzeń w 2015 roku w sektorze przedsiębiorstw była wyższa niż rok wcześniej o 4,9% (wobec wzrostu o 4,4% w 2014 roku). Najwyższe wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw uzyskiwali pracujący w sekcjach: informacja i komunikacja (7.227 zł), górnictwo i wydobywanie (6.925 zł) oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w wodę i energię elektryczną (6.563 zł). Najslabiej opłacani byli pracujący w zakwaterowaniu i gastronomii (2.888 zł), administrowaniu i działalności wspierającej (2.901 zł) oraz handlu detalicznym (2.911 zł).

W 2015 r. w sektorze przedsiębiorstw najszybszy wzrost wynagrodzeń odnotowano w administrowaniu i działalności wspierającej (o 5,3% r/r) oraz w informacji i komunikacji (o 4,8%). Najwolniej płace rosły w górnictwie i wydobywaniu (0,8% w skali roku). W żadnej sekcji nie odnotowano spadku wynagrodzeń.

Wzrost wynagrodzeń w ujęciu nominalnym obserwowany jest w Polsce od wielu lat, również w wymiarze wojewódzkim. Wynagrodzenia charakteryzuje jednak znaczne zróżnicowanie terytorialne i nierównomierny wzrost. Różnica między województwem o najniższym i najwyższym wynagrodzeniu w 2014 r. wyniosła ok. 1.760 zł.²² W latach 2001-2014 siedem województw odnotowało wzrost wynagrodzeń przewyższający średni wzrost wynagrodzeń w skali kraju. W największym stopniu wzrosły wynagrodzenia w woj. dolnośląskim (o ponad 100%), małopolskim i łódzkim (ok. 94%), podczas gdy w województwach mazowieckim, zachodniopomorskim i podkarpackim wzrost był najniższy (powyżej 70%).

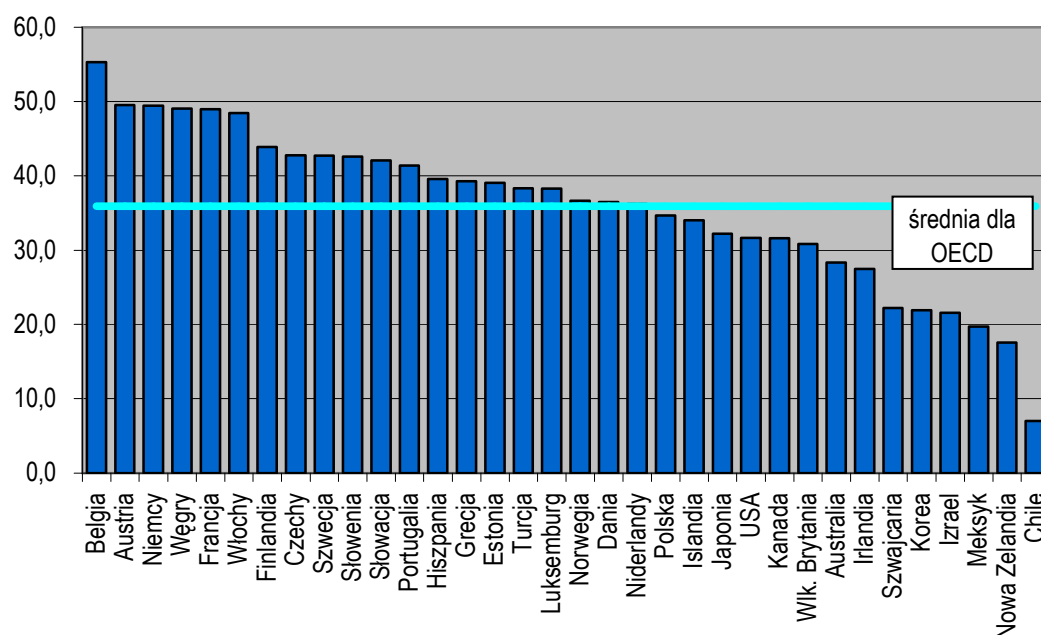
Według danych OECD, tzw. klin podatkowy w Polsce dla przeciętnego wynagrodzenia wyniósł w 2015 r. 34,7%, czyli nieznacznie więcej niż rok wcześniej (według najnowszych danych kształtował się on na poziomie 34,6%) Jego poziom był nieznacznie niższy od średniej dla OECD (35,9%), za co w największym stopniu odpowiadało utrzymujące się zamrożenie kwoty wolnej oraz innych limitów podatkowych. Specyfika klina podatkowego w Polsce (mniej niż proporcjonalny wzrost wraz ze wzrostem uposażeń) wskazuje na znaczną skalę obciążenia osób o najniższych wynagrodzeniach²³. Wielkość klina podatkowego w Polsce zwiększa się od 2009 r. Choć zmiany roczne nie są znaczące, to w okresie 2009-2015 zwiększył się on o prawie 2 pkt. proc.

²¹ Dane dla pełnej zbiorowości.

²² Por. *Regionalne zróżnicowanie wynagrodzeń*, GUS, 01.06.2016.

²³ Zasadniczą część kosztów pracy – obok samego wynagrodzenia netto – stanowią składki na ubezpieczenie społeczne płacone przez pracodawcę i pracownika. Rola podatku dochodowego jest w niższych przedziałach dochodowych nieznaczna.

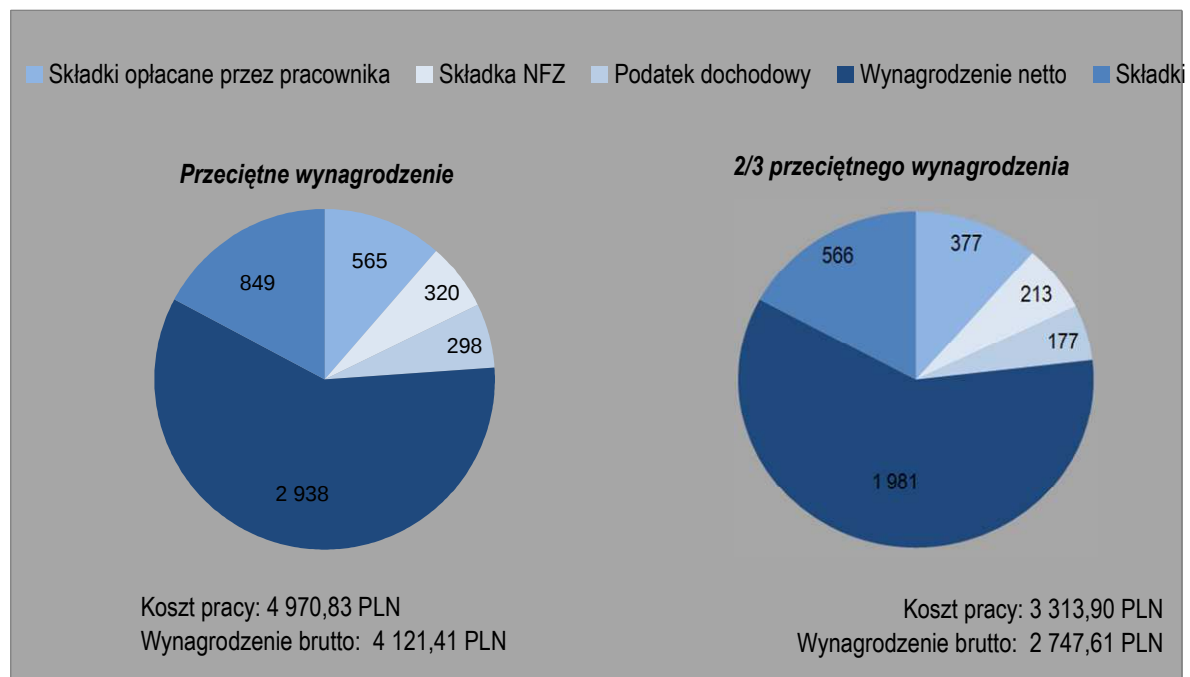
Wykres 4. Klin podatkowy w Polsce i innych krajach należących do OECD w 2015 r.²⁴

Źródło: Taxing Wages 2016, OECD 2016.

Porównując wielkość klina podatkowego w Polsce z wartościami notowanymi przez państwa naszego regionu, jest on znacznie niższy. W 2015 r. był on niższy o 7,4 pkt. proc. niż na Słowacji, o 8,1 pkt. proc. niż w Republice Czeskiej i aż o 14,4 pkt. proc. niższy niż na Węgrzech. Wśród państw UE niższe obciążenia od Polski miały, podobnie w 2014 roku, jedynie Wielka Brytania i Irlandia.

Wykres 5. Struktura kosztów pracy dla przeciętnego wynagrodzenia oraz 2/3 (przeciętnego wynagrodzenia) w sektorze przedsiębiorstw w 2015 r. (wg stawek z grudnia 2015).

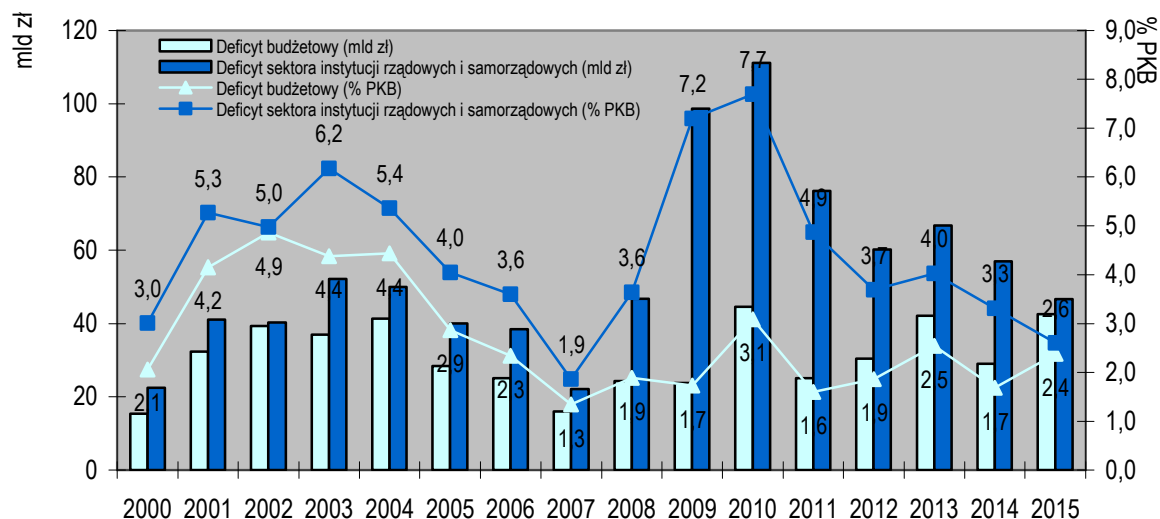
Źródło: Opracowanie DSR MR.

²⁴ Dla osoby samotnej otrzymującej przeciętne wynagrodzenie.

1.6 Finanse publiczne

Możliwość elastycznego kształtowania wydatków, wzrostu udziału wydatków o charakterze prorozwojowym, przy zapewnieniu stabilnych dochodów budżetowych jest jednym z kluczowych wyzwań polityki fiskalnej. Sytuacja w tym zakresie jest ważna dla sektora przedsiębiorstw nie tylko z punktu widzenia tworzenia zrównoważonego i trwałego otoczenia makroekonomicznego, ale również potrzeb pożyczkowych państwa. Konieczność finansowania zadłużenia publicznego wiąże się z pozyskiwaniem przez państwo środków z sektora finansowego przez sprzedaż papierów skarbowych. Ogranicza to możliwość skorzystania z tych środków przez podmioty gospodarcze. Ponadto oczekiwane przez przedsiębiorstwa wprowadzenie udogodnień podatkowych, które ograniczają wpływy do budżetu, jest trudne do zrealizowania, szczególnie w przypadku zwiększonych potrzeb wydatkowania zasobów finansowych budżetu państwa.

Wykres 6. Deficyt budżetu państwa²⁵ i deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (mld zł i % PKB)

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych Eurostat oraz wstępnych danych GUS.

Mimo stale obserwowanego ujemnego salda w zakresie finansów publicznych, stopniowo poprawiająca się koniunktura, wynikająca m.in. z akcesji Polski do Unii Europejskiej oraz dobrej koniunktury w skali globalnej, pozwoliły na znaczące ograniczenie nierównowagi budżetowej całego sektora instytucji rządowych i samorządowych. W latach 2003–2007 wskaźnik deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych Polski do PKB obniżył się z poziomu 6,2% do 1,9%.

Odwroćenie pozytywnego trendu nastąpiło w roku 2008 i kontynuowane było w latach kolejnych. Wraz z nadejściem kryzysu finansowego, przy utrzymującym się wysokim poziomie deficytu strukturalnego budżetu państwa, doszło do znaczącego rozwarstwienia między poziomem wydatków i dochodów budżetu państwa. Wynikiem tego było ukształtowanie się w 2009 r. ponad dwukrotnie wyższego

²⁵ W 2004 r. zmianie uległ sposób klasyfikowania w budżecie państwa transferów rekompensujących ubytek składki w FUS. Do 2003 r. transfer z budżetu państwa rekompensujący FUS ubytek składki z tytułu przekazania części składek osób objętych reformą emerytalną do OFE, finansowany był w formie dotacji z budżetu państwa. Przepisy ustawowe pozwalają na finansowanie kosztów reformy emerytalnej wpływami z prywatyzacji, tj. „spod kreski”. W związku z powyższym od 2004 r. kwota rekompensująca ubytek księgowana jest po stronie rozchodów budżetu państwa, natomiast w FUS pojawiła się nowa pozycja przychodów „refundacja z tytułu przekazania składek do OFE”. Powyższa zmiana wpłynęła bezpośrednio na poziom wydatków budżetu państwa, a tym samym na jego wynik. W związku z tym dane z 2004 r. nie są w pełni porównywalne z latami poprzednimi.

deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych w porównaniu do roku poprzedniego, na poziomie 99,6 mld zł tj. 7,4% PKB. W roku 2010 negatywne tendencje w finansach publicznych państwa zostały podtrzymane. W efekcie ujemnego salda każdego z podsektorów sektora instytucji rządowych i samorządowych jego deficyt osiągnął w 2010 r. najwyższy historycznie poziom 110,9 mld zł.

W 2015 roku wartość deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniosła minus 46,6 mld zł (2,6% PKB), a dług sektora stanowił 51,3% PKB.

Tabela 5. Dług publiczny (mld zł i % PKB)

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Państwowy publiczny dług	mld zł	506,3	527,4	597,8	669,9	747,9	815,3	840,5	882,3	826,8	877,3
	% PKB	47,3	44,4	46,5	48,8	51,8	52,0	51,6	53,3	48,1	49,0
Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (g.g.)	% PKB	47,1	44,2	46,6	49,8	53,6	54,8	54,4	55,7	50,1	51,3

* Szacunki Ministerstwa Finansów.

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Tabela 6. Struktura wydatków budżetu państwa (%)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wydatki zdeteterminowane	74,3	73,1	72,7	74,4	75,0	74,6	74,9	74,4	72,7	73,0
Wydatki elastyczne	25,7	26,9	27,3	25,6	25,0	25,4	25,1	25,6	27,3	27,0

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Obecna struktura wydatków budżetowych implikuje ograniczoną swobodę rządu w kształtowaniu wielkości deficytu budżetu państwa. Zdecydowaną większość wydatków stanowią wydatki zdeteterminowane, związane z obsługą długu publicznego, subwencjami dla jednostek samorządu terytorialnego czy wspieraniem funduszy celowych oraz ich dysponentów, szczególnie ZUS i KRUS. Transfery społeczne, określone ramami prawnymi, wymagają zaangażowania dominującej części wydatków w polskim systemie finansów publicznych. W związku z tym, jedynie ograniczoną ich część rząd może przeznaczyć na inwestycje infrastrukturalne, badania i rozwój, aktywne polityki rynku pracy oraz poprawę jakości funkcjonowania służb publicznych.

Ramka 1. Wieloletni Plan Finansowy Państwa na lata 2015-2018, Program konwergencji – Aktualizacja 2015 i ustawa budżetowa na 2017 r.

Rada Ministrów przyjęła w kwietniu 2016 r. **Wieloletni Plan Finansowy Państwa na lata 2016-2019**. Dokument ten, na mocy znowelizowanej w 2013 r. ustawy o finansach publicznych, został opracowany w nowym układzie i składa się obecnie z dwóch części: Programu konwergencji – Aktualizacja 2016 oraz określenia celów głównych funkcji państwa wraz z miernikami stopnia ich realizacji. Jednym z priorytetów polityki gospodarczej rządu pozostaje stworzenie warunków do szybkiego i zrównoważonego wzrostu przy zapewnieniu optymalnego tempa konsolidacji finansów publicznych. Przyjęte w dokumencie cele oraz działania są spójne z priorytetami wyznaczonymi w strategii Europa 2020, odzwierciedlonymi również w tegorocznej edycji Krajowego Programu Reform.

Polska przedstawiła Komisji Europejskiej Program Konwergencji – Aktualizacja 2016, prezentujący trzyletnią perspektywę rozwoju gospodarczego kraju. Polska pozostaje poza procedurą nadmiernego deficytu, która wszczynana jest wobec państwa którego deficyt przekracza 3% PKB. W roku 2015 Polska osiągnęła deficyt 2,6% PKB i został zredukowany poniżej wymaganego poziomu 3% PKB (z 3,3% PKB w 2014 r. po rewizji).

Szacowany wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych w relacji do PKB w latach 2016–2019, wynosi odpowiednio: -2,6% PKB; -2,9% PKB; -2,0% PKB; -1,3% PKB. Oszacowany wg tej samej metodologii dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w latach 2016–2019 kształtować się będzie odpowiednio na poziomie: 52,0% PKB; 52,5% PKB; 52,0% PKB; 50,4% PKB.

Zgodnie z notyfikacją fiskalną 'kwiecień 2016' deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2015 r. wyniósł 2,6% PKB, natomiast dług ukształtował się na poziomie 51,3% PKB.

Projekt ustawy budżetowej na 2017 rok zakłada, że przyszłoroczne dochody państwa wyniosą 324,1 mld zł, wydatki – 383,4 mld zł, zaś deficyt ma być nie większy niż 59,3 mld zł. PKB według założeń rządu ma wzrosnąć w przyszłym roku o 3,6%, **deficyt sektora finansów publicznych ma wynieść 2,9% PKB**, a inflacja – 1,3%. Projekt przewiduje też, że nominalny wzrost przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej wyniesie 5%, wzrost zatrudnienia w gospodarce narodowej – 0,7%, a wzrost spożycia prywatnego – w ujęciu nominalnym o 5,5%. Wpływy ze środków europejskich określono na 60,2 mld zł, wydatki – na 69,8 mld zł, a deficyt budżetu środków europejskich – na 9,6 mld zł.

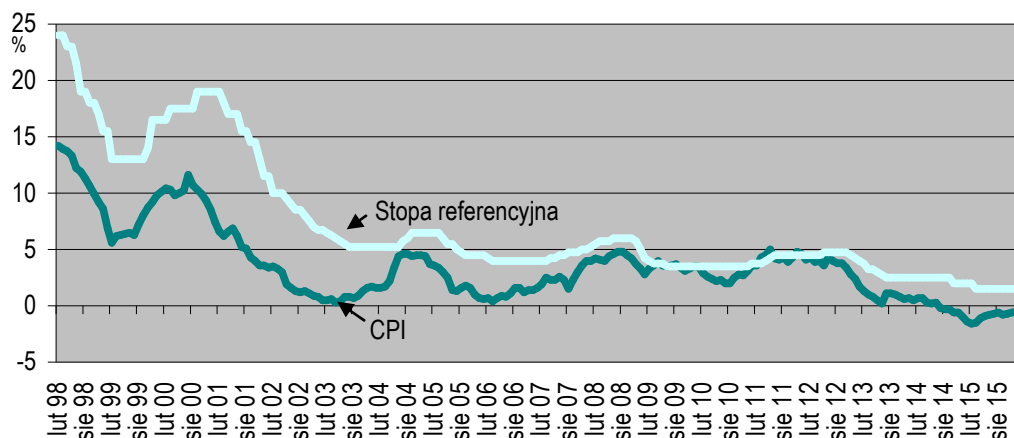
1.7 Inflacja i polityka pieniężna

Wśród czynników charakteryzujących otoczenie przedsiębiorstw jednym z ważniejszych pozostaje stabilność cen oraz, będący jej pochodną, koszt pozyskania pieniądza. Wpływają one bowiem na decyzje przedsiębiorców dotyczące wielkości produkcji, a co za tym idzie także, zatrudnienia i nakładów inwestycyjnych. Na przebieg procesów inflacyjnych oddziałują różne czynniki wewnętrzne i zewnętrzne. Podczas gdy pierwsze w zdecydowanej większości kontrolowane są za pomocą narzędzi charakterystycznych dla polityki monetarnej, to oddziaływanie na przebieg drugich jest bardzo ograniczone. Problemem pozostaje także rozpoznanie ich charakteru oraz intensywności oddziaływania. W 2014 r. na przebieg procesów inflacyjnych wpływały w przeważającej mierze czynniki zewnętrzne – w postaci dużej zmienności cen żywności oraz energii, a w mniejszym stopniu wewnętrzne - związane z presją płacową.

Pierwsze oznaki spadku cen były widoczne już w drugiej połowie 2014 r., choć wówczas roczny wskaźnik nie osiągnął ujemnego wyniku. W roku 2015 w Polsce utrzymywała się deflacja. Powodując ją głównie spadek cen ropy naftowej, wpływał na ograniczenie dynamiki kosztów produkcji, co pozwoliło na zwiększenie zysków przedsiębiorstw. Poziom PPI obniżył się w 2015 r. o 2,2%, co wpływało na poprawę rentowności sektora przedsiębiorstw, szczególnie w budownictwie, przemyśle i transporcie. W całym roku średni poziom cen dóbr i usług konsumpcyjnych pozostawał wyraźnie poniżej celu inflacyjnego NBP. W 2015 r., średniorocznie, ceny towarów i usług konsumpcyjnych pozostały na niższym poziomie w stosunku do cen z 2014 r. (spadek o 0,9%), co diametralnie odbiegało od tempa zmian cen przyjętego w założeniach do ustawy budżetowej (2,3%). Dynamika zmian cen w 2015 r. determinowana była głównie zmiennością cen surowców na rynkach międzynarodowych. Od pierwszych miesięcy 2015 r. dynamika inflacji CPI w skali roku kształtowała się na ujemnym poziomie.

W kolejnych miesiącach spadek cen nieco spowolnił, a do końca roku obserwowana była deflacja. W efekcie, w grudniu 2015 r. spadek cen był najmniejszy i osiągnął wartość 0,5% r/r. Spadkowi dynamiki cen konsumpcyjnych sprzyjały czynniki wewnętrzne związane z brakiem presji popytowej i kosztowej.

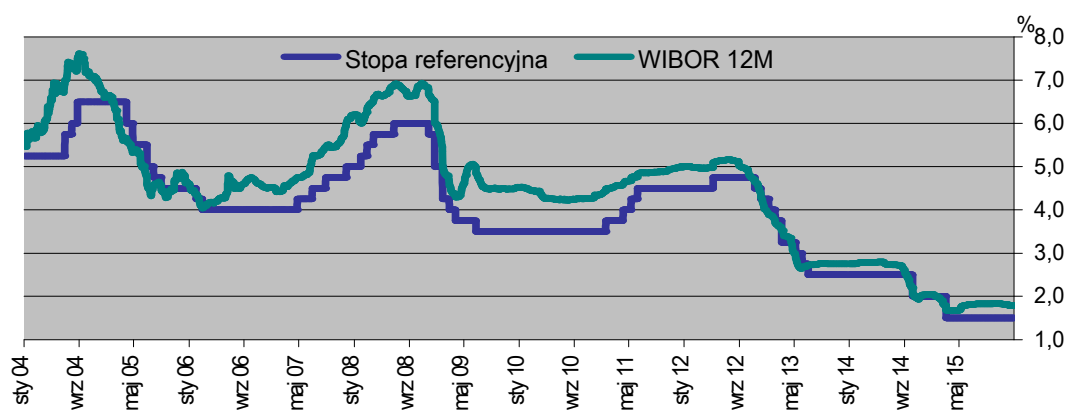
Wykres 7. Stopa referencyjna NBP a inflacja

Źródło: NBP.

Główną determinantą kształtowania sytuacji na rynku pieniężnym w Polsce w 2015 r. były tempo i perspektywy wzrostu aktywności ekonomicznej w otoczeniu gospodarczym Polski. Zgodnie z zapowiedziami, RPP utrzymała stopy procentowe na niezmienionym poziomie. Jednak, w związku z wyraźnym odchyleniem inflacji od celu inflacyjnego, które mogłoby stanowić zagrożenie dla stabilności cen w średnim okresie, 4 marca 2015 r. Rada dokonała dostosowania polityki pieniężnej do zmieniającej się sytuacji gospodarczej poprzez obniżkę stóp procentowych do najniższego poziomu w historii. Wysokość stóp procentowych została ustalona na następujących poziomach: referencyjna – 1,5% (-0,5 pkt. proc.), depozytowa – 0,5% (-0,5 pkt. proc.), lombardowa – 2,5% (-0,5 pkt. proc.), redyskonta weksli – 1,75% (-0,5 pkt. proc.). Rada nie wykluczała dalszych dostosowań polityki pieniężnej, jeśli wskaźnik inflacji będzie dalej utrzymywał się na niskim poziomie, odbiegającym od celu inflacyjnego.

Wykres 8. Kształtowanie się indeksu WIBOR 12 M i stopy referencyjnej

Źródło: NBP.

Poprzez kształtowanie stopy procentowej bank centralny pośrednio oddziałuje na wysokość oprocentowania kredytów i depozytów w bankach komercyjnych. Średnie oprocentowanie stanów

złotowych kredytów dla przedsiębiorstw spadło z 4,2% - na koniec 2014 r., do 3,6% - na koniec 2015 r., zgodnie z nową metodyką ECB.

2. CHARAKTERYSTYKA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW²⁶

Jednym ze wskaźników obrazujących skalę przedsiębiorczości jest liczba i dynamika działających firm. W 1990 r. w Polsce zarejestrowanych było ok. 1,3 mln podmiotów gospodarki narodowej. W 2013 r. liczba podmiotów po raz pierwszy przekroczyła 4 mln. Na koniec 2015 r. liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON wzrosła do 4,2 mln, przy relatywnie wysokim udziale nowozarejestrowanych podmiotów (8,6%). Analizując strukturę podmiotów aktywnych, tworzących zbiorowość ponad 1,8 mln firm, uwagę zwraca nieco wyższy niż średnio w UE udział sektora mikroprzedsiębiorstw (95,8%).

Odzwierciedleniem dobrej sytuacji makroekonomicznej w 2015 r. była poprawiająca się kondycja przedsiębiorstw. Przychody ogółem firm zatrudniających powyżej 9 osób przekroczyły 3 bln zł, a ich dynamika była wyższa niż w 2014 roku. Tempo wzrostu przychodów wyprzedzało tempo wzrostu kosztów powodując wyraźną poprawę wyników finansowych. Nakłady inwestycyjne wzrosły w tempie dwucyfrowym. Wzrost przychodów, wyników finansowych i nakładów inwestycyjnych nastąpił we wszystkich grupach przedsiębiorstw. W szybkim, aczkolwiek nieco wolniejszym niż rok wcześniej tempie, wzrosła liczba pracujących.

Wzrasta również skłonność polskich przedsiębiorstw do inwestowania w badania i rozwój. W 2014 r. nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R kolejny rok z rzędu wyraźnie wzrosły. W relacji PKB ukształtowały się one na poziomie 0,44%, a więc ponad dwukrotnie wyższym niż w 2010 r. (0,19%). Jest to jednak znacznie mniej niż średnio w UE (1,3%), co znajduje odzwierciedlenie w relatywnie niskiej pozycji Polski w tablicy wyników *Innovation Union Scoreboard*.

Postępująca cyfryzacja stymuluje rozwój globalnej gospodarki. Wykorzystanie tkwiących w niej możliwości oznacza niższe koszty, szybszy dostęp do informacji, ułatwienia w komunikacji, usprawnienie realizacji zamówień, dostęp do nowych produktów i usług, itp. Polscy przedsiębiorcy jeszcze w niewystarczającym stopniu wykorzystują szanse, jakie niesie za sobą cyfryzacja, uczestnicząc w ograniczonym zakresie w jej zdobyczach. Chodzi np. o wykorzystywanie chmury obliczeniowej czy systemów klasy CRM lub ERP. Zmiana tego stanu rzeczy będzie jednym z kluczowych czynników utrzymania lub zwiększenia konkurencyjności polskich firm na rynku unijnym i szerzej – globalnym.

Na uruchamianie procesów rozwojowych wpływają postrzegane przez przedsiębiorców bariery prowadzenia działalności. Z badania ankietowego MR²⁷ wynika, że największą barierą dla sektora MŚP jest wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem (ok. 40% wskazań). Wydaje się, że wynika to w większym stopniu z niskiej oceny prawa podatkowego (prawie 2/3 ocen złych lub bardzo złych) niż z krytyki samych stawek podatkowych. Stosunkowo lepiej oceniono sądownictwo gospodarcze (48% ocen złych i bardzo złych). W przypadku rozliczeń z kontrahentami, prawa pracy, kontroli działalności gospodarczej oraz sądownictwa gospodarczego przeważały oceny neutralne lub dobre. W kolejnym rozdziale (III) oraz częściowo w Aneksie II opisano warunki ramowe działalności, wskazując również na działania jakie są podejmowane w celu ograniczenia istniejących barier działalności.

²⁶ Dane szczegółowe (tablice) do tego rozdziału (w zakresie podrozdziałów 2.1–2.3) zawarto w **Aneksie I**.

²⁷ „Trendy rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców”, więcej o badaniu w rozdz. 2.6.

2.1 Liczba i struktura polskich przedsiębiorstw²⁸

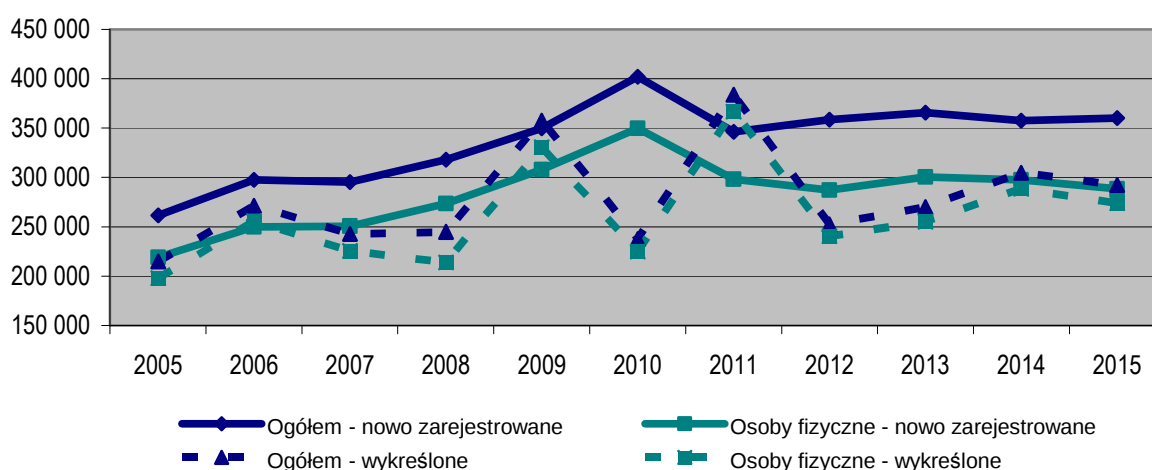
Liczba zarejestrowanych podmiotów na koniec 2015 r. w systemie REGON wyniosła 4.184 tys.²⁹, co oznacza wzrost ich liczby o prawie 65 tys. w stosunku do roku 2014. Podobnie jak w roku 2014 wzrost ten nie był spowodowany zmianą liczby podmiotów zarejestrowanych jako osoby fizyczne, lecz wzrostem liczby spółek handlowych. Pomimo obserwowanego spadku udziału przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne w ogólnej liczbie podmiotów w systemie REGON, stanowią one wciąż dominującą pozycję w rejestrze. W 2015 r. ich liczba wynosiła 2.972 tys., co stanowiło 71% wszystkich podmiotów.

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych jest w sekcji handel, naprawa pojazdów samochodowych – 1.060 tys.. W dalszej kolejności występują sekcje: budownictwo (488 tys. podmiotów), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (405 tys.) oraz przetwórstwo przemysłowe (375 tys.).

Podmioty nowo zarejestrowane oraz wykreślone

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON w roku 2015 wyniosła 360 tys. (o prawie 4 tys. więcej niż w roku poprzednim). Wśród nowo powstających podmiotów zdecydowanie dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (80% ogółu).

Wykres 9. Podmioty nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON

Źródło: *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2015 r.*, GUS, Warszawa 2016.

W ujęciu sektorowym najwięcej nowych podmiotów zarejestrowano w sekcjach: handel, naprawa pojazdów samochodowych – 77 tys. (spadek o 6,1% w stosunku do 2014 roku), budownictwo – 57 tys. (wzrost o 8,9%), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 40 tys. (wzrost o 7,6%), przetwórstwo przemysłowe – 27 tys. (wzrost o 0,2%) oraz transport i gospodarka magazynowa – 22 tys. (wzrost o 15,6%).

²⁸ Dane według klasyfikacji PKD 2007.

²⁹ Należy mieć na uwadze, że stan rejestru REGON nie jest dobrym wskaźnikiem skali przedsiębiorczości w Polsce – szacuje się, że tylko około 50% podmiotów zarejestrowanych w systemie rzeczywiście prowadzi działalność gospodarczą. Dane dotyczące przedsiębiorstw „aktywnych” prezentowane przez GUS pojawiają się z ponad rocznym opóźnieniem.

Najwyższy procentowy wzrost liczby nowopowstałych firm zaobserwowano w województwach: mazowieckim (6,7%), małopolskim (3,6%), dolnośląskim (3,4%) i lubuskim (3,3%). W dziewięciu województwach odnotowano spadek, najgłębszy w podlaskim (o 7,2%), warmińsko-mazurskim (o 7,1%), łódzkim (o 4,9%) i podkarpackim (o 4,6%).

Liczba podmiotów wyrejestrowanych z systemu REGON wyniosła w 2015 r. 292 tys. i była o 12 tys. niższa niż w roku poprzednim (o 4,0%). Spadek liczby wyrejestrowanych podmiotów miał miejsce w większości sekcji gospodarki. Wzrost dotyczył m. in. sekcji: górnictwa i wydobywania (o 26,8%), wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 9,8%) oraz administrowania i działalności wspierającej (o 5,2%).

2.2 Sytuacja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstw³⁰

W 2015 r. w przychody przedsiębiorstw wzrosły w tempie szybszym od kosztów, dzięki czemu nastąpiło wyraźne zwiększenie wyników finansowych. Zwiększyły się także istotnie nakłady inwestycyjne. Tym pozytywnym zjawiskom towarzyszył widoczny wzrost zadłużenia firm (szczególnie zobowiązań krótkoterminowych), co skutkowało zmniejszeniem płynności finansowej.

Liczba pracujących w 2014 roku, po raz pierwszy przekroczyła 5 mln osób³¹. W 2015 roku liczba pracujących jeszcze wzrosła.

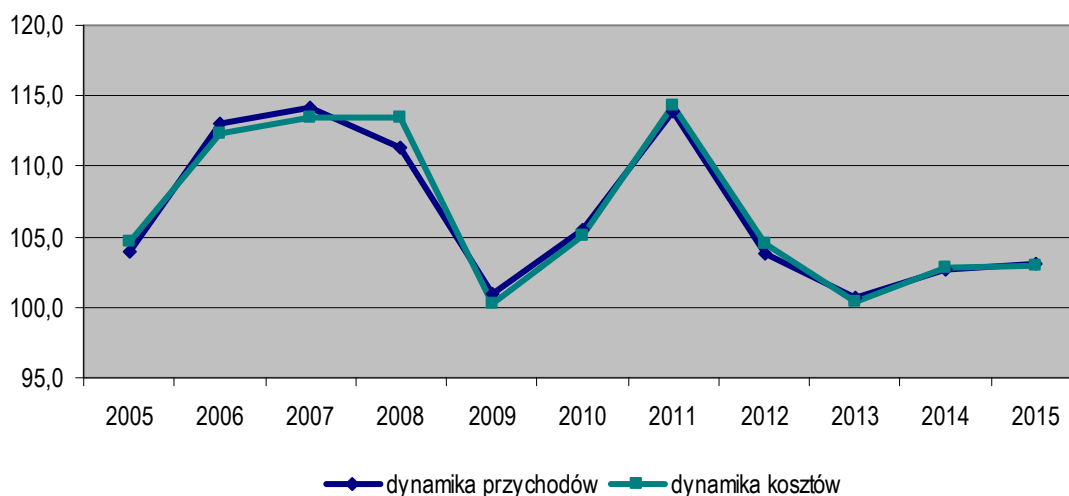
Przychody i koszty

W 2015 r. przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw wyniosły 3.088 mld zł, a więc wzrosły o 3,1% wobec 2,7% rok wcześniej. W przedsiębiorstwach sektora publicznego przychody wzrosły o 1,6%, a sektora prywatnego o 3,2%. Udział sektora publicznego w przychodach obniżył się z 9,2% w roku 2014 do 9,1% w roku 2015. Dynamika przychodów w sektorze prywatnym wyprzedzała dynamikę kosztów, podczas gdy w sektorze publicznym wystąpiła sytuacja odwrotna. W rezultacie wynik brutto w sektorze prywatnym wzrósł, a w publicznym obniżył się.

³⁰ W grupie przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe (z wyłączeniem banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, instytucji ubezpieczeniowych, biur i domów maklerskich, towarzystw i funduszy inwestycyjnych oraz towarzystw funduszy emerytalnych), w których liczba pracujących wynosi powyżej 9 pracowników. Dane prezentowane według klasyfikacji PKD 2007.

³¹ W jednostkach objętych badaniem (sprawozdanie F-01 GUS).

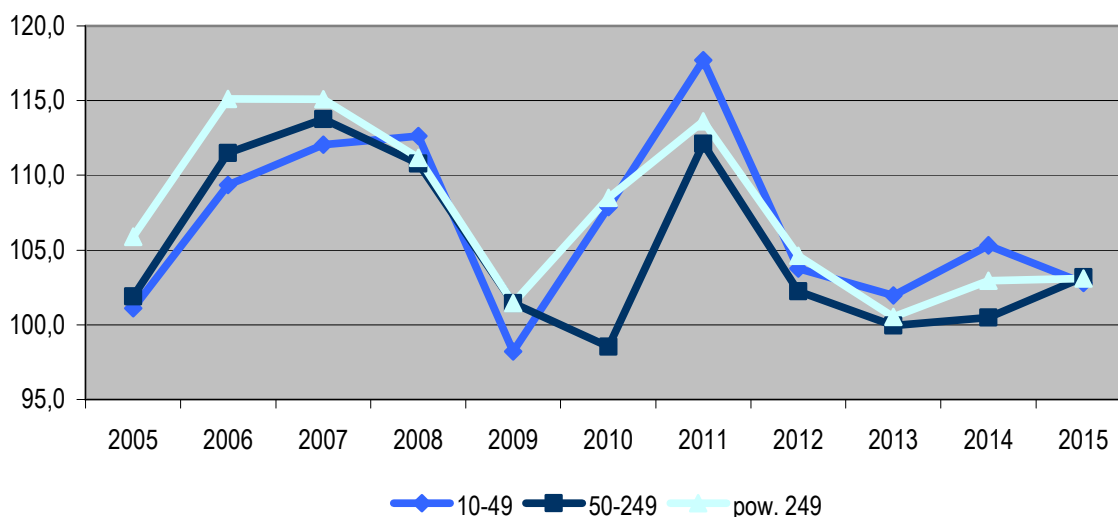
Wykres 10. Dynamika przychodów i kosztów przedsiębiorstw o liczbie pracujących pow. 9 osób

Źródło: Obliczenia DSR MR na podstawie danych GUS F-01

W ujęciu sektorowym najwyższy wzrost przychodów zaobserwowano w sekcjach: pozostała działalność usługowa (o 16,1%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (o 12,1%) oraz działalność w zakresie usług administrowania (o 11,9%). W dwóch sekcjach przychody spadły: w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (o 13,6%) oraz w górnictwie i wydobywaniu (o 5,0%).

Wykres 11. Porównanie dynamiki przychodów przedsiębiorstw według liczby pracujących

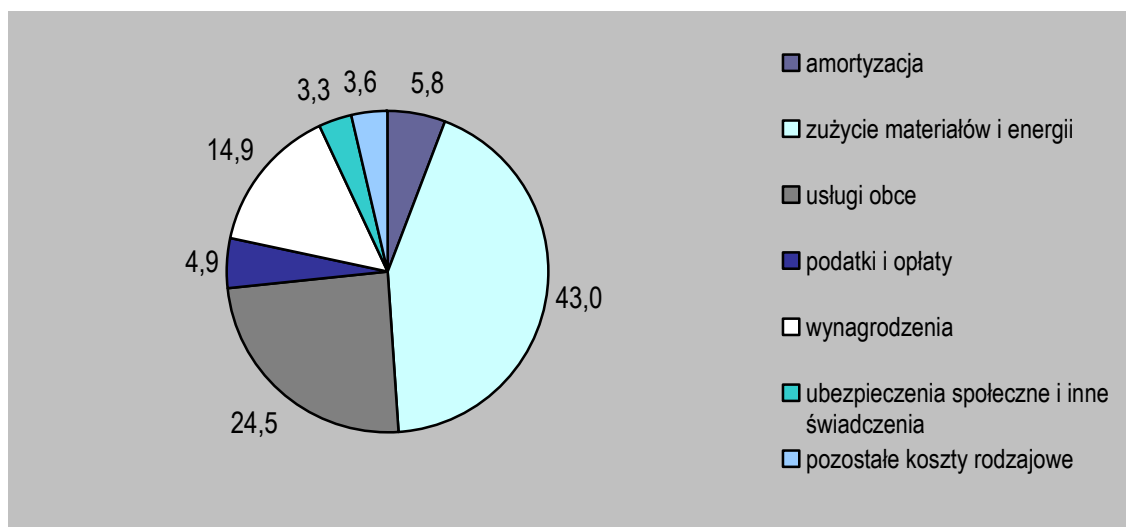
Źródło: Obliczenia DSR MR na podstawie danych GUS F-01

Wzrost przychodów nastąpił we wszystkich grupach podmiotów, najszybszy w firmach średnich, a najwolniejszy – w małych.

Koszty w układzie rodzajowym

W porównaniu z rokiem 2014, w 2015 r. struktura kosztów działalności operacyjnej nie uległa istotnej zmianie. Największą częścią kosztów jest zużycie materiałów i energii (z udziałem 43,0% wobec 44,3% przed rokiem), a następnie usługi obce (24,5% wobec 23,9%) i wynagrodzenia (14,9% wobec 14,6%).

Wykres 12. Struktura kosztów w układzie rodzajowym w 2015 roku

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie bazy F-01 (2015).

Wyniki finansowe

Wynik finansowy brutto przedsiębiorstw w roku 2015 wyniósł 143 mld zł, wykazując wzrost o 4,7% (przed rokiem wzrost o 1,7%). Wzrost wyniku nastąpił we wszystkich grupach przedsiębiorstw wg wielkości.

W większości sekcji wynik brutto zwiększył się, najbardziej w budownictwie (o 88,5%), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (o 85,1%) oraz w działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (o 64,6%). Spadek wyniku nastąpił w pięciu sekcjach: w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 74,0%), w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 15,5%), w działalności w zakresie usług administrowania (o 7,2%), w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (o 3,4%) oraz w górnictwie i wydobywaniu. W tej ostatniej sekcji, jako jedynej, wynik finansowy w 2015 roku był ujemny, wobec dodatniego w roku 2014.

Zobowiązania i płynność finansowa

Wzrost zobowiązań krótkoterminowych był szybszy niż długoterminowych (odpowiednio 6,4% i 5,4%). Wzrost obu kategorii długu odnotowano we wszystkich grupach podmiotów, najwolniej w podmiotach średniej wielkości. Dość wysoki wzrost zobowiązań krótkoterminowych skutkował spadkiem wszystkich trzech wskaźników płynności finansowej zarówno w pełnej zbiorowości statystycznej badanych podmiotów, jak również w podmiotach najmniejszych i największych. Jedynie w podmiotach średniej wielkości, w których zobowiązania krótkoterminowe wzrosły najwolniej (o 1,7%), odnotowano wzrost płynności finansowej na wszystkich poziomach.

Działalność eksportowa

Podobnie jak w latach poprzednich, dynamika przychodów z działalności eksportowej w przedsiębiorstwach była wyższa niż dynamika przychodów z całokształtu działalności. W efekcie od wielu lat obserwuje się powolny, lecz stały wzrost udziału przychodów z eksportu w przychodach przedsiębiorstw ogółem (z 20,37% w roku 2014 do 20,40% w roku 2015).

Aktywność inwestycyjna

W 2015 r. nakłady inwestycyjne wyniosły 164 mld zł, wykazując wzrost o 12,4% (rok wcześniej nakłady wzrosły o 13,1%). Wzrost nakładów nastąpił we wszystkich grupach przedsiębiorstw wg wielkości.

Najwyższy wzrost inwestycji miał miejsce w sekcjach: działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (o 38,4%), budownictwie (o 31,6%), działalności w zakresie usług administrowania (o 31,5%) oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 26,2%). Wartość nakładów inwestycyjnych spadła natomiast w pięciu następujących sekcjach: działalności finansowej i ubezpieczeniowej (o 44,6%), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (o 42,6%), górnictwie i wydobywaniu (o 21,1%), rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (o 9,5%) oraz w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (o 3,3%).

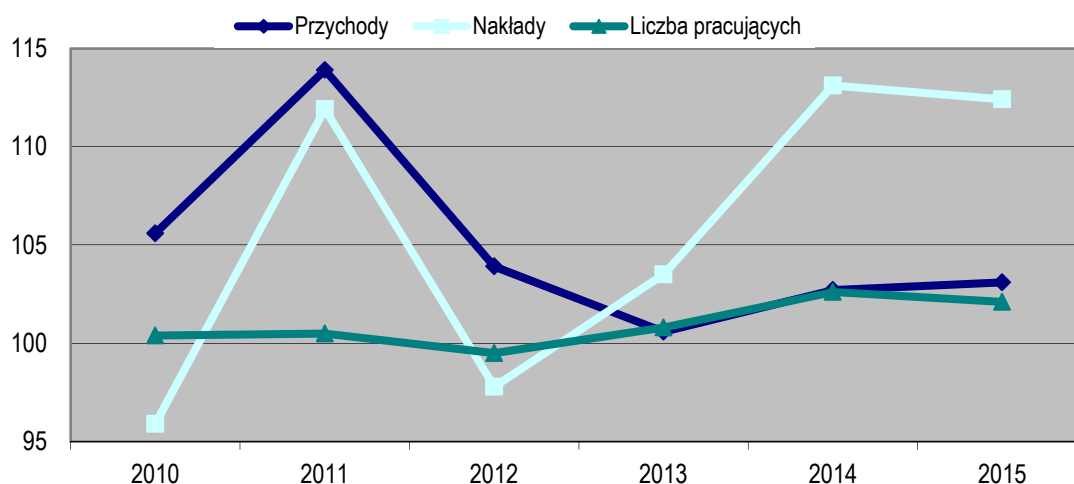
Pracujący

W 2015 roku w przedsiębiorstwach pracowało 5.191 tys. osób, o 2,1% więcej niż rok wcześniej (w 2014 roku liczba pracujących wzrosła o 2,6%). Wzrost liczby pracujących nastąpił we wszystkich grupach przedsiębiorstw wg wielkości.

Liczba pracujących zwiększyła się we wszystkich województwach, najszybciej w wielkopolskim (o 4,3%) i pomorskim (o 3,5%), a najwolniej w śląskim (o 0,7%) i świętokrzyskim (o 0,9%).

Wzrost liczby pracujących miał miejsce w większości sekcji, najwyższy zanotowano w pozostałej działalności usługowej (o 11,2%) oraz w informacji i komunikacji (o 7,5%). Głębokie spadki odnotowano natomiast w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (o 9,3%) oraz w górnictwie i wydobywaniu (o 8,3%).

Wykres 13. Dynamika przychodów z całokształtu działalności, nakładów inwestycyjnych oraz liczby pracujących w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób.

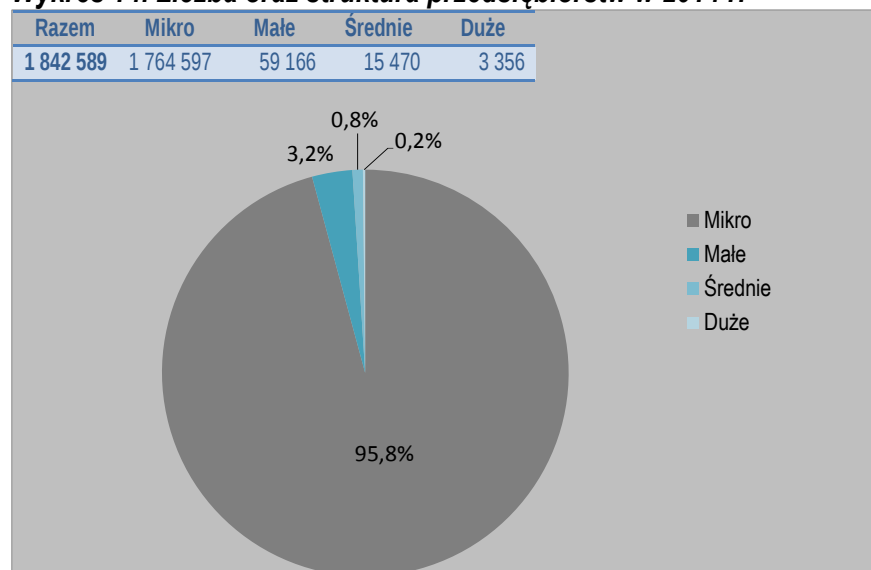
Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych z bazy INSIGOS

2.3 Analiza sektora mikroprzedsiębiorstw na tle pozostałych przedsiębiorstw w 2014 r.

Liczba aktywnych przedsiębiorstw

W 2014 roku liczba przedsiębiorstw w pełnej zbiorowości statystycznej wyniosła 1.843 tys. i była o 4,0% wyższa niż rok wcześniej. Wzrost liczby podmiotów nastąpił we wszystkich grupach wg wielkości przedsiębiorstw. Udział mikroprzedsiębiorstw w ogólnej liczbie podmiotów zwiększył się z 95,6% w roku 2013 do 95,8% w roku 2014.

Wykres 14. Liczba oraz struktura przedsiębiorstw w 2014 r.

Źródło: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2014 r. GUS Warszawa 2015.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

W 2014 roku liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw wyniosła 9.146 tys. osób i była wyższa niż przed rokiem o 2,8%. Wzrost liczby pracujących odnotowano we wszystkich grupach przedsiębiorstw. Udział pracujących w mikroprzedsiębiorstwach w ogólnej liczbie pracujących stanowił 38,2% (37,9% w roku 2013 roku).

Najwięcej osób pracowało w przetwórstwie przemysłowym oraz w handlu i naprawie pojazdów samochodowych (odpowiednio 2.438 tys. i 2.193 tys. osób). Kolejnymi branżami pod względem liczby pracujących były budownictwo oraz transport i gospodarka magazynowa (odpowiednio 821 i 735 tys. osób).

W układzie przestrzennym największą liczbą pracujących w 2014 roku w mikroprzedsiębiorstwach charakteryzowały się województwa mazowieckie (613 tys. osób) i śląskie (422 tys. osób), a najmniejszą opolskie (76 tys. osób) i podlaskie (79 tys. osób). Udział tych województw w ogólnej liczbie pracujących w mikroprzedsiębiorstwach krajowych stanowił odpowiednio 17,5% ,10,7%, 2,1% oraz 2,2%. Natomiast udział pracujących w mikroprzedsiębiorstwach danego województwa w ogólnej liczbie pracujących tego województwa wynosił w przypadku województwa mazowieckiego 30,7%, śląskiego 36,0%, opolskiego 44,2% i podlaskiego 44,9%.

Przeciętna liczba zatrudnionych ogółem wzrosła w 2014 roku o 1,8% do 6.546 tys. osób. Wzrost zatrudnienia nastąpił we wszystkich grupach przedsiębiorstw wg wielkości. Partycypacja zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach w ogólnej liczbie zatrudnionych zwiększyła się z 18,7% do 19,0%.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie ogółem ukształtowało się w 2014 roku w wysokości 3.899 zł i było wyższe o 3,7% od ubiegłorocznego. Wzrost wynagrodzeń w mikroprzedsiębiorstwach był szybszy (4,8%). Relacja wynagrodzenia w mikroprzedsiębiorstwach do wynagrodzenia ogółem w 2014 roku wynosiła 0,59.

W grupie mikroprzedsiębiorstw poziom płac jest ponad dwukrotnie niższy niż w grupie firm dużych. Wyższy niż średnia krajowa poziom wynagrodzeń zanotowano w następujących województwach: mazowieckim – 4.920 zł, śląskim – 4.137 zł, pomorskim 3.950 zł i dolnośląskim 3.934 zł. W pozostałych województwach przeciętne wynagrodzenie było niższe niż średnia krajowa. Najniższe płace (zawierające się w przedziale 2.970 zł – 3.200 zł) odnotowano w województwach: warmińsko-mazurskim, podkarpackim, świętokrzyskim i podlaskim.

Przychody, koszty i nakłady inwestycyjne

Przychody ogółem przedsiębiorstw zamknęły się w 2014 roku kwotą 3.908 mld zł, wyższą o 3,0% niż przed rokiem. Wzrost przychodów nastąpił we wszystkich grupach podmiotów wg wielkości. W mikroprzedsiębiorstwach przychody wzrosły o 3,6%, a więc w szybszym tempie niż w pełnej zbiorowości statystycznej, co skutkowało wzrostem udziału mikroprzedsiębiorstw w przychodach ogółem z 20,6% w roku 2013 do 20,7% w roku 2014.

Zysk brutto w przedsiębiorstwach w 2014 r. był wyższy niż w roku 2013 o 5,8%. Wzrost zysku nastąpił we wszystkich grupach podmiotów, najwyższy w podmiotach średnich (o 18,6%).

Wysokość nakładów inwestycyjnych wzrosła do poziomu 183 mld zł, (o 13,0%). Nakłady wzrosły we wszystkich grupach przedsiębiorstw, najbardziej w podmiotach dużych (o 18,0%), a następnie w mikroprzedsiębiorstwach (15,4%).

2.4 Innowacyjność polskich przedsiębiorstw

Poziom innowacyjności polskiej gospodarki

Innowacyjność przedsiębiorstw w Polsce nadal odbiega od średniej unijnej, pomimo znacznego wzrostu, w ostatnich latach, nominalnej wartości nakładów na badania i rozwój. Niski poziom współpracy biznesu z naukowcami, wysokie ryzyko wdrożeń oraz brak zachęt po stronie rynku (duży rynek wewnętrzny zapewnia zadowalający poziom popytu) to jedne z podstawowych przyczyn niskiego poziomu innowacyjności przedsiębiorstw w Polsce.

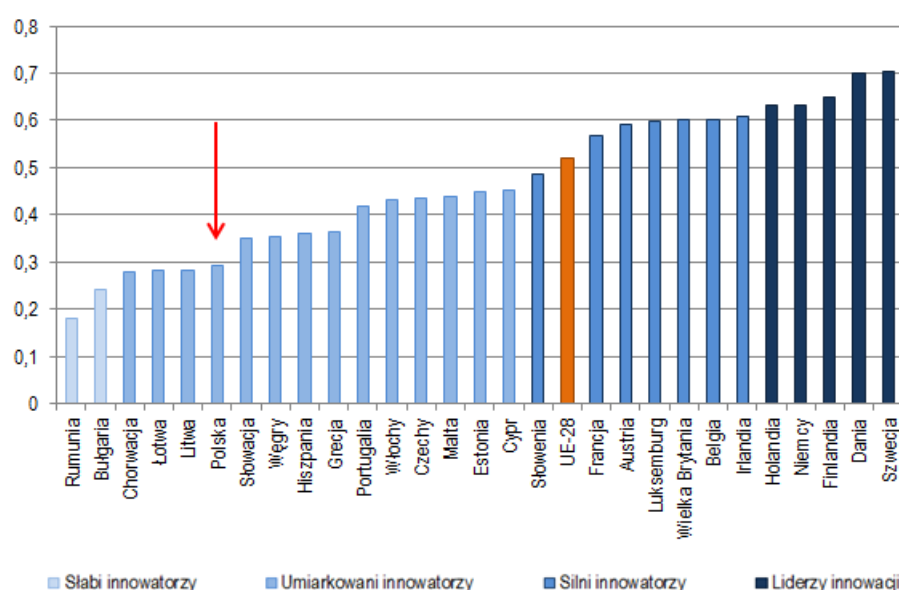
Jednym z ważniejszych mierników pomiaru innowacyjności gospodarki i postępu technologicznego są nakłady na działalność badawczo-rozwojową. Rok 2014 był kolejnym rokiem wzrostu tych nakładów w cenach bieżących. Wyniosły one 16,2 mld zł, osiągając poziom 0,94% PKB, a więc nie tylko poniżej średniej UE (2% PKB w 2014r.), ale i mniej niż w przypadku Czech i Węgier (odpowiednio 2% oraz 1,4%).

W 2014 r. w strukturze prowadzonych badań utrzymała się przewaga wydatków na prace rozwojowe nad wydatkami na badania podstawowe. Stanowiły one odpowiednio 47% i 32,3% w stosunku do

44,5% i 35,0% rok wcześniej. Udział badań stosowanych spadł z 21,6% do 20,7%. Wciąż większość nakładów na B+R ponosi w Polsce sektor publiczny. W 2014 r. nakłady przedsiębiorstw na B+R wzrosły o prawie 1 mld zł, podczas gdy nakłady sektora rządowego pozostały na zbliżonym poziomie, co przyczyniło się do korzystnej relacji udziałów w nakładach tych sektorów (44,6% i 24,0%).

Polska zajmuje **odległe miejsce w międzynarodowych rankingach innowacyjności**. W unijnym rankingu *European Innovation Scoreboard* zajęła w 2016 r. 23. pozycję. Notuje słabe wyniki w wielu wymiarach innowacyjności, m.in. aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw (zwłaszcza MŚP) i współpracy w tym zakresie z innymi podmiotami, międzynarodowej aktywności patentowej (niska liczba zgłoszeń patentowych w procedurze PCT, dokonanych w Europejskim Urzędzie Patentowym), komercjalizacji wynalazków w skali międzynarodowej (niewielkie przychody ze sprzedaży patentów i licencji za granicę).

Wykres 15. Innowacyjność Polski na tle pozostałych państw członkowskich UE.

Źródło: *European Innovation Scoreboard 2016*.

W Polsce brakuje narodowych czempionów. Wśród 2500 firm będących w 2015 r. światowymi liderami inwestycji w B+R (według The 2015 EU Industrial R&D Investment Scoreboard) nie znalazło się żadne polskie przedsiębiorstwo, podczas gdy w rankingu z 2014 roku wyróżniono jedną firmę z Polski. W rankingu znalazły się firmy, których nakłady na B+R osiągnęły poziom co najmniej 17,9 mln EUR w 2014 r. W analogicznym zestawieniu 1000 firm z krajów UE tylko 2 polskie przedsiębiorstwa (w poprzedniej edycji 4) zostały zaklasyfikowane w drugiej piątsetce tego rankingu, co oznacza, że zainwestowały one w ciągu roku co najmniej 5,5 mln EUR w badania i rozwój.

Wg danych GUS udział przedsiębiorstw innowacyjnych³² systematycznie malał między 2006 r. a 2011 r. Dopiero rok 2012 przyniósł przełamanie tej sytuacji i udział przedsiębiorstw innowacyjnych zarówno w sektorze przemysłowym, jak i w usługach wzrósł. O ile w przemyśle trend ten jest kontynuowany, to w usługach następuje systematyczny spadek wskaźnika. Aktualne dane nt. prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności innowacyjnej w latach 2012-2014 wskazują, że udział przedsiębiorstw

³² Dla celów statystycznych (porównywalność z danymi międzynarodowymi) za innowacyjne uznaje się przedsiębiorstwo, które w badanym okresie wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową. Pod tymi pojęciami rozumie się, odpowiednio, nowe lub istotnie ulepszone wyroby (produkty lub usługi) oraz metody produkcji, dystrybucji i wspierania działalności. Kryterium nowości może dotyczyć całego rynku lub też samego przedsiębiorstwa.

innowacyjnych wyniósł 17,5% w przemyśle (wzrost o 0,4 pkt proc. r/r) i 11,4% w usługach (poziom ten sam r/r)³³.

Tradycyjnie, najbardziej innowacyjne były przedsiębiorstwa duże, tj. zatrudniające 250 osób i więcej, działające w przemyśle. W latach 2012-2014 57,8% dużych firm przemysłowych oraz 42,7% firm usługowych wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację (w latach 2011-2013 było to odpowiednio 57,6% i 45,6%). Najmniejszą innowacyjnością odznaczają się małe przedsiębiorstwa (10-49 pracowników), spośród których ok. 10% wprowadzało na rynek innowacje w ostatnich latach.

Przedsiębiorstwa o wyższym poziomie techniki są znacznie częściej innowacyjne. W latach 2012-2014 37% przedsiębiorstw wysokiej techniki i 33,3% średniowysokiej techniki było innowacyjnych. W tym samym okresie w usługach wysokiej techniki innowacyjnych było 24,6% przedsiębiorstw i 23,6% w usługach finansowych opartych na wiedzy.

Na czele najbardziej innowacyjnych działów przemysłu znajdują się produkcja wyrobów farmaceutycznych, produkcja wyrobów chemicznych i produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej (w latach 2012-2014 odpowiednio 45,6%, 38,9% i 38,6% przedsiębiorstw z tych działów wprowadzało innowacje). W tym samym okresie najmniej innowacyjne były podmioty działające w produkcji odzieży (6,2%) oraz produkcji skór (9,6%). W usługach najbardziej innowacyjny jest dział ubezpieczeń, reasekuracji i funduszy emerytalnych oraz dział badań naukowych i prac rozwojowych (w latach 2012-2014 odpowiednio 64,8% i 33,6% przedsiębiorstw w tych działach można było uznać za innowacyjne). Podczas gdy najmniej innowacyjnych podmiotów było w transporcie lądowym rurociągowym (6%) oraz w architekturze i analizach technicznych (7,8%).

W przekroju regionalnym wyższą innowacyjnością przedsiębiorstw przemysłowych w latach 2012-2014 wyróżniało się województwo dolnośląskie (22,1%) i lubelskie (21,2%), które przodowało również w usługach (17,5%).

Jeśli chodzi o innowacje technologiczne, to przedsiębiorstwa w Polsce częściej angażują się w innowacje procesowe niż produktowe. W latach 2012-2014 12,9% firm przemysłowych i 8,4% usługowych wprowadziło innowacje procesowe, podczas gdy innowacje produktowe odpowiednio 11,7% oraz 6,8%. Oba rodzaje innowacji wprowadziło 7,3% przedsiębiorstw przemysłowych i 3,8% usługowych. Wśród innowacji procesowych najbardziej popularne są nowe metody wytwarzania produktów (wśród przedsiębiorstw przemysłowych) oraz metody wspierające procesy (wśród przedsiębiorstw usługowych).

Natomiast wśród innowacji nietechnologicznych, tj. organizacyjnych i marketingowych, brak było istotnych zmian w wynikach z badań lat 2012-2014. Innowacje organizacyjne polegają na zmianach w zasadach działania przedsiębiorstwa, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem, których celem jest zwiększenie wydajności i/lub jakości. Z kolei innowacje marketingowe dotyczą plasowania produktu na rynku, designu, promocji, dystrybucji czy polityki cenowej. W latach 2012-2014 innowacje organizacyjne wprowadziło co dwunaste przedsiębiorstwo przemysłowe i co dziesiąte usługowe. Zmiany w obrębie funkcjonowania przedsiębiorstwa najczęściej wprowadziły podmioty działające w branży koksowniczej i rafineryjnej oraz w przemyśle tytoniowym w sektorze przemysłowym, natomiast w usługach - w branży ubezpieczeniowej.

Innowacje marketingowe, w tym samym okresie, wprowadziło co trzynaste przedsiębiorstwo przemysłowe i usługowe. W przemyśle ten rodzaj innowacji najczęściej wprowadzały przedsiębiorstwa produkujące napoje, a w usługach podmioty działające w ubezpieczeniach.

³³ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2012-2014, GUS.

Niewielka część - 8,8% przychodów netto ze sprzedaży ogółem polskich przedsiębiorstw przemysłowych oraz 3,3% usługowych w 2014 r. - pochodziła ze sprzedaży nowych lub istotnie ulepszonych produktów (usług) wprowadzonych na rynek w latach 2012-2014. W przypadku firm przemysłowych był to nieznaczny wzrost po 2013 r. (8,6%). Podobnie w przypadku firm usługowych udział ten jest nieco niższy niż w 2013 r. (3,4%). Za większość tych przychodów odpowiadają produkty (usługi) nowe dla przedsiębiorstwa w firmach przemysłowych, a w usługowych nowe dla rynku. Wyjątkowo duże znaczenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów dla generowania przychodów ze sprzedaży widoczne było, podobnie jak w ubiegłym roku, w województwie pomorskim (27,2%), a usług – w województwie mazowieckim (6,1%) (w 2013 r. w podkarpackim). Najwięcej przychodów z nowych lub ulepszonych usług osiągają w przemyśle: produkcja pozostałego sprzętu transportowego, produkcja urządzeń elektrycznych, produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, a w usługach: transport lotniczy, telekomunikacja i nadawanie programów.

Jak wcześniej wspomniano, od kilku lat obserwuje się wysoki wzrost nakładów na innowacje. Nakłady polskich przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w zakresie innowacji produktowych i procesowych osiągnęły w 2014 r. 37,6 mld zł, podczas gdy w poprzedzającym roku 33 mld zł. W największym stopniu w nakładach (65,5% czyli 24 mld zł) partycypowały firmy przemysłowe, a 34,5% (13 mld zł) z nich poniosły firmy usługowe. W 2014 r. nakłady przypadające średnio na 1 przedsiębiorstwo wzrosły: dla przedsiębiorstw przemysłowych z 4,8 mln zł do 5,8 mln zł, dla przedsiębiorstw usługowych z 4,7 mln zł do 5 mln zł. Warto zauważyć, że w 2012 r. wskaźnik ten był wyższy w sektorze usług, osiągając 6,44 mln zł (w stosunku do 5,49 mln w sektorze przemyśle).

Jeśli chodzi o sektor przemysłu, blisko 2/3 nakładów na innowacje dotyczyło 5 województw: mazowieckiego, śląskiego, dolnośląskiego, łódzkiego i wielkopolskiego. Natomiast sektor usług jest jeszcze bardziej skoncentrowany: 64,3% nakładów na innowacje przypada na województwo mazowieckie.

W 2014 r. podobnie jak w latach poprzednich, dominującym źródłem finansowania były środki własne przedsiębiorstw (choć ich udział w ostatnich latach spada), które stanowiły 69,2% poniesionych nakładów w przedsiębiorstwach przemysłowych (w 2013 r. 71,1%), natomiast w usługach wyniósł 67% (w 2013 r. 79,7%). Dla przedsiębiorstw przemysłowych ważnym źródłem finansowania nakładów na działalność innowacyjną były środki z UE (9,7%) i kredyty bankowe (10,1%). Wśród przedsiębiorstw usługowych środki pozyskane z UE odpowiadały za 15,3% nakładów, a z kredytów bankowych za 10,2%. W 2014 r. 29,4% przedsiębiorstw przemysłowych i 21,4% usługowych, aktywnych innowacyjnie, otrzymało publiczne wsparcie na działalność innowacyjną.

Nowoczesne rozwiązania w przemyśle są najczęściej wdrażane poprzez zakup maszyn i urządzeń (57,5%, w tym 1/4 z importu), natomiast na działalność B+R przeznaczono w 2014 r. 18,5% nakładów na innowacje. Z kolei w usługach inwestycje w maszyny stanowiły 32,3%, a w B+R 22,7%. Ponadto firmy usługowe znacznie większą część nakładów związanych z działalnością innowacyjną, w porównaniu z firmami przemysłowymi, kierują na zakup oprogramowania (10,2% w stosunku do 1,7%) oraz marketing innowacyjnych produktów i usług (17,9% w stosunku do 2,2%). Z kolei przedsiębiorstwa przemysłowe większą część nakładów niż firmy sektora usług przeznaczają na inwestycje w budynki, budowlę i grunty (17,8% w stosunku do 10,9%).

Ostatnie dane wskazują na poprawę współpracy w działalności innowacyjnej. Na kooperację decydują się częściej firmy duże, i to zarówno w przemyśle, jak i w usługach. W latach 2012-2014 w ramach działalności innowacyjnej współpracowało 30,1% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych (wobec 28,4% w latach 2011-2013) oraz 24,6% przedsiębiorstw usługowych

(odpowiednio 23,0%). Wśród głównych partnerów, zarówno przedsiębiorstwa przemysłowe jak i usługowe wymieniają dostawców wyposażenia, komponentów i oprogramowania oraz przedsiębiorstwa z tej samej grupy przedsiębiorstw. Na trzecim miejscu znajdują się reprezentanci świata nauki, czyli szkoły wyższe.

Nie stwierdzono istotnych zmian w strukturze podmiotów wg poziomu techniki. Przedsiębiorstwa wysokiej techniki stanowiły w 2014 r. 2,3% przedsiębiorstw w przemyśle, przedsiębiorstwa średnio-wysokiej techniki 13,5%, średnio-niskiej 36,6%, a niskiej techniki 47,5% ³⁴. Przychody przedsiębiorstw wysokiej i średnio-wysokiej techniki stanowiły 32,6% wszystkich przychodów netto ze sprzedaży produktów w przemyśle, natomiast udział przychodów ze sprzedaży na eksport tej grupy przedsiębiorstw wyniósł 47,9%, co świadczy o ich znacznej otwartości i konkurencyjności. Nieznacznie wzrósł udział przedsiębiorstw wysokiej techniki, które poniosły nakłady na prace badawcze i rozwojowe: z 21,7% w 2013 r. do 22,6% w 2014 r.

Zwiększa się handel wyrobami zaawansowanymi technologicznie. Produkty wysokiej techniki stanowiły w 2014 r. 7,9% polskiego eksportu ogółem, tj. o 1,2 pkt. proc. więcej niż w poprzednim roku. Wartościowo w cenach bieżących osiągnął on 54,9 mld zł (w 2013 r. 43,2 mld zł). Ponad 46,4% eksportu i ponad 40,4% importu stanowiła elektronika – telekomunikacja. Również udział importu produktów wysokiej techniki w imporcie ogółem był w 2014 r. wyższy (bo z 10,8% do 11,3% r/r). W cenach bieżących, import produktów wysokiej techniki nieprzerwanie rośnie i w 2014 r. kontynuował ten trend osiągając wartość prawie 80 mld zł (w porównaniu do 71 mld rok wcześniej).

Instrumenty wspierania innowacyjności/sfery B+R

Przedsiębiorcy mogą korzystać z wielu instrumentów finansowania projektów innowacyjnych. Wsparcie na takie przedsięwzięcia można pozyskać z programów krajowych, regionalnych oraz realizowanych na poziomie Unii Europejskiej.

Wsparcie w ramach Programów Operacyjnych

Fundusze unijne stanowią istotne źródło wsparcia innowacyjności polskiej gospodarki. W ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych w następnych latach zostanie na ten cel przeznaczonych 15 mld euro.

Kluczowym krajowym programem operacyjnym koncentrującym się na sferze B+R jest **Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 (PO IR)**, przyjęty przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 r. (alokacja 8,6 mld EUR). Celem głównym PO IR jest wspieranie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki przy zwiększeniu nakładów na B+R (w szczególności prywatnych). POIR oferuje wsparcie projektów „od pomysłu do rynku”, czyli całego procesu powstawania innowacji: od fazy tworzenia koncepcji innowacyjnych produktów, usług lub technologii, poprzez prowadzenie badań, przygotowanie prototypów i linii pilotażowych, aż po komercjalizację – inwestycje związane z oferowaniem nowych produktów i usług.

Program adresowany jest do przedsiębiorstw (w szczególności MŚP), jednostek naukowych oraz konsorcjów przedsiębiorstw i jednostek naukowych.

POIR koncentruje się wokół czterech osi priorytetowych:

1) Oś I. Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa

Finansowanie obejmuje projekty polegające na prowadzeniu prac badawczo-rozwojowych przez przedsiębiorstwa. Wspierane są także sektorowe programy B+R, czyli agendy badawcze

³⁴ Nauka i technika w 2014 r., GUS.

proponowane do realizacji przez daną branżę (np. podmioty skupione w ramach platformy technologicznej, klastra). Ponadto planowana jest realizacja instrumentów wsparcia z funduszami venture capital, które wspólnie z podmiotami publicznymi będą angażować środki w finansowanie badań i komercjalizacji ich wyników. Instytucją organizującą konkursy jest NCBR.

2) *Oś II. Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I*

Wsparcie kierowane jest m.in. na tworzenie lub rozwój infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach, która jest niezbędna do wyposażenia centrum badawczo-rozwojowego. Dzięki utworzeniu platformy innowacji i usługom brokerskim świadczonym w ramach tej platformy możliwe będzie kojarzenie firm – dostawców technologii z firmami MŚP zainteresowanymi wdrożeniem nowych rozwiązań. Ponadto podmioty sektora MŚP mogą otrzymać dofinansowanie kosztów proinnowacyjnych usług, świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu lub jednostki naukowe. Finansowane są także koszty związane z ochroną własności przemysłowej w przedsiębiorstwach. Klastry o największym potencjale innowacyjnym i konkurencyjnym w skali kraju, czyli tzw. Krajowe Klastry Kluczowe, mogą ubiegać się o dofinansowanie kosztów usług związanych z internacjonalizacją i promocją produktów zaawansowanych technologicznie na rynkach zagranicznych. Instytucjami organizującymi konkursy są: Ministerstwo Rozwoju oraz PARP.

3) *Oś III. Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach*

Wsparcie kierowane jest na zwiększenie aktywności inwestorów prywatnych (funduszy seed, funduszy venture capital, aniołów biznesu) w obszarze B+R+I. Finansowane są również usługi związane z przygotowaniem dokumentacji niezbędnej dla wejścia na Giełdę Papierów Wartościowych, rynek NewConnect, Catalyst itp. Wsparcie projektów związanych z wdrożeniem wyników prac B+R kierowane jest wyłącznie do MŚP i realizowane z wykorzystaniem instrumentów dotacyjnych oraz instrumentów finansowych (gwarancje). Ponadto podejmowane są działania wspierające internacjonalizację innowacyjnych przedsiębiorstw (zapewnienie dostępu do usług doradczych oraz realizacja kompleksowych programów promocji dla wiodących branż polskiej gospodarki oraz priorytetowych rynków zagranicznych). Instytucjami organizującymi konkursy są: PARP oraz BGK.

4) *Oś IV. Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego*

Finansowanie kierowane jest na badania naukowe i prace rozwojowe realizowane przez konsorcja naukowe i naukowo-przemysłowe w ramach: strategicznych programów badawczych (łączenie środków publicznych i prywatnych w ramach tzw. wspólnych przedsięwzięć), regionalnych agend naukowo-badawczych (zgodnych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami) oraz projektów aplikacyjnych. Wsparcie w zakresie rozwoju nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki ograniczone jest do wybranych w konkursie projektów umieszczonych na Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej. Ponadto wspierane są Międzynarodowe Agendy Badawcze, czyli nowe jednostki naukowe powołane w celu realizacji wysokiej jakości badań naukowych i prac rozwojowych, przez zespoły wybitnych naukowców z Polski i z zagranicy. Środki programu ukierunkowane na zwiększenie potencjału kadrowego dostępne będą dla młodych naukowców oraz zespołów badawczych, kierowanych przez wybitnych uczonych. Instytucjami organizującymi konkursy są: NCBR oraz Ośrodek Przetwarzania Informacji.

Poniżej przedstawiono przykładowe działania w ramach POIR.

Poddziałanie 1.1.1 **Badania przemysłowe i prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa** (NCBR) – działanie ukierunkowane jest na wsparcie projektów B+R realizowanych przez przedsiębiorstwa (zarówno MŚP, jak i duże). Warunkiem otrzymania dofinansowania jest komercjalizacja wyników prac B+R, rozumiana jako wdrożenie wyników projektu we własnej działalności gospodarczej przedsiębiorcy lub udzielenie licencji lub sprzedaż wyników projektu w celu ich

wprowadzenia do działalności gospodarczej innego przedsiębiorcy. Wsparcie kierowane jest na projekty wpisujące się z Krajową Inteligentną Specjalizację. W 2015 r. w poddziałaniu 1.1.1 przeprowadzono dwa nabory wniosków: nabór dla małych i średnich przedsiębiorstw (dofinansowanie przyznano 228 projektom na łączną kwotę 941 mln zł) i nabór dla dużych przedsiębiorstw (dofinansowanie przyznano 15 projektom na łączną kwotę 168 mln zł). Alokacja przeznaczona na konkursy ogłoszone w 2016 r. wynosi 2,5 mld zł (w tym 1,5 mld dla MŚP i 1 mld dla dużych przedsiębiorstw).

Poddziałanie 2.3.2 **Bony na innowacje dla MŚP** (PARP) – jego celem jest stymulowanie współpracy pomiędzy sektorem nauki i gospodarki. W ramach poddziałania udzielane jest wsparcie na realizację projektów obejmujących zakup usługi od jednostki naukowej polegającej na opracowaniu nowego lub znacząco ulepszanego wyrobu, usługi, technologii produkcji lub nowego projektu wzorniczego. Usługi jednostek naukowych powinny przyczyniać się do rozwoju innowacyjnych (nowych lub znacząco ulepszonych) wyrobów, usług, technologii produkcji lub projektów wzorniczych.

Kwota dofinansowania przeznaczona na dofinansowanie projektów złożonych w 2015 r. to 46,1 mln zł. Do dofinansowania wybrano 180 projektów na łączną kwotę dofinansowania 37,8 mln zł. Natomiast w 2016 r. kwota dofinansowania projektów to 62,5 mln zł.

Poddziałanie 3.2.1 **Badania na rynek** (PARP) - jego celem jest podniesienie innowacyjności i konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez zapewnienie środków na realizację wdrożeń projektów badawczych. Instrument wpisuje się w cel główny PO IR i realizuje jego hasło przewodnie: „od pomysłu do rynku”. Projekty dofinansowane z tego działania mają mieć charakter inwestycyjny, polegający na wdrożeniu wyników prac B+R, których efektem musi być wprowadzenie na rynek nowych bądź znacząco ulepszonych produktów lub usług. Przedmiotem projektu mogą być też eksperymentalne prace rozwojowe oraz doradztwo. Działanie jest skierowane do mikro, małych i średnich przedsiębiorców, kwota dofinansowania części badawczej może maksymalnie wynosić 450 tys. zł w przypadku eksperymentalnych prac rozwojowych, a 500 tys. zł w zakresie doradztwa. Minimalna wartość kosztów kwalifikowanych projektu to 10 mln zł a maksymalna 50 mln EUR. W 2015 r. w działaniu złożono 407 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania wynoszącą 4,7 mld zł. Dofinansowanie przyznano 83 projektom, łączna kwota przyznanego dofinansowania wynosi 956 mln zł. Alokacja w 2016 r. na poddziałanie „Badania na rynek” wynosi 1 mld zł.

Poddziałanie 2.3.3. **Umieędzynarodowienie Krajowych Klastrow Kluczowych** (PARP). Celem poddziałania jest wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw działających w ramach Krajowych Klastrow Kluczowych. Dofinansowanie obejmuje kompleksowe usługi, w tym doradcze, wspierające wprowadzanie na rynki zagraniczne oferty klastra, ze szczególnym uwzględnieniem produktów zaawansowanych technologicznie. Usługi te powinny uwzględniać zidentyfikowane potrzeby członków klastra związane z internacjonalizacją i koncentrować się na wspieraniu ekspansji międzynarodowej klastra w powiązaniu z jego działalnością badawczo-rozwojową i innowacyjną. Wsparcie przyczyni się do podnoszenia zdolności klastra do trwałej współpracy z podmiotami zagranicznymi, a także do zacieśnienia współpracy w ramach klastra (tj. koordynatora i członków KKK). Bliższe informacje nt. KKK zawarto w Aneksie II (VIII Obszar priorytetowy SBA – Umiejętności i innowacje).

W 2015 r. w Ministerstwie Rozwoju zakończono prace nad przygotowaniem systemu **akredytacji instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi proinnowacyjne**. W grudniu 2015 r. rozpoczęto nabór wniosków o akredytację. Uzyskanie akredytacji przez ośrodki innowacji umożliwi podjęcie przez nie współpracy z MŚP w ramach poddziałania 2.3.1. PO IR. Ponadto wypracowane zostały rekomendacje dla procesu przedsiębiorczego odkrywania (PPO) na poziomie centralnym, m.in. poprzez wyniki projektu PPO Banku Światowego. W 2015 r. został opracowany model monitorowania i ewaluacji KIS, który będzie funkcjonował do 2023 r.

Z kolei w czerwcu i październiku 2015 r. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju pozytywnie zaopiniowało uruchomienie następujących **programów sektorowych**: InnoSBZ systemy bezzałogowe, INNOTEXTILE włókiennictwo, INNOCHEM chemiczny, INNOTABOR innowacyjny tabor szynowy do przewozów pasażerskich, towarowych i specjalizowanych, GameINN produkcja gier wideo, INNOSTAL stalowy, PBSE elektroenergetyczny, INNOMOTO motoryzacyjny, IUSER inteligentne urządzenia do generacji energii. W 2015 r. ogłoszono konkursy w ramach programów INNOMED i INNOLOT, a w 2016 r. został otwarty nabór w ramach programów INNOCHEM i INNOTEXTILE. W 2016 r. ogłoszono również konkursy w ramach INNOSBZ, INNOSTAL i GameINN. Programy te finansowane są w ramach Działania 1.2 „Sektorowe programy B+R”, które ukierunkowane jest na wsparcie realizacji dużych przedsięwzięć B+R, istotnych dla rozwoju poszczególnych branż/sektorów gospodarki.

W 2015 r. realizowane były również ostatnie nabory w ramach poprzedniej perspektywy finansowej 2007-2013. Jednym z przykładów jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013. W kwietniu 2015 r., Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego ogłosiło ostatni nabór do programu stażowo-szkoleniowego **Top 500 Innovators**. Uczestnicy programu odbyli 9-tygodniowe programy stażowo-szkoleniowe na najlepszych uczelniach świata na podstawie rankingów uczelni o zasięgu światowym. Program był adresowany do pracowników polskich jednostek naukowych i centrów transferu technologii. Jednym z warunków, które musieli spełnić kandydaci, było prowadzenie badań w obszarze nauk ścisłych, przyrodniczych, technicznych, rolniczych, leśnych, weterynaryjnych, medycznych, nauk o zdrowiu lub nauk o kulturze fizycznej. W ramach programu zawarto umowy ze Stanford University, University of California, Berkeley (USA) oraz University of Cambridge (Wielka Brytania) i 180 umów z uczestnikami programu. Łącznie od kwietnia 2015 r. 180 polskich pracowników naukowych i pracowników centrów transferu technologii odbyło program na tych uczelniach. Przeprowadzono badanie ewaluacyjne programu „Top 500 Innovators”.

Kolejnym przykładem jest program **Brokerzy Innowacji** - 30 września 2015 r. w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, zakończyła się realizacja tego programu. Rolą brokerów innowacji było wsparcie podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni w zakresie nawiązywania współpracy pomiędzy środowiskiem naukowym a otoczeniem gospodarczym. Ważnym zadaniem był transfer wyników badań naukowych uczelni do gospodarki. W ramach swojej działalności brokerzy innowacji identyfikowali projekty badawcze, mające wysoki potencjał komercjalizacyjny, budowali i utrzymywali sieci powiązań między środowiskiem naukowym, a otoczeniem gospodarczym. Brokerzy innowacji w czasie trwania projektu organizowali spotkania z przedstawicielami środowiska naukowego i gospodarczego, przygotowując portfolio projektów badawczych, cechujących się wysokim potencjałem wdrożeniowym. Inicjowali również proces zakładania spółek typu *spin off*, biorąc udział w zawieraniu umów licencyjnych lub nawiązaniu innych form współpracy pomiędzy przedstawicielami uczelni i gospodarki. W ramach całego programu zawarto 61 umów licencyjnych oraz utworzono 12 spółek typu *spin-off*.

Widząc celowość i konieczność wspierania młodych innowacyjnych przedsiębiorstw rozpoczęto prace nad programem **Start In Poland**, który obejmuje szereg inicjatyw polskiego rządu adresowanych do startupów lokalizujących swój biznes w Polsce. Program ma na celu stworzenie sprzyjających warunków do działalności startupów, na każdym etapie ich rozwoju, począwszy od fazy inkubacji i akceleracji, przez rozwój, ekspansję międzynarodową, jak również zawiera elementy zachęcające przedsiębiorców z zagranicy do zakładania start-upów i rozwijania działalności w Polsce. Program Start In Poland w dużej części będzie realizowany w formie inwestycji kapitałowych w innowacyjne przedsiębiorstwa, w celu zwiększenia ich skali działania, rozwinięcia działalności badawczo-rozwojowej, uruchomienia produkcji masowej itp. Fundusze inwestycyjne zarządzające aktywami prywatnymi oraz środkami publicznymi będą wybierane w otwartych konkursach. Program został uruchomiony 15

czerwca 2016 roku poprzez ogłoszenie konkursu na pierwszy z komponentów tj. **Scale UP** – jako wsparcie w ramach działań z zakresu akceleracji.

Wsparcie z budżetu krajowego

W 2015 roku PARP zrealizowała trzecią edycję programu **Wsparcie w ramach dużego bonu** z budżetem w wysokości 4,95 mln zł. Wsparcie w ramach programu przeznaczone jest na zakup usługi polegającej na opracowaniu nowego wyrobu, projektu wzorniczego, nowej technologii produkcji albo na znaczącym ulepszeniu wyrobu lub technologii produkcji. Program przeznaczony jest dla mikro- i małych przedsiębiorców prowadzących działalność produkcyjną, a wykonawcą usługi mogą być jednostki naukowe posiadające przyznaną kategorię naukową A+, A albo B. Kwota wsparcia udzielona jednemu przedsiębiorcy nie może przekroczyć 50 tys. zł. W trzeciej edycji Programu, ocenie podlegało 285 wniosków na łączną kwotę ponad 12 mln zł. Umowy o udzielenie wsparcia podpisano z 116 przedsiębiorcami i rozliczono 105 wniosków o płatność na kwotę ok. 4,3 mln zł.

W 2015 r. PARP kontynuował realizację Programu **Wsparcie na uzyskanie grantu**, który został zainicjowany w 2011 r. Jego celem jest zachęcenie przedsiębiorców do uczestnictwa w międzynarodowych programach innowacyjnych oraz do współpracy ze środowiskiem naukowym. Przedsiębiorca, który złożył wniosek projektowy (jako koordynator albo partner) w odpowiedzi na konkurs ogłoszony w ramach międzynarodowego programu innowacyjnego i otrzymał pozytywną ocenę formalną wniosku mógł wystąpić o wsparcie w celu pokrycia wydatków związanych z jego przygotowaniem i złożeniem. Wysokość wsparcia dla koordynatora projektu wynosiła 75 tys. zł, a dla przedsiębiorcy uczestniczącego w projekcie jako partner – 35 tys. zł. Na realizację Programu w 2015 r. przeznaczono kwotę 1,2 mln zł. Na podstawie 23 zawartych umów o udzielenie wsparcia wypłacono ok. 900 tys. zł.

Do listopada 2015 r. przedsiębiorcy mogli korzystać z **Bazy wiedzy o nowych technologiach** dostępnej pod adresem www.innowacje.gov.pl. W listopadzie 2015 r. baza została zamknięta. Oferty upublicznione za pomocą bazy zostały przeniesione na nową Platformę transferu technologii prowadzoną przez Agencję Rozwoju Przemysłu S.A. (ptt.arp.pl).

Baza służyła gromadzeniu i udostępnianiu przedsiębiorcom ofert – technologii, urządzeń i specjalistycznych usług badawczych - przygotowanych przez instytuty badawcze oraz przez przedsiębiorców, którym minister właściwy ds. gospodarki nadał status Centrum Badawczo-Rozwojowego. Jej celem było zwiększenie transferu nowych rozwiązań do praktyki gospodarczej.

Kolejnym narzędziem wspierającym innowacyjność są instrumenty podatkowe zawarte w ustawie **o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej**. Celem ustawy jest zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności polskiej gospodarki poprzez wzrost nakładów sektora prywatnego na badania i rozwój oraz poprawę efektywności gospodarowania środkami publicznymi przeznaczonymi na B+R. Ustawa ta wprowadziła **status Centrum Badawczo-Rozwojowego** nadawany przedsiębiorcy osiągnięciem co najmniej 1,2 mln EUR przychodu rocznego ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych, z czego co najmniej 20% musi pochodzić ze sprzedaży wytworzonych przez przedsiębiorcę usług badawczo-rozwojowych lub praw własności przemysłowej. Przedsiębiorca taki jest zwolniony z podatków od nieruchomości (w tym rolnego i leśnego) zajętych na prowadzenie badań i prac rozwojowych oraz może utworzyć fundusz innowacyjności z comiesięcznego odpisu wynoszącego nie więcej niż 20% przychodu. Minister Rozwoju przyznał status CBR 44 przedsiębiorstwom (według stanu na dzień 18 maja 2016 r.)

Drugim instrumentem wspierającym innowacyjność wprowadzonym ustawą o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej była **ulga podatkowa w podatku dochodowym od osób**

fizycznych oraz podatku dochodowym od osób prawnych na zakup nowej technologii. Obowiązywała ona do końca 2015 roku. Z tej ulgi mógł skorzystać każdy przedsiębiorca, pod warunkiem przydatności nowej technologii do statutowej działalności podatnika oraz uzyskanie od jednostki naukowej (uczelnia, stowarzyszenie, jednostka badawczo-rozwojowa) opinii, że technologia jest nowa. Za nową technologię uznawano wiedzę technologiczną w postaci wartości niematerialnych i prawnych lub zakupioną na podstawie umowy, która nie jest stosowana na świecie dłużej niż 5 lat. Od podstawy opodatkowania można było odliczyć 50% ceny nowej technologii. Jednocześnie wartość nowej technologii w całości podlegała amortyzacji. Z danych Ministerstwa Finansów wynika jednak, że zainteresowanie ulgą było niewielkie. Rozliczając podatek CIT za 2014 rok, z ulgi tej skorzystało 80 podatników, a średnia wartość odliczenia wyniosła 3 548 tys. zł. Z ulgi skorzystało też 37 płatników podatku PIT. Dane dotyczące wykorzystania ulgi za 2015 rok będą znane w IV kwartale 2016 r.

Tabela 7. Rozliczenie ulgi podatkowej na zakup nowej technologii w latach 2007-2014.

Rok	Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)		Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)	
	Liczba podatników	Przeciętna kwota odliczenia (zł)	Liczba podatników	Przeciętna kwota odliczenia (tys. zł)
2007	117	564	19	233
2008	11	4 636	26	302
2009	15	1 667	25	802
2010	398	648	33	948
2011	250	1 048	97	2 793
2012	42	3 333	94	4 674
2013	31	28 540	75	4 090
2014	37	20 378	80	3 548

Źródło: Ministerstwo Finansów

Ulgą podatkową w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku dochodowym od osób prawnych na zakup nowej technologii została zniesiona ustawą z 25 września 2015 roku *o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem innowacyjności* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1767). Ustawa ta wprowadziła liczne zmiany w ustawach mających związek z działalnością innowacyjną przedsiębiorstw oraz komercjalizacją działalności badawczo-rozwojowej. W kwestiach podatkowych, ustawa znosząc wspomnianą ulgę na zakup nowych technologii, wprowadziła nową ulgę na prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej. Polega ona na odliczeniu od podstawy opodatkowania kosztów poniesionych na działalność badawczo-rozwojową, zwanych „kosztami kwalifikowanymi”. Określono katalog kosztów kwalifikowanych, do którego zaliczono koszty pracy personelu B+R, materiały i surowce bezpośrednio związane z działalnością B+R, usługi, ekspertyzy, opinie, nabycie wyników badań na podstawie umów, korzystanie z aparatury badawczej wykorzystywanej do działalności B+R, odpisy amortyzacyjne od środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych. Ustawa wprowadziła także możliwość odliczenia kosztów na prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej przez trzy kolejne lata podatkowe. Wysokość wprowadzonej ulgi (w postaci określenia wysokości kosztów kwalifikowanych w stosunku do kosztów) wynosi 20% dla MSP i 10% dla pozostałych, z tym, że dla kosztów pracy 30% dla wszystkich przedsiębiorców.

Ustawa ponadto zwolniła z podatku dochodowego z tytułu zbycia udziałów (akcji) spółek kapitałowych lub komandytowo-akcyjnych (pod pewnymi warunkami) nabytych wyłącznie w 2016 i 2017 r. W zamyśle był to zabieg tymczasowy, obowiązujący do czasu ostatecznego uregulowania problemu opodatkowania spółek kapitałowych i komandytowo-akcyjnych.

W I połowie 2016 r. trwały prace nad ustawą wprowadzającą nowe i rozszerzającą już istniejące instrumenty wsparcia działalności innowacyjnej. Proponowane zmiany przewidują rozszerzenie zachęt

podatkowych dla innowacyjnych przedsiębiorców, deregulację i łatwiejsze rozporządzanie mieniem przez państwowe jednostki badawcze, a także możliwości sprawniejszej komercjalizacji wyników badań. Zgodnie z planem nowa ustawa powinna wejść w życie od początku 2017 roku.

Wsparcie w ramach programów międzynarodowych

PARP koordynuje działalność polskich ośrodków sieci **Enterprise Europe Network (EEN)**. Sieć Enterprise Europe Network funkcjonuje od 2008 r. i do końca 2014 r. była finansowana w 60% ze środków Programu Ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacyjności (Competitiveness and Innovation Framework Programme – CIP), a w 40% ze środków budżetu państwa w ramach programu wieloletniego pn. „Udział Polski w programie ramowym na rzecz konkurencyjności i innowacji, w latach 2008-2014”. Od 2015 r. finansowanie dla sieci EEN jest zapewnione w ramach unijnego Programu na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz zgodnie z uchwałą Rady Ministrów nr 17/2015 z dnia 3 lutego 2015 r. w ramach programu wieloletniego pn. „Udział Polski w Programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz w instrumentach finansowych programów UE wspierających konkurencyjność przedsiębiorstw, w latach 2015-2021”, mającego na celu zwiększenie konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw, w szczególności małych i średnich.

Działalność polskich ośrodków sieci Enterprise Europe Network³⁵ jest ważnym elementem wsparcia konkurencyjności mającym na celu podniesienie poziomu innowacyjności oraz internacjonalizacji polskich małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) oraz przyczynia się do poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej i promowania kultury przedsiębiorczości. Obecnie w ponad 60 krajach na całym świecie działa około 600 ośrodków tej sieci oraz 3000 ekspertów. W Polsce ośrodków sieci EEN jest 30. Sieć oferuje małym i średnim przedsiębiorstwom kompleksowe usługi, które mają im pomóc w pełni rozwinąć ich potencjał i zdolności innowacyjne. Enterprise Europe Network jest także pośrednikiem umożliwiającym instytucjom Unii Europejskiej pełniejszą orientację w potrzebach MŚP.

Warto również podkreślić uruchomienie przez EEN w czerwcu 2014 r. i kontynuowany w 2015 r. projekcie „**Warszawa dla biznesu**” (w którym jednym z partnerów jest Ministerstwo Rozwoju)³⁶. W ramach projektu, przedsiębiorcy mogą skorzystać z wielu usług m.in. z zakresu dostępu do rynków zagranicznych, dostępu do instrumentów finansowych, doradztwa prawnego czy transferu technologii. Pośród bogatej oferty, coraz częściej wyzwaniem staje się znalezienie instrumentu, który najlepiej odpowiadałby oczekiwaniom, potrzebom i profilowi danej firmy. Instytucje otoczenia biznesu wspólnie wyszły naprzeciw temu problemowi. Projekt „**Warszawa dla Biznesu**” jest internetową mapą dostępnych na rynku bezpłatnych usług, dzięki której firmy jednym kliknięciem myszy mogą odnaleźć instytucje kompetentne w interesujących ich obszarach.

W ramach obecnie trwającego Programu wieloletniego pn. „Udział Polski w Programie na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME) oraz w instrumentach finansowych programów UE wspierających konkurencyjności przedsiębiorstw, w latach 2015-2021” w 2015 roku ośrodki Enterprise Europe Network m.in:

- udzieliły wsparcia dla ponad 11,3 tys. małych i średnich przedsiębiorstw w ramach usług sieci bez uwzględnienia usług świadczonych drogą elektroniczną (I poł. 2016 – 6,3 tys. MŚP),
- zorganizowały ponad 3 500 spotkań z udziałem polskich przedsiębiorstw podczas wydarzeń brokerskich i misji zagranicznych, w których wzięło udział blisko 1 000 małych i średnich przedsiębiorstw (I poł. 2016 – 1,5 tys. spotkań),
- zawarły 165 partnerskich umów biznesowych i technologicznych (I poł. 2016 – 85 umów),

³⁵ Dane kontaktowe do polskich ośrodków Enterprise Europe Network znajdują się na stronie internetowej www.een.org.pl.

³⁶ <http://www.warszawadlabiznesu.een.org.pl/>

- zorganizowały szereg wydarzeń lokalnych i regionalnych dla ponad 7 tys. uczestników (I poł. 2016 – 4,4 tys. uczestników),
- udzieliły wsparcia dla ok. 600 tys. uczestników w ramach usług sieci świadczonych drogą elektroniczną z uwzględnieniem użytkowników stron internetowych (I poł. 2016 – 290 tys. uczestników)

Korzystanie z usług sieci EEN daje MŚP możliwość dostosowania swoich produktów i usług do wymogów Wspólnego Rynku. Umożliwia także nawiązanie współpracy z przedsiębiorstwami z UE i spoza obszaru Wspólnego Rynku. Dodatkowo, sieć wspiera udział MŚP w programach ramowych oraz w konsultacjach prowadzonych na szczeblu KE.

Ośrodki Enterprise Europe Network uczestniczą także w realizacji usług finansowanych w ramach programu Horyzont 2020 w zakresie:

- wsparcia doradczego dla firm, które uzyskały dofinansowanie w ramach Instrumentu MŚP (SME Instrument) podczas realizacji projektu;
- usług doradczych mających na celu zwiększenie zdolności zarządzania innowacjami w MŚP.

W ramach ww. programu wieloletniego w 2015 r. przekazano również wsparcie dla działalności Krajowego Punktu Kontaktowego ds. Instrumentów Finansowych Programów Unii Europejskiej (dalej KPK) działającego przy Związku Banków Polskich. KPK prowadzi działania o charakterze informacyjno-promocyjno-doradczym dotyczące instrumentów finansowych wybranych programów Unii Europejskiej. W 2015 r. zajmował się promocją instrumentów i działań realizowanych z perspektywy finansowej 2007-2014, których instrumenty finansowe pozostają dla przedsiębiorców aktywne rynkowo do 2020 roku tj.: Programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP), 7 Programu Ramowego, Instrumentu Podziału Ryzyka (Risk Sharing Instrument) oraz Europejskiego Instrumentu Mikrofinansowego PROGRESS oraz działań realizowanych w latach 2014-2020, tj.: Programu na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME), Programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji (Horyzont 2020), Programu na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych („EaSI”) oraz Programu wsparcia dla sektorów audiowizualnych, kultury i kreatywnych (Kreatywna Europa).

Wśród potencjalnych beneficjentów podczas konferencji/seminariów/spotkań, KPK przygotowuje materiały informacyjne, organizuje stoiska informacyjne przy okazji ogólnokrajowych imprez dla przedsiębiorców lub instytucji wspierających, a także wykorzystuje do tego celu różne kanały medialne.

W 2015 r. KPK działający przy Związku Banków Polskich m.in:

- przeprowadził działania informacyjne dla ponad 300 instytucji m.in finansowych, otoczenia biznesu, itp. na temat instrumentów finansowych programów UE (I poł. 2016 – 240 instytucji),
- zorganizował ponad 200 wydarzeń, konferencji, warsztatów, seminariów, itp. poświęconych instrumentom finansowym UE, w ramach których uczestniczyło/uzyskało wsparcie merytoryczne KPK blisko 25 000 uczestników (I poł. 2016 r. – ponad 100 wydarzeń, 22 tys. uczestników),
- zorganizował 59 stanowisk eksperckich i informacyjno-promocyjnych podczas targów i konferencji (I poł. 2016 r. – 31 stanowisk),
- udzielił ponad 12 tys. konsultacji potencjalnym beneficjentom instrumentów finansowych programów UE (I poł. 2016 r. – ponad 13 tys. konsultacji),
- opublikował 28 artykułów prasowych na temat instrumentów finansowych programów UE (I poł. 2016 r. – 14 artykułów),
- osiągnął wskaźnik na poziomie prawie 40 tys. odsłon na polskiej stronie internetowej poświęconej instrumentom finansowym programów UE (I poł. 2016 r. – ponad 46 tys. odsłon),

- udzielił wsparcia doradczego 18 instytucji finansowych, które złożyły wnioski o udział w programach UE (I poł. 2016 r. – 5 instytucjom).

Oczekiwane efekty działań podejmowanych przez KPK to:

- zapewnienie polskich pośredników finansowych programów ramowych UE oferujących finansowanie na inwestycje innowacyjne oraz rozwój przedsiębiorstw,
- zwiększenie dostępu polskich przedsiębiorców, w tym przede wszystkim MŚP, do finansowania zewnętrznego oraz
- zwiększenie udziału polskich MŚP w programach ramowych UE (w zakresie instrumentów zwrotnych).

19 listopada 2012 r. Polska przystąpiła do **Europejskiej Agencji Kosmicznej** (ang. European Space Agency (ESA)) – organizacji międzynarodowej, której celem jest rozbudowa i integracja europejskiego przemysłu wysokich technologii i innowacji. Dzięki temu od ponad 3 lat polskie firmy są coraz bardziej liczącym się i rozpoznawalnym partnerem w programach kosmicznych na naszym kontynencie.

Polska uczestniczy w programach obowiązkowych Agencji oraz w programach opcjonalnych. Do końca 2017 r. polskie podmioty będą objęte specjalnym programem wsparcia ESA (tzw. Polish Industry Incentive Scheme - PLIIS), którego celem jest dostosowanie ich możliwości do udziału w programach i projektach Agencji. Oznacza to, że 45 proc. składki płaconej przez Polskę na programy obowiązkowe jest przeznaczane wyłącznie na kontrakty dla krajowych firm i instytutów naukowo-badawczych. W ramach PLIIS jest otwarty ciągły nabór wniosków (co trzy miesiące terminy oceny), w którym firmy mogą zgłaszać własne autorskie pomysły wpisujące się w działania ESA. Do chwili obecnej w PLIIS dofinansowanie w łącznej wysokości ok. 15 mln EUR otrzymały 81 projekty.

O pozostałą część polskiej składki przedsiębiorstwa mogą się ubiegać zgodnie z ogólnymi zasadami i procedurami przetargowymi ESA. Podstawową zasadą polityki przemysłowej Europejskiej Agencji Kosmicznej jest zlecanie zadań, o ile to tylko możliwe, przemysłowi europejskiemu oraz takie rozdzielanie kontraktów, aby do przedsiębiorstw danego państwa trafiały zamówienia o wartości proporcjonalnej do jego wkładu do budżetu ESA (jest to tzw. zasada zwrotu geograficznego). Polscy przedsiębiorcy biorą udział w dziesięciu programach opcjonalnych, w których rywalizują z wszystkimi potencjalnymi konkurentami na zasadach obowiązujących wszystkie państwa, bez względu na staż w ESA i wysokość składki. W otwartych przetargach ESA polskie podmioty uzyskały kontrakty na ponad 14,5 mln euro (dane z marca 2015r.), a kwota ta stale rośnie.

Członkostwo w ESA, a co za tym idzie udział polskich przedsiębiorców i naukowców w projektach finansowanych przez agencję, zwiększa ich zaangażowanie w prace nad przełomowymi technologiami. Sektor kosmiczny jest źródłem licznych innowacji, także w innych sektorach przemysłu i usług, i ma coraz większy wpływ na gospodarkę i społeczeństwa świata. Technologie wytwarzane przez sektor kosmiczny znajdują zastosowanie w codziennym życiu, np. w telekomunikacji, meteorologii, nawigacji satelitarnej, zarządzaniu kryzysowym, rolnictwie precyzyjnym etc.

2.5 Digitalizacja – cyfrowa rewolucja przedsiębiorstw

Wpływ cyfryzacji na gospodarkę

Jesteśmy świadkami rozwoju technologicznego, który determinuje transformację sposobów komunikacji ludzi i zmienia świat biznesu, zasobów pracy oraz charakter świadczenia usług. Trudno sobie wyobrazić nasze dzisiejsze życie bez smartfonów, aplikacji, e-maili, czy Internetu. Z raportu Banku Światowego wynika, że **ponad 40% populacji światowej ma dostęp do Internetu**, a w krajach rozwijających się

więcej gospodarstw domowych posiada telefon komórkowy niż ma dostęp do elektryczności czy czystej wody. Chociaż liczba użytkowników Internetu potroiła się w ciągu dekady, to nadal ok. 6 mld ludności jest wyłączonych z korzyści, jakie oferuje dostęp do szerokopasmowego Internetu.

Raporty rynkowe (np.: Oracle³⁷, IBM³⁸) prognozują, że **w 2020 roku ilość informacji cyfrowych w zasobach światowej sieci wyniesie 45 zettabajtów**. Trendy światowe wskazują na znaczącą rolę telefonów komórkowych i internetu w codziennym życiu mieszkańców globu. Wg raportu Cisco spodziewany jest m.in.: wzrost liczby urządzeń podłączonych do sieci (M2M), dalszy intensywny rozwój telefonii komórkowej, w przypadku łączy szerokopasmowych – zwiększenie szybkości.

Ramka 2. Wpływ digitalizacji na gospodarkę.

PKB – kapitał – ceny – wynagrodzenia

- Niższe koszty transakcyjne
- Efekty sieciowe i wzrost korzyści skali dla cyfrowych produktów i usług
- Poprawa dopasowania: platformy cyfrowe umożliwiające mniejsze transakcje
- Przyspieszenie dyfuzji technicznej
- Niższe koszty komercjalizacji i wdrożeń
- Dostępność bezpłatnych narzędzi cyfrowych
- Obniżenie kosztów pośrednich
- Dostępność znacznych przestrzeni obliczeniowych
- Łatwiejszy dostęp do kapitału (P2P, P2B)
- Nowe systemy płatności
- Bardziej wydajne wykorzystanie kapitału na rynku
- Łatwiejsza porównywalność cen i przejrzystość
- Większa konkurencja globalna w łańcuchach wartości
- Więcej informacji o konsumentach (cele marketingowe)

Źródło: Opracowano na podst. *"The economy and digitalization – opportunities and challenges"*, Marten Blix, 2015.

Rozwój opary na cyfryzacji to niższe koszty, dostęp do informacji, łatwość w komunikacji, szybkość realizacji zamówień, dostęp do nowych produktów i usług. Tym samym przedsiębiorstwa mają dostęp do nowych rynków, poprawia się konkurencja stymulująca innowacje, następuje wzrost produktywności. Nowe możliwości kontrybuują w tworzeniu miejsc pracy, poprawie jakościowej kapitału ludzkiego i nabywaniu umiejętności miękkich. Sektor ICT, chociaż jest relatywnie młody, ma solidne podstawy do dalszego wzrostu i kreacji wysokopłatnych miejsc pracy. Jednak korzyściom tym towarzyszą obawy o spadek zatrudnienia związany zarówno z likwidacją stanowisk pracy, jak i niedopasowaniem umiejętności pracowników do potrzeb nowych rynków. Mimo tych niekorzystnych trendów, szacunki ośrodka Bruegel³⁹, o możliwej utracie 40%-60% miejsc pracy z tego tytułu w UE w ciągu najbliższych 20 lat, wydają się być nieco przesadzone.

Tym niemniej, gospodarka cyfrowa wymusza wprowadzenie nowych mechanizmów dostosowania kompetencji pracowników do potrzeb pracodawców, jak również wsparcia pracodawców, by uzyskali wiedzę i umiejętności niezbędne do dostosowania dotychczasowych modeli biznesowych do wyzwań globalnej konkurencji. Rozwiązania takie wydają się być kluczem do czerpania jak największych korzyści z cyfryzacji, której poziom jest nierównomierny w globalnej gospodarce.

³⁷ Oracle: *Big Data for the Enterprise*. An Oracle White Paper October 2011

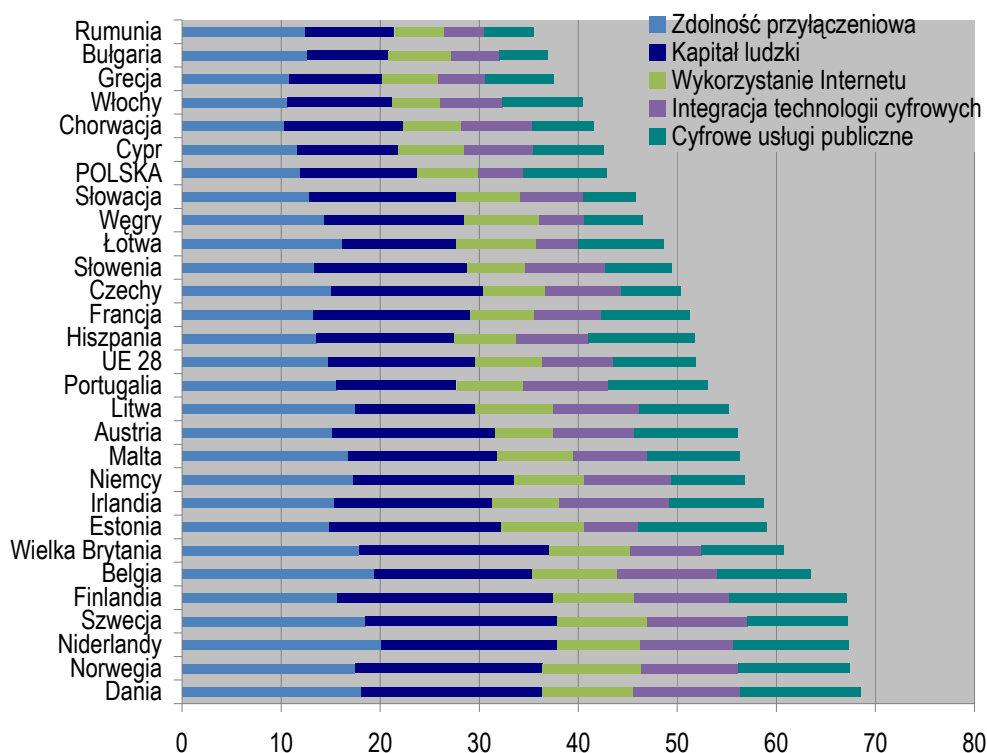
³⁸ *Better business outcomes with IBM Big Data & Analytics - The insights to transform your business with speed and conviction*. IBM Software Thought Leadership White Paper 2014.

³⁹ <http://bruegel.org/2014/07/the-computerisation-of-european-jobs/>

Dostrzegając potencjał i zagrożenia cyfryzacji, Komisja Europejska w 2010 roku ogłosiła Europejską Agendę Cyfrową⁴⁰, której głównym zadaniem jest umożliwienie obywatelom i przedsiębiorstwom europejskim odniesienie maksymalnych korzyści z technologii cyfrowych. Raporty z realizacji Agendy Cyfrowej są publikowane corocznie, aby ocenić, jak poszczególne kraje radzą sobie z osiąganiem wyznaczonych celów.

Syntetycznym miernikiem, mierzącym poziom cyfryzacji poszczególnych krajów UE jest publikowany przez Komisję Europejską - wskaźnik gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego (DESI - Digital Economy and Society Index). Na kompozycję tego wskaźnika składa się ok. 30 danych przyporządkowanych do zbiorów i odpowiednio ważonych. Główne wskaźniki cząstkowe to: zdolność przyłączeniowa (waga 25%), kapitał ludzki i jego umiejętności cyfrowe (waga 25%), integracja technologii cyfrowych przez biznes (waga 20%), wykorzystanie Internetu (waga 15%) i cyfrowe usługi publiczne (waga 15%). Warto podkreślić, że w przypadku tej ostatniej składowej Polska przewyższa średnią unijną, natomiast w pozostałych komponentach wypada znacznie mniej korzystnie.

Wykres 16. Wskaźnik gospodarki cyfrowej i społeczeństwa cyfrowego w 2016 roku (Digital Economy and Society Index).

Źródło: Opracowanie MR DSR na podst. bazy danych DESI (<http://digital-agenda-data.eu>).

Zalecenia Banku Światowego⁴¹ w celu pełnego korzystania z możliwości digitalizacji, oprócz zdolności przyłączeniowej, podkreślają rolę: odpowiednich regulacji, poprawy umiejętności kapitału ludzkiego i odpowiedzialnych instytucji. Dlatego też, strategie cyfryzacji powinny być znacznie szersze niż w tradycyjnym podejściu (jako ICT). Tylko budując silne podstawy w tych obszarach, możliwe jest czerpanie pełnych korzyści z digitalizacji w postaci szybszego wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy i poprawie usług.

⁴⁰ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 19 maja 2010 r. zatytułowany „Europejska agenda cyfrowa” [COM(2010) 245 wersja ostateczna].

⁴¹ *Digital Dividends*, World Development Report 2016, World Bank Group.

Poziom cyfryzacji przedsiębiorstw w Polsce

Przyspieszenie cyfrowego rozwoju światowej gospodarki odczuwają wszyscy uczestnicy rynku – zarówno duże przedsiębiorstwa, jak również podmioty należące do sektora MSP. W przypadku tych ostatnich, rozwój nowoczesnych technologii stworzył niepowtarzalną szansę zwiększenia swojej konkurencyjności, a także przeobrażenia dotychczasowych modeli biznesowych. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa uzyskały dostęp do technologii i programów informatycznych, które jeszcze kilkanaście lat temu były zarezerwowane jedynie dla największych, często globalnych podmiotów. Dzisiaj, dzięki masowemu rozwojowi całej branży IT, rozwiązania te nie są już ani zbyt drogie, ani zbyt skomplikowane, aby nie mogły z nich korzystać nawet najmniejsze przedsiębiorstwa.

Najlepszy przykład to **systemy klasy CRM** (wspierające zarządzanie relacjami z klientami przedsiębiorstwa) oraz **ERP** (wspierające zarządzanie zasobami materialnymi organizacji). Pomimo ogromnych przewag, jakie daje wykorzystanie tych rozwiązań, polscy przedsiębiorcy w dalszym ciągu rzadziej niż europejcy wykorzystują je w zarządzaniu swoimi organizacjami. Dane opracowane dla DELab UW wskazują, iż różnica na niekorzyść polskich przedsiębiorców wynosi nawet ponad 10 pkt. proc. (w porównaniu do UE-15)⁴². Warto podkreślić, iż badania wskazują na świadomość konieczności wykorzystania takich rozwiązań celem wsparcia rozwoju swoich przedsiębiorstw.

Wyraźnie widać, iż polskie MSP mniej angażują się w e-handel niż średnia europejska, ale różnice na naszą niekorzyść widoczne są również przy porównaniach z krajami V4. Sytuacja wygląda podobnie w przypadku skali wykorzystania e-faktur. Taka postawa polskich przedsiębiorców utrudnia im dotarcie do wielu potencjalnych klientów, którzy funkcjonują już w cyfrowym świecie. W szczególności problematyczne wydaje się relatywnie niskie dostosowanie istniejących stron polskich MSP do standardów ułatwiających ich interakcję z **urządzeniami mobilnymi**. Takie podejście wpływa na zdolność konkurencyjną polskich przedsiębiorstw na jednolitym rynku europejskim, ale również – na globalnym rynku. Jak wskazują badania Oxford Economics, zrealizowane na rzecz SAP⁴³ (z 2013 r.) w nowym, międzynarodowym, a nawet globalnym krajobrazie, innowacje w zakresie sieci biznesowych i technologii informacyjnych są coraz bardziej niezbędne firmom z sektora MSP, jeśli chcą dalej rozwijać swoje modele biznesowe i skutecznie rywalizować z konkurencją.

Współczesne przedsiębiorstwa wykorzystują również możliwości tzw. **chmury obliczeniowej** (ang. Cloud computing), aby zarówno zoptymalizować swoje procesy wewnętrzne, jak również umożliwić swoim klientom nowe formy interakcji. Chmury są wykorzystywane do uzyskania dostępu do programu (oprogramowania), czystej mocy obliczeniowej, magazynowania danych oraz innych funkcji wsparcia. W szczególności technologia ta to możliwość optymalizacji kosztów usług IT oraz elastyczne wykorzystanie niezbędnych funkcjonalności (możliwość płacenia tylko za te funkcje, które są faktycznie wykorzystywane, zakupy i wdrożenia grupowe, itd.), a także szybka metoda wdrożenia nowych rozwiązań informatycznych (wystarczy jedynie dostęp do internetu).

Politykę rządów dotyczącą rozwoju chmury obliczeniowej ocenia BSA Global Cloud Computing Scorecard 2016⁴⁴ (badanie opiera się na 24 krajach odpowiadających za 80% udział w globalnym rynku IT). W ostatniej edycji Polska uplasowała się na 10. pozycji, co oznacza wzrost o 2 pozycje w stosunku do poprzedniego badania.

⁴² K. Sledziszewska, R. Gabryelczyk, R. Włoch: *Go Digital! Diagnoza luki w kompetencjach cyfrowych MSP*. Working Paper DeLab UW Nr 01/2015, str. 15-17.

⁴³ <http://news.sap.com/smes-are-adopting-a-global-mindset/> oraz <http://news.sap.com/sap-oxford-economics-country-fact-sheets-infographics/>

⁴⁴ <http://cloudscorecard.bsa.org/2016/>.

Polscy przedsiębiorcy w dalszym ciągu nie wykorzystują wszystkich możliwości jakie przedstawia sobą chmura obliczeniowa. Dane Eurostatu, wskazują, iż w 2015 r. jedynie 7% przedsiębiorstw zatrudniających co najmniej 10 pracowników korzystało z tej technologii. Jest to najgorszy odnotowany wynik spośród wszystkich krajów UE-28. Wynik dla UE-15 wyniósł 21%, a dla UE-28 19%. Warto podkreślić, iż wśród państw UE najwięcej przedsiębiorstw wdrożyło te rozwiązania w Finlandii (53%) oraz Danii (38%). Niski poziom wykorzystania chmury obliczeniowej może być jeszcze wytłumaczony koniecznością zabezpieczenia dostępu do danych wrażliwych przedsiębiorstwa. Niemniej można przytoczyć za raportem DELab UW również inne przyczyny, takie jak m.in.: brak potrzeby stosowania tak zaawansowanych rozwiązań, wysoką zachowawczość polskich przedsiębiorców i niską otwartość na technologiczne nowinki, trudność w rekrutacji pracowników wyposażonych w odpowiednie kompetencje cyfrowe czy wreszcie brak odpowiedniej dojrzałości marketingowej samych przedsiębiorstw.

Wykorzystanie wielkich zbiorów danych było dotychczas zarezerwowane dla podmiotów posiadających odpowiednie zasoby zarówno w sensie materialnym (serwery, odpowiednie kompetencje pracowników), jak również niematerialnym (dane). Takie analizy pozwalają na uzyskanie przewagi nad konkurencją dzięki możliwości natychmiastowego kompilowania danych z rozmaitych źródeł. Jednakże przeobrażenia na rynku technologii zapewniających dostęp do tzw. **Big Data** umożliwiają wykorzystanie tych rozwiązań również przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Jak słusznie wskazano we wspólnym raporcie Allegro.pl, PayU oraz Deloitte⁴⁵ – analiza dużych zbiorów danych nie jest panaceum na wszystkie problemy zarządcze oraz biznesowe. To jedynie jedno z możliwych rozwiązań, dostępnych dzisiaj również dla mniejszych podmiotów rynkowych. Zresztą dane pokazują, iż polskie MSP relatywnie rzadko korzystają z takich rozwiązań. Warto podkreślić, iż rozwiązania dla mniejszych podmiotów oferowane przez czołowe światowe firmy informatyczne (m.in. Oracle, Microsoft, a także pozostali) bazują na technologii chmury obliczeniowej.

Zagadnienie **zabezpieczenia systemów i zasobów informatycznych** przez polskie przedsiębiorstwa bywa często ignorowana. Może to wynikać zarówno z relatywnie niskiego odsetka przedsiębiorstw korzystających z internetu do przeprowadzania transakcji handlowych ze swoimi kontrahentami, ale również brakiem dobrych przykładów ze strony instytucji publicznych. Niemniej, jak wskazują badania (m.in. Deloitte TMT Predictions z 2016 r.) liczba cyberataków na małe i średnie przedsiębiorstwa będzie rosła. Konieczne staje się zatem znalezienie przez te podmioty odpowiedniej równowagi między kosztem inwestycji zwiększających ich cyfrowe bezpieczeństwo, a wygodami płynącymi z szerokiego wykorzystania Internetu w działalności operacyjnej i handlowej.

Jak wskazują badania (m.in. Ponemon Instytut z 2015 r.), nie można traktować inwestycji w zabezpieczenia systemu IT jedynie w kategorii kosztu. Odpowiednio dobrane rozwiązania mogą być przydatne nie tylko jako narzędzie ochrony systemów danego przedsiębiorstwa, ale stanowić również odpowiednią podstawę do wprowadzenia w organizacji bardziej zaawansowanych systemów wspomagających podstawowe funkcje organizacji.

Dodatkowym wyzwaniem, choć jeszcze nie w pełni obecnym w polskich warunkach, jest stosowanie tzw. podejścia B-Y-O-D (ang. Bring Your Own Device, czyli praca na własnym sprzęcie teleinformatycznym przez pracowników, zamiast na urządzeniach dostarczonych przez pracodawcę).

Warto pamiętać, iż w przypadku zagrożeń informatycznych, w dalszym ciągu największym wyzwaniem dla wielu przedsiębiorstw pozostają odpowiednie kompetencje pracowników. Jak wskazują badania w dalszym ciągu poziom „cyfrowych kompetencji” w przypadku polskich MSP nie jest najwyższy. Stanowi to ważny powód generowania zarówno nowych wyzwań w obszarze cyberbezpieczeństwa, jak również utraty pewnych możliwości handlowych i rozwojowych dotyczących dotarcia do nowych grup klientów. Wymusza to odpowiednie przeszkolenie zarówno pracowników liniowych, jak również osoby pełniące

⁴⁵ A wave of digital change: Trends in digital E-innovation 2013. Deloitte, Allegro.pl, PayU.

funkcje kierownicze. Warto podkreślić, iż w ramach PO WER, a także RPO przewidziano środki na dostosowanie kompetencji pracowników do wymogów współczesnej cyfrowej gospodarki.

Analiza sektora ICT w Polsce

Dynamikę procesu cyfryzacji w pewien sposób odzwierciedla stan i rozwój jego głównego nośnika, tj. sektora ICT Information & Communication Technology (również TIK Technologie Informacyjno-Komunikacyjne).

Wg raportu Computerworld z 2016 r. **wartość krajowego rynku ICT** przekroczyła 100 mld zł. Natomiast wielkość przychodów, które osiągnęły przedsiębiorstwa sektora ICT w 2015 roku wyniosła 105,5 mld zł. Za blisko 60% przychodów odpowiadają przedsiębiorstwa informatyczne, natomiast za 40% firmy telekomunikacyjne. Wg raportu za wzrost przychodów odpowiadają ok. 10% wzrosty poszczególnych segmentów: usług IT, oprogramowania i sprzętu. Jednocześnie nastąpiły zmiany w strukturze podmiotowej popytu: dotychczasowego największego klienta – administrację publiczną, zastąpił sektor bankowy (choć różnica jest nieznaczna).

Patrząc przez pryzmat danych porównywalnych, choć biorąc pod uwagę tempo rozwoju w zakresie ICT – dość nieaktualnych udział **wartości dodanej sektora ICT⁴⁶ w PKB** w 2013 roku w poszczególnych krajach UE nie przekroczył 10%. Wysoka wartość wskaźnika charakteryzuje Maltę (6,8%) i Węgry (5,9%), Niemcy i Francja mają podobny udział (odpowiednio: 4,1% i 4,0%/2012r.), natomiast Austria, Rumunia i Polska z wynikami kolejno: 3,2%, 3,1% i 3,0%, plasują się na ostatnich miejscach.

Wg danych GUS⁴⁷ w sektorze ICT w 2014 r. działało 2146 przedsiębiorstw o liczbie pracujących powyżej 9 osób, co oznacza wzrost o 6,3% wobec poprzedniego roku i o 24,5% w stosunku do 2011 roku. Zdecydowana większość firm tej branży świadczy usługi (89,1%) i są to głównie usługi informatyczne. **Liczba osób pracujących w sektorze ICT** wzrosła w ciągu trzech lat o 19 tys. i osiągnęła poziom 196,4 tys., na skutek 37% wzrostu pracujących w usługach informatycznych oraz 11% w sprzedaży hurtowej ICT. Produkcja ICT i telekomunikacja notowały spadek w latach 2011-2014 (odpowiednio o 12% i 10%). **Wartość przychodów netto ze sprzedaży w sektorze ICT** zwiększyła się w porównaniu z 2011 r. o 8,8% i wyniosła w 2014 r. ok. 132 mld zł. Najszybciej przychody rosły w usługach ICT: sprzedaży hurtowej ICT (o 38,5%) oraz w usługach informatycznych (o 35,7%). Produkcja ICT i telekomunikacja (usługi ICT) notowały spadek przychodów w porównaniu do 2011 roku (odpowiednio o 5% i 8,7%). Jednocześnie przedsiębiorstwa sektora ICT działające w produkcji, częściej niż firmy usługowe zajmowały się **sprzedażą eksportową**. Choć w 2014 r. ich udział w przychodach ze sprzedaży na eksport sektora ICT wyniósł 57,3%, to warto podkreślić, że w 2011 r. odpowiadały za 72,3% tej sprzedaży. Wartość przychodów netto sektora ICT ze sprzedaży na eksport stanowiła 6,0% wartości eksportu przedsiębiorstw z całego sektora produkcji i usług i była o 0,4 pkt proc. niższa niż w 2011 r.

W ślad za powyższymi informacjami, wzrosła **wydajność pracy na jednego zatrudnionego** zarówno w sektorze ICT ogółem jak i w produkcji ICT w 2014 r. (odpowiednio o 1,3% i 10,1%). Wydajność pracy w produkcji wyrobów ICT jest wyższa niż wydajność usług ICT. Udział kosztów wynagrodzeń w kosztach działalności operacyjnej w produkcji ICT jest niższy niż w produkcji ogółem, natomiast w usługach ICT obserwowano relację odwrotną. **Rentowność sprzedaży⁴⁸** usług ICT znacznie przewyższa rentowność dla całego sektora usług. Najwyższą rentownością mogą się pochwalić telekomunikacja i usługi informatyczne. Inaczej jest natomiast z rentownością sprzedaży produkcji ICT, która, chociaż uległa poprawie w ostatnich latach, to nadal jest niższa niż w całym sektorze produkcji.

⁴⁶ Zgodnie z metodologią Eurostatu wartość dodana definiowana jest wg cen czynników produkcji i pokazywana jako wartość dodana brutto (w cenach bazowych) minus saldo podatków i dotacji. Wskaźnik uwzględnia również mikroprzedsiębiorstwa.

⁴⁷ *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w latach 2011-2015*, GUS, 2016.

⁴⁸ Relacja zysku ze sprzedaży do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów.

Przedsiębiorstwa działające w sektorze ICT charakteryzują wyższe wartości wskaźników **innowacyjności** niż całą gospodarkę (przemysł i usługi). Udział przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w latach 2012-2014 w sektorze ICT wyniósł 27,1%, podczas gdy w przemyśle 18,6%, a w usługach 12,3%⁴⁹. Przedsiębiorstwa z sektora ICT częściej wdrażały innowacje (24,9%) niż przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe ogółem (14,8%).

Bardziej innowacyjne, w sektorze ICT, są firmy działające w produkcji niż w usługach, przy czym jest to relacja podobna do tej obserwowanej w całej gospodarce, gdzie przemysł jest bardziej innowacyjny niż usługi. Analizując rodzaj innowacji, odwrotnie niż w gospodarce, gdzie częściej wdrażane są innowacje procesowe niż produktowe, sektor ICT znacznie częściej stawia na doskonalenie i tworzenie nowych produktów niż procesów. Najwyższy odsetek podmiotów wprowadzających zarówno innowacje produktowe, jak i procesowe odnotowano w przedsiębiorstwach zaliczanych do produkcji ICT. Jeśli chodzi o innowacje organizacyjne i marketingowe, to w sektorze ICT odsetek przedsiębiorstw był dwukrotnie wyższy niż w przemyśle i usługach ogółem.

Nakłady na działalność innowacyjną w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo były o ponad jedną trzecią wyższe w sektorze ICT (7.496,7 mln zł) niż w przemyśle i usługach ogółem (5.409,4 mln zł). Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w usługach ICT (8.303,5 mln zł), podczas gdy w produkcji średnia wartość nakładów innowacyjnych na jedno przedsiębiorstwo stanowiła 1/3 nakładów notowanych w usługach ICT (2.716,8 zł). W sektorze ICT odsetek przedsiębiorstw, które prowadziły **współpracę** w zakresie działalności innowacyjnej kształtował się na poziomie wyższym od wskaźnika dla przemysłu i usług ogółem (28,2%) i wyniósł 36,2%.

Udział **eksportu wyrobów ICT** w eksporcie ogółem w 2014 r. wyniósł 7,5% (51,8 mld zł), co oznacza wzrost o 1,3 pkt proc. w porównaniu do 2011 r. Wartościowo eksport wzrósł w skali roku o 12,2 mld zł, (o 31%). Jednocześnie udział **import wyrobów ICT** w imporcie ogółem wyniósł 7,3% w 2014 r. i osiągnął poziom 51,3 mld zł. Eksportujemy najwięcej elektronicznego sprzętu powszechnego użytku (37,8%) oraz sprzętu telekomunikacyjnego (30,6%), a największy udział w imporcie mają komputery i urządzenia peryferyjne (34,9%).

Światowe trendy

Współczesne technologie wpływa zarówno na obywateli, jak i przedsiębiorstwa, definiując na nowo nasze relacje, często całkowicie je zmieniając. Pomimo dynamicznego rozwoju nowych technologii, można wyróżnić kilka **trendów o charakterze społeczno-technologicznym**, które będą kształtowały nowe otoczenie gospodarcze.

Pierwszym podstawowym trendem będzie dalsze przenoszenie naszej aktywności do Internetu, ale również – zwiększenie intensywności interakcji między światem wirtualnym a realnym. W ciągu najbliższych lat nastąpi dramatyczne poszerzenie zastosowań sieci, poprzez umożliwienie nie tylko natychmiastowej komunikacji między ludźmi, ale przede wszystkim poprzez natychmiastową wymianę danych pomiędzy urządzeniami elektronicznymi. **Internet Rzeczy** (ang. Internet of Things) umożliwi daleko idące zmiany modeli biznesowych zarówno dla dotychczasowych liderów przemysłowych i usługowych, jak również dla małych i średnich przedsiębiorstw. Nowe technologie całkowicie zmienią relacje między producentami a ich klientami, dzięki dostarczeniu obu stronom ogromnych ilości informacji i danych, o trudnej do przecenienia obecnie wartości komercyjnej.

Sformułowana w 1999 r. przez Kevina Ashtona koncepcja Internetu rzeczy opisywała system, w którym świat materialny komunikuje się z komputerami (wymienia dane) za pomocą wszechobecnych sensorów. Jak wskazuje raport IaB⁵⁰ – dopiero na przełomie 2008 i 2009 r. liczba urządzeń podłączonych do sieci przekroczyła liczbę mieszkańców naszego globu. Moment ten można zatem

⁴⁹ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2012-2014, GUS.

⁵⁰ Raport Internet rzeczy w Polsce. IaB Polska, 2015, str. 8-9.

uznać za datę narodzin Internetu rzeczy, określano współcześnie również nazwą **Internet Wszechrzeczy** (ang. Internet of Everything). Podkreślenia wymaga fakt, iż taki system tworzą zarówno fizyczne przedmioty, ale również procesy, dane, ludzie, a nawet zwierzęta czy zjawiska atmosferyczne. Działanie takiego systemu opiera się na trzech założeniach:

1. Istnieją urządzenia, wyposażone w sensory, zdolne do zebrania informacji z ich otoczenia oraz przesłania ich kolejnym urządzeniom. Przykładowe sensory to m.in.: czujniki: temperatury, drgań, wilgotności, ruchu, GPS, itd. Natomiast przykładowe urządzenia to m.in.: smartfon, opaska na rękę typu smartband monitorująca tętno, prześcieradło wyposażone w czujnik ruchu czy też beacon wykrywający ruch człowieka.
2. Istnieją urządzenia, wyposażone w odpowiednie narzędzia odbioru danych, zdolne do zebrania danych, ich analizy, a następnie wywołania określonej, zaprogramowanej reakcji. Przykładem działania może być m.in. zamknięcie rolet, gdy poziom nasłonecznienia budynku przekroczy pewien poziom.
3. Istnieje wspólny standard przesyłu danych (środek komunikacji). Aktualnie najczęściej wykorzystywane standardy to: WiFi, Bluetooth, NFC, Z-WAVE.

Raport McKinsey Global Institute⁵¹ wskazuje, iż w 2025 r. Internet rzeczy może osiągnąć wartość między 3,9 bln a 11,1 bln USD. Dodatkowo – Instytut szacuje, iż większość zastosowań będzie miała miejsce w przypadku rynków B2B, w szczególności w następujących obszarach: optymalizacja działalności produkcyjnej, zdrowie i bezpieczeństwo pracowników, logistyka, system medyczny, publiczne systemy transportowe, autonomiczne środki transportu indywidualnego, unowocześnienie fizycznego środowiska sprzedaży, a także w sferze energetyki.

Jak wskazuje K. Bornea⁵² biznesowe zastosowanie Internetu rzeczy dotyczyć będzie trzech poziomów:

1. Umożliwi zidentyfikowanie nowych zjawisk dzięki dostępowi do całkowicie nowych danych (ang. Data To Discovery);
2. Uzyskana wiedza umożliwi automatyzację reakcji oraz dostosowanie ich do wymogów klientów (ang. Data To Decisions);
3. Uzyskanie realnych korzyści finansowych i ekonomicznych dzięki aplikacji dwóch powyższych podejść, a także poprzez stworzenie nowych rynków i zastosowań dla produktów, które bez Internetu rzeczy nie miałyby sensu istnienia (ang. Data To Dollars-Dividends).

Jak widać potencjał Internetu rzeczy jest ogromny, ale również przed nim znajduje się szereg wyzwań, które mogą zniweczyć znaczną część pozytywnych efektów. Ogromnym wyzwaniem staje się **zachowanie wspólnych standardów technologicznych**, aby realnie uzyskać odpowiedni poziom skali. Bez jego zachowania – Internet rzeczy przyjmie w dużej mierze postać silnie branżowych rozwiązań bez znacznego wpływu na całą gospodarkę. Ale zdecydowanie większe wyzwania dotyczą **praw własności** oraz co najważniejsze – **praw do prywatności**. Automatyczna wymiana danych na gigantyczną skalę może zagrozić dzisiejszemu rozumieniu obu tych praw. Tym samym, mimo iż potencjalnie wykorzystanie tej technologii może dostarczyć konsumentom i obywatelom nowych usług bądź zwiększyć komfort życia, obawy dotyczące potencjalnej ingerencji dostawcy usług mogą całkowicie zniweczyć możliwość jej komercjalizacji. Internet rzeczy wydaje się trendem, którego ostatecznego wpływu zarówno na społeczeństwo jak i na gospodarkę trudno dokładnie skwantyfikować. Dlatego też przedsiębiorcy muszą być gotowi, aby wykorzystać pojawiające się okazje do tworzenia wartości dodanej dla swoich klientów.

Drugim trendem, który będzie miał duży wpływ na społeczeństwo i gospodarkę, to tzw. **ekonomia współdzielenia** (ang. sharing economy / collaborative economy). W swym komunikacie⁵³, Komisja

⁵¹ J. Manyika, M. Chui, P. Bisson, J. Woetzel, R. Dobbs, J. Bughin, D. Aharon: *The Internet of Things: Mapping the value beyond the hype*. McKinsey Global Institute, 2015.

⁵² K. Bornea: *Analytics – as – a Service: From Science to Marketing*. 2014.

Europejska podkreśliła rosnącą rolę tej części europejskiej gospodarki, zwłaszcza w kontekście możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, a także pełniejszego wykorzystania potencjału Europejczyków. Warunkiem dla rozwoju powinno być jednak działanie w granicach prawa, a także poszanowanie dla pozostałych uczestników gry rynkowej.

Warto pamiętać, iż ekonomia współdzielenia rozwija się wskutek splotu przyczyn o charakterze społecznym, technologicznym oraz ekonomicznym.

Po pierwsze Internet umożliwił stworzenie niskim kosztem rozwiązań zarządczych ułatwiających współdzielenie zasobów osób fizycznych, na skalę dotychczas niespotykaną. Umożliwiło to **stworzenie rynku dla współdzielenia** zasobów o niskiej wartości jednostkowej, takich jak np. urządzenia gospodarstwa domowego. Dodatkowo powszechny dostęp do smartfonów oraz innych urządzeń mobilnych stworzył możliwość oferowania usług bazujących na geo-lokalizacji, co również wpłynęło pozytywnie na skalę wykorzystywania ekonomii współdzielenia.

Należy dodać, że zwiększenie populacji obszarów miejskich wytworzyło niezbędną masę krytyczną zasobów dla rozwoju tego sposobu gospodarowania. W połączeniu z dostępem do technologii telekomunikacyjnych umożliwiło to rozwój pierwszych platform w obszarze współdzielenia nieruchomości.

Zjawiskiem, które wpłynęło pozytywnie na rozwój ekonomii współdzielenia był **światowy kryzys gospodarczy**. Zwiększenie się poziomu bezrobocia spowodowało poszukiwanie nowych źródeł przychodów zarówno przez osoby pozostające bez pracy, jak również osoby, których przychody zmniejszyły się. Ekonomia współdzielenia okazała się również atrakcyjna dla przedsiębiorstw, które poszukiwały nowych źródeł przychodów oraz zwiększenia stopnia wykorzystania posiadanych zasobów, zarówno pracowników, jak również zasobów produkcyjnych.

Warto podkreślić, iż ekonomia współdzielenia obecna jest współcześnie przede wszystkim w pięciu podstawowych obszarach:

1. Usługi noclegowe / hotelarskie i pochodne;
2. Usługi transportowe;
3. Pozostałe usługi, świadczone przez osoby fizyczne;
4. Pozostałe usługi, świadczone przez przedsiębiorców i przedsiębiorstwa;
5. Usługi finansowe.

Największe podmioty ekonomii współdzielenia powstały w Stanach Zjednoczonych (m.in. Uber, Air BnB) i zdominowały również w znacznej mierze rynek europejski. W Polsce rozwijają się przede wszystkim rynki dotyczące usług transportowych oraz usług noclegowych / hotelarskich i pochodnych. Pozostałe trzy rodzaje usług ekonomii współdzielenia w dalszym ciągu nie osiągnęły jeszcze wysokiego poziomu. Podstawowym założeniem nowych modeli biznesowych jest wykorzystanie elektronicznych platform do pośredniczenia między posiadaczami pewnych dóbr bądź dostawcami usług a klientami.

2.6 Bariery prowadzenia działalności gospodarczej w ocenie przedsiębiorców

Badania jakościowe przedsiębiorstw mogą stanowić ważną podstawę dla formułowania polityki gospodarczej, są też dobrym uzupełnieniem badań ilościowych prowadzonych przez statystykę publiczną. Badania ankietowe *Trendy rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców*, prowadzone cyklicznie od 1998 r. przez Ministerstwo Rozwoju⁵³, stanowią źródło informacji o barierach, z jakimi się spotykają przedsiębiorcy w prowadzeniu działalności gospodarczej. Ostatnią ankietyzację przeprowadzono na przełomie luty/marzec 2016 r. na wylosowanej grupie przedsiębiorstw.

⁵³ European agenda for the collaborative economy - supporting analysis [SWD(2016) 356 final].

⁵⁴ Wcześniej przez Ministerstwo Gospodarki.

W drugiej połowie 2015 r. wskaźnik oceny polityki gospodarczej rządu wzrósł, chociaż ocena warunków prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie obowiązujących przepisów i procedur uległa pogorszeniu. Najlepiej ocenianym obszarem regulacji jest zakładanie i zamykanie firmy, najgorzej prawo podatkowe i sądownictwo gospodarcze. Wskaźnik oceny rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw spadł, odzwierciedlając pesymistyczne nastawienie przedsiębiorców odnośnie do perspektyw w kolejnym półroczu.

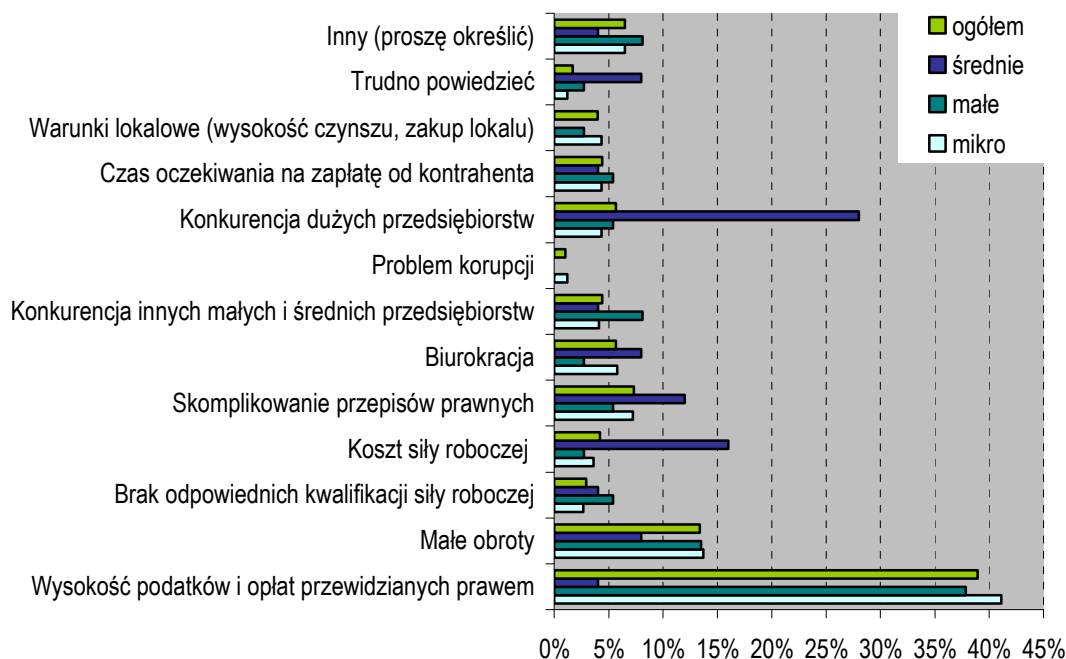
Od wielu lat głównym problemem, przed którym stoją przedsiębiorcy jest **wysokość podatków i opłat**. Kwestie te są ważniejsze dla samozatrudnionych, niż przedsiębiorców zatrudniających pracowników (różnica w udzielonych odpowiedziach wyniosła 10 pkt. proc.). Drugą najczęściej wskazywaną przeszkodą w prowadzeniu biznesu są **małe obroty**. Natomiast na **skomplikowanie przepisów prawnych** wskazuje mniej niż 10% ankietowanych. **Konkurencja dużych przedsiębiorstw oraz małych firm** to bariery, na które udział wskazań w ostatnich kilku badaniach pozostaje na stałym poziomie (4% - 7% wskazań). Podobnie jest z problemem **biurokracji**. Czynniki dotyczące **pracowników** tj. **koszty, kwalifikacje** nie stanowią dla przedsiębiorców bariery ważniejszej niż te wpływające bezpośrednio z otoczenia zewnętrznego.

Wśród **mikroprzedsiębiorstw** udział wskazań na wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem, jako najważniejszej bariery w prowadzeniu biznesu, wyniósł w drugiej połowie 2015 r. 41%. Drugą najważniejszą barierą były małe obroty - 14% wskazań. Natomiast pozostałe bariery są mniej ważne dla najmniejszych firm – wskazuje na nie tylko do kilku procent ankietowanych.

W grupie właścicieli **firm małych** 38% badanych również wskazało na wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem jako na najważniejszą barierę. 14% wymieniło – podobnie jak w firmach mikro - małe obroty.

Dla właścicieli **firm średnich** najważniejszymi barierami były: konkurencja dużych przedsiębiorstw (28%) oraz koszty siły roboczej (16%).

Wykres 17. Najważniejsze bariery rozwoju przedsiębiorczości w drugiej połowie 2015 r.

Źródło: Trendy rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2015 roku, Ministerstwo Rozwoju, maj 2016.

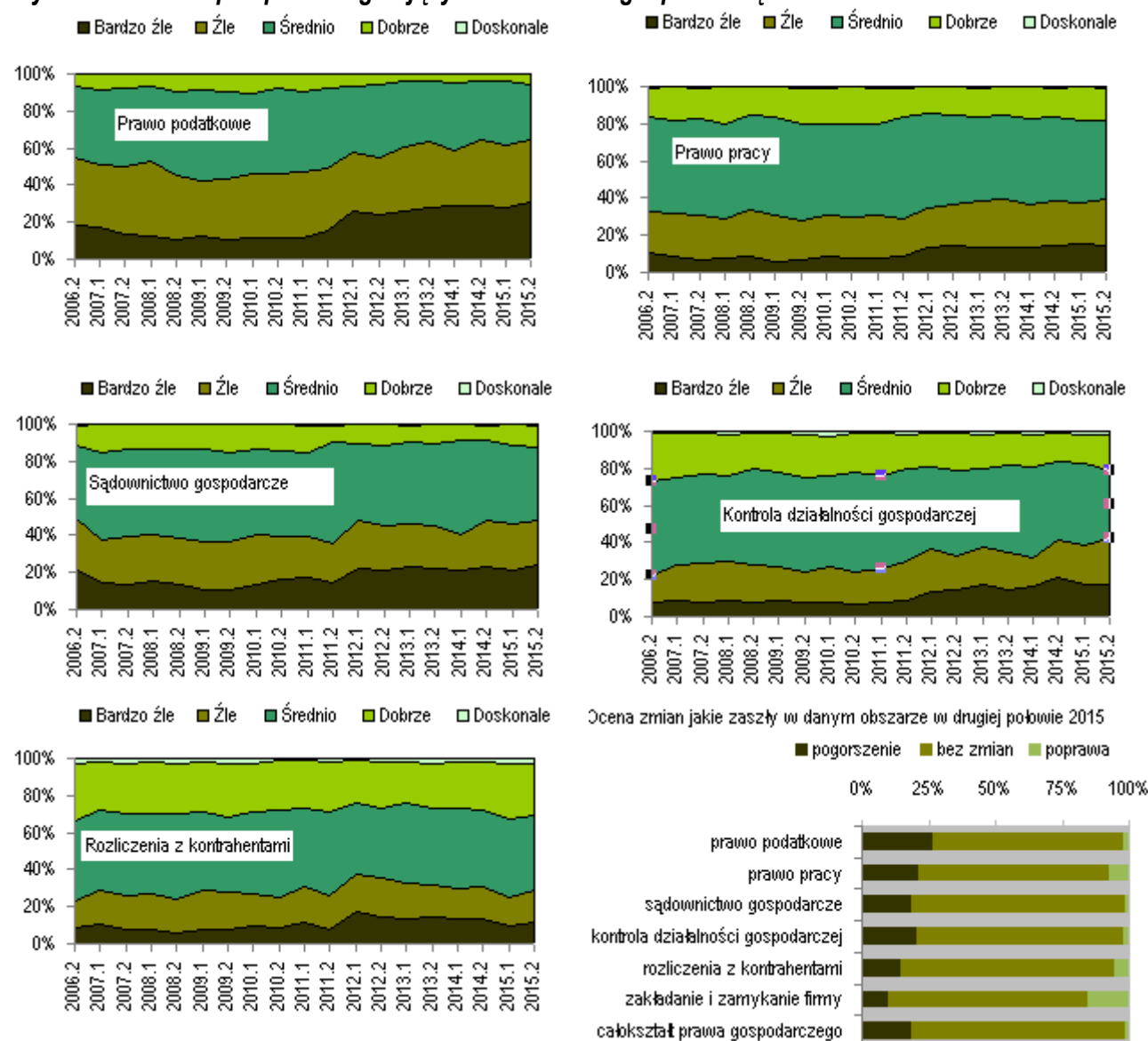
Ocena ważniejszych kategorii przepisów warunkujących prowadzenie działalności gospodarczej uległa pogorszeniu. W drugiej połowie 2015 roku blisko dwie trzecie ankietowanych oceniło przepisy z zakresu **prawa podatkowego negatywnie** i był to jeden z wyższych wyników w historii badania. Przedsiębiorcy **źle oceniają** przepisy i procedury z zakresu **sądownictwa gospodarczego** (48% ocen negatywnych). Wysoka liczba ocen **negatywnych** wystąpiła w przypadku **prawa pracy**, gdzie taką opinię wyraziło 40% ankietowanych. W badaniu za drugą połowę 2015 roku dość znacznie wzrósł udział negatywnych opinii o przepisach z zakresu **kontroli działalności gospodarczej**.

W zakresie przepisów i procedur w zakresie **rozliczeń z kontrahentami** od pierwszej połowy 2012 roku obserwuje się **spadek negatywnych** opinii (w drugiej połowie 2015 roku 28% ankietowanych).

Jeśli chodzi o ocenę zmian w przepisach, zdecydowana większość przedsiębiorców ich nie zauważyła w badanym okresie. W większości z badanych obszarów nieznacznie wzrosły udziały odpowiedzi wskazujące na pogorszenie przepisów, a najwięcej w: prawie pracy (z 15% do 22%), kontroli działalności gospodarczej (z 16% do 21%) i sądownictwa gospodarczego (z 14% do 19%). Na pogorszenie przepisów z zakresu prawa podatkowego wskazało - podobnie jak w poprzednich badaniach - najwięcej ankietowanych (27%).

Tylko w przypadku **zakładania i zamykania firm** więcej przedsiębiorców wskazało na **poprawę** (15%) niż na pogorszenie (10%) przepisów, jako efekt znacznej poprawy oceny „doskonale” (najwyższy wynik w historii badania).

Wykres 18. Ocena przepisów regulujących działalność gospodarczą.

Źródło: Trendy rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2015 roku, Ministerstwo Rozwoju, maj 2016.

3. OTOCZENIE INSTYTUCJONALNE PRZEDSIĘBIORSTW

Regulacje prawne, będące kluczowym elementem otoczenia instytucjonalnego działalności biznesowej, wciąż pozostają w katalogu czynników ograniczających wzrost przedsiębiorczości w Polsce. Zbyt skomplikowane i niezrozumiałe prawo jest wymieniane w sondażach publicznych jako jedna z barier rozpoczynania i wykonywania działalności gospodarczej. Często prawo nakłada na przedsiębiorców nadmierne obowiązki, powodując po ich stronie nieuzasadnione koszty – takie z reguły są doświadczenia przedsiębiorców. Jakość otoczenia regulacyjnego stanowi jeden z podstawowych wymiarów i wskaźników funkcjonowania nowoczesnego państwa prawa.

Z początkiem 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw. Regulacja wprowadza ujednolicony mechanizm naliczania odsetek w obrocie cywilnoprawnym i zbliża poziom odsetek maksymalnych do rynkowych stóp procentowych. W tym samym czasie weszła również w życie ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów. Celem nowych przepisów jest podniesienie świadomości przedsiębiorców na temat mediacji, jako alternatywy wobec procesu sądowego, a także umożliwienie zakończenia konfliktu w tańszy, szybszy i mniej sformalizowany sposób.

Z analizy barier przedstawionych w poprzednim rozdziale wynika, że jedną z newralgicznych sfer w ocenie przedsiębiorców, dość krytycznie przez nich ocenianych, jest sądownictwo gospodarcze. Niemniej w ostatnich latach przeprowadzono wiele pozytywnych zmian, znajdujących również oddźwięk w międzynarodowych rankingach (jak np. wyraźne skrócenie czasu dochodzenia praw z umów). W ostatnim roku wdrażano nowe rozwiązania, mające podnieść sprawność działania sądownictwa gospodarczego. Przykładowo, sfinalizowano utworzenie w Warszawie Centralnego Sądownictwa Gospodarczego, co ma na celu odciążenie sądów gospodarczych w Warszawie – mających najwyższy w kraju wpływ spraw z tego zakresu.

Reformy wprowadzane są również w obszarze podatków. Przykładowo, ustawą z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw wprowadzone zostały istotne zmiany ukierunkowane na uproszczenie i unowocześnienie procedur podatkowych, informatyzację administracji podatkowej oraz uszczelnienie systemu poboru podatków i zwalczanie oszustw podatkowych. Bliższe informacje na temat zmian podatkowych zostały przedstawione w Aneksie II, podobnie jak szczegóły innych rozwiązań, zasygnalizowanych w rozdziale III.

W 2015 r. wartość kredytów dla większych przedsiębiorstw wzrosła o 8,2%, natomiast dla przedsiębiorstw mikro o 3,2%. Na koniec roku wartość kredytów zaciągniętych przez te obie grupy przedsiębiorstw sięgała odpowiednio 280,5 mld zł i 58,8 mld zł. Poza ofertą kredytową, przedsiębiorstwa mają coraz szerszy dostęp do pozabankowych źródeł finansowania działalności. Przykładem jest leasing, a obroty tej branży w 2015 r. były już o połowę większe niż przed kryzysem, osiągając prawie 50 mld zł. Nowe szanse dla rozwoju przedsiębiorstw, zwłaszcza pod kątem rozwoju ich konkurencyjności, niesie perspektywa finansowa na lata 2014-2020. W ramach Umowy Partnerstwa beneficjenci (w tym m.in. podmioty gospodarcze) będą dysponować kwotą ok. 77 mld EUR.

Na otoczenie działalności wpływ ma również infrastruktura. Wpływa ona na czas i koszt przewozu towarów i przemieszczania się ludzi, ma wpływ również na decyzję o rozpoczęciu działalności, a zwłaszcza na zaangażowanie w dane projekty inwestycyjne. Wieloletnie zaniedbania w okresie gospodarki centralnie planowanej w połączeniu z bardzo dużą kapitałochłonnością wskazują na infrastrukturę transportową (zwłaszcza drogi i kolej), jako wciąż problematyczny obszar. Dużą szansę na przezwyciężenie tych problemów stwarzają m.in. fundusze strukturalne.

3.1 Otoczenie regulacyjne

Przedsiębiorstwa ze swej natury nie są przygotowane na ryzyko regulacyjne, dlatego też częste zmiany prawa postrzegają jako działania wymierzone przeciwko nim. Inicjatywy legislacyjne powinny zatem w jak największym stopniu wychodzić naprzeciw ich oczekiwaniom. Przejrzystość i jednolitość regulacji winna z kolei eliminować wątpliwości interpretacyjne tak, aby przedsiębiorcy mogli działać w oparciu o jasne i zrozumiałe dla nich normy prawne.

3.1.1 Działania legislacyjne

W roku 2015 r. kontynuowano działania dotyczące doskonalenia otoczenia regulacyjnego i poprawy instytucjonalnego otoczenia biznesu

1 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 października 2015 r. o *zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw*. Ustawa wprowadza ujednolicony mechanizm naliczania odsetek w obrocie cywilnoprawnym i zbliża poziom odsetek maksymalnych do rynkowych stóp procentowych. Dzięki temu – w razie podniesienia stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego – nie dojdzie do nieuzasadnionego gwałtownego wzrostu zadłużenia.

Jednym z celów wprowadzonych rozwiązań jest utrzymanie wysokości odsetek na odpowiednim poziomie w przypadku zmiany poziomu inflacji, a co za tym idzie - zmiany wysokości stóp procentowych. Relacja między odsetkami kapitałowymi i za opóźnienie jest stała: odsetki za opóźnienie będą wyższe od odsetek płaconych za pożyczony kapitał. Taka sama relacja została zachowana między odsetkami maksymalnymi kapitałowymi a odsetkami maksymalnymi za opóźnienie. Zaakcentowana tym samym została funkcja sankcyjna odsetek za opóźnienie. Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie w obrocie profesjonalnym będą natomiast wyższe niż te w obrocie konsumenckim. W obrocie profesjonalnym funkcja sankcyjna powinna być bowiem szczególnie wyraźnie zaakcentowana, aby wzmacniać pożądane postawy płatnicze w obrocie gospodarczym. Mechanizm naliczania wszystkich odsetek w obrocie konsumenckim i tych za pożyczony kapitał, i tych za opóźnienia, oparty został na stopie referencyjnej Narodowego Banku Polskiego, która jest stopą podstawową NBP i niższą od wykorzystywanej do tej pory stopy lombardowej. Celem ujednolicenia i uproszczenia systemu naliczania odsetek w obrocie cywilnoprawnym jest ułatwienie korzystania z przepisów adresatom norm prawnych. Lepsze regulacje gwarantują, że w razie wzrostu stóp procentowych ustalanych przez Radę Polityki Pieniężnej, ograniczone zostało ryzyko gwałtownego wzrostu spirali zadłużenia w przyszłości. Powodują również, że wzrost lub spadek zadłużenia będzie łagodny, a nie gwałtowny. Nowelizacja ustawy wdraża dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/17/UE dotyczącą zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych.

1 stycznia 2016 r. weszła również w życie ustawa z dnia 10 września 2015 r. o *zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów*. Nowe przepisy przede wszystkim podnoszą świadomość przedsiębiorców na temat mediacji jako alternatywy wobec procesu sądowego oraz umożliwiają zakończenie konfliktu w tańszy, szybszy i mniej sformalizowany sposób. Najbardziej pożądanym efektem nowej regulacji jest wzrost liczby postępowań mediacyjnych podejmowanych na skutek umowy stron lub prowadzonych z wniosku o mediację przed wytoczeniem powództwa oraz w toku procesu, i tym samym odciążenie sądów. Służy temu wprowadzenie systemu usprawnień proceduralnych i organizacyjnych oraz zachęt ekonomicznych, które skłonić mają strony do podejmowania prób polubownego rozwiązania sporu, a także zapewnienie odpowiedniej jakości usług mediacyjnych.

Celem regulacji jest upowszechnianie możliwości porozumienia się w drodze ugody jeszcze przed wytoczeniem powództwa oraz we wstępnej fazie postępowania, poprzez zobowiązanie stron do podjęcia mediacji. Zaproponowane w ustawie działania mogą zostać wykorzystane na każdym etapie sporu, tj. zarówno przed wszczęciem postępowania, jak i w jego trakcie.

Dodatkowo dla zwiększenia popularności polubownych metod rozwiązywania sporów ustawa wprowadza zachęty o charakterze ekonomicznym, takie jak:

- zaliczenie kosztów mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd do kosztów sądowych,
- zwolnienie od opłaty sądowej wniosków o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem w wyniku mediacji pozasądowej
- zwrot całości opłaty sądowej, jeżeli do zawarcia ugody dojdzie na wstępnym etapie postępowania
- premiowana będzie sytuacja, gdy do zawarcia ugody (zarówno ugody sądowej jak i przed mediatorem) dojdzie przed przystąpieniem przez sąd do merytorycznego rozpoznania sprawy
- zwrot całej opłaty od pozwu uzależniony byłby od momentu zawarcia ugody.

Istotnym celem regulacji jest podniesienie zarówno prestiżu zawodu mediatora, jak i standardów wymaganych od stałych mediatorów oraz wprowadzenie mechanizmu weryfikacji ich kwalifikacji. Ustawa zawiera także rozwiązania, dzięki którym skrócone zostały postępowania postarbitrażowe.

W efekcie wprowadzonych zmian strony uzyskały szybszą i tańszą alternatywę rozwiązania sporu w stosunku do rozstrzygania sprawy na drodze sądowej. Zwiększenie liczby spraw zakończonych w wyniku mediacji będzie szczególnie korzystne w sprawach gospodarczych, ponieważ taki sposób zakończenia sporu nie niweczy relacji pomiędzy przedsiębiorcami i daje obu stronom szansę kontynuowania współpracy biznesowej. Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród przedsiębiorców na początku 2013 r. wynika, że poziom wiedzy o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów (ADR) jest niski. W związku z tym ustawa kładzie szczególny nacisk na zwiększenie zaangażowania sędziów i sądów w zakresie informowania stron o możliwościach i korzyściach związanych z mediacją oraz nakłaniania stron do polubownego rozwiązania sporu.

Polska, jako państwo członkowskie Unii Europejskiej, zobowiązana jest do zagwarantowania dostępności usług mediacyjnych oraz do stałego prowadzenia w sposób systemowy działań mających na celu popularyzację mediacji. Obowiązek ten wynika z Dyrektywy 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE L 136 z 24.05.2008, s. 3). Wprowadzone rozwiązania uwzględniają założenia i wytyczne wynikające z Dyrektywy, takie jak wdrożenie skutecznych mechanizmów kontroli jakości świadczonych usług mediacyjnych, a także udostępnianie wszelkimi środkami, w szczególności za pośrednictwem stron internetowych, informacji dotyczących sposobu nawiązania kontaktu z mediatorami i organizacjami świadczącymi usługi mediacji.

Rozwój pozasądowych metod rozwiązywania sporów ułatwi wykonywanie działalności gospodarczej oraz przyczyni się do wzrostu konkurencyjności polskiej gospodarki.

W 2015 roku kontynuowano, zapoczątkowany w roku 2014, projekt pn. „**Centra Arbitrażu i Mediacji – projekt pilotażowy**”.

Obecnie działa 6 Centrów Arbitrażu i Mediacji (w Białymstoku, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Poznaniu i Warszawie)⁵⁵. Wśród partnerów projektu są organizacje przedsiębiorców, izby gospodarcze i uczelnie wyższe. Projekt jest realizowany z funduszy europejskich w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

⁵⁵ Więcej informacji na stronie: <http://www.caim.gov.pl>

Celem Centrów Arbitrażu i Mediacji jest upowszechnianie informacji o korzyściach, jakie daje polubowne rozwiązywanie problemów oraz prowadzenie mediacji w konkretnych sprawach. Do głównych korzyści wynikających z funkcjonowania Centrów Mediacji i Arbitrażu należy zaliczyć:

- zmniejszenie liczby spraw rozstrzyganych w wydziałach cywilnych i gospodarczych sądów powszechnych,
- przyspieszenie rozpoznawania spraw przez sądy powszechne wskutek zmniejszenia ich wpływu oraz szerszego korzystania przez sędziów z instytucji skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego,
- znaczące obniżenie kosztów rozwiązywania sporów, w szczególności między przedsiębiorcami,
- rzeczywistą analizę przyczyn sporu i możliwość dalszej współpracy między skonfliktowanymi stronami,
- zwiększenie kultury prawnej, w szczególności kultury rozwiązywania sporów wśród polskich przedsiębiorców,
- popularyzację alternatywnych metod rozwiązywania sporów wśród polskich przedsiębiorców oraz prawników, w tym sędziów.

3.1.2 Działania pozalegisłacyjne

W 2015 r. zakończyła się realizacja Programu **Lepsze Regulacje 2015**, którego intencją było zapewnienie rozwiązań systemowych i organizacyjnych, niezbędnych dla tworzenia i oceny prawa w oparciu o dowody, w tym zmniejszenie kosztów wykonywania działalności gospodarczej oraz podniesienie konkurencyjności polskiej gospodarki.

W ramach ww. Programu, 5 maja 2015 r. Rada Ministrów przyjęła *Wytyczne do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego*. Dokument uporządkował proces oceny wpływu pod kątem *uchwały nr 190 Rady Ministrów z 29 października 2013 r. - Regulamin pracy Rady Ministrów*. Ma na celu zapewnienie właściwego szacowania skutków regulacji prawnych zarówno na etapie ich przygotowywania (przewidywany wpływ), jak i oceny ich funkcjonowania (wpływ faktyczny). Ocena wpływu oraz konsultacje publiczne, przeprowadzone zgodnie z wytycznymi, powinny dostarczać merytorycznych argumentów przy wprowadzaniu aktów prawnych, zapobiegać tworzeniu zbędnych przepisów oraz zwiększać skuteczność i przejrzystość procesu legislacyjnego.

Dokument skierowany jest przede wszystkim do pracowników administracji przygotowujących regulacje prawne, ale również wszystkich osób zainteresowanych udziałem w procesie legislacyjnym. Zawiera on część ogólną, która wprowadza do zagadnienia oceny wpływu oraz część szczegółową, w której przedstawione zostały reguły i praktyczne wskazówki do stosowania podczas przygotowywania wysokiej jakości ocen wpływu oraz przeprowadzania konsultacji z obywatelami, w tym przedsiębiorcami. Część poświęcona zasadom prowadzenia konsultacji była opracowana w ścisłej współpracy z przedstawicielami strony społecznej. W Wytycznych została przedstawiona także szczegółowa instrukcja w zakresie wypełniania ustandaryzowanych formularzy oceny wpływu, tj. testu regulacyjnego, oceny skutków regulacji oraz oceny funkcjonowania ustawy (tzw. OSR ex post).

Wytyczne zostały udostępnione w formie interaktywnej na stronie <http://www.rcl.gov.pl/wytyczne>, na której sukcesywnie udostępniane mają być dodatkowe materiały i informacje przydatne w zakresie oceny wpływu i konsultacji publicznych.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach pilotażowego projektu przewidzianego w Programie „*Lepsze Regulacje 2015*” kontynuowała w 2015 r. przeprowadzanie pogłębionej analizy wpływu projektowanych rozwiązań na sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w ramach oceny wpływu (tzw. **test MŚP**). Taką analizą objęto następujące obszary: podatek dochodowy od osób fizycznych i od osób prawnych, zryczałtowany podatek dochodowy od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne w zakresie opodatkowania ryczałtem od przychodów

ewidencjonowanych oraz w zakresie opodatkowania zryczałtowanym podatkiem dochodowym w formie karty podatkowej, podpis elektroniczny, jak również obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorstw w ramach Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej.

Wyniki pilotażu potwierdziły potrzebę przeprowadzania pogłębionych analiz wpływu projektowanych rozwiązań na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa z uwagi na nieproporcjonalnie wyższe koszty regulacyjne ponoszone przez ten sektor gospodarki w porównaniu do dużych podmiotów gospodarczych. W związku z tym będą kontynuowane prace nad dalszym wzmacnianiem znaczenia testu MŚP w ramach przeprowadzanej oceny wpływu, zapewnienia jego powszechnego stosowania celem wyeliminowania, zapobieżenia lub minimalizacji negatywnych skutków bezpośrednich i ubocznych dla MŚP w istniejących lub nowych aktach prawnych.

W 2015 r. kontynuowano zamieszczanie inicjatyw legislacyjnych i pozalegisacyjnych na platformie www.konsultacje.gov.pl. Głównym celem platformy jest ułatwienie stronie społecznej, w tym przedsiębiorcom, udziału w konsultacjach projektów dokumentów rządowych poprzez możliwość zgłaszania uwag i opinii z wykorzystaniem Internetu. W 2015 r. udostępniono 38 projektów dokumentów rządowych, których wnioskodawcami były: Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwo Sprawiedliwości. Dodatkowo zamieszczano informacje o ważnych wydarzeniach, jak np. spotkaniu dot. programu współpracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z organizacjami pozarządowymi, badaniu obowiązków administracyjnych w ustawach podatkowych prowadzonym przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.

3.1.3 Obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorców

Obowiązki sprawozdawcze są nakładane na przedsiębiorców przez organy państwowe na mocy przepisów prawa. Oficjalne badania skali obowiązków sprawozdawczych polskich przedsiębiorstw wobec instytucji publicznych nie są prowadzone. Dużą ilość różnego rodzaju ankiet, formularzy, sprawozdań, deklaracji, druków, itp. przedsiębiorcy składają organom skarbowym i podatkowym oraz urzędowi statystycznym.

Liczne obowiązki sprawozdawcze, obejmujące wszystkie podmioty gospodarcze tj.: osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, nakłada ustawa o statystyce publicznej (Dz. U. 2012, poz. 591 z późn. zm.). Za działalność gospodarczą w ww. rozumieniu należy uznać wszelką zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową lub usługową oraz rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób ciągły i zorganizowany.

Zgodnie z art. 30 ww. ustawy podmioty obowiązane są do przekazywania systematycznie lub okresowo, nieodpłatnie informacji i danych statystycznych dotyczących prowadzonej działalności, w formach i terminach oraz według zasad metodologicznych określonych szczegółowo w programie badań statystycznych statystyki publicznej (Pbssp). Badania statystyczne statystyki publicznej mogą dotyczyć każdej dziedziny życia społecznego i gospodarczego oraz występujących w nim zjawisk dających się obserwować i analizować.

W 2015 r. obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorców określił *Program badań statystycznych statystyki publicznej* wprowadzony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2015 (Dz.U.2014.1330, z późn. zm.). Zawiera on łącznie 248 tematów badawczych (w roku 2014 – 250, 2013 – 243, 2012 – 246).

Pbssp szczegółowo wskazuje zakres zbieranych danych oraz podmioty zobowiązane do ich przekazania, m.in. według rodzajów formy prawno-organizacyjnej lub rodzaju prowadzonej działalności.

Badania statystyczne są prowadzone na zasadzie obowiązku albo udziału dobrowolnego. Jeżeli badanie zostało ujęte jako obowiązkowe, podmioty zobowiązane są do udzielenia i przekazania prowadzącemu badanie pełnych i wyczerpujących informacji w określonym zakresie, formie i terminie. Spod tego obowiązku od 1 stycznia 2015 r. wyłączeni zostali mikroprzedsiębiorcy w zakresie obejmującym dane za rok kalendarzowy rozpoczęcia swojej działalności.

Dane statystyczne przekazywane są na formularzach sprawozdawczych, kwestionariuszach i ankietach statystycznych lub w innej formie.

Prezes Rady Ministrów, zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 31 ustawy o *statystyce publicznej*, określa corocznie w drodze rozporządzenia wzory formularzy sprawozdawczych, kwestionariuszy i ankiet statystycznych oraz objaśnienia co do sposobu ich wypełnienia.

W 2015 r. rozporządzenie zawierało ponad 400 wzorów formularzy, kwestionariuszy i ankiet statystycznych, w tym ok. 290 skierowanych bezpośrednio do przedsiębiorców. We wzorach określono szczegółowe zakresy danych oraz podmioty zobowiązane do ich przekazywania na potrzeby statystyki publicznej w określonych terminach.

Generalnie, podmioty zobowiązane do składania określonych sprawozdań przekazują je w formie elektronicznej. Przedsiębiorcy, którzy zatrudniają nie więcej niż 5 osób, mogą przekazywać dane statystyczne w formie papierowej po przesłaniu do urzędu statystycznego informacji o wyborze tej formy.

O rodzajach sprawozdań oraz terminach ich składania każdy podmiot zostaje powiadomiony przez urząd statystyczny listownie lub poprzez email. Bez powiadomienia podmioty nie mają obowiązku w zakresie sprawozdawczości statystycznej. Obowiązki statystyczne przedsiębiorcy realizują drogą elektroniczną za pośrednictwem [Portalu Sprawozdawczego GUS](#).

W przypadku badań obowiązkowych, prowadzonych metodą reprezentacyjną lub doboru celowego, każda z działających na rynku firm może zostać losowo wybrana do badania statystycznego przeprowadzanego przez Główny Urząd Statystyczny. GUS nie przysyła już ankiet w wersji papierowej, powiadamia jedynie o obowiązku złożenia danego sprawozdania.

W przypadku nie wykonania nałożonego obowiązku statystycznego lub przekazania danych statystycznych po terminie, podmioty gospodarcze mogą zostać ukarane grzywną. Za przekazywanie danych niezgodnych ze stanem faktycznym, poza grzywną, grozi również kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Oprócz obowiązków sprawozdawczych wynikających z badań statystycznych statystyki publicznej w prawie polskim istnieje ogromna liczba administracyjnych obowiązków sprawozdawczych nakładanych przez organy administracji.

Problemem dla przedsiębiorców jest nie tylko liczba obowiązków sprawozdawczych i ich zakres tematyczny, lecz także różne terminy składania sprawozdań. Łatwiej te bariery pokonać dużym firmom, które mają zwykle rozbudowane zaplecze ekspertów od księgowości, ale mniejsze firmy już takiego wsparcia nie mają i przedsiębiorcy lub ich kluczowi pracownicy są zmuszeni sami poświęcić dużą część czasu pracy na zrealizowanie obowiązku sprawozdawczego. Aby prawidłowo wypełnić niektóre formularze, trzeba mieć specjalistyczną wiedzę, a ponadto pozyskanie niektórych danych wymaga współpracy kilku odrębnych działów firmy. Jest to często ogromny wysiłek nie tylko działów księgowych, ale także merytorycznych lub produkcyjnych, a to w niektórych sytuacjach może zakłócić normalne funkcjonowanie przedsiębiorstwa.

Dodatkowo sytuację komplikuje fakt, że zakres sprawozdawczości firm wobec organów publicznych nie jest monitorowany na poziomie centralnym. Brak skutecznej współpracy między urzędami powoduje, że urzędnicy poszczególnych instytucji wiedzą jedynie to, jak wielu informacji sami wymagają od firm, natomiast nie są świadomi, jak wielu danych żądają od przedsiębiorców wszystkie inne urzędy

państwowe. W konsekwencji różne organy państwowe żądają od firm przekazywania tych samych danych.

Wyzwaniem dla administracji rządowej jest zintensyfikowanie prac nad ujednoliceniem bazy danych pochodzących ze sprawozdawczości firm, tak aby mogła powstać jedna platforma elektroniczna służąca firmom do składania wszelkich sprawozdań wobec organów państwowych oraz przetwarzająca dane dla celów poszczególnych urzędów, z zachowaniem bezpieczeństwa informacji. Istotnym elementem tych prac byłoby zinwentaryzowanie oraz systematyczny przegląd obowiązków sprawozdawczych tak, aby można było skutecznie eliminować z nich te dane, które nie są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania państwa, a których zdobycie kosztuje przedsiębiorstwa zbyt wiele wysiłku lub są powielane w innych formularzach.

3.1.4 Kontrole i nadzór nad przedsiębiorcami

Podstawowe uregulowania w zakresie kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy zawarte zostały w ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. *o swobodzie działalności gospodarczej* (Dz. U. z 2013 r. Nr 0, poz. 672). Ustawa określa m.in. zasady i tryb przeprowadzania kontroli oraz obowiązki i uprawnienia podmiotów prowadzących kontrolę oraz obowiązki i uprawnienia przedsiębiorcy w toku prowadzonych czynności kontrolnych.

Biorąc pod uwagę wielość podmiotów mogących kontrolować przedsiębiorców i trudności z uogólnieniem tendencji w tym zakresie poniżej przedstawiono dane postępowań kontrolnych wybranych instytucji, w szczególności **Państwowej Inspekcji Pracy, Urzędów Kontroli Skarbowej, Inspekcji Handlowej** oraz **Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów**.

Przestrzeganie prawa pracy, a w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy nadzorowane i kontrolowane jest przez **Państwową Inspekcję Pracy**. W 2015 r. inspektorzy PIP przeprowadzili ok. 88,3 tys. kontroli (u ok. 71,4 tys. pracodawców, na rzecz których świadczyło pracę 4,4 mln osób). W związku ze stwierdzonymi naruszeniami przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy inspektorzy wydali ponad 302,7 tys. decyzji, o 5% mniej niż w 2014 r.

W 2015 r. okręgowi inspektorzy pracy wydali 16 decyzji nakazujących zaprzestanie prowadzenia działalności bądź działalności określonego rodzaju (16 w roku 2014). Były to zakłady należące do sekcji: przetwórstwo przemysłowe (7), transport i gospodarka magazynowa (7), budownictwo (2).

Oprócz decyzji z zakresu bezpieczeństwa pracy, inspektorzy wydali w roku sprawozdawczym 7,3 tys. decyzji nakazujących wypłatę wynagrodzeń lub innych świadczeń ze stosunku pracy. Decyzje te dotyczyły należności dla 65,4 tys. pracowników, na łączną kwotę 125,2 mln zł.

Ponadto inspektorzy skierowali do kontrolowanych podmiotów 207,3 tys. wniosków w wystąpieniach i wydali 11,9 tys. poleceń ustnych.

W 2015 r. do wojewódzkich sądów administracyjnych wniesiono 46 skarg na decyzje i 35 na postanowienia okręgowych inspektorów pracy. Do końca roku 2015 rozpatrzonych zostało 20 skarg na decyzje, oddalono 16 i odrzucono 1. W 3 przypadkach uznano zasadność skargi, uchylając decyzje okręgowych inspektorów pracy. W zakresie skarg na postanowienia, rozpoznano 15 spraw (10 skarg oddalono, 5 odrzucono). W tym samym czasie do Naczelnego Sądu Administracyjnego wniesiono 30 skarg kasacyjnych (21 skarg dotyczyło wyroków WSA zapadłych w wyniku zaskarżenia decyzji okręgowych inspektorów pracy, 9 – postanowień wydanych przez te organy), z których 25 wniosły strony – pracodawcy. 5 wyroków wojewódzkich sądów administracyjnych zaskarżyli okręgowi inspektorzy pracy. W okresie sprawozdawczym sąd rozpoznał jedną sprawę, wniesioną przez organ,

uwzględniając tę skargę oraz rozpoznał 1 skargę pracodawcy, która została oddalona. Nierozpoznanych pozostało 28 skarg kasacyjnych (wg stanu na 31.12.2015 r.).

W 2015 r. Naczelny Sąd Administracyjny rozstrzygnął 19 skarg kasacyjnych dotyczących orzeczeń okręgowych inspektorów pracy, wniesionych w latach ubiegłych. W 16 sprawach skargi kasacyjne zostały oddalone (16 skarg wniesionych przez strony – pracodawców), natomiast spośród 3 skarg wniesionych przez okręgowych inspektorów pracy wszystkie skargi zostały uwzględnione. Naczelny Sąd Administracyjny rozpatrzył jedną skargę kasacyjną od wyroku WSA zapadłego w wyniku zaskarżenia postanowienia Głównego Inspektora Pracy, wniesioną przed 1 stycznia 2015 r. Skarga kasacyjna wniesiona przez stronę (pracodawcę) została uwzględniona.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w roku 2015 rozpoznał 3 skargi, w tym 1 na decyzje i 2 na postanowienia Głównego Inspektora Pracy. W 2 sprawach skargi zostały oddalone, a w jednej – sąd uchylił zaskarżone postanowienie.

Nielegalne zatrudnienie, polegające na powierzeniu pracy bez potwierdzenia na piśmie umowy o pracę oraz niezgłoszeniu osoby zatrudnionej lub wykonującej inną pracę zarobkową do ubezpieczenia społecznego inspektorzy pracy stwierdzili w 34% podmiotów objętych kontrolą (w 2014 – 20,7%).⁵⁶

W 2015 r. **Urzędy Kontroli Skarbowej** przeprowadziły łącznie 9,4 tys. kontroli – o 6,9% mniej niż rok wcześniej. Ponadto, działając na zlecenie innych urzędów, wykonały ponad 3,8 tys. czynności sprawdzających dokumenty u kontrahentów kontrolowanych podatników, a także dokonano ponad 2,1 tys. przesłuchań i oględzin.

W wyniku kontroli ustalono nieprawidłowości skutkujące uszczupleniami podatkowymi na łączną kwotę ponad 18,5 mld zł, w tym ustalenia, dla których wydano decyzje stanowiły kwotę ponad 18,3 mld zł.

Podatnicy, na skutek przeprowadzonych postępowań kontrolnych, złożyli dobrowolne korekty deklaracji zwiększając swoje zobowiązania podatkowe o kwotę 168,5 mln zł. W wyniku działań podjętych przez kontrolę skarbową udaremniono wypłatę z budżetu nienależnie wnioskowanego zwrotu podatku VAT na kwotę 167,9 mln zł.

Wśród ustaleń podatkowych w 2015 r., podatek VAT stanowił 90,44% całości ustaleń, podatek dochodowy od osób prawnych 3,88%, podatek dochodowy od osób fizycznych 1,35%, a podatek akcyzowy 4,26%.

Zauważyć można znaczny wzrost kwoty ustaleń przypadających na jedną zakończoną kontrolę. W 2015 r. wyniosła ona 1.970,4 tys. zł (o 87,8% więcej niż w 2014 r.). Natomiast kwota ustaleń na jedną zakończoną kontrolę podatkową w tym samym okresie wzrosła o 88,7% (i wyniosła 3.113,8 tys. zł w 2015 roku).

Wśród branż o szczególnym ryzyku wystąpienia nieprawidłowości podatkowych należy wymienić branżę paliwową oraz elektroniczną.⁵⁷

W 2015 r. **Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów** prowadził 290 spraw dotyczących ogólnego bezpieczeństwa produktów i zakończył 207 spośród nich. Najczęściej kontrolowano produkty konfekcyjne dla dzieci (148), akcesoria elektroinstalacyjne (41), meble (35) i artykuły dla dzieci (17). Na

⁵⁶ Na podstawie: dane Państwowej Inspekcji Pracy

⁵⁷ Zob. *Sprawozdanie roczne Kontrola skarbową w 2015 r.*, Ministerstwo Finansów - Departament Kontroli Skarbowej, Warszawa 2016.

122 wydane decyzje Prezes Urzędu 21 razy nałożył na przedsiębiorców określone obowiązki, a 18 razy – kary pieniężne.

W 2015 r. UOKiK, w ramach systemu oceny zgodności, prowadził 461 spraw i zakończył 372 spośród nich. Najliczniejszą grupą badanych produktów były zabawki (233), środki ochrony indywidualnej (59), a następnie sprzęt elektryczny (57) i maszyny (11). W konsekwencji Prezes Urzędu wydał 325 decyzji, przy czym w 24 przypadkach nałożył na przedsiębiorców określone w ustawie obowiązki.⁵⁸

Wojewódzkie inspektoraty Inspekcji Handlowej przeprowadziły w 2015 r. ponad 7 tys. planowanych kontroli na zlecenie UOKiK, z których najwięcej dotyczyło artykułów rolno-spożywczych (2,5 tys.) oraz innych produktów nieżywnościowych i usług (1,8 tys.). W 2015 r., w ujęciu tematycznym, przeprowadzono 19 ogólnopolskich kontroli artykułów rolno-spożywczych, które były ukierunkowane na ujawnianie zafalszowań środków spożywczych. Przeprowadzono również 11 tematycznych ogólnokrajowych kontroli artykułów nieżywnościowych i usług.

IH realizuje zadania UOKiK także w sprawach kontroli jakości paliw. W 2015 r. skontrolowano 933 próbki paliwa (benzyny i oleju napędowego). Spośród nich 2,68% nie spełniało wymagań jakościowych. Przedstawione dane dotyczą kontroli w ramach monitoringu jakości paliw ciekłych. W odniesieniu do gazu skroplonego (LPG) stwierdzono 3,61% nieprawidłowości z pobranych 499 próbek. Biorąc pod uwagę wyniki kontroli prowadzonych w 2015 r., należy stwierdzić, że jakość LPG w Polsce uległa nieznacznemu pogorszeniu, a paliw płynnych lekkoj poprawie w porównaniu z rokiem wcześniejszym.⁵⁹

3.1.5 Prawo pracy i ubezpieczenia społeczne

W 2015 roku wprowadzono korzystne zmiany w zakresie prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, jednak mimo to przedsiębiorcy nadal dostrzegają jeszcze wiele barier.

Szczególną uwagę zwracają m.in. na wysokie i skomplikowane podatki i składki na ubezpieczenia społeczne, szarą strefę, nieelastyczne prawo pracy, niejasne i niestabilne przepisy, skomplikowane procedury administracyjne oraz niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb gospodarki.⁶⁰

W 2015 r. i I półroczu 2016 r. w przepisach prawa pracy wprowadzono następujące zmiany mające wpływ na sytuację przedsiębiorców:

- Od 1 kwietnia 2015 r. zmianie uległ art. 229 Kodeksu pracy, zgodnie z którym badaniom wstępnym nie podlegają osoby przyjmowane ponownie do pracy u danego pracodawcy na to samo stanowisko lub na stanowisko o takich samych warunkach pracy, na podstawie kolejnej umowy o pracę zawartej w ciągu 30 dni po rozwiązaniu lub wygaśnięciu poprzedniej umowy o pracę z tym pracodawcą. Ponadto wstępnym badaniom lekarskim nie podlegają osoby przyjmowane ponownie do pracy u tego samego pracodawcy na to samo stanowisko lub na stanowisko o takich samych warunkach pracy w ciągu 30 dni po rozwiązaniu lub wygaśnięciu poprzedniego stosunku pracy z tym pracodawcą, jeżeli przedstawia pracodawcy aktualne orzeczenie lekarskie stwierdzające brak przeciwwskazań do pracy w warunkach pracy opisanych w skierowaniu na badania lekarskie, a pracodawca ten stwierdzi, że warunki te odpowiadają warunkom występującym na danym stanowisku pracy, z wyłączeniem osób przyjmowanych do wykonywania prac szczególnie niebezpiecznych. Brak konieczności wykonywania badań lekarskich w ww. warunkach dotyczy również przypadku przyjmowania do pracy osoby pozostającej jednocześnie w stosunku pracy z innym pracodawcą.

⁵⁸ Na podstawie: dane Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

⁵⁹ Na podstawie: dane Departamentu Inspekcji Handlowej UOKiK.

⁶⁰ Czarna lista barier dla rozwoju przedsiębiorczości 2015, Konfederacja Lewiatan.

- Od 2 stycznia 2016 r. obowiązują zmienione przepisy Kodeksu pracy dotyczące uprawnień pracowników związanych z rodzicielstwem (ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. poz. 1268 z późn. zm.) Ustawa ta wprowadziła pełną wymienialność uprawnień urlopowych między rodzicami dziecka niezależnie od tego, czy są oni objęci ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa z tytułu posiadania statusu pracownika, czy też jedno z nich jest objęte takim ubezpieczeniem z innego tytułu, np. prowadzenia działalności zarobkowej; zmiany w strukturze urlopów związanych z opieką nad małym dzieckiem i zasadach korzystania z takich urlopów; poszerzyła krąg pracowników uprawnionych do urlopów oraz określiła nowe przypadki, w których będzie można korzystać z urlopów.
- Od 22 lutego 2016 r. obowiązują zmiany przepisów Kodeksu pracy dotyczące umów o pracę na czas określony (ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw – Dz. U. poz. 1220). Polegają one na: zmianie zasad zatrudniania pracowników na podstawie umów o pracę na czas określony (okres zatrudnienia na podstawie umowy o pracę na czas określony oraz łączny okres zatrudnienia na podstawie umów o pracę na czas określony zawieranych między tymi samymi stronami stosunku pracy nie może przekraczać 33 miesięcy, a łączna liczba tych umów nie może przekraczać 3); umożliwieniu wypowiedzenia umowy o pracę na czas określony przez pracodawcę i przez pracownika z zachowaniem ustawowo określonego okresu wypowiedzenia i zrównaniu okresów wypowiedzenia umów na czas określony z okresami wypowiedzenia umów na czas nieokreślony. Ponadto ustawa wprowadziła zmiany polegające na: wyraźnym określeniu celu zatrudnienia pracownika na podstawie umowy o pracę na okres próbny; rezygnacji z umowy o pracę na czas wykonania określonej pracy (w Kodeksie pracy utrzymane są trzy rodzaje umów o pracę: umowa na czas nieokreślony, umowa na czas określony i umowa na okres próbny) oraz przyznaniu pracodawcy możliwości jednostronnego zwolnienia pracownika z obowiązku świadczenia pracy w okresie wypowiedzenia każdej umowy o pracę, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia.

W obszarze ubezpieczeń społecznych wprowadzono:

- ustawę z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o *systemie ubezpieczeń społecznych* (Dz. U. z 2015 r. poz. 689), która umożliwia odroczenie terminu płatności lub rozłożenie na raty całej zaległości dłużnika z tytułu składek na ubezpieczenia, w tym należności finansowanej przez ubezpieczonego (wejście w życie od 1 grudnia 2015 r.);
- ustawę z dnia 15 maja 2015 r. o *zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw* (oczekującą na podpis Prezydenta RP), którą zmieniona zostanie forma i tryb wystawiania zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy (eliminacja zaświadczeń lekarskich w formie papierowej na rzecz formy elektronicznej trafiającej bezpośrednio do systemu ZUS), dzięki czemu informacja o niezdolności do pracy ubezpieczonego zostanie szybko przekazana płatnikowi składek;
- ustawę z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 1217), która wprowadziła nowe świadczenie rodzinne – „świadczenie rodzicielskie”, przysługujące osobom niemającym prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w systemie powszechnym, w systemie rolniczym lub z systemów zabezpieczeniowych. Ponadto ustawa ta wprowadziła zmiany w art. 31 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, zgodnie z którymi, w przypadku, gdy miesięczna kwota zasiłku macierzyńskiego pomniejszonego o zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych, jest niższa niż kwota świadczenia rodzicielskiego, określonego w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r.

poz. 114, z późn. zm.), kwotę zasiłku macierzyńskiego pomniejszonego o zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych podwyższa się do wysokości świadczenia rodzicielskiego.

- ustawę z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1735), która umożliwiła zwolnienie ubezpieczonych prowadzących działalność gospodarczą, pobierających zasiłek macierzyński w wysokości nieprzekraczającej kwoty świadczenia rodzicielskiego, z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Ramka 3. Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na lata 2015-2017

Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na lata 2015-2017 (KPDZ/2015-2017) został przyjęty przez Radę Ministrów 10 marca 2015 r. KPDZ/2015-2017 służy wytyczaniu kierunków polityk państwa w dziedzinie rynku pracy, dotyczących szczególnie: promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej, stanowiąc zarazem podstawę uwzględnianą przez samorządy województw opracowujące Regionalne Plany Działań na rzecz Zatrudnienia. Na realizację KPDZ/2015-2017 w ciągu 3 lat przewidziano środki w wysokości 29 915 297 tys. zł, w tym środki krajowe stanowią – 89,01%, a zagraniczne – 10,9%.

Cel główny KPDZ na lata 2015–2017 to osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia dla osób w przedziale wieku 20-64 lata na poziomie 68,1% na koniec 2017 r.

Wyróżniono 2 priorytety, których realizacji służą działania zawarte w KPDZ na lata 2015–2017:

Priorytet 1: Zwiększenie efektywności zarządzania rynkiem pracy, poprzez:

- doskonalenie usług pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia;
- doskonalenie systemu edukacji i lepsze dostosowanie go do oczekiwań przedsiębiorców.

Realizowane wsparcie ma dotyczyć szczególnie osób w wieku 15-24 lat, w tym zwłaszcza pozostających jednocześnie poza zatrudnieniem, edukacją i szkoleniem, czyli tzw. NEET.

Priorytet 2: Zwiększenie adaptacyjności na rynku pracy, poprzez:

- zachęcanie Polaków do przekwalifikowania się lub uzupełnienia kwalifikacji;
- poszukiwanie zatrudnienia poza obecnym miejscem zamieszkania;
- wspieranie osób marginalizowanych, np. długotrwale bezrobotnych, osób 50+, z grupy NEET, rodziców mających małe dzieci i niepełnosprawnych;
- poprawę jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego oraz jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy.

W 2015 r. kontynuowane było wdrażanie ustawy z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 598), która wprowadziła innowacyjne rozwiązania mające na celu zwiększenie oddziaływania polityki rynku pracy na wzrost zatrudnienia, łagodzenie skutków niedopasowania strukturalnego oraz poprawy efektywności polityki rynku pracy, w tym dzięki nowemu podejściu do funkcjonowania urzędów pracy oraz lepszej współpracy z partnerami rynku pracy.

Pożyczki w ramach programu „**Pierwszy biznes – Wsparcie w starcie**” są udzielane z przekazanych przez MRPiPS do BGK środków pochodzących z Funduszu Pracy oraz z przychodów ze sprzedaży należących do Skarbu Państwa akcji i udziałów, o których mowa w art. 56 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji. Do dyspozycji programu pilotażowego i jego II etapu, w latach 2013 i 2014 zostały postawione środki: z prywatyzacji w kwocie 21,5 mln zł (pilotaż) oraz z Funduszu Pracy w wysokości 120 mln zł (II etap).

W 2015 roku był realizowany program „**Pierwszy biznes - Wsparcie w starcie II**” W 2015 r. podpisano 1707 umów o pożyczkę na podjęcie działalności gospodarczej na łączną kwotę ponad 105 mln zł oraz 29 umów o pożyczkę na utworzenie stanowiska pracy na łączną kwotę ponad 108 tys. zł. Liczba pożyczkobiorców wskazuje, że pomoc w formie niskooprocentowanych pożyczek jest atrakcyjnym instrumentem. Instrument ten odpowiada rzeczywistym potrzebom grupy docelowej oraz przyczynia się do wzrostu przedsiębiorczości. O dużym zainteresowaniu Programem świadczy fakt, że minister właściwy ds. pracy dwukrotnie w 2015 r. uruchomił dodatkowe środki na jego realizację w łącznej kwocie 62,8 mln zł, w związku z ich wykorzystaniem przez pośredników finansowych udzielających

pożyczek. W latach 2014-2021 przewiduje się przekazanie do BGK środków w wysokości prawie 500 mln zł. Udzielane ww. pożyczki stanowią instrument zwrotny, środki ze spłaty pożyczek oraz oprocentowania zasilają ponownie program.

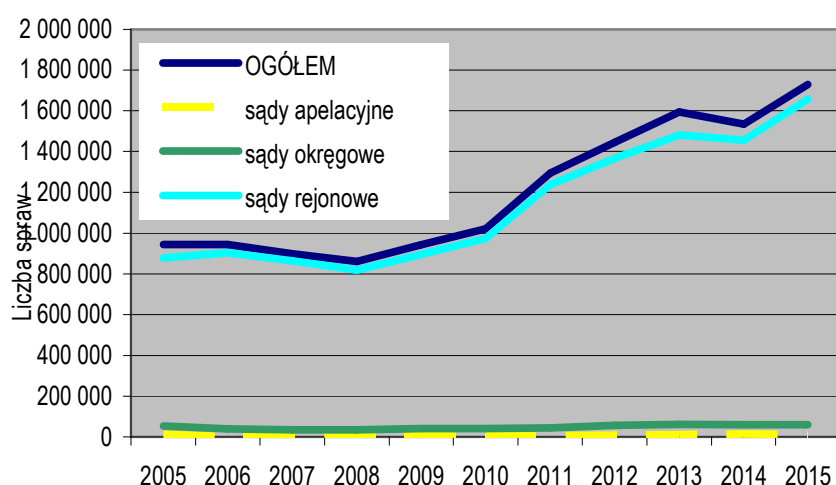
3.2 Funkcjonowanie sądownictwa

Sądownictwo gospodarcze jest ważnym elementem kształtującym pewność obrotu gospodarczego. Duże znaczenie dla przedsiębiorcy ma m.in. sprawność sądów w zakresie rozstrzygania sporów. W ostatnich latach podejmuje się szereg działań mających na celu poprawę efektywności dochodzenia praw z umów.

Rok 2015 charakteryzował się wzrostem wpływu spraw w sądach powszechnych. Wyniósł on ponad 15,2 mln spraw, tj. o 3,5% więcej niż w 2014 r.. Załatwiono o 2% spraw więcej (15,1 mln wobec 14,8 mln w 2014 r.). Wskaźnik opanowania wpływu pogorszył się w stosunku do 2014 r. i wyniósł 99,6. Pozostałość spraw niezłażwionych wzrosła o 2,4% i wyniosła 2,3 mln⁶¹.

W 2015 r. do sądów powszechnych wpłynęło 1,7 mln. spraw gospodarczych (wzrost o 6,2%). Sądy rejonowe, obarczone w 96% wpływem spraw gospodarczych w 2015 r., zanotowały wzrost wpływu tego typu spraw o 6,8 %. Największy wzrost odnotował Sąd Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych (o 14,8% w porównaniu do roku poprzedniego), mniej spraw wpłynęło do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (o 33,4%).

Wykres 19. Wpływ spraw gospodarczych wg kategorii sądów w latach 2004-2015

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych MS.

Według stanu na 31 grudnia 2015 r. w Polsce istniało prawie 20,4 mln ksiąg wieczystych, prowadzonych przez 348 wydziałów ksiąg wieczystych.

⁶¹ Liczba spraw niezłażwionych w sądach powszechnych ogółem w 2015 r.

Tabela 8. Wpływ spraw gospodarczych w latach 2008-2015

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
OGÓŁEM SPRAWY GOSPODARCZE	861 059	945 366	1 025 815	1 295 324	1 444 597	1 594 515	1 629 573	1 729 953
RAZEM w sądach apelacyjnych (II instancja)	5 992	6 279	6 352	6 987	7 805	11 474	14 150	10 751
apelacje	2 211	2 188	2 156	2 435	2 569	3 139	3 335	3 649
zażalenia	3 135	3 482	3 591	3 888	4 556	7 466	9 489	5 948
ogólne	28	30	41	71	22	26	52	89
skarga kasacyjna WSC	559	532	514	516	549	596	972	637
skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem (WSC)	27	10	14	5	5	7	5	8
skargi na postępowanie sądowe Wykaz S	32	37	36	72	104	240	297	420
RAZEM w sądach okręgowych	35 109	41 599	41 199	43 781	56 546	60 598	59 868	59 405
procesowe	7 932	9 328	9 607	9 972	13 628	16 506	15 621	15 367
nieprocesowe	15	16	53	17	20	21	70	16
nakazowe i upominawcze	8 339	12 632	12 305	13 335	19 174	19 021	17 165	15 518
upadłościowe	-	2	1	-	-	-	1	1
skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem WSC I inst.	4	2	-	3	1	1	-	2
apelacje	6 627	7 048	7 462	8 076	10 079	10 175	11 382	12 535
zażalenia	7 235	7 456	7 054	8 034	9 069	9 923	10 396	10 899
skarga kasacyjna WSC	109	81	80	72	102	103	139	113
skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem WSC II inst.	72	59	50	56	49	51	45	41
skargi na postępowanie sądowe Wykaz S	76	95	122	187	223	318	435	465
ogólne	4 700	4 880	4 465	4 029	4 201	4 479	4 614	4 448
Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	888	2 816	4 538	6 524	14 449	41 556	3 617	2 409

Sąd Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych	51	56	72	119	145	168	182	209
RAZEM w sądach rejonowych (I instancja)	819 019	894 616	973 654	1 237 913	1 365 652	1 480 719	1 551 754	1 657 179
procesowe	28 986	35 128	36 114	42 352				
procesowe uproszczone	22 096	26 339	29 357	32 503	87 829	104 364	110 865	129 011
nieprocesowe	261	244	219	241	257	277	382	400
rejestrów - razem	528 118	538 063	552 139	584 176	638 504	710 908	821 799	876 996
-Rejestr Zastawów	106 661	97 881	97 614	97 682	92 864	92 529	93 465	92 062
-Krajowy Rejestr Sądowy	421 457	440 182	454 525	486 494	545 640	618 379	728 304	784 934
-Inne	x	x	x	x	x	x	x	x
nakazowe i upominawcze	211 183	262 916	324 638	544 455	597 323	603 239	558 360	583 908
ogólne	20 169	21 554	20 260	23 096	27 850	46 192	44 372	43 335
pomoc sądowa	1 331	1 712	2 247	2 680	3 240	4 287	5 086	4 741
zakaz prowadzenia działalności gospodarczej	x	x	x	x	x	x	x	x
z zakresu postępowania upadłościowego i naprawczego	6 854	8 638	8 662	8 401	10 615	11 447	10 887	18 781
skarga kasacyjna WSC	-	-	-	-	-	-	-	-
skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem WSC	21	22	18	9	34	5	3	7

Źródło: Ministerstwo Sprawiedliwości

Zmiany legislacyjne i organizacyjne na rzecz poprawy funkcjonowania sądownictwa gospodarczego

I. Zmiany w zakresie dotyczącym upadłości oraz restrukturyzacji przedsiębiorstw.

Ustawą z dnia 15 maja 2015 r. – *Prawo restrukturyzacyjne* wprowadzono (z dniem 1 stycznia 2016 r.) kompleksową reformę prawa upadłościowego, opartą na założeniu ochrony wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa i poszanowaniu praw wierzycieli. Celem regulacji było:

- 1) zapewnienie przedsiębiorcom i ich kontrahentom skutecznych instrumentów do restrukturyzacji przy jednoczesnej maksymalizacji ochrony praw wierzycieli,

- 2) zapewnienie instytucjonalnej autonomii postępowań restrukturyzacyjnych w oderwaniu od stygmatyzujących postępowań upadłościowych,
- 3) wprowadzenie zasady subsydiarności postępowania upadłościowego jako *ultima ratio* wobec ekonomicznego fiaska restrukturyzacji,
- 4) zwiększenie uprawnień aktywnych wierzycieli,
- 5) maksymalizacja szybkości i efektywności restrukturyzacji i upadłości,
- 6) odformalizowanie postępowań i szersze wykorzystanie w nich nowoczesnych narzędzi teleinformatycznych,
- 7) realizacja polityki „nowej szansy” – zapewnienie możliwości „nowego startu” przedsiębiorcom, których fiasko przedsięwzięcia gospodarczego wynika z niekorzystnej zmiany warunków ekonomicznych,
- 8) zwiększenie odpowiedzialności nierzetelnych dłużników.

Zapewnienie instytucjonalnej autonomii postępowań restrukturyzacyjnych w oderwaniu od stygmatyzujących postępowań upadłościowych realizowane jest poprzez:

- a) przyjęcie zupełnie nowej ustawy – *Prawo restrukturyzacyjne*,
- b) szeroką nowelizację ustawy – *Prawo upadłościowe i naprawcze* (i kilku innych ustaw).

W zakresie upadłości i restrukturyzacji przedsiębiorców zmiany weszły w życie 1 stycznia 2016 roku i na ocenę przyjętych rozwiązań należy poczekać od roku do 2 lat.

Trwają obecnie prace nad wdrożeniem **Centralnego Rejestru Restrukturyzacji i Upadłości**, który – zgodnie z art. 456 pkt 1 *Prawa restrukturyzacyjnego* – powinien funkcjonować od 1 lutego 2018 r. CRRU ma stanowić nie tylko Rejestr postępowań restrukturyzacyjnych i upadłościowych oraz publikator obwieszczeń, ale także narzędzie teleinformatyczne służące m.in. składaniu pism i dokumentów, dokonywaniu doręczeń, wspomaganiu organizacji pracy i prowadzenia postępowań restrukturyzacyjnych i upadłościowych.

Przy okazji zmian związanych z wejściem w życie ustawy – *Prawo restrukturyzacyjne*, z dniem 1 stycznia 2016 r. wprowadzono ułatwienia w korzystaniu z upadłości konsumenckiej przez byłych przedsiębiorców oraz formularze, mające ułatwić składanie wniosków.

II. Działania organizacyjne

Wśród działań organizacyjnych podejmowanych w obszarze sądownictwa gospodarczego, należy wskazać, że w 2015 roku zostało sfinalizowane działanie związane z utworzeniem w Warszawie **Centralnego Sądownictwa Gospodarczego**. Znaczenie tej inwestycji ma związek ze skalą działalności sądów gospodarczych w Warszawie na tle całego sądownictwa gospodarczego w Polsce. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy i Sąd Okręgowy w Warszawie są bowiem sądami o najwyższym w kraju wpływie spraw z tego zakresu. Od 1 stycznia 2015 roku dokonano zmiany właściwości sądów warszawskich poprzez przeniesienie rozpoznania spraw gospodarczych (w tym upadłościowych) z obszaru Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Północ do Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy. Zakończono tym samym proces koncentrowania rozpoznawania tych spraw w jednej lokalizacji – w Centrum Sądownictwa Gospodarczego.

Kolejna zmiana dotycząca organizacji sądownictwa gospodarczego dotyczyła rozpoznawania spraw upadłościowych i restrukturyzacyjnych. W związku z potrzebą stworzenia silniejszych pod względem kadrowym jednostek organizacyjnych rozpoczynających przedmiotowe sprawy, zmieniono strukturę organizacyjną sądów orzekających w sprawach upadłościowych i restrukturyzacyjnych. Od 1 stycznia 2016 roku z właściwości czternastu mniejszych jednostek organizacyjnych wyłączono sprawy upadłościowe i restrukturyzacyjne na rzecz większych sądów tak, aby każdy z sądów zajmujących się

problematyką orzeczniczą w tych sprawach posiadał odpowiedni zasób kadrowy dla ich sprawnego rozstrzygnięcia.

Ponadto Minister Sprawiedliwości, w drodze decyzji, dokonuje przesunięcia etatów zwolnionych w innych sądach lub pionach do wydziałów rozpoznających sprawy gospodarcze. W 2015 do pionu gospodarczego przydzielono 6 dodatkowych etatów sędziowskich, natomiast do dnia 23 maja 2016 roku w tym obszarze przydzielono już 14 etatów.

3.3 Finansowanie działalności gospodarczej

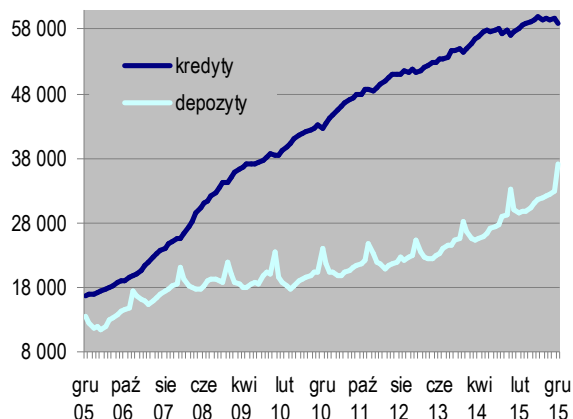
2015 r. rozpoczął się pod znakiem rezygnacji Narodowego Banku Szwajcarii z interwencji na rynku walutowym – co pociągnęło za sobą skokowy wzrost wartości waluty tego kraju – oraz pod znakiem kolejnego spadku rynkowych stóp procentowych. Kurs franka szwajcarskiego w relacji do złotego przez cały 2015 rok utrzymywał się powyżej poziomu 3,8, natomiast trzymiesięczny WIBOR – po spadkach w styczniu i lutym – poniżej 1,75%.

Historycznie niskie stopy procentowe nie były w stanie ograniczyć negatywnej presji na rynek kredytowy, wynikającej z niepewności co do rozwoju sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju i na świecie. Według danych NBP, pod koniec 2015 r. relacja kredytów do depozytów sektora niefinansowego po raz pierwszy od 2007 r. spadła poniżej 1. Główną bezpośrednią przyczyną był grudniowy spadek wartości kredytów dla przedsiębiorstw (zarówno małych, jak i dużych) o 2% m/m, przy utrzymującym się wieloletnim wzrostowym trendzie depozytów sektora niefinansowego. Polskie banki wstrzymały w tym czasie akcję kredytową m.in. w oczekiwaniu na ostateczną postać zapowiadanego podatku bankowego oraz na rozwiązanie kwestii kredytów opartych na CHF.

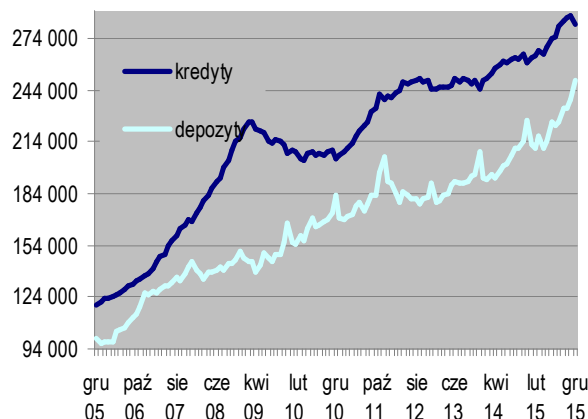
3.3.1 Sytuacja na rynku depozytowo-kredytowym

Niezależnie od powyższych spadków w skali całego roku 2015 wartość kredytów dla większych przedsiębiorstw wzrosła o 8,2%, natomiast dla przedsiębiorstw mikro o 3,2%. W pierwszym przypadku wzrost ten należy uznać za przyzwoity, ponieważ było on najwyższy od 2011 r. W drugim przypadku wzrost zanotowany w 2015 r. był najniższy od dekady. Na koniec roku wartości tych kredytów sięgały odpowiednio 280,5 mld zł i 58,8 mld zł. Depozyty obu grup przedsiębiorstw kontynuowały w zeszłym roku swój wzrost osiągając wartość 250,1 mld zł w przypadku firm większych oraz 30,7 mld zł w przypadku mikrofirm.

Wykres 20. Depozyty i kredyty przedsiębiorstw większych w bankach w latach 2005–2015

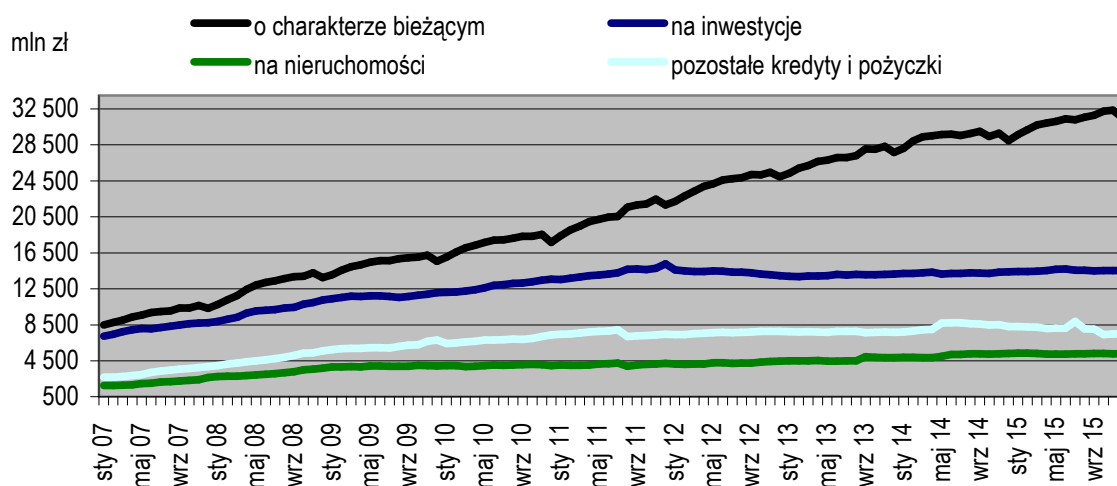
Wykres 21. Depozyty i kredyty przedsiębiorców indywidualnych w bankach w latach 2005–2015

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych NBP.

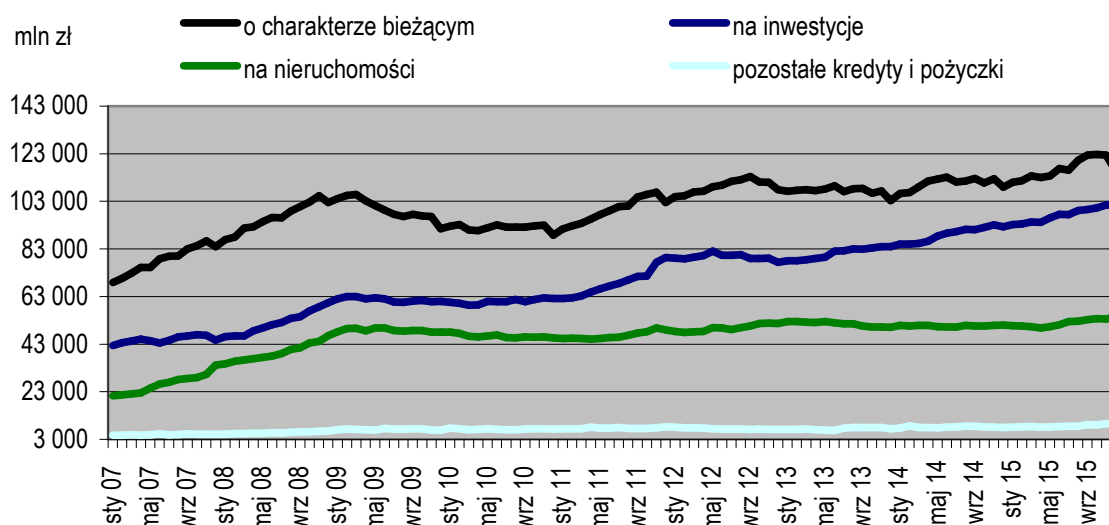
W strukturze rodzajowej kredytów dla przedsiębiorstw wciąż największy udział miały kredyty o charakterze bieżącym. Jednak o ile w odniesieniu do większych przedsiębiorstw udział ten był podobny jak rok wcześniej (41%), o tyle w odniesieniu do przedsiębiorców indywidualnych udział ten wzrósł o prawie 3 pkt.proc. (z 50,8% do 53,6%) – głównie kosztem pozostałych kredytów i pożyczek. Drugą pod względem wartości grupą kredytów dla przedsiębiorstw były kredyty na inwestycje, stanowiące ok. 1/4 kredytów dla mikroprzedsiębiorstw oraz 36% kredytów dla firm większych. U tych drugich, podobnie jak rok wcześniej, sporym powodzeniem cieszyły się również kredyty na nieruchomości (udział ponad 19%). Jednocześnie należy zauważyć, że struktura kredytów nie w pełni definiuje cele, na jakie firmy przeznaczają pozyskany kapitał (m.in. część przedsiębiorców finansuje inwestycje w ramach kredytu w rachunku bieżącym).

Wykres 22. Kredyty udzielone przedsiębiorcom indywidualnym, wg kategorii

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych NBP.

Wykres 23. Kredyty udzielone przedsiębiorstwom większym, wg kategorii

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych NBP.

3.3.2 Leasing

Leasing⁶² to po kredycie bankowym najpopularniejsze zewnętrzne źródło finansowania inwestycji dla polskich przedsiębiorstw. W 2015 r. wzrost rynku leasingu nieznacznie wyhamował, niemniej wyniósł ponad 16% r/r (rok wcześniej ponad 21,3%). Po zapaści rynku w 2009 r., oraz wzrostach w następnych latach (przerwanych stagnacją w 2011 r.) rynek ten na koniec 2015 r. był już o połowę większy niż przed kryzysem, z obrotami rzędu 49,8 mld zł.⁶³ Choć w zeszłym roku wzrost całego rynku był w miarę równomiernie rozłożony pomiędzy poszczególne jego segmenty, należy nadmienić, że zauważalne spadki nastąpiły w obszarze leasingu autobusów oraz pojazdów ciężarowych do 3,5 t. W tym ostatnim przypadku był to efekt wysokiej bazy związany z przerwą w obowiązywaniu przepisów o odpisie VAT w 2014 r. Z kolei raporty branżowe zwracają uwagę na ożywienie na rynku transportowym i wynikający z niego 18-procentowy wzrost obrotów leasingu w tym segmencie.

Tabela 9. Wyniki branży leasingowej (dane w mln zł)

	2014	2015	zmiana
Pojazdy	26 464	31 481	19,0%
OSD	15 596	18 656	19,6%
Pojazdy ciężarowe	9 302	11 444	23,0%
Pozostałe pojazdy	1565	1381	-11,8%
Maszyny	13 553	15 146	11,7%
IT	605	735	21,5%
Samoloty, statki, kolej	548	670	22,3%
Pozostałe ruchomości	404	347	-13,9%
Ruchomości razem	41 573	48 379	16,4%
Nieruchomości	1 247	1 428	14,5%
Leasing ogółem	42 820	49 806	16,3%

Źródło: Związek Polskiego Leasingu

⁶² Leasing jest umową cywilno-prawną, uregulowaną przez Kodeks Cywilny, na mocy której leasingodawca przekazuje leasingobiorcy prawo do użytkowania określonego dobra (środka trwałego), którego jest właścicielem, w zamian za określone płatności, tzw. raty leasingowe.

⁶³ Na podstawie danych Związku Polskiego Leasingu, www.zpl.org.pl

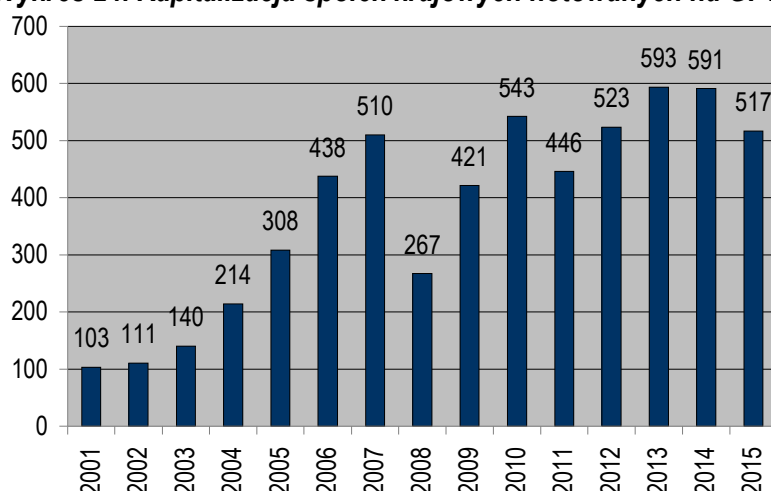
3.3.5 Giełda Papierów Wartościowych

Wzrost liczby notowanych na warszawskiej GPW spółek (z 471 na koniec 2014 r. do 487 na koniec 2015 r.) wpisywał się w trend z ostatnich kilku lat. Uwagę zwraca natomiast stosunkowo wysoka liczba zeszłorocznych debiutów (30, z czego 13 przeniesień z NewConnect) oraz wycofań (13) przy jednoczesnym spadku ogólnej kapitalizacji giełdy o 14% r/r.⁶⁴ Według danych PwC warszawski parkiet był 10 w Europie pod względem wartości kapitału pozyskanego przez nowych emitentów.

Niewielki spadek dotknął też wartości obrotów ogółem (-3%). Był to drugi z rzędu spadek tej wartości po spadku o 9% w 2014 r. Co więcej, o prawie 10% spadł indeks szerokiego rynku i na koniec ubiegłego roku był on na poziomie zbliżonym do poziomu notowanego na koniec 2010 r. (tj. ok. 46 500).

W 2015 r. pogłębiały się niekorzystne tendencje dotyczące struktury inwestorów na głównym rynku GPW: udział inwestorów indywidualnych spadł z 13% do 12%, natomiast inwestorów zagranicznych wzrósł z 49% do 52%. Rekordowo niski był też udział OFE w obrotach instrumentami finansowymi, który w zeszłym roku wyniósł 14-15% (w porównaniu do maksimum na poziomie 24% w pierwszej połowie 2013 r.) Wskaźniki płynności akcji utrzymywały się na poziomie podobnym jak rok wcześniej: *free float* 64,8%, a wskaźnik obrotów 31,1%.

Wykres 24. Kapitalizacja spółek krajowych notowanych na GPW (w mld zł)

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych GPW.

⁶⁴ Po wzroście o połowę zanotowanym rok wcześniej na skutek debiutu na warszawskim parkiecie Banco Santander w trybie podwójnych notowań.

Tabela 10. Podstawowe dane o rynku akcji na GPW

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Indeks WIG*	55 649	27 229	39 986	47 490	37 595	47 461	51 284	51 416	46 467
zmiana r/r (%)	10%	-51%	47%	19%	-21%	26%	8%	0,3%	-9,6%
Liczba notowanych spółek	351	374	379	400	426	438	450	471	487
zmiana r/r (%)	24%	7%	1%	6%	7%	3%	3%	5%	3%
Liczba debiutujących spółek	81	33	13	34	38	19	23	28	30
zmiana r/r (%)	113%	-59%	-61%	162%	12%	-50%	21%	22%	7%
Liczba wycofań	14	10	8	13	12	7	11	7	13
zmiana r/r (%)	56%	-29%	-20%	63%	-8%	-42%	57%	-36%	63%
Kapitalizacja ogółem (mln zł)*	1 080 257	465 115	715 821	796 482	642 863	734 047	840 780	1 252 958	1 082 862
zmiana r/r (%)	70%	-57%	54%	11%	-19%	14%	15%	49%	-14%
w tym kapitalizacja spółek krajowych	509 887	267 359	421 178	542 646	446 151	523 390	593 464	591 165	516 785
zmiana r/r (%)	16%	-48%	58%	29%	29%	17%	13%	-0,4%	-12,6%
Wartość obrotów sesyjnych (mln zł)	230 959	160 358	166 696	206 857	250 589	187 555	220 153	205 297	203 464
zmiana r/r (%)	43%	-31%	4%	24%	21%	-25%	17%	-7%	-1%

* stan na koniec roku

Źródło: GPW.

Liczba debiutów na rynku równoległym akcji **NewConnect** wyniosła w 2015 r. 19 i była najniższa w historii tego rynku. Wraz z relatywnie wysoką liczbą wycofań (32) spowodowało to, że liczba spółek notowanych na NewConnect po raz drugi z rzędu spadła i na koniec 2015 r. było ich 418.

Tabela 11. Podstawowe dane o rynku NewConnect

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba spółek	185	351	429	445	431	418
Zmiana r/r	73%	90%	22%	4%	-3%	-3%
Liczba debiutów	86	172	89	42	22	19
Zmiana r/r	231%	100%	-48%	-53%	-48%	-14%
Liczba wycofań	8	6	11	26	36	32
Zmiana r/r	167%	-25%	83%	136%	38%	-6%
Wartości NCIndex*	634,40	416,20	332,60	366,01	290,36	278,37
Zmiana r/r	28%	-34%	-20%	10%	-21%	-4%
Kapitalizacja ogółem (mln zł)*	5138	8 488	11 088	11 028	9 122	8664
Zmiana r/r	101%	65%	31%	-1%	-17%	-5%
Kapitalizacja spółek krajowych (mln zł)*	4971	8 384	10 805	10 445	8 752	8419
Zmiana r/r	102%	69%	29%	-3%	-16%	-4%

* stan na koniec roku

Źródło: NewConnect GPW.

Wraz z początkiem 2016 r. obniżyły się opłaty od obrotu akcjami, PDA i tytułami uczestnictwa funduszy typu ETF w części naliczanej od wartości zlecenia do 100 tys. zł na rynku głównym GPW oraz na rynku NewConnect.

Po zmianach wprowadzonych przez GPW SA w 2014 r. na rynku instrumentów dłużnych **Catalyst** w celu poprawy bezpieczeństwa obrotu, obecnie trwa upraszczanie struktury tego rynku. W założeniu ma on składać się tylko z dwóch segmentów (papierów skarbowych oraz pozostałych instrumentów dłużnych). Równolegle do przeprowadzanych zmian w 2015 r. po raz drugi z rzędu spadła, i to znacznie, bo prawie o 1/4, liczba debiutów, natomiast nieznacznie wzrosła liczba serii.

Tabela 12. Podstawowe dane o rynku Catalyst

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wartość obrotów sesyjnych (mln zł)	751,06	1 214,31	1 665,95	2 757,18	2 327,83	2 154,63
Liczba serii	109	268	384	467	526	535
w tym notowane	97	246	361	442	517	532
w tym autoryzowane	12	22	23	25	9	3
Wartość emisji (mln zł)	21 553	531 652	567 365	619 219	544 588	613 147
w tym notowane	21 508	531 588	567 299	619 149	544 559	613 134
w tym autoryzowane	44,67	64,26	65,56	70,31	28,7	12,7
Liczba debiutów	69	146	173	196	191	147

Źródło: Catalyst GPW.

Struktura obrotów na rynku Catalyst nie zmieniła się w porównaniu do 2014 r. Pod względem wartości emisji nadal gros rynku stanowią papiery Skarbu Państwa (prawie 89%), natomiast pod względem wartości obrotów i liczby transakcji sesyjnych – obligacje korporacyjne (odpowiednio 72% i 89% rynku).⁶⁵

Inne formy finansowania

a) Faktoring

Polski rynek faktoringu dzięki swej dynamice rozwoju staje się znaczącym rynkiem w Europie. W 2015 r. rynek ten nadal się rozwijał, choć wzrost ten był słabszy niż w poprzednich latach – zwłaszcza pod względem wielkości obrotów. Obroty wzrosły r/r o 4,51% (przeciętny wzrost roczny w ostatniej dekadzie to 28,43%), liczba klientów o 12,37% (przy przeciętnym wzroście w ostatniej dekadzie na poziomie 20,01%), a liczba dłużników 6,94% (przy przeciętnym wzroście w ostatniej dekadzie rzędu 15,72%). Polski rynek faktoringu jest już rynkiem dojrzałym, a dalszy jego rozwój będzie polegał na obsłudze coraz mniejszych przedsiębiorstw i faktur.

Tabela 13. Statystyki polskiego rynku faktoringowego

Rok	Obroty w mln zł	Udział faktoringu krajowego	Udział faktoringu eksport.	Udział faktoringu import.	Liczba klientów	Liczba dłużników	Liczba sfinansowanych faktur
2005	14 175	91%	6%	3%	1 400	35 000	1 400 000
2006	17 000	87%	11%	2%	1 600	38 000	1 410 000
2007	30 717	84%	15%	1%	1 608	49 024	1 626 844
2008	47 900	78%	21%	1%	2 031	47 913	1 888 403
2009	51 352	75%	23%	2%	1 702	47 805	1 977 700
2010	64 195	76%	23%	1%	3 210	76 943	3 187 089
2011	79 366	79%	20%	1%	4 106	81 653	3 655 715
2012	113 100	79%	19%	2%	4 706	89 204	3 761 550
2013	130 960	79%	19%	2%	5 438	106 445	4 405 787
2014	142 800	79%	20%	1%	6 314	127 196	5 474 853
2015	149 240	77%	21%	1%	7 095	136 026	6 566 213

Źródło: Polski Związek Faktorów

Z faktoringu korzystają niezmiennie przede wszystkim branże: żywność i napoje, energetyka i paliwa, przemysł elektroniczny, agd i rtv, dystrybucji stali, komputery i oprogramowanie, budownictwo, akcesoria i części zamienne do samochodów, hutnictwo, chemia oraz meblarstwo.⁶⁶

⁶⁵ Dane dotyczące poszczególnych segmentów rynku nie uwzględniają instrumentów autoryzowanych na rynku Catalyst

⁶⁶ Dane Polskiego Związku Faktorów

b) Private Equity/ Venture Capital

Wstępne dane Europejskiego Stowarzyszenia PE/VC (EVCA)⁶⁷ wskazują, że skala inwestycji prywatnych w 2015 r. była w Polsce wyjątkowo duża. Przy kwocie pozyskanego kapitału wysokości 157 mln EUR fundusze inwestycji prywatnych zainwestowały w 112 podmiotów aż 803 mln EUR (tj. 0,19% PKB). Jeśli dane te potwierdziłyby się, byłyby to najwyższe dotąd notowane wskaźniki tego rynku w Polsce. Z drugiej strony rekordowo wysoka była również ubiegłoroczna skala deinvestycji, która osiągnęła wartość 752 mln EUR. Wśród rodzajów inwestycji wciąż dominowały wykupy, które stanowiły w 2015 r. 81% inwestycji. Ponad połowa inwestycji PE/VC w Polsce skupiła się w 2015 r. w sektorze energii i środowiska.

Trzeba zaznaczyć, że dane dotyczące polskiego rynku PE/VC są szacunkowe i bywają kilkukrotnie korygowane już po publikacji. Odczyty indeksu optymizmu środkowoeuropejskich funduszy PE opracowanego przez Deloitte⁶⁸ wskazują, że skokowe ożywienie na rynku PE/VC w Polsce byłoby wyjątkiem w skali naszego regionu. Indeks ten wzrósł co prawda w pierwszym półroczu 2015 r. ze 114 do 130, jednak następnie spadł do najniższego od 3 lat poziomu (92).

Krajowy Fundusz Kapitałowy

Krajowy Fundusz Kapitałowy S.A. (KFK S.A.), spółka Banku Gospodarstwa Krajowego, inwestuje w fundusze *venture capital*, które zasilają kapitałowo małe i średnie polskie przedsiębiorstwa. Głównym przedmiotem zainteresowania funduszy *venture capital* są przedsiębiorstwa innowacyjne, o wysokim potencjale rozwoju lub prowadzące działalność badawczo-rozwojową.

Według stanu na 31 grudnia 2015 r. portfel Krajowego Funduszu Kapitałowego S.A. składa się z 16 funduszy kapitałowych wybranych w drodze Otwartych Konkursów Ofert (OKO) (z czego 15 funduszy zrealizowało przynajmniej jedną inwestycję, a dwóm funduszom skończyły się okresy inwestycyjne w 2014 r. i 2015 r.), w ramach realizacji trzech projektów:

- projekt realizowany w ramach umowy o dotację celową Nr 22/DIW/15095/2007/59 – wartość projektu wynosi 55,00 mln zł,
- projekt indywidualny realizowany w ramach działania 3.2 PO IG *Wspieranie funduszy kapitału podwyższonego ryzyka przez Krajowy Fundusz Kapitałowy*. – wartość projektu wynosi 316,58 mln zł,
- projekt realizowany w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy: *Poprawa otoczenia biznesu i dostępu do finansowania małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wspieranie funduszy podwyższonego ryzyka*, który jest częścią obszaru tematycznego „*Poprawa środowiska biznesowego i dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw*” – wartość projektu wynosi 53 mln CHF.

Łączna docelowa kapitalizacja wszystkich portfelowych funduszy kapitałowych utworzonych przez KFK S.A i inwestorów prywatnych opiewała na kwotę 873 mln zł. Do końca 2015 r. KFK S.A. przekazał do funduszy kapitałowych 183,70 mln zł, z czego w samym 2015 r. 53,21 mln zł.

Do końca 2015 roku fundusze kapitałowe podpisały 167 umów inwestycyjnych z MŚP (w tym 137 w ramach PO IG), z czego 4 to koinwestycje kilku funduszy. Fundusze kapitałowe przekazały 273,7 mln zł do MŚP do końca 2015 r., a po I kw. 2016 r. wartość ta zwiększyła się do ok. 286 mln zł. Łączne umowne zobowiązania inwestycje funduszy kapitałowych wobec MŚP opiewają na ok. 331,7 mln zł – wartość na koniec 2015 r. oraz ok. 355,5 mln zł wg stanu na koniec I kw. 2016 r.

⁶⁷ The EVCA Yearbook - 2014 European Private Equity Activity, www.evca.eu

⁶⁸ Central Europe Private Equity Confidence Survey, Deloitte październik 2015 r.

Odnosnie poprawy małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w dostępie do kapitału, należy odnotować wejście w życie rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 23 marca 2016 roku w sprawie wsparcia finansowego udzielanego przez Krajowy Fundusz Kapitałowy (Dz.U. z 2016 poz. 465).

Rozporządzenie wydano, aby KFK mógł zawierać nowe umowy z kolejnymi funduszami kapitałowymi, biorąc pod uwagę możliwość dysponowania wolnymi środkami w ramach **Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy**.

Nowa regulacja prawna dostosowała warunki udzielania, sposobu rozliczania i zwrotu wsparcia finansowego udzielanego przez KFK do znowelizowanych przepisów Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17.06.2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu oraz Rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18.12.2013 r. w sprawie zastosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis*. Dzięki temu KFK będzie mógł utworzyć nowe fundusze kapitałowe.

Rozporządzenie:

- stanowi, iż poprzez udzielanie wsparcia finansowego funduszom kapitałowymi, KFK transferuje pomoc finansową (pomoc publiczną i pomoc *de minimis*) beneficjentom finalnym;
- określa przeznaczenie wsparcia finansowego udzielanego przez KFK, zasady jego rozliczenia oraz wskazuje przypadki, w których nie może być udzielona pomoc publiczna ani pomoc *de minimis*;
- reguluje obowiązki beneficjentów pomocy finansowej udzielanej przez KFK i wskazuje warunki, które musi spełniać przedsiębiorca, aby fundusz kapitałowy mógł dokonać w niego inwestycję;
- wskazuje najważniejsze zasady inwestycyjne obowiązujące przy inwestycjach podwyższonego ryzyka;
- podaje maksymalną wartość finansowania podwyższonego ryzyka, którą może otrzymać przedsiębiorca;
- określa wymogi dla funduszy kapitałowych i podmiotów zarządzających.

Ponadto weszła w życie ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej oraz ustawy o Krajowym Funduszu Kapitałowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1308). Celem tej zmiany było wprowadzenie **Kredytu na innowacje technologiczne** – instrumentu wsparcia działalności proinnowacyjnej mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępu do środków inwestycyjnych, skierowanych na procesy związane z wdrażaniem opracowanych (samodzielnie lub przy współpracy z sektorem nauki) nowych rozwiązań technologicznych. Technologia będąca przedmiotem wdrożenia musi mieć postać prawa własności przemysłowej lub wyników prac rozwojowych, lub wyników badań przemysłowych, lub nieopatentowanej wiedzy technicznej. Wsparcie dla przedsiębiorcy stanowi premia technologiczna (maksymalnie 6 mln zł) stanowiąca spłatę części kredytu technologicznego, udzielonego przez bank komercyjny na realizację inwestycji technologicznej. Środki własne przedsiębiorcy muszą stanowić co najmniej 25% kosztów kwalifikowanych inwestycji technologicznej finansowanej z kredytu technologicznego. Kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w formie premii technologicznej na lata 2014-2020 wynosi ponad 422 mln EUR. Instrument przyczyni się do osiągnięcia horyzontalnych celów Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, tj. wsparcia rozwoju innowacji „od pomysłu do rynku”, a także stymulowania współpracy sektora nauki i biznesu - ukierunkowanej na prowadzenie badań na potrzeby gospodarki.

Fundusze pożyczkowe⁶⁹

Fundusze Pożyczkowe udzielają pożyczek dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą, które często napotykają trudności w zdobyciu finansowania

⁶⁹ Na podstawie danych "Rynek funduszy pożyczkowych w Polsce" - raport 2015, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych

komercyjnego z powodu braku wymaganych zabezpieczeń lub historii kredytowej. Fundusze pożyczkowe udzielają pożyczek przeznaczonych na cele związane z podjęciem, prowadzeniem i rozwojem działalności przedsiębiorstwa, tj. cele inwestycyjne, obrotowe lub inwestycyjno-obrotowe. Według danych Polskiego Związku Funduszy Pożyczkowych, w 2015 roku funkcjonowało 87 funduszy pożyczkowych. Dysponowały one na koniec roku kapitałem pożyczkowym na łączną kwotę ponad 2,7 mld zł, co oznacza wzrost o 6,6% w stosunku do 2014 r. Fundusze pożyczkowe udzieliły w 2015 roku prawie 8,8 tys. pożyczek (wzrost o 2% r/r) o łącznej wartości 878,8 mln zł (spadek o 1,7% w stosunku do 2014 r.). Średnia wartość pożyczki w 2015 r. wyniosła 100,2 tys. zł, tj. była niższa o 3,6% względem roku 2014.

Fundusze poręczeniowe⁷⁰

Fundusze Poręczeniowe to instytucje o charakterze non-profit. Ich zadaniem jest ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznego finansowania w postaci kredytów bankowych oraz pożyczek. Fundusze oferują poręczenia pożyczek, kredytów oraz - w wybranych funduszach – wadów przetargowych. O poręczenie takie mogą starać się firmy, które ubiegają się o kredyt, pożyczkę czy leasing lub zamówienie publiczne, lecz nie posiadają wystarczającego zabezpieczenia własnego.

Na koniec 2015 roku funkcjonowało w Polsce 45 funduszy poręczeniowych. W 2015 r. wszystkie aktywne fundusze, współpracujące z PARP w ramach Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU), o kapitale poręczeniowym ponad 987 mln zł udzieliły 6,3 tys. poręczeń o łącznej wartości 922,6 mln zł (średnia wartość poręczanego zobowiązania wynosiła ok. 150 tys. zł.)⁷¹.

3.3.9 Środki funduszy unijnych szansą na rozwój przedsiębiorstw

Perspektywa finansowa 2007-2013

W trakcie perspektywy finansowej 2007-2013 w Polsce wdrażane były następujące programy operacyjne:

- Program Operacyjny *Infrastruktura i Środowisko*,
- Program Operacyjny *Kapitał Ludzki*,
- Program Operacyjny *Innowacyjna Gospodarka*,
- Program Operacyjny *Rozwój Polski Wschodniej*,
- Programy *Europejskiej Współpracy Terytorialnej*,
- Program Operacyjny *Pomoc Techniczna*,
- 16 regionalnych programów operacyjnych.

Cele działań w ramach perspektywy finansowej zawarte zostały w **Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia** (NSRO). Za cel strategiczny NSRO uznano **tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki** opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski. NSRO zakładał również realizację **celów horyzontalnych**, wynikających z założeń strategicznych UE oraz z analizy SWOT gospodarki Polski, m.in. podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw. Alokację środków unijnych na poszczególne Programy Operacyjne przedstawia poniższa tabela.

⁷⁰ Na podstawie informacji uzyskanych z Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości i Krajowego Stowarzyszenia Funduszy Poręczeniowych.

⁷¹ Na podstawie danych z systemu sprawozdawczego SI KSU, m.in. do raportu KSFP za 2015 r.

Tabela 14. Alokacja środków na poszczególne programy w ramach polityki spójności (2007-2013)

Program	Wartość alokacji środków (mld EUR)	Udział w całkowitej alokacji (%)
PO IG	8,3	12,4
PO IiŚ	27,9	41,9
PO KL	9,7	14,6
PO PT	0,5	0,8
PO RPW	2,3	3,4
PO EWT	0,4	0,0
Razem Krajowe	49,1	73,10
Razem Regionalne	16,6	24,9
Rezerwa wykonania	2	2
RAZEM NSRO	67,7	100,0

Źródło: DSR MR.

Alokacja środków wspólnotowych dla Polski w ramach polityki spójności UE na lata 2007-2013 została ustalona na poziomie ok. 67,7 mld EUR. Na realizację krajowych programów operacyjnych przeznaczono ponad 48,7 mld EUR, na regionalne programy operacyjne ponad 16,6 mld EUR.

Kluczowym instrumentem w ramach NSRO, nastawionym na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez podnoszenie ich innowacyjności był **Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, 2007–2013** (PO IG). Ponad 90% środków skierowano na działania w następujących obszarach: badania i rozwój, innowacje, technologie informacyjne i komunikacyjne (40% przeznaczono na bezpośrednie wsparcie przedsiębiorców).

W ramach PO IG wspierano działania bezpośrednio lub pośrednio przyczyniające się do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw innowacyjnych (w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym), takie jak np. innowacje procesowe czy produkcyjne, ale również działania w obszarze rozwoju oferty produktowej.

Tabela 15. Wykorzystanie funduszy w ramach NSRO

Program	Umowy o dofinansowanie				Wnioski o płatność		
	Liczba	Wartość wydatków kwalifiko- walnych	Dofinanso- wanie UE	Poziom wykorzysta- nia alokacji na lata 2007- 2013	Wartość wydatków uznanych za kwalifiko- walne	Dofinanso- wanie UE	Poziom wykorzysta- nia alokacji na lata 2007- 2013
		(mln zł)		(%)	(mln zł)		(%)
PO IG	17 476	65 126	36 826	102,0	63 770	35 995	99,7
PO IiŚ	3 312	155 160	120 557	100,9	155 191	120 566	100,9
PO KL	47 774	50 360	42 016	100,7	50 502	42 131	100,9
PO PT	467	2 533	2 153	99,9	2 533	2 153	99,9
PO RPW	304	13 224	10 079	100,3	13 224	10 079	100,3
PO EWT	334	1 942	1 605	106,1	1 725	1 432	94,7
Razem Krajowe	69 667	288 345	213 236	101,0	286 945	212 356	100,6
Razem Regionalne	36 694	110 342	71 818	99,5	108 688	70 735	98,0
RAZEM NSRO	106 361	398 686	285 054	100,7	395 633	283 091	99,9

Źródło: Wykorzystanie środków UE w ramach NSR 2007-2013, dane wg stanu na koniec maja 2016 r.

Od uruchomienia programów do końca maja 2016 roku podpisano/wydano ok. 106,3 tys. umów/decyzji o dofinansowanie realizacji projektów o wartości wydatków kwalifikowanych ok. 398,6 mld zł, przy czym wartość dofinansowania ze środków wspólnotowych sięga blisko 285,0 mld zł, co stanowi ok. 100,7% alokacji na lata 2007-2013. Programem w ramach którego zakontraktowano największą kwotę środków wspólnotowych jest: PO Europejska Współpraca Terytorialna (106,1%), natomiast najwyższą kwotową kontraktację osiągnął PO Infrastruktura i Środowisko – ponad 155 mld zł.

W podziale na poszczególne obszary tematyczne interwencji⁷³, największa pula środków⁷⁴ zasila projekty z zakresu infrastruktury (126,0 mld zł, tj. 31%), następne w kolejności są przedsięwzięcia wspierające innowacje, badania i rozwój oraz przedsiębiorczość (91,7 mld zł – 22%), a także projekty z zakresu ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom (52,7 mld zł – 13%). Łączna alokacja na 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) w ramach polityki spójności na lata 2007-2013 na obszar Badania i rozwój technologiczny, innowacje, przedsiębiorczość wynosi 17,7 mld zł, tj. prawie 25 % środków z RPO. Wsparcie w powyższym obszarze koncentrowało się przede wszystkim na mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach.

Według stanu na koniec maja 2016 r. podmioty gospodarcze wystąpiły o współfinansowanie projektów inwestycyjnych o łącznej wartości ponad 212 mld zł, przy czym wartość wydatków kwalifikowanych została oceniona na ok. 158 mld zł, a wartość dofinansowania ze środków wspólnotowych – ok 92 mld zł. Projekty o najwyższej łącznej wartości wkładu UE realizowane były przez przedsiębiorstwa w ramach PO Infrastruktura i Środowisko - 44,3 mld zł oraz PO Innowacyjna Gospodarka 21,3 mld zł. Projekty przedsiębiorstw finansowane w ramach 16 RPO opiewały na łączną kwotę dofinansowania ze środków UE wynoszącą 16,8 mld zł.

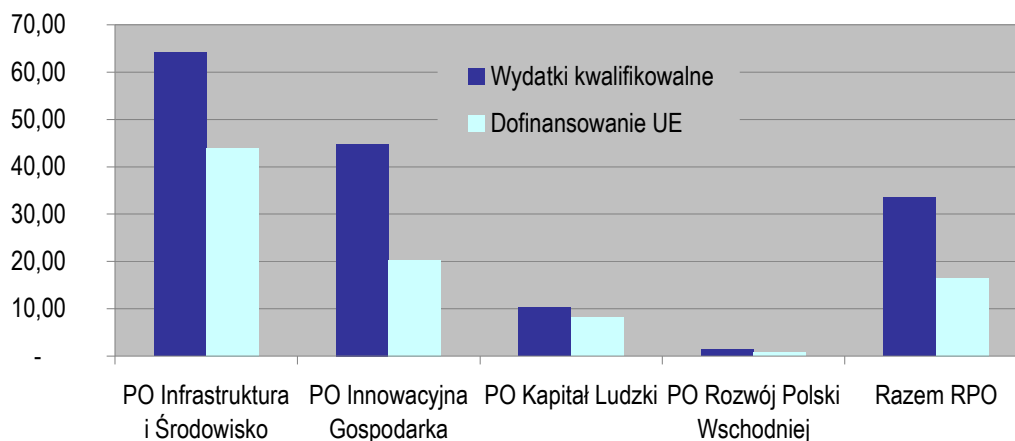
⁷² Na podstawie okresowych raportów MR o stanie wdrażania programów.

⁷³ Dla wszystkich rodzajów programów, tj. zarówno KPO jak i RPO.

⁷⁴ Rozumiane jako wydatki kwalifikowalne.

Na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność wartość dofinansowania UE na rzecz przedsiębiorstw wynosi najwięcej w ramach PO *Infrastruktura i Środowisko* – 43,9 mld zł oraz w ramach PO *Innowacyjna Gospodarka* – 20,3 mld zł. Natomiast w przypadku projektów realizowanych w ramach 16 RPO wartość dofinansowania wyniosła ponad 16,4 mld zł.⁷⁵

Wykres 25. Projekty realizowane przez przedsiębiorstwa, według programów operacyjnych, stan na koniec maja 2016 r.

Źródło: DSR MR, na podstawie danych Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13): Umowy o dofinansowanie wg programów oraz form prawnych, MR – stan na koniec maja 2016 r.

Perspektywa finansowa 2014-2020

Alokacja środków unijnych dla Polski

Całkowita alokacja dla Polski na politykę spójności wyniesie ok. 82,2 mld EUR (w cenach bieżących). Dodatkowo Polska otrzyma ok. 252,4 mln EUR na wsparcie bezrobotnej młodzieży (Inicjatywa na rzecz Zatrudnienia Ludzi Młodych). Całkowita alokacja dla Polski z uwzględnieniem transferu na Pomoc Techniczną Komisji Europejskiej oraz działania innowacyjne w dziedzinie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich wynosi ok. 82,5 mld EUR. Uzyskując taki poziom alokacji w ramach polityki spójności Polska stanie się największym jej beneficjentem w okresie programowania 2014-2020. Dodatkowo środki uzyskane w ramach programów rolnych plasują Polskę na 5. pozycji wśród beneficjentów polityk rolniczych za Francją, Niemcami, Hiszpanią oraz Włochami.

W ramach powyższej bazowej alokacji zostały wyodrębnione obligatoryjne transfery na instrumenty i programy zarządzane bezpośrednio przez KE (m.in. transfer z Funduszu Spójności do instrumentu Łącząc Europę, Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym). Transfery te pomniejszają dostępną alokację dla Polski o ok. 5 mld EUR. W związku z powyższym do zaprogramowania w ramach Umowy Partnerstwa jest dostępna kwota ok. 77,5 mld EUR.

⁷⁵ DSR MR na podstawie Krajowy System Informatyczny (KSI SIMIK 07-13): Wnioski o płatność wg programów oraz form prawnych, MR.

Tabela 16. Porównanie udziałów poszczególnych celów tematycznych w alokacji Polityki Spójności ogółem dla perspektywy 2007-2013 i 2014-2020

Cele tematyczne wskazane w pakiecie legislacyjnym UE	Udziały 2007-2013	Udziały 2014-2020*
1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	13,9	11,7
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	5,3	3,6
3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3,2	11,0
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	2,1	10,8
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	1,4	1,6
6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	12,2	10,3
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	39,1	27,9
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	6,1	6,5
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	6,0	7,5
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	8,2	4,7
11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej	0,7	0,2
ŁĄCZNIE 11 celów tematycznych	98,2	96,0
Pomoc Techniczna	0,8	3,2
Europejska Współpraca Terytorialna	1,0	0,8
ŁĄCZNIE	100,0	100,0

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie: Projekt Umowy Partnerstwa (wersja 08.01.2014), str. 87 oraz Umowa Partnerstwa (wersja 23.05.2014), str. 161-162.

* Z uwzględnieniem alokacji EFFROW.

Propozycja alokacji środków na lata 2014-2020 zakłada łączny wzrost na cele związane z podnoszeniem innowacyjności gospodarki oraz konkurencyjnością przedsiębiorstw (1, 2 i 3) oraz na cele związane z gospodarką niskoemisyjną (cel 4), a także włączeniem społecznym (cel 9). Jednocześnie największy spadek w strukturze alokacji zauważyć można w odniesieniu do celu dotyczącego rozwoju infrastruktury transportowej. Należy dodać, że spadek ten będzie najbardziej zauważalny w odniesieniu do interwencji w lokalną infrastrukturę transportową. W układzie trzech głównych celów rozwojowych kraju (zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Kraju 2020) największy będzie udział środków skierowanych na działania wspierające wzrost konkurencyjności. Najmniejszy udział wśród 3 celów rozwojowych kraju będą miały działania przypisane bezpośrednio do celu sprawność i efektywność państwa, jednakże należy pamiętać, że działania te są wspierane także pośrednio w ramach programów realizujących cele dotyczące konkurencyjności oraz spójności społecznej i terytorialnej.

Krajowe programy operacyjne na lata 2014-2020

W latach 2014-2020 w Polsce realizowanych będzie na poziomie krajowym 8 programów operacyjnych finansowanych z EFRR, EFS, FS, EFFROW, EFRM oraz programy EWT. W ramach polityki spójności będą realizowane obydwa cele określone w rozporządzeniach – *Wzrost i Zatrudnienie* oraz *Europejska Współpraca Terytorialna*.

Tabela 17. Proponowana alokacja na programy operacyjne w perspektywie 2014-2020

Program Operacyjny	Wielkość alokacji (mld EUR)	Udział alokacji (%)
PO Infrastruktura i Środowisko (2014-2020)	27,4	35,7
PO Inteligentny Rozwój	8,6	11,2
PO Wiedza, Edukacja, Rozwój *	4,6	6,0
PO Polska Wschodnia	2,0	2,6
PO Polska Cyfrowa	2,1	2,7
PO Pomoc Techniczna	0,7	0,9
RPO (z Mazowszem)	31,2	40,6
ŁĄCZNIE	76,8	100,0

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie Umowa Partnerstwa (wersja 23.05.2014), str. 165.

* Z uwzględnieniem środków w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.

Główni beneficjenci poszczególnych krajowych programów operacyjnych, a także najważniejsze obszary wsparcia każdego z nich zostały zaprezentowane w poniższej tabeli. Należy mieć przy tym na uwadze, iż w konkretnych konkursach mogą być wprowadzane ograniczenia dotyczące podmiotów uprawnionych do wnioskowania, dotyczące m.in. doświadczenia, kompetencji, formy prawnej, własnościowej lub organizacyjnej, itp. Szczegółowe informacje na temat podmiotów uprawnionych do wnioskowania o wsparcie publikowane są każdorazowo w dokumentacji konkursu o dofinansowanie.

Tabela 18. Główni beneficjenci oraz obszary wsparcia krajowych programów operacyjnych na lata 2014-2020

Program Operacyjny	Główni beneficjenci	Obszary wsparcia (wybrane)
PO Infrastruktura i Środowisko	– przedsiębiorstwa – Administracja publiczna, – Przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne, – Instytucje ochrony zdrowia, – Organizacje społeczne i związki wyznaniowe, – Instytucje nauki i edukacji.	– Zmniejszenie emisyjności gospodarki, – Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu, – Rozwój sieci transportowych (m.in. TEN-T i transport multimodalny), – Poprawa bezpieczeństwa energetycznego, – Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia.
PO Inteligentny Rozwój	– przedsiębiorstwa (w szczególności MŚP), – jednostki naukowe, – konsorcja przedsiębiorstw oraz jednostek naukowych, – instytucji otoczenia biznesu.	– Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa, – Wsparcie otoczenia i potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R+I, – Zwiększenie intensywności współpracy w ramach krajowego systemu innowacji, – Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego.
PO Wiedza, Edukacja, Rozwój	– osoby młode – przedsiębiorstwa (MŚP*), – podmioty ekonomii społecznej*, – administracja publiczna*, – instytucje rynku pracy, – partnerzy społeczni – szkoły* oraz uczelnie*, – kadry medyczne, * oraz ich pracownicy	– Wsparcie osób młodych na rynku pracy, – Wsparcie polityk publicznych w obszarach: rynek pracy, gospodarka i edukacja, – rozwój szkolnictwa wyższego, – Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, – Wsparcie dla obszaru zdrowia.
PO Polska Wschodnia	– przedsiębiorstwa (w szczególności MŚP oraz start-upy), – jednostki samorządu terytorialnego, – PKP PLK S.A.	– Rozwój przedsiębiorczości, – Nowoczesna Infrastruktura Transportowa, – Ponadregionalna Infrastruktura Kolejowa, – Pomoc Techniczna.
PO Polska Cyfrowa	– przedsiębiorstwa telekomunikacyjne, – Administracja publiczna, – jednostki naukowe, – organizacje pozarządowe.	– Powszechny dostęp do szybkiego Internetu, – E-Administracja i otwarty rząd, – Cyfrowe kompetencje społeczeństwa.

Źródło: Opracowanie DSR MR.

Podstawowe wsparcie dla przedsiębiorców będzie realizowane w dwóch programach krajowych, tj. PO *Inteligentny Rozwój* oraz PO *Polska Wschodnia*. Dodatkowe punktowe wsparcie przewidziane jest w ramach PO *Wiedza, Edukacja, Rozwój*. W ramach ww. programów przewidziane jest wsparcie dotyczące zwłaszcza:

- Innowacji (od tworzenia pomysłu innowacyjnego do jego wdrażania);
- Zwiększania potencjału innowacyjnego;
- Rozwoju przedsiębiorczości (dotyczy jedynie Polski Wschodniej);
- Zwiększenia internacjonalizacji;
- Rozwoju umiejętności i kompetencji pracowników oraz właścicieli przedsiębiorstw;
- Poprawy kompetencji.

Wsparcie w zakresie innowacyjności koncentrować się będzie na projektach wpisujących się w Krajowe Inteligentne Specjalizacje. Dodatkowe wsparcie dla przedsiębiorstw przewidziane jest w ramach poszczególnych regionalnych programów operacyjnych (RPO).

Regionalne programy operacyjne na lata 2014-2020

Na poziomie regionalnym wsparcie będzie w dalszym ciągu realizowane w oparciu o 16 regionalnych programów operacyjnych (RPO). W przeciwieństwie do krajowych programów operacyjnych, które realizują ściśle określone rodzaje tematycznych interwencji (związane np. z rozwojem infrastruktury transportowej, bądź rozwojem jednostek badawczo-rozwojowych o znaczeniu ponadregionalnym), RPO realizują wszystkie cele oraz rodzaje interwencji, które będą wspierać długookresowy rozwój poszczególnych województw. Oznacza to, iż w ich przypadku zarówno liczba potencjalnych beneficjentów, jak i obszarów wsparcia, będzie większa niż w przypadku KPO. Ponieważ RPO realizują wsparcie dostosowane do danego województwa – konkretne rodzaje wykorzystywanych instrumentów wsparcia, a także ich beneficjenci mogą znacznie się różnić.

Łączna alokacja na 16 RPO wynosi 31,3 mld EUR środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), tj. ok. 40% całej alokacji środków dla Polski w perspektywie 2014-2020. Na działania dotyczące wsparcia szeroko rozumianej przedsiębiorczości przewidziano prawie 6 mld euro ze środków EFRR.

Działania wsparcia rozwoju szeroko rozumianej przedsiębiorczości obejmować będą przede wszystkim:

- Wzmacnianie konkurencyjności, poprzez wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości oraz nowopowstałych firm, działania zwiększające aktywność inwestycyjną MŚP oraz skutkujące zwiększaniem zatrudnienia i trwałym rozwojem firmy (np. inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny),
- Wsparcie projektów internacjonalizacji, w tym przede wszystkim poprzez doradztwo oraz udział firm w targach i misjach, a także wsparcie w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych,
- Rozwój innowacyjności oraz zwiększanie udziału technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach,
- Zwiększenie dostępu do finansowania zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych (głównie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych).

Zaplanowane są działania uzupełniające do oferty dostępnej z poziomu krajowego dotyczące prowadzenia badań i wdrażania innowacji. Wsparcie skoncentrowane jest na działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw w obszarze regionalnych inteligentnych specjalizacji. Możliwa będzie realizacja przez przedsiębiorstwa prac badawczo-rozwojowych, tworzenie infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach oraz wsparcie wdrożeń wyników prac B+R.

Tabela 19. Główni beneficjenci oraz obszary wsparcia regionalnych programów operacyjnych (w tym województwa mazowieckiego) w perspektywie 2014-2020

Główni beneficjenci	Obszary wsparcia
– mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, – jednostki samorządu terytorialnego, – służby publiczne inne niż administracja, – instytucje ochrony zdrowia, – instytucje wspierające biznes, – instytucje nauki i edukacji, – partnerstwa (m.in. klastry, PPP), – przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne, – organizacje społeczne i związki wyznaniowe.	– regionalna i lokalna infrastruktura naukowa, transfer technologii, regionalne badania i innowacje, – wspieranie przedsiębiorczości, – lokalne inwestycje energetyczne, strategie niskoemisyjne dla miast, – regionalna i lokalna infrastruktura środowiskowa, kultura, – regionalna i lokalna infrastruktura transportowa – transport publiczny w miastach, – regionalna i lokalna infrastruktura edukacyjna, społeczna, rewitalizacja, lokalne strategie rozwoju, dostępność do usług, – zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, – samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy; wspierania zdolności przystosowania się przedsiębiorstw i pracowników do zmian oraz zwiększenia inwestycji w kapitał ludzki, – aktywna integracja; integracja społeczności marginalizowanych; lokalne strategie rozwoju; zwiększanie dostępności, wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych przez rozwój kultury informatycznej, inwestycji w e-integrację

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie Umowa Partnerstwa (wersja 23.05.2014), str. 165.

* Z uwzględnieniem środków w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.

Stan wdrażania programów operacyjnych na lata 2014-2020

Do końca maja 2016 r. złożono prawie 18,6 wniosków o dofinansowanie projektów na całkowitą kwotę 106,7 mld zł. Wartość dofinansowania UE we wnioskach o dofinansowanie wyniosła 67,3 mld zł, co stanowi 21,8% alokacji.

Od uruchomienia programów do 29 maja 2016 r. podpisano z beneficjentami 2,5 tys. umów o dofinansowanie na kwotę dofinansowania w części UE 22,6 mld zł, co stanowi 7,3% alokacji. Wartość wydatków kwalifikowalnych wykazana w umowach o dofinansowanie projektów wyniosła natomiast 27,1 mld zł.

Najwyższe wykorzystanie alokacji wystąpiło w przypadku PO *Pomoc Techniczna* (22,8%), PO *Wiedza Edukacja Rozwój* (16,1%) oraz PO *Polska Cyfrowa* (12,7%). W przypadku PO *Inteligentny Rozwój* wykorzystano jedynie 7,7% alokacji, jednakże w ramach tego programu podpisano aż 233 umów o dofinansowanie (drugi wynik wśród krajowych programów operacyjnych). Największą liczbę umów podpisano w ramach PO *Wiedza Edukacja Rozwój* – 922.

Wartość wydatków beneficjentów uznanych za kwalifikowalne, wynikająca ze złożonych wniosków o płatność, wyniosła 4,9 mld zł, w tym dofinansowanie UE: 4,2 mld zł, co stanowi 1,4% alokacji.

Tabela 20. Stan wdrażania programów operacyjnych 2014-2020 (do końca maja 2016 r.)

Programy	umowy o dofinansowanie				wnioski o płatność		
	Liczba	Wartość ogółem mln zł	Wkład UE mln zł	% wykorzystania alokacji	Wartość ogółem mln zł	Wkład UE mln zł	% wykorzystania alokacji
PO IR	233	3 617	2 637	7,7%	7,8	5,2	0,02%
PO IS	34	21 364	11 382	10,4%	3 515,4	2 768,5	2,5%
PO PC	23	1 308	1 103	12,7%	1,2	1,0	0,01%
PO PT	78	788	639	22,8%	2,0	0,7	0,02%
PO PW	10	51	35	0,4%	0,9	0,8	0,01%
PO WER	922	3 425	3 015	16,1%	1 071,1	942,4	5,0%
RPO	1 235	4 644	3 793	3,0%	563,0	473,2	0,4%
EWT	6	5	4	0,3%	0,0	0,0	0,0%
RAZEM	2 541	35 202	22 608	7,3%	5 161	4 192	1,4%

Źródło: DZF MR na podstawie danych wygenerowanych z Centralnego Systemu Teleinformatycznego SL2014, do 29 maja 2016 r.

3.4 Infrastrukturalne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości

Nowoczesna i sprawna infrastruktura (transportowa, energetyczna oraz telekomunikacyjna) to niezbędny element konkurencyjnej gospodarki, w ujęciu zarówno regionalnym, jak i krajowym. Odpowiednia infrastruktura wspólnie z przejrzystym systemem prawa gospodarczego wpływa na decyzję o rozpoczęciu prowadzenia własnej działalności gospodarczej, a także stanowi jedną z podstaw jej dalszego rozwoju.

Do słabych stron polskiej infrastruktury należy zaliczyć m.in. niezadowalającą przepustowość i nośność, niezadowalający stan dróg kołowych, zły stan techniczny części dróg kolejowych, niewykorzystanie potencjału transportowego śródlądowych szlaków wodnych oraz niezadowalający stopień rozpowszechnienia szerokopasmowego Internetu.

Szansą na częściowe rozwiązanie wymienionych problemów są fundusze unijne oraz mechanizmy zarządzane bezpośrednio przez Komisję Europejską (m.in. CEF). Największymi wyzwaniami związanymi z odpowiednim wykorzystaniem ww. środków są m.in. terminowe uzyskiwanie niezbędnych pozwoleń, opór niektórych interesariuszy inwestycji, koordynacja procesów inwestycyjnych oraz dostępność finansowania wkładu własnego.

3.4.1 Transport drogowy

Podstawowe problemy transportu drogowego pozostają wciąż aktualne: brak kompletnej sieci autostrad i dróg szybkiego ruchu, niedostosowanie wielu dróg do nośności 11,5 tony na oś, duże natężenie ruchu odbywającego się przez tereny zabudowane spowodowane brakiem obwodnic wielu kluczowych miast oraz wciąż nie w pełni zadowalający stan techniczny dróg. Problemem pozostaje w dalszym ciągu bezpieczeństwo na drogach.

Od 8 września 2015 r. obowiązuje przyjęty na mocy uchwały Rady Ministrów *Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (PBDK 2014-2023)*, stanowiący kontynuację *Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015*. Program określa cele i priorytety inwestycyjne, wskazuje poziom i źródła niezbędnego finansowania oraz listę zadań do realizacji. Źródłem finansowania inwestycji drogowych

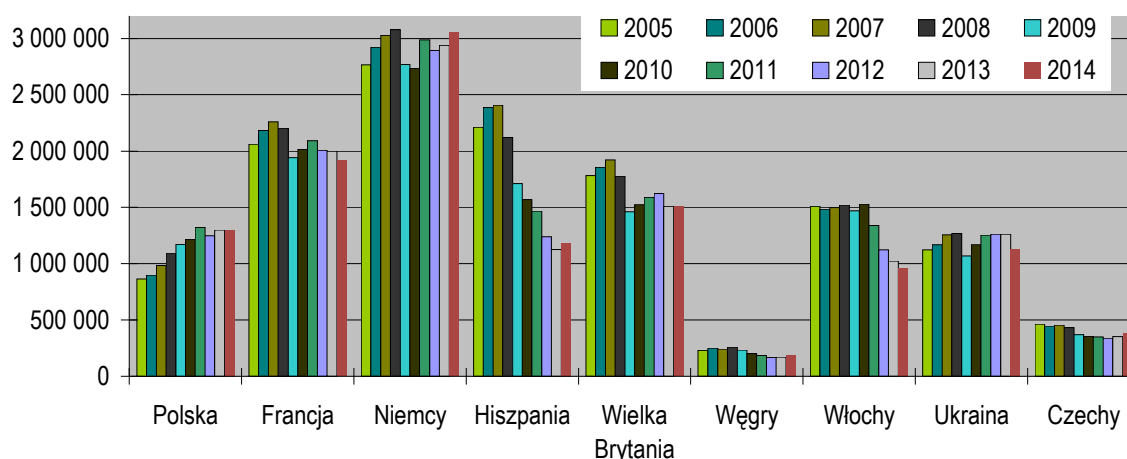
jest budżet państwa (prace przygotowawcze, remontowe, utrzymanie bieżące, inwestycje kubaturowe) oraz Krajowy Fundusz Drogowy (wydatki na budowę dróg).

Według stanu na dzień 31 lipca 2015 r. łączna długość sieci dróg ekspresowych i autostrad wynosi 3.041 km, w tym: 1.553 km autostrad oraz 1.488 km dróg ekspresowych. W realizacji znajduje się 82 km autostrad oraz 511 km dróg ekspresowych.⁷⁶

Sieć autostrad jest w znacznej mierze zrealizowana lub w trakcie realizacji. Istnieją ciągi autostradowe, co dotyczy autostrady A1, A2 oraz A4 (konieczne są dalsze prace odcinkowe dot. m.in. odcinków: Pyrzowice – Tuszyn, Warszawa – Terespol). Dodatkowo konieczne są dalsze prace nad siecią dróg ekspresowych, mającej obecnie charakter niepowiązanych ze sobą odcinków dróg o różnej długości.

Na koniec 2015 r. stan dróg określony jako dobry wynosił 60,6% (spadek o 1,1 pkt. proc.), a jako niezadowolający i zły wynosił 39,4%. Zwiększeniu do poziomu 14,1% (o 0,9 pkt. proc. względem poprzedniego roku) uległ udział dróg będących w złym stanie technicznym. Ok. 2.931 km spośród 20.770 km dróg krajowych będących pod zarządem GDDKiA wymaga przeprowadzenia natychmiastowych prac remontowych.⁷⁷

Wykres 26. Przewozy frachtu drogami kołowymi w tysiącach ton w latach 2005-2014 w wybranych krajach Europy (w tysiącach ton)

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych Eurostat oraz Адреца, реквізиту та розпорядок роботи (State Statistics Service of Ukraine)

W Polsce do końca 2011 r. stale zwiększały się przewozy towarów po drogach. W 2012 r. nastąpił niewielki spadek wielkości realizowanych przewozów, zarówno w Polsce jak i w pozostałych krajach europejskich (szczególnie widoczny w Hiszpanii oraz Włoszech). Natomiast wyniki za 2014 r. wskazują, iż w wybranych krajach (m.in. Polska, Niemcy oraz Czechy) odnotowano wielkość frachtu podobną do maksimum osiągniętych w 2011 r.

⁷⁶ Zob. MliR, Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.), str. 11, 14.

⁷⁷ Zob. Raport o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych na koniec 2015 roku, GDDKiA, Warszawa marzec 2016, str. 7

3.4.2 Transport kolejowy

Polska dysponuje relatywnie gęstą siecią linii kolejowych, a pod względem długości linii zajmuje w UE drugie miejsce, ustępując jedynie Niemcom⁷⁸. W dalszym ciągu, ok. 1/3 eksploatowanej infrastruktury kolejowej znajduje się w niezadowalającym stanie technicznym. Według danych PKP PLK S.A.⁷⁹ na koniec 2015 r. 54,5% torów kolejowych było w dobrym stanie (wzrost o ok. 2,5 pkt. proc. względem roku poprzedniego), 27,2% w dostatecznym, zaś 18,3% w niezadowalającym (spadek o ok. 2,7 pkt. proc. względem roku poprzedniego). 31,6% było dostosowanych do prędkości 120-160 km/h; 33,9% do 80-120 km/h; 27,4% do 40-80 km/h, a 6,4% do prędkości poniżej 40 km/h. Wydatki inwestycyjne na prace związane z remontami i modernizacją linii kolejowych wyniosły w 2015 r. ok. 7,4 mld zł, natomiast na utrzymanie przeznaczono ok. 2,6 mld zł. W dalszym ciągu wyzwaniem dla sprawnego funkcjonowania polskiego systemu transportowego pozostaje dekapitalizacja infrastruktury kolejowej, wynikająca z wieloletniego zaniedbania inwestycji w kolej. Niemniej - stan niedoinwestowania kolei stopniowo się zmniejsza, ale wysokość obecnych wydatków względem potrzeb jest wciąż niewystarczająca.

Aktualnie na rynku kolejowym w Polsce funkcjonuje 119 przewoźników (o 14 więcej niż rok wcześniej) kolejowych posiadających 194 licencji na przewozy osób i rzeczy oraz udostępnianie pojazdów trakcyjnych/świadczenie usług trakcyjnych (o 22 więcej niż rok wcześniej).⁸⁰ Polski rynek kolejowy, zarówno towarowy, jak i pasażerski, charakteryzuje wysoka koncentracja udziałów rynkowych oraz daleko posunięta specjalizacja poszczególnych przewoźników.

Na rynku przewozów towarowych w 2015 r. wciąż dominowała spółka PKP Cargo S.A. (ok. 47% udziału w rynku liczonego wg wykonanej pracy przewozowej), chociaż jej udział w rynku zmniejszył się o ok. 10 pkt. proc. względem roku poprzedniego. Mimo tego, jest to jednocześnie drugi w Unii Europejskiej, pod względem ilości przewiezionnej masy i wykonanej pracy przewozowej, przewoźnik towarowy⁸¹. Na rynku widoczne są już efekty podjętych działań konsolidacyjnych przez mniejszych konkurentów PKP Cargo S.A.

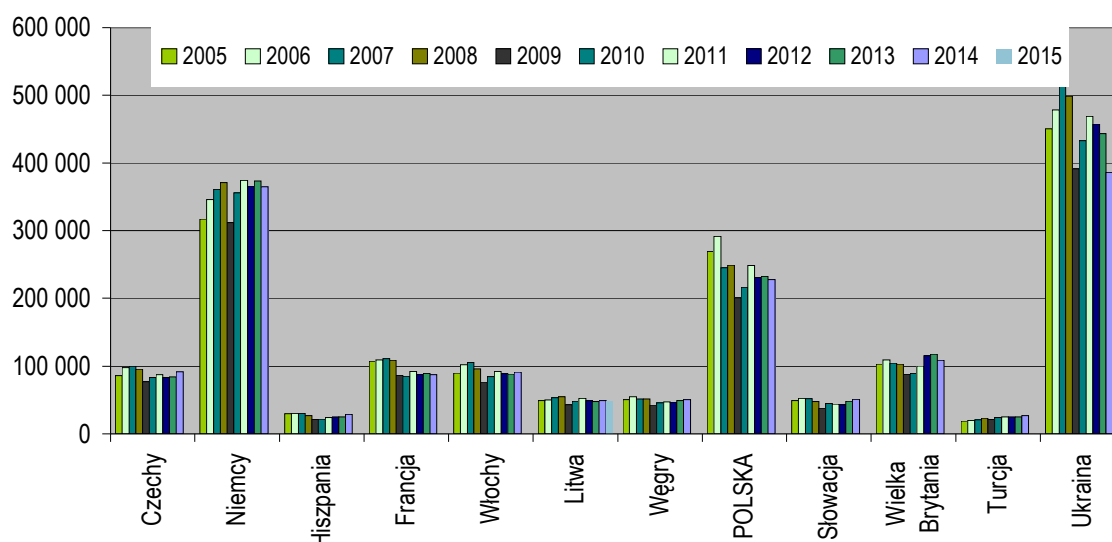
⁷⁸ Zob. dane Eurostat (rail_if_tracks).

⁷⁹ Zob. dane PKP Polskie Linie Kolejowe na koniec 2015 r. (pismo ILK2c-071-45/16).

⁸⁰ Zob. <http://www.utk.gov.pl/pl/licencjonowanie/licencjonowani-przewoz/7462,Wykaz-licencjonowanych-przewoznikow-kolejowych.html> (dostęp 30 maja 2016 r.)

⁸¹ Dane UTK za 2015 r., Zob. <http://www.utk.gov.pl/pl/analizy-i-monitoring/statystyka-miesieczna/przewozy-towarowe-2016/7481,Przewozy-towarowe-2016.html>

Wykres 27. Przewozy frachtu drogami kolejowymi w tysiącach ton w latach 2006-2015 w wybranych krajach Europy*

* Dane za 2015 jedynie dla Ukrainy oraz Litwy

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych Eurostat oraz Адреса, реквізиту та розпорядок роботи (State Statistics Service of Ukraine)

3.4.3 Infrastruktura informacyjna i telekomunikacyjna

Trudno w dzisiejszych czasach wyobrazić sobie dobrze funkcjonujące przedsiębiorstwo bez jakichkolwiek czynników wchodzących w skład infrastruktury ICT. Zewnętrzna i wewnętrzna komunikacja, zakupy i sprzedaż, zasoby ludzkie, księgowość, nowe rynki zbytu – to tylko niektóre obszary, gdzie stan ICT wpływa bezpośrednio na sytuację ekonomiczno-finansową danego przedsiębiorstwa. Postępująca digitalizacja otwiera nowe możliwości rozwoju i staje się jednym z ważniejszych wyznaczników pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw.

Wartość rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2015 r. oszacowano na 39,5 mld zł, wg raportu UKE⁸². Przychody w większości segmentów rynku notowały wzrost, natomiast zmniejszenie obserwowano m.in. w telefonii stacjonarnej – kolejny rok dwucyfrowego spadku (o 13%). Rynek dostępu do Internetu stacjonarnego i mobilnego ustabilizował się (spadek przychodów o 0,5%), z kolei światłowodowe usługi dostępu do Internetu notowały wzrost (o 58% w okresie 2014-2015). Prognozy na najbliższe lata przewidują wzrost rynku, na który wpływ będą miały m.in.: usługi w chmurze, Big Data, przyrost transmisji danych, czy Internet rzeczy.

Nadal obserwowany jest w Polsce dynamiczny rozwój sektora ICT, przy czym po okresie nieznacznego spadku w 2013 roku, rok 2014 to okres wartościowego wzrostu rynku⁸³. Liczba firm działających w sektorze ICT w 2014 r. wzrosła o 6,3% i wyniosła 2146⁸⁴, z czego 89% przypada na firmy usługowe (reszta to produkcyjne). Podobny wzrost obserwowano wśród liczby pracujących (6,5%, tj. 196,4 tys. osób). Jednocześnie przychody netto ze sprzedaży w tym sektorze wzrosły o 5,2% i w 2014 r. wyniosły

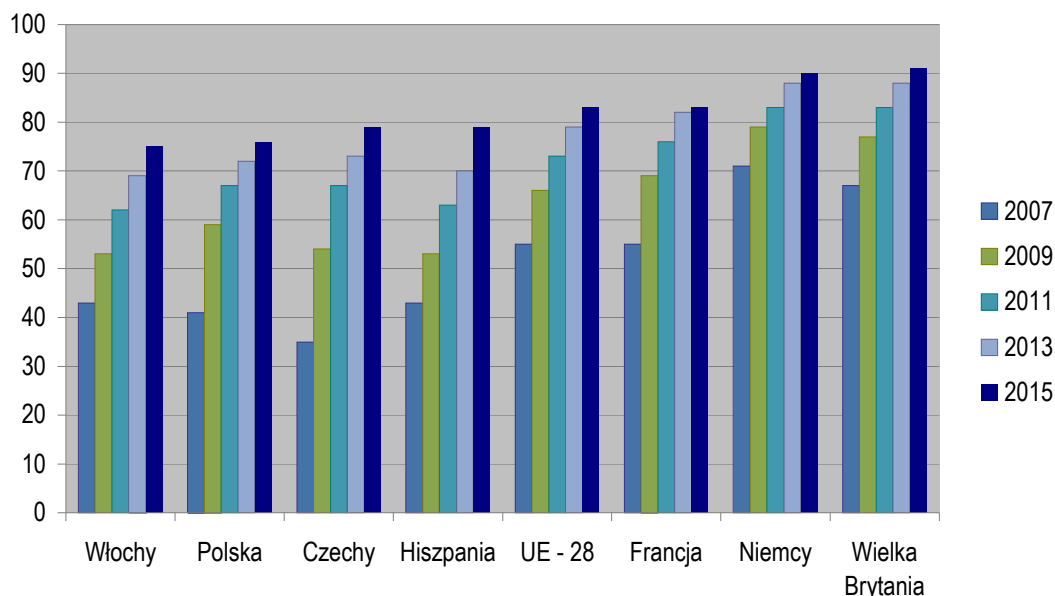
⁸² Raport o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2015 r., Prezes UKE, Warszawa, czerwiec 2016

⁸³ Społeczeństwo informacyjne w Polsce, GUS, 2015.

⁸⁴ Dot. podmiotów o liczbie pracujących pow. 10 osób.

132 mld zł, co jest powrotem do sytuacji wzrostowej z 2012 roku, bowiem w 2013 roku obserwowano ich nieznaczny spadek (o 0,8%).

Wykres 28. Udział (%) gospodarstw domowych z dostępem do Internetu szerokopasmowego w wybranych krajach UE w latach 2007-2015

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie danych Eurostat (isoc_bde15b_h).

Dostęp do Internetu systematycznie się zwiększa, co obrazują dane o dostępie gospodarstw domowych do Internetu szerokopasmowego. Chociaż Polska nadrabia zaległości, nadal nie osiągnęliśmy średniej unijnej (76% w 2015 r. vs 83%).

Sytuacja wśród przedsiębiorstw w Polsce jest zbliżona do tej obserwowanej w Unii Europejskiej – w 2015 r. 92% spośród nich posiadało dostęp do szerokopasmowego Internetu, w porównaniu z 95% dla UE-28. Natomiast spośród przedsiębiorstw, które posiadają dostęp do Internetu, 99% korzysta z łącz szerokopasmowych, a więc porównywalnie jak w UE-28, gdzie z takich łącz korzysta 98% podmiotów gospodarczych.

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 r. 94% przedsiębiorstw było wyposażonych w komputery, 92,7% miało dostęp do Internetu, a 91,9% do szerokopasmowego. Dostęp do Internetu jest nierównomierny uwzględniając wielkość przedsiębiorstw. Podczas gdy spośród dużych i średnich firm prawie wszystkie (odpowiednio 99,5% i 98,4%) miały w 2015 r. dostęp do Internetu, wśród firm małych (10-49 pracujących) było to 91,4%. W 2015 r. przedsiębiorstwa najczęściej korzystały z łącza szerokopasmowego typu DSL – 86,7% podmiotów. Mniej popularne było łącze bezprzewodowe poprzez komputer z modemem 3G – 54,2% oraz handset 3G – 49,1%.

Własna strona www to nie tylko skuteczne narzędzie komunikacji i budowanie relacji z klientami. Służy ona również do realizacji zamówień czy składania ofert pracy. 65,4% badanych przedsiębiorstw posiadało w 2015 r. własną stronę internetową, której głównym przeznaczeniem była prezentacja wyrobów i cenników. Wskaźnik ten jest niższy niż średnia UE-28, w 2014 r. w krajach Unii Europejskiej średnio 74% przedsiębiorstw posiadało własną stronę internetową, w tym samym roku w Polsce 65%.

W związku z rosnącą popularnością mediów społecznościowych, są one w coraz szerszym stopniu wykorzystywane przez przedsiębiorców jako efektywny kanał komunikacji i promocji. W 2015 r. 22,2%

firm korzystało z tej platformy komunikacji (głównie media społecznościowe) i chociaż było to nieznacznie (o 0,5 pkt.proc.) więcej niż w 2014 r., to nadal pod tym względem Polska jest na jednym z ostatnich miejsc w UE-28. Wśród przedsiębiorstw dużych, co drugie korzystało z tej formy komunikacji.

Usługi tzw. *cloud computing* – chmury obliczeniowej zyskują na znaczeniu. Chociaż bieżąca penetracja jest jednocyfrowa (7,3% w 2015 r.), to w związku z trendami rynkowymi i powadżonymi projektami unijnymi, należy spodziewać się ich szybkiego wzrostu. Głównymi przyczynami niekorzystania z usług w chmurze są: niewystarczający poziom wiedzy (38,7%), niepewność co do lokalizacji przechowywania danych (33,2%), zagrożenie naruszenia ich bezpieczeństwa (33,2%).

E-handel jest jednym z najszybciej rozwijających się kanałów sprzedaży. Z uwagi na powszechność Internetu, sieć wykorzystywana jest zarówno w relacji B2B (business-to-business), jak również B2C (business-to-consumers). W 2014 r. 20,6% przedsiębiorstw (o 3 pkt.proc. mniej niż w 2013 r.) składało zamówienia przez sieci komputerowe, wykorzystując do tego stronę www (19,5%) i wiadomości typu EDI (65,9%). W 2014 r. jedynie 11,8% firm ankietowanych przez GUS otrzymywało zamówienia przez Internet. Automatyczna wymiana danych nabiera znaczenia we wzajemnej wymianie informacji między podmiotami. W 2015 r. z automatycznej wymiany danych w ramach ERP oraz CRM korzystało odpowiednio: 20,9% (spadek o 1,1 pkt.proc.) oraz 24,4% (wzrost o 2,6 pkt.proc.). W obu przypadkach były to najczęściej duże przedsiębiorstwa (odpowiednio 83,2% oraz 65,2%).

E-administracja nie tylko usprawnia działanie przedsiębiorstw, poprzez oszczędność czasu, ale też obniża koszty prowadzonej działalności. W 2014 r. 92,4% firm kontaktowało się z administracją publiczną za pośrednictwem Internetu, głównie składając w ten sposób wypełnione formularze (91,6%), pobierając je (82,5%) i pozyskując informacje (78,7%), najrzadziej natomiast w celach związanych z zamówieniami publicznymi (14,7%).

3.4.4 Infrastruktura energetyczna

Głównym wyzwaniem, przed którym stoi polska elektroenergetyka, są obecnie inwestycje w nowe moce wytwórcze i zdolności przesyłowe. Większość linii przesyłowych o napięciu 400 kV zostało wybudowanych w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku. Podobnie jest w przypadku linii 220 kV oraz jednostek transformatorowych (transformatorów). Nie oznacza to jednak, że system przesyłowy jest niesprawny.

Długoterminowe plany modernizacyjne PSE S.A.⁸⁵ (rozpoczęte w latach 2013-2014) uwzględniają koncepcję rozwoju sieci 400 kV po trasach istniejących linii 220 kV, co spowoduje wydłużenie łącznej długości linii 400 kV i jednocześnie skrócenie łącznej długości linii 220 kV. Jako Operator Systemu Przesyłowego (OSP), spółka PSE S.A. prowadzi eksploatację (w tym remonty urządzeń stanowiących majątek sieci przesyłowej) w celu wywiązania się z obowiązku utrzymania dyspozycyjności elementów składowych sieci przesyłowej, na poziomie zapewniającym wymaganą niezawodność dostaw energii elektrycznej.

Najistotniejsze inwestycje w sieci przesyłowe obejmują obszar północnej, północno-wschodniej oraz zachodniej części Polski. Obejmują one przede wszystkim inwestycje związane z przyłączeniem i wyprowadzeniem mocy z nowych jednostek wytwórczych, w tym elektrowni konwencjonalnych i OZE. Rozbudowa połączeń transgranicznych natomiast jest ukierunkowana na zwiększenie transgranicznych zdolności przesyłowych.

⁸⁵ Spółka pełniąca funkcję Operatora Systemu Przesyłowego (OSP) na terytorium Polski.

Zgodnie z *Planem rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025*⁸⁶, suma planowanych całkowitych nakładów inwestycyjnych spółki PSE S.A. w całym okresie objętym planem wynosi blisko 13,3 mld zł w cenach stałych 2015 r., w tym 9,8 mld zł przeznaczone zostanie na zamierzenia związane z budową i rozbudową obiektów sieci przesyłowej.

Realizacja działań ujętych w ww. *Planie...* wraz z przewidywanym rozwojem sektora wytwórczego w sposób istotny zmieni strukturę sieci przesyłowej i rozkład mocy w Krajowym Systemie Elektroenergetycznym. W roku 2025 w stosunku do roku 2015 nastąpi:

- przyrost długości torów linii 400 kV o 4.147 km;
- redukcja długości torów linii 220 kV o 1.156 km (likwidacja 1.310 km i budowa nowych 154 km);
- zwiększenie zdolności transformacji pomiędzy poszczególnymi poziomami napięć:
 - 400/220 kV - przyrost o 3.670 MVA;
 - 400/110 kV - przyrost o 8.400 MVA;
 - 220/110 kV - przyrost o 1.280 MVA;
- zwiększenie zdolności regulacyjnych mocy biernej.

Realizacja zamierzeń zaplanowanych w *Planie...* wraz z rozbudową sektora wytwórczego pozwoli na pokrycie prognozowanego zapotrzebowania na moc i energię elektryczną oraz poprawi bezpieczeństwo dostaw energii elektrycznej.

Warto pamiętać, iż średni wiek sieci dystrybucyjnej wynosi ok. 30 lat. Głównym problemem są stare stacje transformatorowe i stare linie. Skutkuje to występowaniem znacznych strat sieciowych, które w przesyłach i dystrybucji energii elektrycznej wynoszą około 6,7%, z czego ponad 80% przypada na sieci dystrybucyjne. Niemniej porównywalny poziom strat występuje również w państwach sąsiadujących z Polską⁸⁷.

Obecnie prowadzone są prace nad wdrożeniem jednego z elementów wchodzących w skład inteligentnych sieci tj. liczników energii elektrycznej ze zdalnym odczytem. Zgodnie z projektem regulacji w Polsce zostanie wprowadzony obowiązek zainstalowania inteligentnych liczników energii elektrycznej do 2024 r. u 80% konsumentów. Wdrożenie inteligentnych systemów pomiarowych w Polsce wpłynie nie tylko na poziom zużycia energii elektrycznej przez odbiorców, ale także na poprawę bezpieczeństwa energetycznego kraju.

Znaczna część mocy wytwórczych w polskim systemie elektroenergetycznym jest wyeksploatowana – blisko 60% kotłów i turbozespołów ma ponad 30 lat. Konsekwencją struktury wiekowej i stanu technicznego elektrowni w dużej mierze jest coraz mniejsza nadwyżka mocy dyspozycyjnych w stosunku do zapotrzebowania szczytowego. W szeregu przypadkach nieplanowane ubytki mocy, spowodowane m.in. awariami urządzeń wytwórczych powodują, że operatorowi sieci przesyłowych coraz trudniej jest zachować bezpieczną operacyjną nadwyżkę dostępną mu mocy na poziomie 15%. Ze względu na postępujący proces starzenia się jednostek wytwórczych oraz systematyczne zaostrzanie unijnych norm dotyczących emisji zanieczyszczeń, zwłaszcza dwutlenku siarki (SO₂) i tlenków azotu (NO_x), istniejące bloki energetyczne będą wycofywane z eksploatacji lub poddawane głębokiej modernizacji.

Obecnie w Polsce prowadzone są zgodnie z harmonogramem inwestycje systemowe o łącznej mocy ponad 5.200 MW. Najważniejsze realizowane obecnie projekty to elektrownie: Płock (PKN ORLEN S.A.) – 608 MW, Włocławek (PKN ORLEN S.A.) - 463 MW, Kozienice (ENEA S.A.) – 1.000 MW, Opole (PGE S.A.) - 2 x 900 MW, Turów (PGE S.A.) - 450 MW, Jaworzno (TAURON Polska Energia S.A.) - 910 MW.

⁸⁶ Zatwierdzony w styczniu 2016 r. przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

⁸⁷ Różnica niektórych szacunków między stratami w Polsce a stratami w pozostałych państwach wynika z przyjętej metodologii obliczania strat lub porównywania jedynie pewnych segmentów całego systemu.

Zgodnie z przygotowywanym przez Bank Światowy, raportem *Doing Business 2016* Polska zajmuje 49. miejsce (na 188 sklasyfikowanych krajów) w subrankingu dotyczącym dostępu do energii elektrycznej (Getting Electricity). W subrankingu analizowana jest łatwość uzyskiwania przez przedsiębiorstwo stałego przyłącza do energii elektrycznej. Negatywny wpływ na ocenę Polski ma czasochłonność całego procesu (133 dni wobec 118,5 dnia średnio dla krajów Europy i Centralnej Azji).

W Polsce od kilku lat trwa realizacja intensywnego programu inwestycyjnego w zakresie rozwoju infrastruktury służącej dywersyfikacji źródeł i kierunków dostaw gazu ziemnego. Dzięki zrealizowanym inwestycjom w nowe połączenie gazowe z Czechami (Cieszyn) oraz rozbudowę połączenia z Niemcami (Lasów) zwiększyły się techniczne możliwości przywozu gazu ziemnego do Polski z nowych kierunków, alternatywnych wobec wschodniego o ok. 2 mld m³/rok. Dodatkowo od kwietnia 2014 r., w wyniku realizacji przebudowy punktu Mallnow, w ramach rewersu fizycznego na gazociągu jamalskim możliwe jest świadczenie usługi przesyłania paliwa gazowego z kierunku zachodniego, w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej skutkującej brakiem dostaw z kierunku wschodniego. Możliwy dodatkowy przesył wynosi ok. 5,4 mld m³/rok.

Ponadto dzięki realizacji inwestycji w zakresie rozbudowy podziemnych magazynów gazu ziemnego, ich pojemność wzrosła z dostępnego w 2009 r. poziomu ok. 1,6 mld m³, o ok. 1,1 mld m³ do obecnego poziomu ok. 2,7 mld m³. Natomiast wraz ukończeniem realizacji budowy terminalu LNG w Świnoujściu, Polska zwiększyła możliwość dostaw gazu o 5 mld m³ rocznie.

Obecne zużycie gazu w Polsce wynosi ok. 15 mld m³ rocznie, a już obecnie zdolności dostaw do Polski gazu z kierunku innego niż wschodni wynoszą ok. 12,5 mld m³, przy wydobyciu krajowym sięgającym ok. 4,3 mld m³).

Realizacja kolejnych inwestycji umożliwi zwiększenie dywersyfikację dostaw gazu a tym samym, pozytywnie wpłynie na bezpieczeństwo energetyczne Polski. Planowane inwestycje uzyskały status Projektów wspólnego zainteresowania UE⁸⁸, tym samym zostały uznane za kluczowe z punktu widzenia rozwoju europejskiego rynku gazu. Inwestorem w zakresie projektów PCI w obszarze gazu ziemnego planowanych do realizacji na terytorium RP jest spółka GAZ-SYSTEM S.A.

W toku trwających od grudnia 2014 r. do listopada 2015 r. negocjacji, przedstawiciele Polski zapewnili przyznanie statusu PCI dla następujących projektów z obszaru infrastruktury przesyłu gazu ziemnego:

1. Batic Pipe (połączenie Polska-Dania)
2. Rozbudowa terminala LNG w Świnoujściu
3. Połączenie gazowe Polska-Litwa (GIPL)
4. Połączenie gazowe Polska-Słowacja
5. Połączenie gazowe Polska-Czechy (Stork II)

Ponadto planowana jest rozbudowa połączenia z Ukrainą, z uwagi na niewystarczającą zdolność przesyłową istniejącej infrastruktury. Rozbudowa umożliwi znaczące zwiększenie możliwości przesyłu gazu z Polski do Ukrainy, w tym także nabywanie gazu przez przedsiębiorstwa ukraińskie z dowolnego kierunku z wykorzystaniem terminala LNG w Świnoujściu.

⁸⁸ . PCI – Projects of Common Interest.

3.5 Współpraca przedsiębiorstw w ramach Specjalnych Stref Ekonomicznych oraz klastrów

3.5.1 Specjalne Strefy Ekonomiczne

Zasady i warunki udzielania pomocy publicznej przedsiębiorcom działającym w strefach

Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) to wyodrębnione administracyjnie obszary Polski, na których przedsiębiorcy realizujący nowe inwestycje mogą skorzystać ze zwolnienia z podatku dochodowego w odniesieniu do dochodów uzyskiwanych w strefie.

Podstawą do korzystania z pomocy publicznej jest zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie danej strefy. Zezwolenia wydają spółki zarządzające strefami w drodze przetargu łącznego lub rokowań. Zasady i sposób przeprowadzania przetargów i rokowań określają – odrębnie dla każdej strefy - Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z 2004 r. w sprawie przetargów i rokowań oraz kryteriów oceny zamierzeń co do przedsięwzięć, które mają być podjęte przez przedsiębiorców na terenie strefy.

Zasady i warunki inwestowania na terenie SSE oraz korzyści płynące z faktu prowadzenia na ich obszarze działalności gospodarczej określa *ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych* (Dz. U. z 2015 r. poz. 282) i akty wykonawcze do wspomnianej ustawy.

Na terenie SSE przedsiębiorcy mogą korzystać z pomocy publicznej w formie zwolnień podatkowych z tytułu:

- kosztów nowej inwestycji,
- tworzenia nowych miejsc pracy.

Wielkość tej pomocy zależy od maksymalnej intensywności pomocy określonej dla obszaru, na którym realizowana jest inwestycja oraz wielkości kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą. Dla przedsiębiorców, którzy wybiorą pomoc z tytułu zatrudnienia kosztami kwalifikującymi się do objęcia wsparciem są dwuletnie koszty pracy nowo zatrudnionych pracowników, natomiast dla przedsiębiorców, którzy zdecydują się na pomoc inwestycyjną - koszty nowej inwestycji.

Maksymalna intensywność pomocy w przypadku inwestycji realizowanych na terenie województw: lubelskiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego i podlaskiego wynosi 50%, na obszarach województw kujawsko-pomorskiego, lubuskiego, łódzkiego, małopolskiego, opolskiego, pomorskiego, świętokrzyskiego, zachodniopomorskiego oraz w województwie mazowieckim w podregionach ciechanowsko-płockim, ostrołęcko-siedleckim, radomskim i warszawskim wschodnim wynosi 35%, w województwach dolnośląskim, wielkopolskim i śląskim - 25%, na obszarze należącym do podregionu warszawskiego zachodniego - 20%, a na terenie należącym do miasta stołecznego Warszawy do dnia 31 grudnia 2017 r. - 15%, a po tej dacie - 10%.

Dla małych przedsiębiorców pomoc może być podwyższona o 20 punktów procentowych, a dla średnich – o 10 punktów. Podwyższenia nie stosuje się w przypadku dużych projektów inwestycyjnych – jako duży projekt inwestycyjny należy rozumieć nową inwestycję, której koszty kwalifikujące się do objęcia pomocą przekraczają równowartość 50 mln euro.

Wielkość pomocy z tytułu kosztów nowej inwestycji oblicza się jako iloczyn maksymalnej intensywności pomocy określonej dla danego obszaru i kosztów inwestycji kwalifikujących się do objęcia pomocą. Warunkiem uzyskania pomocy jest:

- prowadzenie działalności gospodarczej przez okres nie krótszy niż 5 lat, w przypadku małych i średnich przedsiębiorców – przez 3 lata.

- utrzymanie własności składników majątku, z którymi były związane wydatki inwestycyjne przez okres 5 lat, w przypadku małych i średnich przedsiębiorców – przez 3 lata.

W przypadku przedsiębiorców dużych do kosztów kwalifikowanych inwestycji zalicza się wyłącznie koszty nowych środków trwałych.

Wielkość pomocy z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy związanych z daną inwestycją oblicza się jako iloczyn maksymalnej intensywności pomocy i dwuletnich kosztów płacy brutto nowo zatrudnionych pracowników, powiększonych o wszystkie obowiązkowe płatności związane z ich zatrudnieniem. Przedsiębiorca duży korzystający z pomocy z tego tytułu musi utrzymać nowo utworzone miejsca pracy przez okres 5 lat, mały i średni przez 3 lata.

Podstawą do korzystania z pomocy publicznej jest zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie danej strefy. Zezwolenia wydają spółki zarządzające strefami w drodze przetargu łącznego lub rokowań. Zasady i sposób przeprowadzania przetargów i rokowań określają – odrębnie dla każdej strefy - Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z 2004 r. w sprawie przetargów i rokowań oraz kryteriów oceny zamierzeń co do przedsięwzięć, które mają być podjęte przez przedsiębiorców na terenie strefy.

Obszar i lokalizacja stref

W Polsce funkcjonuje 14 SSE. Na koniec grudnia 2015 roku ich łączny obszar wyniósł ponad 19,8 tys. ha. Strefy zlokalizowane były na terenach 173 miast i 248 gmin. W stosunku do roku 2014 łączna powierzchnia stref wzrosła o ponad 1,7 tys. ha. Zmianie uległy granice jedenastu stref.

Efekty funkcjonowania stref

Na dzień 31 grudnia 2015 r. przedsiębiorcy posiadali 2.177 ważnych zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w strefach. W samym 2015 r. wydano ich 218. W porównaniu z 2014 r. liczba udzielonych zezwoleń była niższa o 50%. Całkowita liczba zezwoleń wydanych od początku funkcjonowania stref do końca 2015 r. wyniosła 3.430, z tego 1.253 zostało wyłączonych z obrotu prawnego w związku z cofnięciem, wygaszeniem, unieważnieniem bądź uchYLENIEM.

Do końca 2015 r. przedsiębiorcy działający w strefach zainwestowali blisko 111,7 mld zł i zapewnili 312 tys. miejsc pracy, z czego ponad 225 tys. (tj. 72,2%) stanowiły nowe miejsca pracy, tj. stworzone przez inwestorów po uzyskaniu zezwolenia na działalność w strefie i wynikające bezpośrednio z realizacji nowych inwestycji. W stosunku do 2014 r. skumulowana wartość inwestycji wzrosła o ponad 9,7 mld zł, zaś liczba miejsc pracy o blisko 16,5 tys., w tym nowych o 11,3 tys.

Informacje o liczbie zezwoleń, nakładach inwestycyjnych i miejscach pracy w poszczególnych strefach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Efekty działania stref na dzień 31 grudnia 2015 r.

Lp.	Specjalna strefa ekonomiczna	Liczba ważnych zezwoleń	Poniesione nakłady inwestycyjne (narastająco w mln zł)	Miejsca pracy	
				Nowe	Utrzymane
1	Kamiennogórska	62	2 179,4	5 967	769
2	Katowicka	330	23 317,4	44 554	14 422
3	Kostrzyńsko-Słubicka	174	6 325,1	18 679	12 228
4	Krakowska	154	2 942,0	11 503	10 393
5	Legnicka	84	7 596,9	12 353	254
6	Łódzka	206	13 623,2	25 958	7 761
7	Mielecka	199	5 327,1	12 173	10 009
8	Pomorska	150	10 625,8	15 107	4 547
9	Słupska	80	1 492,1	3 063	340
10	Starachowicka	77	2 134,3	4 056	2 917
11	Suwalska	89	2 079,1	6 483	1 521
12	Tarnobrzaska	193	8 081,6	19 442	5 828
13	Wałbrzyska	284	21 738,0	36 419	7 921
14	Warmińsko – Mazurska	95	4 220,9	9 465	7 890
Razem		2 177	111 682,9	225 222	86 800

Źródło: Ministerstwo Rozwoju

Na koniec 2015 r. blisko 74,6% zainwestowanego kapitału pochodziło z sześciu krajów: Polski (19,8%), Niemiec (18,9%), USA (12,1%), Holandii (10,3%), Japonii (6,9%) i Włoch (6,5%). W roku poprzednim suma udziałów ww. państw w skumulowanej wartości inwestycji również przekroczyła 74%.

W strukturze branżowej inwestycji, tak jak w latach poprzednich, dominował sektor motoryzacyjny. Przypadło na niego 26,8% łącznych nakładów inwestycyjnych. Drugie miejsce zajęli producenci wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (10,0%), a trzecie – producenci wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (8,5%).

Największa koncentracja branżowa wystąpiła w strefach: legnickiej i katowickiej, w których na branżę wiodącą w 2015 r. przypadło odpowiednio 61,0% i 52,5%. W strefach wałbrzyskiej i warmińsko-mazurskiej udział branży dominującej ukształtował się na tym samym poziomie i wyniósł 42,1% wartości inwestycji. We wspomnianych strefach najwięcej inwestycji napłynęło do branży motoryzacyjnej, z wyjątkiem warmińsko-mazurskiej, w której największy udział miała produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych.

3.5.2 Klastry w Polsce

Jednym z priorytetów gospodarczych rządu jest zapewnienie rozwoju polskich przedsiębiorstw oraz wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki w UE oraz na rynkach globalnych. W dzisiejszych warunkach konkurencyjność gospodarki jest oparta w coraz większym stopniu o badania, rozwój i innowacje (B+R+I). Coraz większego znaczenia nabiera działalność na rzecz promocji rozwoju przedsiębiorstw wdrażających rozwiązania innowacyjne.

Kluczem do osiągnięcia tego celu stają się klastry, które dzięki naturalnie nawiązanej współpracy przedsiębiorstw, instytucji badawczych, instytucji otoczenia biznesu, organizacji pozarządowych oraz władz lokalnych, określane są mianem katalizatora procesów innowacyjnych. Struktury klastrowe w dużej mierze sprzyjają wzrostowi poziomu innowacyjności i poprawie potencjalnej zdolności transferu wiedzy.

Dynamiczny wzrost liczby przedsiębiorstw działających w klastrach przyczynia się do szybszego wzrostu gospodarczego, podniesienia produktywności, zwiększonych zysków, napływu inwestycji

bezpośrednich, wzrostu eksportu, kreowania nowych miejsc pracy. Tworzenie klastrów w zaawansowanych technologicznie sektorach sprzyja poprawie innowacyjności przedsiębiorstw. Szczególne znaczenie ma funkcjonowanie w ramach klastrów małych i średnich przedsiębiorstw, które bez wsparcia instytucjonalnego oraz tworzonego w klastrze łańcucha wartości nie byłyby często w stanie sprostać wyzwaniom rynku.

Pierwsze klastry w Polsce zaczęły powstawać w latach 2003-2005. W 2015 r. PARP przeprowadził inwentaryzację klastrów w Polsce, która skoncentrowała się na ustaleniu stanu faktycznego liczebności funkcjonujących w kraju klastrów. Ostatecznie w wyniku inwentaryzacji zidentyfikowano 134 klastry, które powstały pomiędzy rokiem 2003 a 2015 r., przy czym większość (ponad 60%) stanowią klastry młode, tj. takie które powstały w latach 2011-2015 r. Najstarsze klastry istnieją 12 lat, a średnia wieku wynosi ponad 4 lata. Poza strukturami określonymi mianem klastrów, w wyniku inwentaryzacji zidentyfikowano również 106 potencjalnych klastrów. Wydaje się, że część z tych struktur mogłaby w niedalekiej przyszłości przekształcić się w pełnowartościowe klastry. Polskie klastry działają zarówno w sektorach zaawansowanych technologicznie, tj. sektor teleinformatyczny czy sektory przemysłów kreatywnych, ale także sektorach tradycyjnych. Wśród klastrów działających w sektorach tradycyjnych wymienić należy klaster drzewny, klastry przemysłu meblowego, klaster budowlany, klaster surowcowy, klaster obróbki metalu, klaster zdrowej żywności, klastry jakości życia oraz klastry turystyczne.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw 2020 (PRP), będący dokumentem wykonawczym do Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (SIEG), przewiduje ściśle powiązanie działań dotyczących rozwoju klastrów z tzw. inteligentną specjalizacją (ang. *smart specialisation*), wprowadzoną do polityki regionalnej UE. Działania te powinny być zróżnicowane na poziomie lokalnym i centralnym. Działania na szczeblu lokalnym mają służyć powstawaniu nowych i wspieraniu już istniejących klastrów z regionów i dotyczyć będą rozwijania współpracy istniejących klastrów z dużymi przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami samorządu terytorialnego oraz ośrodkami naukowymi, w celu uzyskania większej spójności działania klastra, a także rozwoju nowych produktów i usług innowacyjnych klastra. Na poziomie regionalnym prowadzone będą również działania na rzecz wspierania nowych klastrów powstających w obszarach o szczególnym znaczeniu dla konkurencyjności regionu w UE oraz w ramach Specjalnych Stref Ekonomicznych.

Grupa Robocza ds. polityki klastrowej w raporcie z 2012 r. rekomendowała wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki w oparciu o intensyfikację współpracy, interakcji i przepływów wiedzy w ramach klastrów oraz wspieranie rozwoju strategicznych specjalizacji gospodarczych poprzez wybór Krajowych Klastrów Kluczowych (KKK). Koncepcja wyłaniania KKK związana jest z wdrażaniem założeń strategii „Europa 2020” i postulowanej przez Komisję Europejską koncepcji inteligentnych specjalizacji, która zakłada koncentrację wysiłków i zasobów na określonej, niewielkiej liczbie priorytetów, czy też specjalizacji gospodarczych.

Zgodne z założeniami przyjętymi dla Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 Krajowe Klastry Kluczowe, rozumiane jako klastry o istotnym znaczeniu dla gospodarki kraju i wysokiej konkurencyjności międzynarodowej identyfikowane na poziomie krajowym, m.in. w oparciu o kryteria dotyczące: masy krytycznej, potencjału rozwojowego i innowacyjnego, dotychczasowej i planowanej współpracy oraz doświadczenia i potencjału koordynatora będą stanowiły główną grupę klastrów wspieranych na poziomie krajowym.

W 2015 r. przeprowadzono pierwszą rundę Konkursu o status Krajowego Klastra Kluczowego, w ramach której wyłoniono siedem klastrów, którym przyznany został ww. status (Klaster Dolina Lotnicza, Klaster Interizon, Klaster Obróbki Metali, Mazowiecki Klaster ICT, Polski Klaster Aluminium, Wschodni Klaster

Budowlany oraz Zachodniopomorski Klaster Chemiczny „Zielona Chemia”). Kolejna runda ww. Konkursu przeprowadzona będzie w 2016 r.

4. MIĘDZYNARODOWE RANKINGI KONKURENCYJNOŚCI – POZYCJA POLSKI

Na przestrzeni ostatnich lat pozycja Polski w niektórych międzynarodowych porównaniach i rankingach konkurencyjności systematycznie się poprawiała. Świadczy to o dokonanym postępie i słusznym obranym kierunku zmian, zwłaszcza tych o charakterze deregulacyjnym.

Oceny zawarte w rankingach mogą być pomocne w przypadku podejmowania decyzji inwestycyjnych, jednakże należy mieć na uwadze, że mają one ograniczenia metodologiczne i dlatego powinny być odczytywane jedynie w określonych kontekstach.

Poniżej przedstawiono oceny pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki, na tle innych państw, w świetle wybranych publikacji na ten temat.

- **Raport Banku Światowego i IFC⁸⁹ „Doing business 2016”**

Raport Banku Światowego jest jednym z najbardziej znanych i najczęściej cytowanych opracowań dotyczących konkurencyjności. Eksperti BŚ oceniają jedynie aspekty mikroekonomiczne prowadzenia działalności gospodarczej. Są one związane zasadniczo z regulacjami w 10 obszarach, uznanych za kluczowe w prowadzeniu biznesu, takich jak np. płacenie podatków, egzekwowanie zobowiązań umownych, zakładanie firmy, czy pozyskiwanie kredytu.

Zgodnie z wynikami najnowszej edycji raportu – Doing business 2016 – Polska zajęła **25.** miejsce (w gronie 189 państw) w ogólnym rankingu łatwości prowadzenia działalności gospodarczej (*ease of doing business*). Uwzględniając coroczną zmianę metodologii oraz aktualizację danych, oznacza to wzrost o 3 miejsca w stosunku do raportu z 2015 r.

Polska, ex aequo z 15 innymi krajami UE-28, zajmuje pierwsze miejsce w subrankingu „handel zagraniczny”. Polscy przedsiębiorcy najlepiej radzą sobie ze spełnianiem wymaganych procedur, by móc importować/eksportować (przygotowanie odpowiednich dokumentów, podpisów) - cały proces jest najmniej kosztowny i czasochłonny.

Podobnie jak w poprzedniej edycji rankingu, wysoko oceniono ‘łatwość uzyskiwania kredytu’ (**19.** – spadek o 2 pozycje w stosunku do 2015 r.). oraz prawo upadłościowe (**32.** miejsce – spadek o 1 pozycję).

Największą poprawę - o 38 miejsc - zanotowaliśmy w przypadku płacenia podatków (**58.** miejsce). Wprowadzenie elektronicznego systemu deklaracji podatkowych (m.in. podatku VAT) znacznie ułatwiło regulowanie zobowiązań wobec Urzędu Skarbowego. Obecnie, zgodnie z szacunkami autorów raportu, przedsiębiorca, który chciałby spełnić wymagania polskich przepisów podatkowych, musi dokonać w ciągu roku 7 płatności (wobec średnio 11,1 w OECD) i poświęcić na to 271 godzin – 15 mniej niż w roku ubiegłym (176,6 w OECD). Całkowita stopa opodatkowania jest niższa niż średnio w OECD (40,3% vs 41,2%). Najwyższą pozycję w grupie UE-13 zajęły: Łotwa (26.), Estonia (30.), Słowenia (35.) Chorwacja (38.), oraz Cypr (44.).

Lepiej niż rok wcześniej oceniono Polskę pod względem dostępu do energii elektrycznej. M.in. spadek czasochłonności wymaganych procedur z 161 do 133 dni (głównie dzięki przyspieszeniu procesu rozpatrywania wniosków oraz przestrzegania ustawowych terminów podłączenia), a także zmniejszenie kosztu z 20,8% do 19,5% dochodu per capita, dały awans w rankingu o 5 pozycji, na **49.** miejsce.

⁸⁹ International Finance Corporation (Międzynarodowa Korporacja Finansowa).

Pod względem egzekwowania zobowiązań umownych Polska zajmuje obecnie **55.** pozycję. Jeszcze w 2012 r. czas dochodzenia należności z umów, wg wyliczeń autorów raportu, wynosił 830 dni. Rok później udało się ograniczyć ten czas do 685 dni (średnio 539 dni w krajach OECD). Najlepiej ocenione pod tym względem kraje UE-13 to Litwa i Łotwa (odpowiednio 18. i 27. miejsce), a spośród wszystkich krajów UE – Niemcy (13.) oraz Luksemburg (14.).

W zakresie rejestracji prawa własności nieruchomości, pomimo dalszego zmniejszenia jej czasochłonności (obecnie 33 dni) zanotowano spadek Polski o 2 pozycje (**41.** miejsce). W niej oraz ilości procedur tkwi jeszcze potencjał do poprawy, natomiast koszt rejestracji jest wielokrotnie mniejszy niż średnio w krajach OECD.

Biorąc pod uwagę uzyskiwanie pozwoleń budowlanych, Polska drugi rok z rzędu odnotowała nieznaczny spadek (o 3 „oczka”), plasując się tym samym na **52.** pozycji. Pomimo bardzo niskiego – na tle średniej krajów OECD – kosztu uzyskania pozwolenia (0,3% vs 1,7% wartości budowanego magazynu), liczba wymaganych procedur (19) oraz ich czasochłonność (212 dni) wyraźnie przekraczają średnią OECD.

Najniżej została oceniona kategoria ‘rozpoczynanie działalności gospodarczej’. W tym przypadku, zanotowaliśmy spadek o 5 miejsc, na **85.** pozycję. Na niskiej ocenie najbardziej ciąży liczba dni potrzebna, zdaniem autorów rankingu, do uruchomienia działalności (30 wobec średnio 8,3 w krajach OECD) oraz koszt (12,2% dochodu *per capita* wobec średniej 3,2% w krajach OECD). Najwyżej ocenionymi pod tym względem krajami z grupy UE-13 są: Litwa (8.), Estonia (15.) oraz Słowenia (18.).

Tabela 22. Ranking swobody prowadzenia działalności gospodarczej

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2015	6	15	27	34	21	33	44	29	28
Ranking 2016	6	15	27	33	20	36	45	29	25

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie *Doing Business 2015, 2016*

- **Raport Atrakcyjność Inwestycyjna Europy Ernst & Young 2016 (European Attractiveness Survey)**

Tegoroczna edycja Raportu Atrakcyjność Inwestycyjna Europy została przygotowana przez firmę Ernst & Young już po raz czternasty. Raport zawiera wyniki badania dotyczącego m.in. postrzeganej przez panel 1469 zagranicznych inwestorów atrakcyjności Europy i jej konkurentów. Polska, podobnie jak w zeszłorocznym raporcie, została uznana za najbardziej atrakcyjne miejsce do inwestowania w Europie Środkowo-Wschodniej. Liczba uruchomionych w 2015 r. projektów inwestycyjnych (211 – wzrost o 60%) dała Polsce 1. miejsce w regionie. W wyniku tych inwestycji, utworzono 19.651 nowych miejsc pracy (wzrost o 27% w stosunku do roku poprzedniego). Lepsza w Europie okazała się jedynie Wielka Brytania (42.336 nowych stanowisk).

Tabela 23. Ranking krajów pod względem liczby stworzonych dzięki BIZ miejsc pracy

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2015	1	5	4	7	-	11	-	9	3
Ranking 2016	1	3	5	-	-			10	2

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie *Ernst & Young European Attractiveness Survey 2016, 2015*

- **Ranking globalnej konkurencyjności Światowego Forum Ekonomicznego 2016-2017**

Ranking globalnej konkurencyjności jest kluczowym elementem corocznego raportu Światowego Forum Ekonomicznego pt. *The Global Competitiveness Report*. Powstaje on na podstawie oceny tzw. indeksu globalnej konkurencyjności (*The Global Competitiveness Index* – GCI), który mierzy ogólną konkurencyjność gospodarki. Indeks został wyliczony na podstawie ponad 100 wskaźników częściowych ujętych w 12 kategorii (filarów konkurencyjności) i przypisanych do trzech głównych obszarów (podstawowe wymogi; bodźce wymuszające efektywność; innowacje oraz stopień rozwoju biznesu). Część wskaźników częściowych, w oparciu o które dokonano oceny, ustalono na podstawie wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród przedsiębiorców/menedżerów w okresie pomiędzy lutym a czerwcem 2016 r.⁹⁰

W ostatnim rankingu WEF – GCI 2016-2017 - Polska odnotowała poprawę o 5 pozycji, plasując się na **36.** miejscu w gronie 138 państw. Jednocześnie wyprzedzamy w rankingu 12 krajów UE-28: Maltę, Włochy, Portugalię, Łotwę, Bułgarię, Słowenię, Rumunię, Słowację, Węgry, Chorwację, Cypr i Grecję.

Spośród 12 kategorii najlepsze oceny uzyskały: wielkość rynku (21. miejsce – b/z), szkolnictwo wyższe i szkolenia (37. – spadek o 6 miejsc) oraz zdrowie i szkolnictwo podstawowe (38. – poprawa o 2 miejsca).

Najniżej oceniono: efektywność rynku pracy (79. miejsce, poprawa o dwa „oczka”), instytucje (65. miejsce – spadek o 7 miejsc), innowacje (poprawa o 4 pozycje, na miejsce 60.), stopień rozwoju biznesu (*business sophistication* – 54. miejsce, poprawa o 1 pozycję) oraz infrastrukturę (53. miejsce, poprawa o 3 pozycje).

W badaniu ankietowym wśród kadry zarządzającej za największe bariery w prowadzeniu działalności uznano: przepisy podatkowe, restrykcyjne prawo pracy, niestabilność polityczną, nadmierny fiskalizm, oraz nieefektywność administracji publicznej.

Tabela 24. Ranking wg indeksu globalnej konkurencyjności (GCI)

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2015-2016	10	4	22	33	36	31	43	67	41
Ranking 2016-2017	7	5	21	32	35	31	44	65	36

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie *The Global Competitiveness Report 2015-201565* oraz 2016-2017

- **Indeks wolności gospodarczej 2016 – Heritage Foundation i Wall Street Journal**

Autorzy corocznego rankingu pn. *Index of Economic Freedom* oceniają m.in. swobodę prowadzenia działalności gospodarczej, politykę handlową, obciążenia podatkowe, politykę budżetową, politykę rynku pracy czy poziom korupcji.

W aktualnej edycji rankingu wolności gospodarczej, w którym ocenie poddano 178 krajów, Polska zajęła **39.** miejsce, notując tym samym, czwarty rok z rzędu, awans (o 3 pozycje). W chwili obecnej Polska sklasyfikowana została na 13. pozycji wśród krajów UE-28, jednak na przestrzeni ostatnich pięciu lat zanotowaliśmy największy awans spośród wszystkich krajów europejskich.

W porównaniu do rankingu z 2015 r. poprawę zaobserwowano w 5 obszarach (ochrona praw własności, poziom percepcji korupcji, wolność biznesowa, wolność inwestycyjna oraz polityka monetarna), w trzech

⁹⁰ W badaniu w 2015 r. wzięło udział 206 przedstawicieli top managementu firm działających w Polsce.

(wydatki budżetowe, wolność podatkowa, rynek pracy) zanotowaliśmy pogorszenie, natomiast ocena pozostałych 2 kryteriów (wolność finansowa, wolność handlu) pozostała bez zmian.

Najwyżej został oceniony stopień wolności handlu (88,0), wolności podatkowej (75,5), polityki monetarnej (85,2) oraz wolność finansowa i inwestycyjna (odpowiednio: 70,0 i 75,0). Z kolei wolność gospodarczą w Polsce w największym stopniu ogranicza, wg autorów raportu, polityka budżetowa (46,5).

Tabela 25. Ranking wolności gospodarczej

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2015	13	16	73	49	15	24	80	50	42
Ranking 2016	10	17	75	43	13	21	86	56	39

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie Index of Economic Freedom 2015, 2016

- **Światowy Rocznik Konkurencyjności 2016 - International Institute for Management Development (IMD)**

Najnowszy raport IMD „World Competitiveness Yearbook” ocenia konkurencyjność 61 państw, w oparciu o ponad 300 kryteriów szczegółowych. Czynniki brane pod uwagę w tej ocenie są m.in. wyniki gospodarcze (wzrost gospodarczy, wyniki w HZ, zatrudnienie, poziom cen itp.), finanse publiczne, polityka fiskalna, jakość ustawodawstwa biznesowego, efektywność przedsiębiorstw (m.in. produktywność, finanse przedsiębiorstw, zarządzanie, innowacyjność), infrastruktura (m.in. infrastruktura techniczna, technologiczna, naukowa, zdrowotna, edukacyjna). W aktualnym zestawieniu najbardziej konkurencyjnych gospodarek Polska, podobnie jak w roku ubiegłym, zajęła **33.** miejsce (poprawa o 3 pozycje), wyprzedzając 11 krajów UE⁹¹.

Tabela 26. Ranking IMD

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2015	19	10	32	37	28	29	38	46	33
Ranking 2016	18	12	32	34	30	27	35	40	33

Źródło: Opracowanie DSR MR na podstawie The World Competitiveness Scoreboard 2015, 2016

⁹¹ Spośród krajów UE-28 w rankingu nie uwzględniono Malty i Luksemburga.

ANEKS I TABELE STATYSTYCZNE – DANE DOT. PRZEDSIĘBIORSTW

Tabela 27. Podmioty gospodarki narodowej według przewidywanej liczby pracujących oraz wybranych sekcji PKD

Wyszczególnienie a – 31.12.2015 b – dynamika (2014=100)		razem	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
ogółem	a	4 184 409	4 003 599	147 124	29 243	3 675	768
	b	101,6	101,6	100,1	98,8	99,2	99,1
górnictwo i wydobywanie	a	4 742	4 141	430	133	28	10
	b	101,7	101,8	100,9	109,0	87,5	76,9
przetwórstwo przemysłowe	a	375 273	340 212	26 978	6 637	1237	209
	b	100,9	101,1	99,8	99,0	97,9	99,5
wytwarzanie, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	8 727	8 075	378	205	43	26
	b	106,3	107,1	99,7	96,2	89,6	92,9
budownictwo	a	487 892	470 259	15 544	1 911	155	23
	b	101,7	101,8	100,8	98,7	103,3	92,0
handel, naprawa pojazdów samochodowych	a	1 059 948	1 028 879	27 609	3 086	317	57
	b	99,0	99,0	99,3	98,6	96,4	95,0
transport i gospodarka magazynowa	a	256 648	250 935	4 751	757	165	40
	b	101,4	101,4	100,8	99,6	101,2	105,3
zakwaterowanie i gastronomia	a	129 796	124 335	5 124	294	36	7
	b	101,1	101,1	100,5	100,3	100,0	116,7
informacja i komunikacja	a	132 971	129 751	2 754	383	63	20
	b	107,3	107,5	100,8	99,5	105,0	105,3
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	a	127 636	125 573	1 504	456	71	32
	b	99,3	99,3	99,5	102,7	101,4	94,1
obsługa rynku nieruchomości	a	232 982	229 179	3 046	676	75	6
	b	103,7	103,7	104,2	103,5	108,7	150,0
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	a	404 606	397 741	5 991	728	124	22
	b	104,5	104,6	101,4	101,1	99,2	100,0
administrowanie i działalność wspierająca	a	122 887	118 282	3 543	816	197	49
	b	105,1	105,2	102,9	101,5	101,0	98,0
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	a	26 885	20 853	3 316	2 275	372	69
	b	99,3	101,1	97,6	87,4	99,2	101,5
edukacja	a	147 548	113 390	27 415	6 601	85	57
	b	101,1	101,4	99,9	100,5	98,8	100,0
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	a	227 015	218 283	6 510	1 655	465	102
	b	103,6	103,7	100,6	99,9	99,8	99,0
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	a	74 638	70 960	3 042	602	29	5
	b	102,5	102,6	100,7	100,5	103,6	100,0
pozostała działalność usługowa	a	271 144	265 715	4 480	804	120	25
	b	101,6	101,7	100,2	101,0	100,0	104,2

Źródło: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2015 r., GUS, Warszawa 2015.

Tabela 28. Dane finansowe przedsiębiorstw wg sektora własności

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
przychody z całokształtu działalności (mld zł)								
sektory razem	2 300,89	2 322,61	2 451,58	2 791,26	2 898,81	2 916,62	2 995,71	3 087,98
sektor publiczny	309,19	296,18	294,40	311,62	310,47	290,05	275,18	279,72
sektor prywatny	1 991,70	2 026,43	2 157,18	2 479,64	2 588,34	2 626,58	2 720,54	2 808,26
koszty całokształtu działalności (mld zł)								
sektory razem	2 201,84	2 206,55	2 319,65	2 650,35	2 770,06	2 782,60	2 859,61	2 945,49
sektor publiczny	298,33	282,45	271,97	283,56	290,61	271,55	257,60	263,08
sektor prywatny	1 903,51	1 924,10	2 047,68	2 366,78	2 479,44	2 511,05	2 602,01	2 682,41
wynik finansowy brutto (mld zł)								
sektory razem	99,16	116,09	131,76	141,01	128,86	134,11	136,29	142,65
sektor publiczny	10,84	13,74	22,41	28,09	19,88	18,53	17,56	16,61
sektor prywatny	88,32	102,35	109,35	112,92	108,97	115,58	118,73	126,03
wynik finansowy netto (mld zł)								
sektory razem	78,55	95,81	109,94	116,63	107,41	114,77	114,98	120,57
sektor publiczny	7,94	10,44	18,72	23,41	16,16	15,61	13,70	12,37
sektor prywatny	70,61	85,37	91,22	93,22	91,24	99,16	101,27	108,20
stopa zysku brutto (%)								
sektory razem	4,31	5,00	5,37	5,05	4,45	4,60	4,55	4,62
sektor publiczny	3,51	4,64	7,61	9,01	6,40	6,39	6,38	5,94
sektor prywatny	4,43	5,05	5,07	4,55	4,21	4,40	4,36	4,49
stopa zysku netto (%)								
sektory razem	3,41	4,13	4,48	4,18	3,71	3,93	3,84	3,90
sektor publiczny	2,57	3,53	6,36	7,51	5,21	5,38	4,98	4,42
sektor prywatny	3,55	4,21	4,23	3,76	3,53	3,78	3,72	3,85
stopa rentowności aktywów (%)								
sektory razem	4,23	5,00	5,30	5,11	4,53	4,62	4,36	4,32
sektor publiczny	1,85	2,32	3,88	4,73	3,12	3,06	2,57	2,10
sektor prywatny	4,94	5,83	5,72	5,22	4,93	5,03	4,82	4,92
udział jednostek rentownych (%)								
sektory razem	77,66	76,96	77,75	77,43	76,08	77,70	79,52	81,12
sektor publiczny	69,83	70,40	70,31	68,66	69,67	72,36	71,40	72,71
sektor prywatny	78,14	77,33	78,17	77,90	76,41	77,98	79,93	81,54

Źródło: MR na bazie GUS F-01.

Tabela 29. Przychody i wynik finansowy netto na 1 przedsiębiorstwo i na 1 pracującego

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>przychody z całokształtu działalności na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	48 449,1	45 915,1	50 197,2	55 517,7	56 343,3	56 876,5	57 215,9	59 032,3
10-49	12 364,3	11 269,5	12 531,7	14 016,9	14 148,3	14 334,3	14 541,7	15 033,7
50-249	44 544,5	42 502,4	44 237,1	50 260,1	50 578,1	51 941,6	53 480,0	54 899,7
pow. 249	404 018,1	428 423,4	456 992,1	516 682,4	535 510,4	536 111,7	529 055,2	531 145,4
<i>wynik finansowy netto na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	1 654,1	1 894,0	2 251,1	2 319,7	2 087,6	2 238,0	2 195,9	2 304,9
10-49	513,4	470,9	588,2	254,0	632,0	542,1	579,0	659,2
50-249	1 395,9	1 493,6	1 518,7	1 564,8	1 499,0	1 796,0	2 086,7	2 345,7
pow. 249	13 516,1	18 941,7	22 452,2	27 586,8	20 458,2	22 465,6	19 935,6	19 145,0
<i>przychody z całokształtu działalności na 1 pracującego (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	461,6	474,5	498,6	565,2	589,7	588,9	589,4	594,8
10-49	498,2	476,9	519,6	589,6	608,8	619,7	627,5	638,6
50-249	433,6	430,7	433,9	493,9	509,3	513,2	518,7	527,7
pow. 249	467,1	499,6	529,3	597,5	628,5	620,6	614,7	616,5
<i>wynik finansowy netto na 1 pracującego (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	15,8	19,6	22,4	23,6	21,9	23,2	22,6	23,2
10-49	20,7	19,9	24,4	10,7	27,2	23,4	25,0	28,0
50-249	13,6	15,1	14,9	15,4	15,1	17,7	20,2	22,5
pow. 249	15,6	22,1	26,0	31,9	24,0	26,0	23,2	22,2

Źródło: MR na bazie GUS F-01.

Tabela 30. Dane finansowe przedsiębiorstw wg liczby pracujących

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>przychody z całokształtu działalności (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	2 300,90	2 322,60	2 451,60	2 791,30	2 898,80	2 916,60	2 995,70	3 087,98
10–49	366,9	360,3	388,6	457,3	474,5	483,8	509,5	523,53
50–249	652,5	662	652,3	731,2	747,6	747,3	750,9	775,02
pow. 249	1281,5	1 300,30	1 410,70	1 602,70	1 676,70	1 685,50	1 735,30	1 789,43
<i>koszty całokształtu działalności (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	2 201,8	2 206,5	2 319,6	2 650,3	2 770,1	2 782,6	2 859,6	2 945,5
10–49	348,3	342,3	366,9	446,0	449,6	462,7	486,0	497,2
50–249	626,9	633,6	624,9	703,6	721,0	716,9	716,8	736,6
pow. 249	1 226,7	1 230,6	1 327,8	1 500,8	1 599,4	1 603,0	1 656,8	1 711,7
<i>wynik finansowy brutto (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	99,2	116,1	131,8	141,0	128,9	134,1	136,3	142,6
10–49	18,6	18,0	21,7	11,4	24,9	21,1	23,6	26,5
50–249	25,6	28,5	27,1	27,6	26,6	30,4	34,2	38,4
pow. 249	54,9	69,6	83,0	102,0	77,3	82,6	78,6	77,8
<i>wynik finansowy netto (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	78,6	95,8	109,9	116,6	107,4	114,8	115	120,6
10–49	15,2	15,1	18,2	8,3	21,2	18,3	20,3	23,0
50–249	20,4	23,3	22,4	22,8	22,2	25,8	29,3	33,1
pow. 249	42,9	57,5	69,3	85,6	64,1	70,6	65,4	64,5
<i>stopa zysku brutto (%)</i>								
pow. 9 pracujących	4,31	5,00	5,37	5,05	4,45	4,60	4,55	4,62
10–49	5,07	5,00	5,58	2,49	5,25	4,37	4,62	5,05
50–249	3,93	4,30	4,16	3,77	3,56	4,07	4,55	4,96
pow. 249	4,29	5,35	5,88	6,37	4,61	4,90	4,53	4,35
<i>stopa zysku netto (%)</i>								
pow. 9 pracujących	3,41	4,13	4,48	4,18	3,71	3,93	3,84	3,90
10–49	4,15	4,18	4,69	1,81	4,47	3,78	3,98	4,39
50–249	3,13	3,51	3,43	3,11	2,96	3,46	3,90	4,27
pow. 249	3,35	4,42	4,91	5,34	3,82	4,19	3,77	3,60
<i>stopa rentowności aktywów (%)</i>								
pow. 9 pracujących	4,23	5,00	5,30	5,11	4,53	4,62	4,36	4,32
10–49	5,65	5,43	5,93	2,40	5,82	5,05	4,94	5,25
50–249	4,41	4,70	4,56	4,24	3,93	4,29	4,76	5,10
pow. 249	3,81	5,03	5,42	6,12	4,44	4,66	4,06	3,79
<i>udział jednostek rentownych (%)</i>								
pow. 9 pracujących	77,7	77	77,8	77,4	76,1	77,7	79,5	81,1
10–49	78,2	76,7	77,3	77,1	75,7	76,7	78,5	80,2
50–249	76,9	76,8	77,8	77,8	76,2	78,9	81,3	82,7
pow. 249	76,3	80,6	81,7	79,6	79,9	83,2	83,1	83,5

Źródło: MR na bazie GUS F-01.

Tabela 31. Zadłużenie przedsiębiorstw

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>zobowiązania krótkoterminowe (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	533,2	522,4	571,0	644,1	639,2	662,4	672,2	715,5
10–49	87,4	82,6	97,0	118,0	110,5	109,4	119,7	128,3
50–249	140,5	148,3	151,3	172,1	172,6	178,6	179,2	182,2
pow. 249	305,3	291,5	322,7	354,0	356,1	374,4	373,3	405,1
<i>zobowiązania długoterminowe (mld zł)</i>								
pow. 9 pracujących	237,5	248,4	263,1	317,0	325,5	346,6	414,9	437,2
10–49	44,5	43,0	47,8	58,9	59,8	54,8	70,0	75,0
50–249	59,6	63,7	70,6	75,1	83,0	91,7	96,6	100,0
pow. 249	133,5	141,8	144,8	182,9	182,7	200,2	248,4	262,2
<i>zobowiązania długoterminowe na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	5 001,8	4 910,7	5 387,2	6 304,4	6 326,1	6 759,2	7 925,2	8 358,0
10–49	1 499,0	1 344,9	1 540,6	1 806,0	1 781,7	1 622,6	1 997,3	2 153,0
50–249	4 067,8	4 086,7	4 785,3	5 164,2	5 615,6	6 371,5	6 879,1	7 086,6
pow. 249	42 079,9	46 705,4	46 899,3	58 967,0	58 354,6	63 670,6	75 725,3	77 824,6
<i>zobowiązania długoterminowe na 1 pracującego (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	47,7	50,7	53,5	64,2	66,2	70,0	81,6	84,2
10–49	60,4	56,9	63,9	76,0	76,7	70,1	86,2	91,5
50–249	39,6	41,4	46,9	50,7	56,5	62,9	66,7	68,1
pow. 249	48,6	54,5	54,3	68,2	68,5	73,7	88,0	90,3

Źródło: MR na bazie GUS F-01.

Tabela 32. Współczynniki charakteryzujące zadłużenie podmiotów

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>współczynnik długu (zobowiązania/aktywa)</i>								
pow. 9 pracujących	0,41	0,4	0,4	0,42	0,41	0,41	0,41	0,41
10–49	0,49	0,45	0,47	0,51	0,47	0,45	0,46	0,46
50–249	0,43	0,43	0,45	0,46	0,45	0,45	0,45	0,43
pow. 249	0,39	0,38	0,37	0,38	0,37	0,38	0,39	0,39
<i>zobowiązania/kapitał własny</i>								
pow. 9 pracujących	0,81	0,77	0,78	0,85	0,8	0,79	0,82	0,82
10–49	1,03	0,89	0,99	1,2	0,98	0,92	0,96	0,97
50–249	0,83	0,83	0,93	0,97	0,95	0,92	0,93	0,88
pow. 249	0,75	0,72	0,68	0,73	0,71	0,72	0,75	0,77
<i>zobowiązania długoterminowe/kapitał własny</i>								
pow. 9 pracujących	0,25	0,25	0,25	0,28	0,27	0,27	0,31	0,31
10–49	0,35	0,31	0,33	0,4	0,34	0,31	0,35	0,36
50–249	0,25	0,25	0,3	0,3	0,31	0,31	0,32	0,31
pow. 249	0,23	0,24	0,21	0,25	0,24	0,25	0,3	0,30
<i>zobowiązania długoterminowe/przychody ze sprzedaży produktów i usług podstawowych</i>								
pow. 9 pracujących	0,18	0,19	0,19	0,2	0,2	0,22	0,25	0,25
10–49	0,33	0,33	0,33	0,35	0,34	0,31	0,36	0,36
50–249	0,19	0,19	0,21	0,2	0,21	0,23	0,24	0,24
pow. 249	0,16	0,17	0,16	0,18	0,18	0,19	0,23	0,24

Źródło: MR na bazie GUS F-01.

Tabela 33. Wskaźniki płynności finansowej

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>wskaźnik płynności</i>								
pow. 9 pracujących	1,40	1,47	1,49	1,48	1,48	1,45	1,52	1,50
10–49	1,48	1,56	1,59	1,49	1,66	1,62	1,66	1,64
50–249	1,49	1,52	1,53	1,48	1,52	1,51	1,53	1,59
pow. 249	1,34	1,42	1,45	1,47	1,40	1,37	1,46	1,40
<i>wskaźnik podwyższonej płynności finansowej</i>								
pow. 9 pracujących	0,98	1,05	1,08	1,05	1,03	1,02	1,08	1,06
10–49	1,02	1,10	1,16	1,09	1,20	1,16	1,19	1,18
50–249	1,03	1,06	1,07	1,03	1,05	1,05	1,07	1,12
pow. 249	0,94	1,03	1,06	1,05	0,97	0,97	1,04	1,00
<i>wskaźnik wysokiej płynności finansowej</i>								
pow. 9 pracujących	0,35	0,40	0,42	0,40	0,38	0,38	0,42	0,41
10–49	0,35	0,40	0,46	0,42	0,49	0,44	0,46	0,44
50–249	0,34	0,36	0,36	0,33	0,35	0,37	0,39	0,42
pow. 249	0,35	0,41	0,43	0,42	0,36	0,36	0,41	0,39

Źródło: MR na bazie GUS F-01.

Tabela 34. Wskaźniki działalności eksportowej

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>udział sprzedaży eksportowej w przychodach z całokształtu działalności (%)</i>								
pow. 9 pracujących	16,51	16,37	17,53	18,30	19,08	20,17	20,37	20,40
10–49	6,97	6,79	7,52	7,84	8,24	9,15	9,66	9,25
50–249	11,62	12,01	12,82	13,06	14,55	15,72	15,81	15,92
pow. 249	21,73	21,24	22,46	23,67	24,17	25,30	25,48	25,61
<i>dynamika przychodów z całokształtu działalności (%)</i>								
pow. 9 pracujących	111,3	100,9	105,6	113,8	103,8	100,6	102,7	103,1
10–49	112,6	98,2	107,8	117,7	103,7	101,2	105,3	102,8
50–249	110,8	101,5	98,5	112,1	102,2	99,9	100,5	103,2
pow. 249	111,2	101,5	108,5	113,6	104,6	100,5	102,9	103,1
<i>dynamika sprzedaży eksportowej (%)</i>								
pow. 9 pracujących	104,6	100,1	113,0	118,9	108,3	106,3	103,7	103,3
10–49	107,3	95,7	119,5	122,7	109,0	113,2	111,1	98,4
50–249	103,1	104,8	105,2	114,2	113,9	108,0	101,1	103,9
pow. 249	104,8	99,2	114,7	119,7	106,8	105,2	103,7	103,6

Źródło: MR na bazie GUS F-01.

Tabela 35. Aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracowników

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>wartość nakładów inwestycyjnych (mld zł)¹</i>								
pow. 9 pracujących	133,1	118,7	113,9	127,5	124,7	129,1	146,1	164,2
0–49	17,3	15,2	15,3	17,1	15,3	14,6	15,9	17,5
50–249	29,6	26,0	25,3	28,7	27,1	30,0	31,2	34,7
pow. 249	86,1	77,6	73,3	81,7	82,3	84,6	99,0	111,9
<i>wartość nakładów inwestycyjnych na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	2 801,8	2 347,4	2 332,7	2 535,1	2 424,0	2 517,9	2 789,5	3 138,2
10–49	583,7	476,1	494,1	522,8	455,3	431,4	452,7	502,9
50–249	2 021,5	1 667,0	1 717,8	1 970,4	1 835,5	2 084,4	2 222,8	2 458,5
pow. 249	27 152,6	25 552,6	23 736,9	26 348,4	26 288,9	26 899,3	30 177,3	33 227,5
<i>wartość nakładów inwestycyjnych na 1 pracującego (tys. zł)</i>								
pow. 9 pracujących	26,7	24,3	23,2	25,8	25,4	26,1	28,7	31,6
10–49	23,5	20,1	20,5	22,0	19,6	18,6	19,5	21,4
50–249	19,7	16,9	16,8	19,4	18,5	20,6	21,6	23,6
pow. 249	31,4	29,8	27,5	30,5	30,9	31,1	35,1	38,6
<i>relacja nakładów inwestycyjnych do przychodów ze sprzedaży produktów i usług podstawowych (%)</i>								
pow. 9 pracujących	10,4	9,3	8,3	8,2	7,7	8,0	8,8	9,5
10–49	12,9	11,6	10,6	10,2	8,7	8,1	8,2	8,5
50–249	9,4	7,9	7,6	7,7	6,9	7,6	7,7	8,2
pow. 249	10,3	9,5	8,3	8,0	7,9	8,2	9,3	10,1
<i>udział nakładów inwestycyjnych w nadwyżce finansowej</i>								
pow. 9 pracujących	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
10–49	0,7	0,6	0,5	0,9	0,4	0,5	0,5	0,5
50–249	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
pow. 249	0,8	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7
<i>udział nakładów inwestycyjnych w amortyzacji</i>								
pow. 9 pracujących	1,9	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	1,6	1,5
10–49	2,9	2,4	2,2	2,2	1,9	1,7	1,7	1,8
50–249	2,0	1,6	1,6	1,7	1,5	1,6	1,6	1,7
pow. 249	1,8	1,5	1,4	1,5	1,4	1,4	1,5	1,5

Źródło: MR na bazie GUS F-01.

Tabela 36. Liczba podmiotów zatrudniających powyżej 9 pracowników i liczba pracujących w nich osób

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>liczba badanych podmiotów gospodarczych</i>								
pow. 9 pracujących	47 491	50 585	48 839	50 277	51 449	51 280	52 358	52 310
10–49	29 671	31 974	31 007	32 627	33 536	33 748	35 037	34 824
50–249	14 648	15 576	14 745	14 548	14 782	14 388	14 041	14 117
pow. 249	3 172	3 035	3 087	3 102	3 131	3 144	3 280	3 369
<i>liczba pracujących</i>								
pow. 9 pracujących	4 985 053	4 895 073	4 916 471	4 938 733	4 915 414	4 952 889	5 082 495	5 191 272
10–49	736 428	755 646	747 761	775 680	779 367	780 683	811 971	819 817
50–249	1 504 949	1 537 021	1 503 426	1 480 406	1 468 112	1 456 350	1 447 572	1 468 717
pow. 249	2 743 676	2 602 406	2 665 284	2 682 647	2 667 935	2 715 856	2 822 952	2 902 738
<i>liczba pracujących na 1 przedsiębiorstwo</i>								
pow. 9 pracujących	105	96,8	100,6	98,2	95,5	96,6	97,1	99,2
10–49	24,8	23,6	24,1	23,8	23,2	23,1	23,2	23,5
50–249	102,7	98,7	101,9	101,8	99,3	101,2	103,1	104,0
pow. 249	865	857,5	863,4	864,8	852,1	863,8	860,7	861,6

Źródło: GUS F-01.

Tabela 37. Liczba aktywnych przedsiębiorstw w latach 2008–2014 (w tys.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	1 788 336	1 673 527	1 726 663	1 784 603	1 794 943	1 771 460	1 842 589
pon. 10 pracujących	1 714 789	1 604 417	1 655 064	1 710 598	1 719 187	1 693 785	1 764 597
10–49	54 262	50 189	52 591	54 999	57 071	59 128	59 166
50–249	16 078	15 808	15 841	15 817	15 484	15 329	15 470
pow. 249	3 207	3 113	3 167	3 189	3 201	3 218	3 356

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2014 r. (i wcześniejsze).

Tabela 38. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w przedsiębiorstwach w latach 2008–2014 (w zł)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	2 987	3 139	3 300	3 481	3 628	3 761	3 899
pon. 10 pracujących	1 729	1 879	2 006	2 059	2 172	2 210	2 315
10–49	bd.	bd.	bd.	bd.	b.d.	b.d.	b.d.
50–249	3 107	3 242	3 363	3 568	3 706	3 850	4 015
pow. 249	3 699	3 850	4 012	4 255	4 430	4 563	4 731

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2014 r. (i wcześniejsze).

Tabela 39. Przychody, koszty, dochody oraz nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (wartości nominalne)

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Przychody ogółem w mld zł	ogółem	3 088	3 079	3 297	3 666	3 763	3 793	3 908
	pon. 10 pracujących	662	699	719	761	762	780	808
	10–49	449	417	449	520	555	562	579
	50–249	692	657	689	769	767	765	778
	pow. 249	1 284	1 306	1 439	1 616	1 679	1 686	1 743
Koszty ogółem w mld zł	ogółem	2 896	2 872	3 046	3 425	3 542	3 550	3 653
	pon. 10 pracujących	577	614	618	665	674	681	705
	10–49	420	393	420	501	523	531	542
	50–249	663	625	649	738	736	730	736
	pow. 249	1 235	1 239	1 358	1 521	1 607	1 608	1 670
Zysk brutto w mld zł	ogółem	bd	256	291	298	275	294	311
	pon. 10 pracujących	bd	105	121	114	106	118	121
	10–49	bd	30	34	36	39	41	45
	50–249	bd	39	46	41	40	43	51
	pow. 249	bd	81	89	107	90	93	94
Nakłady inwestycyjne w mld zł	ogółem	157	143	141	161	154	162	183
	pon. 10 pracujących	20	22	25	28	24	26	30
	10–49	18	16	17	19	17	18	19
	50–249	33	31	29	34	33	34	36
	pow. 249	86	75	70	80	80	83	98

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2014 r. (i wcześniejsze). W stosunku do danych prezentowanych w poprzednich tabelach (pochodzących z modułu Polgos na bazie GUS-F01) prezentowane powyżej dane (zbiorowość podmiotów niefinansowych) nie obejmują sekcji A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) oraz K (Działalność finansowa i ubezpieczeniowa), za to uwzględniają sekcję P (Edukacja), z wyłączeniem szkolnictwa wyższego.

ANEKS II WDRAŻANIE SMALL BUSINESS ACT W POLSCE W 2015 R.

Aneks II: Wdrażanie Small Business Act w Polsce w 2015 r.

I. Wdrażanie obszarów priorytetowych SBA na szczeblu centralnym.

Jednym z priorytetów polskiej polityki gospodarczej jest zapewnienie optymalnych możliwości funkcjonowania, rozwoju oraz konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Głównym dokumentem strategicznym na poziomie wspólnotowym, określającym ramy kształtowania polityki dla MŚP jest Komunikat „Think Small First. A Small Business Act for Europe” COM(2008) 394. Opiera się on na osiągnięciach polityki KE i państw członkowskich, tworzy nowe ramy polityki, integrujące istniejące instrumenty polityki przedsiębiorstw oraz nowoczesnej polityki w zakresie MŚP.

Dokument SBA określa m. in. zasady oraz środki wsparcia MŚP na każdym etapie ich cyklu życia w ramach 10 obszarów priorytetowych, które powinny zostać objęte interwencją:

1. stworzenie warunków, w których przedsiębiorcy mogą dobrze prosperować, a przedsiębiorczość jest nagradzana (patrz niżej - obszar priorytetowy I)
2. zagwarantowanie, by uczciwi przedsiębiorcy, których przedsiębiorstwo zostało postawione w stan upadłości, dostali szybko drugą szansę (patrz niżej - obszar priorytetowy II);
3. przygotowywanie regulacji zgodnie z zasadą „MŚP przede wszystkim” (patrz niżej - obszar priorytetowy III);
4. zapewnienie odpowiedniej reakcji organów administracji publicznej na potrzeby MŚP (patrz niżej - obszar priorytetowy IV);
5. dostosowanie instrumentów realizowanych polityk do potrzeb MŚP: ułatwienie MŚP udziału w zamówieniach publicznych oraz wykorzystanie możliwości pomocy państwa dla MŚP (patrz niżej - obszar priorytetowy V);
6. ułatwianie MŚP dostępu do finansowania i rozwijanie otoczenia prawnego i biznesowego w zakresie realizacji terminowych płatności w transakcjach handlowych (patrz niżej - obszar priorytetowy VI);
7. wspieranie MŚP w lepszym korzystaniu z możliwości oferowanych przez Wspólny Rynek (patrz niżej - obszar priorytetowy VII);
8. wspieranie podnoszenia kwalifikacji w MŚP i wszelkich form innowacji (patrz niżej - obszar priorytetowy VIII);
9. umożliwienie MŚP przekształcania wyzwań związanych z ochroną środowiska na nowe możliwości rozwoju (patrz niżej - obszar priorytetowy IX);
10. zachęcanie i wspieranie MŚP w czerpaniu korzyści z dostępu do rynków (patrz niżej - obszar priorytetowy X).

Program SBA tworzy nowe ramy polityki przedsiębiorczości, integrujące istniejące instrumenty wsparcia, koncentrując się w szczególności na kreowaniu nowoczesnej polityki wobec MŚP. Jednym z kluczowych warunków skutecznej implementacji założeń SBA jest systematyczne monitorowanie prowadzonych działań, według określonej metodologii gromadzenia informacji. W celu określenia efektywności oraz stopnia wdrażania działań w poszczególnych obszarach priorytetowych SBA w Polsce, zebrano informacje dotyczące realizowanych, jak również zaplanowanych do wdrożenia inicjatyw z zakresu SBA. **Informacje przedstawione poniżej uwzględniają działania zainicjowane i realizowane w poszczególnych obszarach SBA w okresie lipiec 2015 r. – czerwiec 2016 r.** Należy podkreślić, iż poza zaprezentowanymi działaniami, w Polsce funkcjonowały równocześnie systemy wsparcia / działania zainicjowane i w latach poprzednich.

Materiał sprawozdawczy z realizacji SBA na poziomie krajowym ma na celu określenie efektywności oraz stopnia wdrażania działań w poszczególnych obszarach priorytetowych SBA.

I Obszar priorytetowy SBA – Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem życia społeczno-gospodarczego, dlatego tak ważne jest tworzenie dobrych warunków dla przedsiębiorców. W okresie sprawozdawczym wprowadzono m. in. zmiany w przepisach prawa podatkowego mające wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości:

1. Zmiany w przepisach mające wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości:

Ustawa z dnia 25 września 2015 r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1893) wprowadziła m.in. zmiany w ustawach o podatkach dochodowych:

- a. z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361, z późn. zm.),
- b. z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. Nr 144, poz. 930, z późn. zm.), które od 19 maja 2016 r. upraszczają obowiązki ewidencyjne podatników tego podatku. Umożliwiają one złożenie wyłącznie poprzez CEiDG szeregu wniosków, oświadczeń i zawiadomień, które do tej pory musiały być kierowane wyłącznie bezpośrednio do urzędu skarbowego.

W zakresie podatku od towarów i usług **Ustawa z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz ustawy - Prawo zamówień publicznych, (Dz. U poz. 605)**, wprowadziła m.in.: zawężenie stosowania mechanizmu odwrotnego obciążenia tylko do sytuacji, gdy nabywcą tych towarów jest podatnik VAT czynny. W konsekwencji podatnicy posiadający status podatników zwolnionych z podatku VAT nie muszą - tak jak miało to miejsce przed wprowadzeniem tej zmiany - rozliczać podatku w przypadku dokonania zakupu towarów objętych tym mechanizmem. Dodatkowo w przypadku towarów z kategorii elektroniki wprowadzono próg kwotowy, po przekroczeniu którego znajduje zastosowanie mechanizm odwrotnego obciążenia. Celem tego rozwiązania było zredukowanie obciążeń dla podatników dokonujących transakcji o niskiej wartości, przy jednoczesnym założeniu zachowania skuteczności mechanizmu odwrotnego obciążenia w ograniczaniu oszustw i nadużyć w podatku VAT. Zmiany weszły w życie od 1 lipca 2015 r.

Ponadto, 1 stycznia 2016 r. wszedł w życie pakiet zmian wprowadzonych powyższą ustawą, który doprecyzował zasady odliczania podatku naliczonego związanego z dokonanymi zakupami towarów i usług wykorzystywanych do celów mieszanych (podlegających i niepodlegających systemowi VAT), m.in. poprzez wprowadzenie przykładowych metod służących proporcjonalnemu odliczaniu VAT oraz uregulowanie zasad postępowania w przypadku zmiany zakresu wykorzystania zakupionych towarów i usług do działalności gospodarczej. Zmiany te miały na celu pełniejsze dostosowanie do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, które obok przepisów prawa unijnego należy do *acquis communautaire* i musi być respektowane przez państwa członkowskie. Dotyczyło to w szczególności dostosowania przepisów do wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-511/10 w powiązaniu z wyrokiem w sprawie C-437/06 w zakresie proponowania przykładowych metod służących odliczaniu VAT w odniesieniu do towarów i usług wykorzystywanych do celów mieszanych (podlegających i niepodlegających systemowi VAT). Zmiany usunęły wątpliwości interpretacyjne oraz rozbieżności występujące w orzecznictwie sądów administracyjnych.

1 stycznia 2016 r. weszły w życie przepisy **rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 2015 r. w sprawie sposobu określania zakresu wykorzystywania nabywanych towarów i usług do celów działalności gospodarczej w przypadku niektórych podatników (Dz. U. poz. 2193)**, które zostało wydane na podstawie fakultatywnego upoważnienia zawartego w art. 86 ust. 22 ustawy o VAT w brzmieniu nadanym od 1 stycznia 2016 r. ustawą zmieniającą. Rozporządzenie określa sposób ustalania zakresu wykorzystywania nabywanych towarów i usług do celów działalności gospodarczej uznany na najbardziej odpowiadający specyfice wykonywanej działalności i dokonywanych nabyć, w przypadku jednostek organizacyjnych jednostki samorządu terytorialnego, samorządowych instytucji kultury, państwowych instytucji kultury, uczelni publicznych, instytutów badawczych. Podmioty te, stosując sposób określenia proporcji zaproponowany w ww. Rozporządzeniu, zyskują pewność prawną w zakresie prawidłowości rozliczenia kwoty podatku naliczonego, że spełnia on wymogi wynikające z ustawy o VAT.

1 stycznia 2016 r. weszły w życie znowelizowane **przepisy ustawy o podatku akcyzowym**, mające na celu ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej przez podmioty dokonujące obrotu wyrobami akcyzowymi. Uchwalona 24 lipca 2015 r. ustawa o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1479) oraz rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 grudnia 2015 r. w sprawie oznaczania wyrobów akcyzowych znakami akcyzy (Dz. U. z 2015 r., poz. 2283), które weszły w życie z początkiem 2016 roku, wprowadziły korzystne dla przedsiębiorców rozwiązania polegające m. in. na możliwości wyboru przez podatnika właściwego organu podatkowego w zakresie akcyzy w sytuacji, gdy ze względu na miejsce wykonywania czynności prawnych lub wystąpienia stanów faktycznych podlegających opodatkowaniu akcyzą, właściwe są dwa lub więcej organy podatkowe; zniesieniu odrębnego druku INF - informacji o wyrobach akcyzowych w składzie podatkowym. Wprowadzone zmiany zmniejszają liczbę obowiązków związanych z oznaczaniem wyrobów akcyzowych znakami akcyzy, a jednocześnie odciążają organy podatkowe od obowiązku wydawania indywidualnych decyzji określających sposób nanoszenia banderol na nietypowe opakowania jednostkowe wyrobów akcyzowych.

1 stycznia 2016 roku weszło w życie rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 2015 r. w sprawie zezwoleń na wykonywanie działalności w zakresie podatku akcyzowego (Dz. U. z 2015 r., poz. 2318), które ograniczyło liczbę dokumentów, które podmiot ma obowiązek dołączyć do wniosku o uzyskanie zezwolenia akcyzowego oraz zmodyfikowało wzory wniosków o wydanie poszczególnych zezwoleń. Rozporządzenie m.in. odstąpiło od wymogu dołączania przez podmiot do wniosku o wydanie danego zezwolenia dokumentów w sytuacji, gdy naczelnik urzędu celnego, do którego składany jest wniosek o wydanie zezwolenia, dysponuje tymi dokumentami i dane zawarte w nich są aktualne lub gdy dane zawarte w dokumentach są dostępne w bazach danych prowadzonych przez organy administracji publicznej. W tym przypadku podmiot zobowiązany jest jedynie do wskazania numeru w odpowiednim rejestrze np. numeru REGON, KRS.

W związku z rozpoczęciem stosowania od 1 maja 2016 r. przepisów pakietu prawnego unijnego kodeksu celnego, konieczne jest wprowadzenie zmian dostosowawczych w prawodawstwie krajowym tj. w ustawie z dnia 19 marca 2004 r. - **Prawo celne** (Dz. U. z 2015 r. poz. 858, z późn. zm.) oraz w rozporządzeniach wykonawczych, ale także w szeregu innych aktów normatywnych, w szczególności w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz. U. z 2015 r. poz. 990, z późn. zm.), ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54, poz. 535, z późn. zm.), ustawie z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2014 r. poz. 752, z późn. zm.). Zmiany mają na celu m. in. zharmonizowanie i ujednolicenie kontroli celnych przez państwa członkowskie w celu zapewnienia równoważnego poziomu tych kontroli w całej Unii, tak aby nie dopuszczać do zachowań zakłócających konkurencję oraz nadanie organom celnym roli wiodącej w łańcuchu dostaw, a także - ze

względem na swój udział w monitorowaniu i zarządzaniu handlem międzynarodowym - katalizatora konkurencyjności państw i przedsiębiorstw.

Regulacje zawarte w nowych przepisach upraszczają prawodawstwo celne, ujednolicają obsługę obrotu towarowego z zagranicą w całej UE poprzez harmonizację zasad wymiany informacji i zakresu danych, wprowadzają ułatwienia w zakresie procedur celnych zmierzające do wzrostu efektywności transakcji celnych zgodnie ze współczesnymi potrzebami, wdrażają obsługę procesów biznesowych w pełni elektronicznym środowisku - zarówno dla administracji celnych, jak też podmiotów dokonujących obrotu towarowego z zagranicą, wspierają rzetelne i godne zaufania podmioty gospodarcze - upoważnionych przedsiębiorców AEO.

W ramach przygotowywanej reformy administracji podatkowej, kontroli skarbowej i Służby Celnej zakłada się utworzenie skonsolidowanej administracji specjalnej w ramach administracji rządowej, zajmującej się gromadzeniem dochodów budżetowych i kontrolą ich wydatkowania. Zgodnie z przyjętymi założeniami, skonsolidowana administracja - **Krajowa Administracja Skarbowa (KAS)** będzie odpowiedzialna za realizację wszystkich zadań związanych z poborem należności podatkowych i celnych, poczynając od procesu rejestracji podmiotów, poprzez obsługę deklaracji i innych dokumentów podatkowych i celnych, kontrolę prawidłowości realizacji obowiązków podatkowych, rozliczanie wpłat i ich dystrybucję oraz egzekwowanie powstałych zaległości. W wyniku powyższego nastąpi zapewnienie odpowiedniej reakcji organów administracji publicznej na potrzeby MŚP.

Ustawą z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1649, z późn. zm.) wprowadzone zostały istotne zmiany dotyczące także przedsiębiorców. Główne cele nowelizacji Ordynacji podatkowej to uproszczenie i unowocześnienie procedur podatkowych, informatyzacja administracji podatkowej oraz uszczelnienie systemu poboru podatków i zwalczanie oszustw podatkowych.

Większość zmian weszła w życie 1 stycznia 2016 r. Niektóre przepisy, w szczególności te, które związane są z realizacją projektów informatycznych, weszły w życie 1 lipca 2016 r. (np. pełnomocnictwa ogólne związane z powstaniem Centralnego Rejestru Pełnomocnictw Ogólnych i Jednolity Plik Kontrolny).

Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw wprowadza do polskiego porządku prawnego klauzulę przeciwko unikaniu opodatkowania, co przyczyni się do uszczelnienia systemu podatkowego.

Ustawa realizuje zalecenie Komisji Europejskiej w zakresie przeciwdziałania praktykom agresywnego planowania podatkowego, które powodują unikanie opodatkowania. Jednym z zalecanych przez Komisję rozwiązań jest przyjęcie przez państwa członkowskie ogólnej zasady dotyczącej zwalczania nadużyć podatkowych.

Wprowadzenie klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania wyznaczy granice dopuszczalnej optymalizacji podatkowej. Klauzula będzie pozytywnie oddziaływać na konkurencyjność na rynku i zapewni równe traktowanie podatników prowadzących działalność gospodarczą. Stosowanie klauzuli będzie powiązane z licznymi rozwiązaniami zabezpieczającymi.

II Obszar priorytetowy SBA – Druga szansa

9 lipca 2015 r. Ministerstwo Gospodarki przekazało wniosek o wydanie opinii dotyczącej projektu programu pomocowego przewidującego udzielanie pomocy w celu ratowania i restrukturyzacji małych i średnich przedsiębiorców do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. 31 sierpnia 2015 r. Prezes Urzędu zaopiniował pozytywnie projekt programu pomocowego (Opinia Nr 34/2015/P/IK). 12

listopada 2015 r. Polska, reprezentowana przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zgłosiła Komisji Europejskiej program pomocowy przewidujący udzielanie pomocy w celu ratowania i restrukturyzacji MŚP. W ramach wsparcia finansowego, udzielanego przez Ministerstwo Skarbu Państwa, w 2015 r. przedsiębiorcy złożyli 10 wniosków o pomoc publiczną na ratowanie i restrukturyzację w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Ze względu na brak spełnienia kryteriów określonych w wytycznych Komisji Europejskiej lub braki formalne odrzucono 8 wniosków, pozostałe 2 wnioski są nadal rozpatrywane. Oznacza to, że w 2015 r. z Funduszu Restrukturyzacji Przedsiębiorców nie udzielono pomocy publicznej na restrukturyzację.

W okresie sprawozdawczym zakończono realizację projektu Instrument Szybkiego Reagowania, którego celem było wsparcie doradcze i szkoleniowe przedsiębiorców działających w branżach w największym stopniu narażonych na negatywne zmiany gospodarcze. Projekt zakończył się w listopadzie 2015 roku. Efekt projektu – narzędzie do autodiagnozy przedsiębiorstw – dostępne jest zarówno na stronie internetowej PARP, jak również na stronie www.nowaszansa.gov.pl.

Od listopada 2015 roku trwały intensywne prace Ministerstwa Rozwoju z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości nad stworzeniem systemowego, trwałego wsparcia przedsiębiorstw w kłopotach, bazującego na funkcjonującym od 2008 roku modelu duńskim. Wniosek o finansowanie takiego instrumentu ze środków programu COSME został złożony w ramach konsorcjum w czerwcu 2016 roku.

III Obszar priorytetowy SBA – Najpierw myśl na małą skalę

Jednym z najbardziej uciążliwych ograniczeń sygnalizowanych przez podmioty z sektora MŚP są obciążenia administracyjne. Specyfika MŚP sprawia, że obowiązki formalne i sprawozdawcze skutkują relatywnie większymi kosztami prowadzenia działalności oraz wymuszają większe zaangażowanie czasowe właścicieli lub pracowników odpowiedzialnych za ich realizację.

Działania o charakterze deregulacyjnym (uproszczeniowym) realizowane przez Ministerstwo Rozwoju skupiają się na przeglądzie prawa gospodarczego pod kątem najbardziej uciążliwych obciążeń regulacyjnych, stwarzających największe bariery w rozwoju przedsiębiorczości oraz wdrażaniu odpowiednich przepisów prawnych ułatwiających wykonywanie działalności gospodarczej. Wprowadzanie rozwiązań o charakterze deregulacyjnym, uproszczeniowym jest pożądane zarówno z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości, jak i rozwoju gospodarki.

Równolegle do działań związanych z przeglądem i uproszczeniem obowiązującego prawa, kontynuowane są prace w zakresie zapobiegania obciążeniom regulacyjnym dla MŚP na etapie projektowania aktów prawnych. W ramach oceny wpływu regulacji, zgodnie z *Wytycznymi do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego* z 5 maja 2015 r., szczególną uwagę należy zwracać na analizę kosztów i korzyści dla przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich. W przypadku istotnego negatywnego wpływu projektu na sektor MŚP należy rozważyć, w konsultacji z przedstawicielami MŚP, wprowadzenie alternatywnych mechanizmów i elastycznych rozwiązań, które ułatwią dostosowanie się tych podmiotów do nowych procedur (tzw. test MŚP). Obowiązek przeprowadzania oceny projektowanych regulacji na MŚP został odzwierciedlony we wzorze formularza Oceny Skutków Regulacji, który obowiązuje w rządowym procesie legislacyjnym.

IV Obszar priorytetowy SBA - Elastyczna administracja

Nowoczesne i elastyczne organy administracji publicznej mogą w istotnym stopniu przyczynić się do rozwoju podmiotów z sektora MŚP. Znaczny potencjał w tym zakresie mają w szczególności rozwiązania e-administracji.

Jedną z fundamentalnych kwestii w tym obszarze była nowelizacja **ustawy Prawo własności przemysłowej** z dnia 11 września 2015 roku, która zaczęła obowiązywać od 15 kwietnia 2016 roku. Dotyczy ona przede wszystkim zmian w zakresie prawa znaków towarowych, w tym systemu rozpatrywania przez Urząd Patentowy RP zgłoszeń znaków towarowych z obecnie obowiązującego systemu badawczego na system sprzeciwowy.

W związku z nasilającymi się problemami wynikającymi ze współistnienia systemu krajowego (tj. badawczego) oraz unijnego (tj. sprzeciwowego) zasadna stała się zmiana systemu rozpatrywania zgłoszeń znaków towarowych zapewniająca odpowiednią równowagę pomiędzy tymi systemami. Zmiana procedury rozpatrywania zgłoszeń znaków towarowych na bardziej uproszczoną spowodowała przede wszystkim istotne skrócenie czasu rozpatrywania tych zgłoszeń. Rejestracja znaku towarowego w nowym systemie nastąpi w terminie co najmniej o połowę krótszym w porównaniu do czasu rozpatrywania zgłoszeń przed jego zmianą. Obecnie okres oczekiwania na uzyskanie prawa wyłącznego ma zasadnicze znaczenie dla ochrony interesów MŚP, gdyż ich konkurencyjność często zależy od szybkości wprowadzania do obrotu nowych produktów oznaczanych chronionymi znakami towarowymi. Nowe przepisy, które wprowadziły uproszczoną procedurę rozpatrywania zgłoszeń znaków towarowych z pewnością pozytywnie wpłyną na szybkość i jakość rozpatrywania spraw przez Urząd Patentowy RP. Ponadto wychodząc naprzeciw oczekiwaniom MŚP przedmiotowe przepisy z jednej strony przeciwdziałają przedłużaniu postępowania, a z drugiej strony stwarzają warunki dla ugodowego załatwienia sprawy pomiędzy stronami.

W nowym systemie Urząd Patentowy ma obowiązek powiadamiania zgłaszających znaki towarowe o istnieniu identycznych lub podobnych znaków towarowych, które mogą stanowić podstawę sprzeciwu. W ten sposób zgłaszający uzyska informacje o potencjalnych przeszkodach rejestracji wynikających z praw osób trzecich. Jednocześnie pozwoli to na obniżenie kosztów, ponoszonych szczególnie przez MŚP, związanych z koniecznością przeprowadzania samodzielnego badania w zakresie istniejących wcześniej praw wyłącznych.

Urząd Patentowy w okresie od lipca 2015 do czerwca 2016 r. realizował i finalizował szereg inicjatyw mających na celu ułatwienie klientom Urzędu korzystania z systemu ochrony własności przemysłowej. W minionym roku **System Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją (EZD)** został zintegrowany z uruchomionym w czerwcu 2015 roku systemem BackOffice w zakresie wymiany korespondencji oraz informacji o podmiotach, co w znacznym stopniu ułatwia i przyspiesza korespondencję oraz wymianę informacji z klientami komunikującymi się poprzez serwis ePUAP2 oraz pocztą elektroniczną i tradycyjną.

Prowadzono również prace rozwojowe ogólnodostępnych wyszukiwarek typu **Register Plus**. Dla wynalazków i wzorów użytkowych krajowych, patentów europejskich oraz dodatkowych praw ochronnych (SPC) rozszerzono zakres prezentowanych danych, dzięki czemu doprowadzono do udostępniania pełnej zawartości rejestrów. Z kolei w znakach towarowych dodano informację o starszeństwie unijnych znaków towarowych. W roku 2015 uruchomiono także nową instancję systemu Register Plus, w której prezentowane są dane dotyczące wzorów przemysłowych.

W ramach kontynuacji prac nad **Wyszukiwarką Przedmiotów Chronionych**, w okresie od lipca 2015 do czerwca 2016 wprowadzono kilkadziesiąt poprawek, o które wnioskowali m.in. rzecznicy patentowi, a które to miały na celu usprawnienie jej funkcjonowania. Przykładem tego jest wprowadzenie m.in. funkcjonalności wyszukiwania zaawansowanego. W związku ze zmianą baz dziedzinowych w UPRP wdrożony został import danych z BackOffice do nowych baz znaków towarowych i wzorów przemysłowych przyspieszający publikację danych dla klientów Urzędu. Udoskonalono również sposób publikowania przez Urząd klasyfikacji: nicejskiej, wiedeńskiej, lokarneńskiej oraz opublikowano po raz pierwszy klasyfikację EuroLocarno.

Usługa „**e-Klient Służby Cywilnej**” umożliwia uzyskanie dostępu do usług elektronicznych świadczonych przez Służbę Celną za pośrednictwem Platformy Usług Elektronicznych Służby Celnej (PUESC). Pozwala także na zarządzanie użytkownikami, a więc określenie wzajemnych relacji (zakresu przysługujących uprawnień) pomiędzy klientami Służby Celnej. Obsługę rejestracji osób/podmiotów, dającą podstawę do korzystania z systemów elektronicznych Służby Celnej, realizuje Izba Celną w Poznaniu w ramach tzw. „jednego okienka rejestrowego”. W ramach usługi e-Klient SC realizowany jest proces rejestracji, który obejmuje następujące główne kroki: założenie konta na PUESC, rejestrację osoby fizycznej, np. pracownika podmiotu, agenta celnego, pełnomocnika, rejestrację Podmiotu, rejestrację reprezentacji (powiązanie osoby upoważnionej z reprezentowaną firmą oraz zadeklarowanie uprawnień zgodnie z posiadanym upoważnieniem).

Usługa e-Wnioski pozwala na realizowanie postępowania administracyjnego, podatkowego oraz postępowania w sprawach celnych w formie elektronicznej, z zachowaniem wymogów określonych w przepisach prawa, w szczególności w ustawie Ordynacja podatkowa. Na Platformie Usług Elektronicznych Służby Celnej (PUESC) zostały udostępnione dla Klientów Służby Celnej m. in. formularze wniosków o udzielenie, zmianę i cofnięcie pozwolenia na: odroczenie terminu płatności należności celnych, korzystanie z procedury TIR; stosowanie przez upoważnionego nadawcę dokumentów potwierdzających wspólnotowy status towarów bez obowiązku przedstawiania ich w celu poświadczenia w urzędzie celnym (T2L).

Ponadto, chcąc uczynić usługę e-załączniki łatwiejszą i bardziej przyjazną w obsłudze, opracowane zostało dodatkowe rozwiązanie informatyczne, polegające na automatyzacji procesu tworzenia dokumentów przekazywanych organom celnym, zarówno na etapie przyjęcia jak również weryfikacji zgłoszenia celnego. W ramach realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia udostępniona została zgłaszającym aplikacja e-Załączniki. Aplikacja po uprzednim zeskanowaniu dokumentów przez zgłaszającego, umożliwia tworzenie pakietu e- załączników, które należy wysłać na jeden adres e-mail dedykowany dla wszystkich zgłaszających niezależnie od miejsca złożenia zgłoszenia celnego. Tak wysłane dokumenty są następnie automatycznie zapisywane w Systemie e-Załączniki.

V Obszar priorytetowy SBA – Pomoc państwa i zamówienia publiczne

MŚP napotykają często na przeszkody w dostępie do zamówień publicznych. Mając na uwadze poszerzenie dostępu do informacji uruchomiono narzędzie „eKatalogi” (<https://www.ekatalogi.uzp.gov.pl/ecat/um/default#/>), które skierowane jest przede wszystkim do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, a jego celem jest uzyskanie wymiernych korzyści finansowych wynikających z bezpłatnego dostępu do klientów, jakimi są instytucje administracji publicznej, eliminacji kosztów udziału w procedurach zamówień publicznych oraz z możliwości zwiększenia zysków firmy. eKatalogi umożliwią zamawiającym i wykonawcom przeprowadzenie elektronicznej procedury zakupu produktów poniżej progu stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych⁹². Platforma obejmuje

⁹² Zamówień nieprzekraczających progu 30 000 euro dla zamawiających klasycznych lub 414 000 euro dla zamawiających sektorowych

funkcje i narzędzia do zarządzania produktami umieszczonymi przez wykonawców w elektronicznych katalogach produktów oraz pozwalające na składanie zamówień przez zamawiających. Z punktu widzenia wykonawcy eKatalogi umożliwiają oferowanie wyspecyfikowanych produktów poprzez zamieszczenie kart produktów o jednolitej formie dla danej grupy asortymentowej. Narzędzie wyposażone zostało w system umożliwiający wystawienie referencji po zakończeniu procesu zakupowego.

System oparty jest na podpisie elektronicznym i dostępny jest również z poziomu urządzeń mobilnych typu tablet/smartfon. System opracowany został w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej. Korzystanie z platformy nie będzie wiązać się z koniecznością ponoszenia opłat.

Kontynuowano przygotowanie **projektu „e-Zamówienia - elektroniczne zamówienia publiczne”**, w ramach którego zbudowana zostanie platforma e-Zamówienia umożliwiająca przeprowadzenie za pomocą środków elektronicznych procesu postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Zapewniona zostanie w pełni elektroniczna komunikacja i wymiana informacji na wszystkich etapach postępowania.

Zakres Projektu obejmuje elektroniczną procedurę postępowania o udzielenie zamówienia publicznego od przygotowania i publikacji ogłoszenia o zamówieniu lub przesłania zaproszenia do udziału w postępowaniu, poprzez udostępnienie dokumentów przetargowych, składanie i ocenę ofert, wniosków o dopuszczenie do udziału w przetargu do ogłoszenia o udzieleniu zamówienia publicznego lub informacji o unieważnieniu postępowania.

Projekt informatyzacji zamówień publicznych skierowany jest w szczególności do wykonawców – przedsiębiorców oraz osób fizycznych zainteresowanych udziałem w postępowaniach przetargowych (w tym małych i średnich przedsiębiorstw) oraz do zamawiających - jednostek organizacyjnych zobowiązanych do udzielania zamówień publicznych zgodnie z procedurami określonymi w przepisach ustawy - Prawo zamówień publicznych. Platforma e-Zamówienia będzie otwarta zarówno na wykonawców krajowych jak i wykonawców pochodzących z krajów Unii Europejskiej oraz państw trzecich, chcących zaoferować swoje dostawy, usługi lub roboty budowlane na rynku polskim.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w okresie sprawozdawczym rozpoczęła i kontynuowała działania w ramach projektu **Punkt Informacyjny Międzynarodowe Zamówienia Publiczne (MZIP)**. Misją Punktu MZIP jest wprowadzenie polskich przedsiębiorców na rynek globalnych przetargów publicznych, w tym przetargów realizowanych przez Komisję Europejską i agencje systemu Narodów Zjednoczonych, jak również zamówienia publiczne realizowane w różnych krajach, na różnych kontynentach. Głównym celem MZIP jest świadczenie usług informacyjno-doradczych i szkoleniowych z zakresu systemu zamówień publicznych organizacji międzynarodowych, procedur postępowania o udzielenie zamówienia publicznego oraz aktualnych ofertach. Zakres oferowanych usług obejmuje także promocję udziału przedsiębiorców w misjach gospodarczych do siedzib organizacji międzynarodowych oraz krajów rozwijających się, w których realizowane są przetargi tych organizacji w ramach misji terenowych. Działalność Punktu Informacyjnego prowadzona jest we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Ministerstwem Rozwoju. Patronat nad MZIP objął Urząd Zamówień Publicznych RP (strona internetowa Punktu – www.mzp.parp.gov.pl).

VI Obszar priorytetowy SBA - Dostęp do finansowania

Szczególnie istotnym obszarem w zakresie realizacji Programu SBA jest ułatwianie dostępu do finansowania dla MŚP. Ograniczone możliwości finansowania realizowanych przez MŚP przedsięwzięć często wskazywane jest jako jedna z podstawowych barier dla podmiotów z tego sektora. Jedną

z inicjatyw mających na celu poprawę dostępu do finansowania dla sektora MŚP jest Rządowy program wspierania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw realizowany w ramach **Portfelowej Linii Gwarancyjnej de minimis**. Jest to jedna z form pomocy *de minimis* udzielana w ramach dopuszczalnej pomocy publicznej na zabezpieczenie spłaty kredytu obrotowego lub inwestycyjnego.

Gwarancja stanowi zabezpieczenie do 60% kwoty kredytu, którego maksymalna wartość wynosi 3,5 mln zł. Jest ona dostępna na terenie całego kraju w 22 bankach kredytujących. Od inauguracji tego programu, przypadającej na marzec 2013 roku, do końca 2015 roku udzielono wsparcia dla przeszło 100 tys. przedsiębiorstw z sektora MŚP. Łączna kwota przyznanych gwarancji w tym okresie wyniosła 25,6 mld zł i stanowiła ona zabezpieczenie dla kredytów o łącznej wartości ok. 45,5 mld zł.

Efekty programu gwarancji *de minimis* na poziomie badanych przedsiębiorstw przekładają się na pozytywne zmiany w skali makroekonomicznej. Wsparcie w widoczny sposób oddziałuje na rynek kredytów dla MŚP. Za sprawą Programu w gospodarce pojawiło się 12,3 mld zł dodatkowego kredytu. Można szacować, że finansowanie przyznane dzięki gwarancjom *de minimis* przełożyło się na 54 tys. miejsc pracy utworzonych lub utrzymanych. Przedsiębiorcy z sektora MŚP, którzy skorzystali z programu gwarancji *de minimis* ocenili, że gwarancja *de minimis* jest cennym narzędziem, które daje poczucie realnego, funkcjonalnego wsparcia od Państwa. Zwłaszcza w przypadku firm najmniejszych i najkrócej działających wsparcie to było używane jako sposób na uporanie się z powtarzającymi się problemami z płynnością lub wręcz stałe narzędzie zarządzania płynnością przedsiębiorstwa.

Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) w okresie od lipca 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. kontynuował realizację **Kredytu technologicznego - Działanie 4.3 Kredyt technologiczny w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka** – instrumentu wsparcia dla przedsiębiorców (mikro-, małych i średnich) wdrażających innowacyjne rozwiązania technologiczne. Polega on na udzielaniu kredytu przez banki komercyjne współpracujące z BGK na inwestycję technologiczną (polegającą na wdrożeniu nowej, własnej lub nabywanej technologii) i częściowej jego spłacie przez BGK ze środków publicznych (tzw. premia technologiczna). Dofinansowanie udzielane jest w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (PO IG), działanie 4.3 Kredyt technologiczny. Kwota przeznaczona na ten cel wynosi 432,6 mln EUR. Łącznie zakontraktowano 717 umów na kwotę 1.870 mln zł.

W okresie sprawozdawczym BGK nie prowadził naborów wniosków, ani nie podpisywał nowych umów z przedsiębiorcami. Priorytetowym obszarem działań instytucji wdrażającej było prowadzenie monitoringu realizacji inwestycji, mającego na celu terminowe zakończenie poszczególnych projektów oraz wypłata środków beneficjentom. Do końca 2015 roku przedsiębiorcy zakończyli realizację 660 projektów. Nakłady przeznaczone na wypłaty premii technologicznych wyniosły od początku wdrażania 1.667 mln zł.

Od grudnia 2015 r. (start pierwszego naboru wniosków) w ramach nowej perspektywy finansowej UE, ze środków pochodzących z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, BGK wdraża „**Kredyt na innowacje technologiczne**” w ramach **poddziałania 3.2.2**, który jest kontynuacją Kredytu technologicznego z perspektywy finansowej 2007-2013. Kredyt na innowacje technologiczne to instrument wsparcia finansowego mający na celu podniesienie innowacyjności i konkurencyjności MŚP poprzez umożliwienie im wdrożenia innowacji technologicznych, będących wynikiem własnych prac B+R lub wynikiem prac B+R nabywanych przez przedsiębiorców. Kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w formie premii technologicznej na lata 2014-2020 wynosi ponad 422 mln EUR. 7 grudnia 2015 r. uruchomiono nabór wniosków o dofinansowanie do I konkursu z kwotą alokacji wynoszącą 303 mln zł. Konkurs zakończył się 29 stycznia 2016 r. W ramach I konkursu do BGK wpłynęły 494 wnioski o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania 1.717 mln zł. Łączna wartość inwestycji technologicznych planowanych do wdrożenia wynosi 3 577 mln zł.

W okresie sprawozdawczym BGK zakończył (z dniem 31 grudnia 2015 r.) realizację projektu **systemowego pt. „Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej” wdrażanego w ramach Działania 1.4 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki** (Projekt), na podstawie Umowy o dofinansowanie podpisanej z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej (obecnie Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – MRPiPS) w 2012 r. BGK przekazywał środki finansowe Pośrednikowi Finansowemu, którego rolą było udzielanie podmiotom ekonomii społecznej pożyczek oraz bezpłatnych usług doradztwa. W omawianym okresie w ramach Projektu udzielono 65 pożyczek, na łączną kwotę 5 mln zł. Od początku realizacji Projektu do końca maja 2016 r. udzielono 421 pożyczek na rzecz 333 pożyczkobiorców na kwotę 33,13 mln zł. Osiągnięcie wartości przewyższających pierwotną alokację środków było możliwe dzięki uruchomieniu w 2014 r. zwrotnej formuły finansowania podmiotom ekonomii społecznej (dzięki dodatkowym zasileniom funduszy pożyczkowych środkami pochodzącymi ze spłat pożyczek, do PES w postaci preferencyjnych pożyczek trafi dodatkowo 13,7 mln zł), a także dzięki dodatkowemu zasileniu Projektu przez MRPiPS⁹³.

Dalszy rozwój systemu pożyczkowego wypracowanego w ramach pilotażu będzie możliwy dzięki uruchomieniu funduszy zarządzających instrumentami finansowymi dla podmiotom ekonomii społecznej. Zgodnie z zapisami PI 9v Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER), rolę menedżera funduszy w ramach Działania 2.9 Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych (SZO OP) PO WER będzie pełnił BGK na podstawie Umowy o dofinansowanie projektu pt. „Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporenceniowego w ramach Krejowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej” podpisanej z ministrem Rodziny Pracy i Polityki Społecznej 25 kwietnia 2016 r.

W ramach ułatwiania dostępu do finansowania dla MŚP, BGK koordynował wdrażanie **inicjatywy JEREMIE**. Inicjatywa ta realizowana jest na poziomie regionalnym (Bank Gospodarstwa Krajowego działa na terenie sześciu województw - dolnośląskie, łódzkie, mazowieckie, pomorskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie), przy wykorzystaniu środków z Regionalnych Programów Operacyjnych, 2007 – 2013.

Inicjatywa JEREMIE ma na celu wsparcie MŚP w dostępie do źródeł finansowania o charakterze zwrotnym, poprzez koncentrację na firmach, znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju lub z ograniczonym dostępem do finansowania zewnętrznego, a także dostarczeniu kapitału na inwestycje podmiotom nieposiadającym odpowiednich zabezpieczeń by otrzymać kredyty bankowe. Wsparcie w ramach inicjatywy oferowane jest dla MŚP poprzez pośredników finansowych, którzy oferują pożyczki, poręczenia oraz instrumenty o charakterze udziałowym.

Od początku realizacji przez bank inicjatywy tj. od 2010 r. do końca kwietnia 2016 r., wsparcie uzyskało 29,5 tys. przedsiębiorstw na kwotę ponad 3 mld zł. Uwzględniając dźwignię finansową w zakresie instrumentów poręczeniowych warto podkreślić, że wartość wsparcia uzyskanego przez MŚP to blisko 5,1 mld zł.

Kolejnym działaniem realizowanym przez Bank w zakresie wsparcia sektora MŚP jest Projekt pn. **„Reporeczenia i pożyczki szansą na zwiększenie finansowania zewnętrznego MŚP. Instrumenty wsparcia funduszy poręczeniowych i pożyczkowych w Polsce Wschodniej”**. Jest on realizowany na terenie 5 województw polski wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie). Analogicznie jak w przypadku inicjatywy JEREMIE środki dystrybuowane są poprzez wyspecjalizowanych pośredników finansowych, którzy oferują pożyczki i poręczenia dla MŚP. W okresie od 2010 r. do końca kwietnia 2016 r. wsparcie uzyskało 3,2 tys. przedsiębiorstw, w wysokości ponad 255 mln zł. Pozwoliło to na wygenerowanie finansowania o wartości blisko 311 mln zł.

⁹³ Na podstawie aneksu do Umowy o dofinansowanie z dnia 23 grudnia 2015 r. MRPiPS przekazało dodatkowe 3 mln zł na realizację Projektu z terminem ich wykorzystania do 31 grudnia 2016 r.

Gwarancje udzielane przez BGK w ramach programu COSME oraz Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych ustanowionego na mocy Planu Inwestycyjnego dla Europy mają na celu poprawę dostępu do finansowania dla sektora MŚP. Sprzedaż gwarancji rozpoczęła się w I kwartale 2016 roku. Gwarancja BGK, udzielana dzięki regwarancji EFI, stanowi zabezpieczenie kredytów inwestycyjnych oraz obrotowych – jest ona dostępna w wybranych bankach kredytujących. Zakres gwarancji wynosi 80% kwoty kredytu, a jego maksymalna kwota nie może przekroczyć 600 tys. zł. Produkt ten jest swego rodzaju uzupełnieniem programu gwarancji de minimis. Jest on dedykowany między innymi dla podmiotów, które nie zamierzają skorzystać z pomocy de minimis lub wykorzystały jej limit.

Współpraca BGK oraz EFI w ramach inicjatywy COSME zaowocowała wypracowaniem szeregu korzyści dla MŚP (brak twardych zabezpieczeń, atrakcyjna stawka prowizyjna, minimum formalności itd.) dzięki którym dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania jest jeszcze łatwiejszy.

VII Obszar priorytetowy SBA – Jednolity rynek

W Polsce krajową jednostką normalizacyjną jest Polski Komitet Normalizacyjny (PKN). W okresie sprawozdawczym PKN wdrażał działania w zakresie szerszego korzystania przez MŚP z możliwości oferowanych przez jednolity rynek. Działania zmierzały do ułatwienia MŚP dostępu do informacji na temat norm, procesu normalizacyjnego oraz dostarczeniu informacji na temat korzyści płynących ze stosowania norm przez MŚP. Działania PKN polegały w szczególności na:

- uruchomieniu usługi pozwalającej MŚP na bezpłatny internetowy dostęp do treści projektów Polskich Norm i zgłaszania do nich uwag w ramach ankiety powszechnej (pkn.pl/ankieta-powszechna),
- uruchomieniu nowej usługi „Moja biblioteka”, opartej o sklep internetowy (sklep.pkn.pl), polegającej na możliwości wykupienia czasowego (pakiety 5 godzinne) dostępu do całego katalogu Polskich Norm z możliwością ich przeglądania w formacie obrazkowym png.,
- rozwijaniu portalu internetowego Wiedza (wiedza.pkn.pl), oferującego MŚP podstawowe informacje z zakresu normalizacji, płatne szkolenia e-learningowe oraz bezpłatną usługę Newsletter Norm, dzięki której prenumeratorzy otrzymują informacje na temat nowych norm z interesującego ich zakresu,
- ofercie nowego bezpłatnego kursu e-learningowego Normy dla MŚP (pkn.pl/e-learning-dla-msp) w ramach Strefy dla MŚP (pkn.pl/strefa-dla-msp-0) elementu strony internetowej PKN (pkn.pl) dedykowanej MŚP.

W okresie sprawozdawczym Urząd Patentowy **wdrożył projekt Back Office**, który jest narzędziem informatycznym administrującym wszystkimi zadaniami osób zajmujących się znakami towarowymi i wzorami przemysłowymi. Narzędzie to zawiera także elektroniczne dossier wszystkich procedowanych spraw oraz wspomaga prowadzenie korespondencji ze zgłaszającym. Narzędzie Back Office zostało wdrożone także przez kilka innych krajowych urzędów ds. własności przemysłowej, otwarta jest także możliwość jego wykorzystania przez pozostałe urzędy UE. Tym samym jakość pracy w urzędach, w ramach jednolitego rynku, jest systematycznie wyrównywana i w podobny sposób usprawniana.

Istotnym wdrożeniem, zrealizowanym w październiku 2015 roku i mającym duże znaczenie dla funkcjonowania jednolitego rynku było **uruchomienie wspólnej wyszukiwarki DesignView**. Umożliwia ona wyszukiwanie danych o zarejestrowanych wzorach przemysłowych we wszystkich krajach członkowskich UE.

Urząd Patentowy uczestniczy ponadto w „Programie Konwergencji”, którego celem jest zharmonizowanie praktyk urzędów ds. własności przemysłowej na wspólnym rynku w zakresie merytorycznego procedowania spraw. Efektem dotychczasowych uzgodnień ekspertów urzędów jest

kilka komunikatów przedstawiających stanowiska urzędów w zakresie różnych aspektów prowadzenia postępowania o udzielenie prawa ochronnego na znak towarowy: Wspólny komunikat dotyczący praktyki w zakresie przedstawienia wzorów przemysłowych; Wspólne komunikaty dotyczące: wykonania wyroku w sprawie „IP Translator”, praktyki w zakresie ogólnych określeń nagłówków Klasyfikacji nicejskiej, praktyki w zakresie dopuszczalności terminów klasyfikacji, Wspólny komunikat dotyczący zakresu ochrony znaków towarowych czarno-białych, Wspólny komunikat oraz wspólna praktyka w zakresie względnych podstaw odmowy – prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd (wpływ elementów pozbawionych charakteru odróżniającego/o charakterze mało odróżniającym). Dzięki współpracy urzędów w tym obszarze, zgłaszający znak towarowy/wzór przemysłowy, niezależnie od tego, w którym kraju UE dokonał zgłoszenia, może się spodziewać, iż w określonym zakresie jego zgłoszenie będzie rozpatrywane w jednakowy sposób. Niewątpliwie więc w działalności urzędów ds. własności przemysłowej, w ramach jednolitego rynku, dokonana się znacząca harmonizacja, a zgłaszający znaki towarowe są obsługiwani zgodnie z najnowocześniejszymi standardami w tej dziedzinie.

VIII Obszar priorytetowy SBA – Umiejętności i innowacje

Konkurencyjność podmiotów z sektora MŚP w znacznym stopniu zależy od ich zdolności adaptacyjnych do zmieniających się warunków w dobie globalizacji. Z kolei umiejętności szybkiego reagowania i dostosowywania się do sytuacji na rynku związane są z ciągłym podnoszeniem kwalifikacji przedsiębiorców, a także zwiększaniem potencjału innowacyjnego i wprowadzaniem innowacji na rynek. Innowacyjne przedsięwzięcia wymagają istotnych nakładów ludzkich i finansowych, których podaż dla MŚP jest znacznie ograniczona.

W okresie sprawozdawczym Narodowe Centrum Badań i Rozwoju wprowadziło system wsparcia MŚP redukujący formalności i skracający czas wydania decyzji do 60 dni od momentu złożenia wniosku. Taka formuła konkursu jest odpowiedzią na potrzeby zgłaszane przez przedsiębiorców. Poddziałanie 1.1.1 Badania przemysłowe i prace rozwojowe realizowane przez przedsiębiorstwa tzw. **Szybka Ścieżka** jest finansowane z budżetu Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR). W ramach konkursu finansowane są badania przemysłowe i prace rozwojowe prowadzone przez MŚP oraz duże przedsiębiorstwa. Budżet programu 1.1.1 Szybka Ścieżka dla MŚP opiewa na kwotę 1,6 mld zł. Zgodnie ze stanem SL2014 na 27 maja 2016 r. zostało podpisanych 184 umów na całkowitą kwotę dofinansowania 839,1 mln zł (w tym MŚP 174 umowy, kwota dofinansowania 723,4 mln zł).

Również poddziałanie **1.1.2 Prace B+R** związane z wytworzeniem instalacji pilotażowej/demonstracyjnej tzw. **Demonstrator**, realizowane ze środków POIR, jest skierowane m.in. do MŚP. Demonstrator ma za zadanie wspierać prace B+R związane z wytworzeniem instalacji pilotażowej lub demonstracyjnej. Budżet programu to 500 mln zł. Zgodnie ze stanem na 27 maja 2016 r., podpisano 22 umowy na sumaryczną kwotę dofinansowania 281,3 mln zł.

W ramach **działania 1.2 Sektorowych programów B+R POIR**, podmioty zrzeszające przedsiębiorstwa, jednostki naukowe, itp. danego sektora gospodarki (np. izby gospodarcze, stowarzyszenia branżowe, platformy technologiczne) mogły zgłaszać do końca grudnia 2014 r. swoje własne tematy badawcze. Natomiast beneficjentami w programach sektorowych mogą być przedsiębiorstwa lub konsorcja przedsiębiorców. Programy sektorowe reprezentują podejście bottom-up, a co za tym idzie oddają inicjatywę w ręce podmiotów działających na danym rynku, w tym w dużej mierze dla MŚP. W 2015 r. były realizowane dwa programy sektorowe: INNOMED oraz INNOLOT. W programie INNOMED nabór wniosków trwał od 1 września do 1 października 2015 r. (budżet 95 mln zł). W programie INNOLOT nabór trwał od 18 maja do 17 lipca 2015 r. (budżet 400 mln zł). W 2016 r. uruchamianych jest 12 nowych programów sektorowych: InnoSBZ – systemy bezzałogowe, INNOTEXTILE – włókiennictwo, INNOCHEM – przemysł chemiczny, INNOSTAL – stalowy, GameINN –

gry komputerowe, INNOTABOR - kolejnictwo, INNOMOTO - motoryzacja, WoodINN – przemysł drzewno-meblarski, Innowacyjny Recycling, INNO-NEURO-PHARM - neuromedycyna, PBSE – elektroenergetyczny oraz IUSER - inteligentne urządzenia i systemy energetyki rozproszonej.

Wśród ww. programów, do dnia 23 maja 2016 r. zostały ogłoszone następujące nabory wniosków: INNOTEXTILE od 15 kwietnia do 15 czerwca br. (budżet 60 mln zł); INNOSTAL od 1 czerwca do 15 września br. (120 mln zł); GameINN od 1 czerwca do 16 sierpnia br. (80 mln zł); INNOSBZ od 10 czerwca do 11 lipca br. (50 mln zł).

Poddziałanie 4.1.1 Strategiczne programy badawcze dla gospodarki POIR - tzw. Wspólne Przedsięwzięcia - to mechanizm finansowania prac badawczo-rozwojowych, w ramach którego NCBR wspólnie z partnerem wspiera realizację agendy badawczej opracowanej na podstawie zaproponowanych przez partnera obszarów problemowych wpisujących się w Krajowy Program Badań lub Krajowe Inteligentne Specjalizacje. Partnerami Centrum we Wspólnym Przedsięwzięciu mogą być instytucje publiczne oraz duzi przedsiębiorcy. Z kolei beneficjentami są głównie MŚP oraz instytucje naukowe. Budżet Wspólnego Przedsięwzięcia kształtuje się na poziomie ok. 100 mln zł (partner NCBR zobowiązany jest wnieść wkład w wysokości co najmniej 50%). Przykładami Wspólnych Przedsięwzięć (finansowanych przed 2016 r. ze środków krajowych) są takie programy, jak: CuBR, BlueGas, RID czy GEKON. W 2015 r. zostały podpisane 4 nowe porozumienia o utworzenie Wspólnych Przedsięwzięć z PKP Cargo S.A., PKP PLK S.A., Synthos S.A. oraz Polska Grupa Energetyczna PGE S.A. Do 23 maja 2016 r. w poddziałaniu 4.1.1. został ogłoszony jeden konkurs w ramach programu SYNChem – od 20 czerwca do 20 września (budżet 30 mln zł). Nabory w ramach pozostałych trzech Wspólnych Przedsięwzięć planowane są na III/IV kwartał 2016 r.

W 2015 r. w ramach IV Osi Priorytetowej POIR zostało uruchomione poddziałanie **4.1.4 Projekty aplikacyjne**. Poddziałanie ma na celu dofinansowanie projektów B+R obejmujących badania przemysłowe i eksperymentalne prace rozwojowe lub eksperymentalne prace rozwojowe, prowadzące do powstania polskich, unikalnych w skali globalnej rozwiązań. Projekty powinny wpisywać się w KIS. Jednym z kryteriów oceny jest opłacalność wdrożenia. Beneficjentami mogą być konsorcja złożone z co najmniej jednej jednostki naukowej i jednego przedsiębiorcy. Konsorcjum może liczyć maksymalnie pięć podmiotów, przy czym co najmniej połowę jego składu muszą stanowić przedsiębiorcy. Nabór wniosków w I konkursie odbył się od 21 października do 19 listopada 2015 r. W wyniku oceny merytorycznej przeprowadzonej przez panel ekspertów rekomendowanych do dofinansowania zostało 15 projektów. Ze względu na wyczerpanie alokacji kategorii regionów lepiej rozwiniętych 3 projekty nie zostały rekomendowane do dofinansowania pomimo uzyskania wymaganej liczby punktów. Wnioskowana kwota dofinansowania projektów rekomendowanych do dofinansowania to 73,6 mln zł. Nabór wniosków w II konkursie ma się odbyć w IV kwartale 2016 r. (budżet 200 mln zł).

Poddziałanie 1.3.1 Wsparcie projektów badawczo- rozwojowych w fazie preseed przez fundusze typu proof of concept - BRIdge Alfa POIR skierowane jest to przedsiębiorstw w fazie seed, gdzie ryzyko niepowodzenia inwestycji jest największe, ale można je zweryfikować relatywnie niedużym kosztem. Wsparcie w ten sposób projekty stają się atrakcyjne dla funduszy venture capital (kolejna faza to BRIdge VC). W ramach poddziałania BRIdge Alfa inwestorzy otrzymują bezzwrotne wsparcie na utworzenie wehikułu inwestycyjnego. Sieć wehikułów wspiera inkubację spółek spin-off. Nabór wniosków w poddziałaniu BRIdge Alfa trwał od 4 do 19 maja 2016 r. W 2015 r. nie było naboru do BRIdge Alfa, natomiast przeprowadzony został przetarg na Menadżera Funduszu Funduszy w programie BRIdge VC. Budżet programu BRIdge Alfa to 450 mln zł, a pojedynczego naboru od 10 do 30 mln zł. Maksymalna wysokość dofinansowania, na jaką może liczyć indywidualny projekt, to 3 mln zł (z czego 80% finansowane jest przez NCBR oraz 20% przez inwestora).

W ramach podnoszenia kwalifikacji zasobów ludzkich Centrum wdraża działanie **3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym** Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (POWER). Celem działania jest podniesienie kompetencji osób uczestniczących w edukacji na poziomie wyższym, odpowiadających potrzebom gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa. Typy projektów: 1. Realizacja programów kształcenia o profilu ogólnoakademickim albo praktycznym, dostosowanych, w oparciu o analizy i prognozy, do potrzeb gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa. 2. Podnoszenie kompetencji osób uczestniczących w edukacji na poziomie wyższym, w obszarach kluczowych dla gospodarki i rozwoju kraju, określanych w oparciu o analizy i prognozy potwierdzające potrzebę rozwijania określonych kompetencji w konkretnych obszarach oraz w oparciu o zapotrzebowanie zgłaszane przez pracodawców/organizacje pracodawców. 3. Wspieranie świadczenia wysokiej jakości usług przez instytucje (np. akademickie biura karier), wspomagające studentów w rozpoczęciu aktywności zawodowej na rynku pracy. 4. Rozwój oferty uczelni w zakresie realizacji trzeciej misji, jako forum aktywności społecznej, np. poprzez programy realizowane przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych, odpowiadających potrzebom rynku pracy, gospodarki i społeczeństwa. W 2015 r. w ramach ww. działania przeprowadzony został konkurs nr 2/SP/POWER/3.1/2015 na projekty w programie Studiujesz? Praktykuj! oraz nr 3/ABK/POWER/3.1/2015 Akademickie Biura Karier. W programie Studiujesz? Praktykuj! nabór wniosków trwał od 14 września do 14 października 2015 (budżet 145 mln zł). 95 projektów zostało zakwalifikowanych do dofinansowania na kwotę 125,5 mln zł. Z kolei w programie Akademickie Biura Karier nabór trwał od 16 listopada do 16 grudnia 2015 (budżet 35 mln zł). 28 projektów zostało zaakceptowanych do dofinansowania na kwotę 18,5 mln zł. W 2016 r. w ramach działania 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym realizowany jest Program Rozwoju Kompetencji. Nabór w konkursie nr 2/PRK/POWER/3.1/2016 trwa od 4 maja do 7 czerwca 2016 (budżet 250 mln zł).

Na szczególną uwagę zasługuje również **system wyboru Krajowych Klastrow Kluczowych (KKK)**. Koncepcja wyłaniania Krajowych Klastrow Kluczowych związana jest z wdrażaniem założeń strategii Europa 2020 i postulowanej przez Komisję Europejską koncepcji inteligentnych specjalizacji (smart specialisation), która zakłada koncentrację wysiłków i zasobów na określonej, niewielkiej liczbie priorytetów, czy też specjalizacji gospodarczych. Klastry, jako skupiska podmiotów gospodarczych o jednolitej lub/i komplementarnej specjalizacji branżowej odgrywają w tym kontekście bardzo ważną rolę. Silne klastry w regionach powinny stanowić podstawę wyłaniania specjalizacji gospodarczych, z natury rzeczy opartych o przedsiębiorstwa, sektor B+R, uczelnie, czy instytucje otoczenia biznesu funkcjonujące w regionie.

W 2015 r. przeprowadzono I rundę Konkursu (nabór wniosków: 12 maja – 19 czerwca), w której pozyskano 22 wnioski. Po dokonaniu trzystopniowej oceny, ostatecznie Komisja Oceniająca rekomendowała Ministrowi Gospodarki siedem klastrow do nadania statusu KKK. 24 września 2015 r. Minister zatwierdził listę klastrow, które uzyskały status Krajowego Klastra Kluczowego.

Celem działania **Badania na rynek** realizowanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości jest podniesienie innowacyjności i konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez zapewnienie środków na realizację wdrożeń projektów badawczych. Instrument wpisuje się w cel główny POIR i realizuje jego hasło przewodnie: „od pomysłu do rynku”. W ramach działania będą dofinansowane projekty inwestycyjne, polegające na wdrożeniu wyników prac B+R, których efektem musi być wprowadzenie na rynek nowych bądź znacząco ulepszonych produktów lub usług. Przedmiotem projektu mogą być też eksperymentalne prace rozwojowe oraz doradztwo.

i średni przedsiębiorcy złożyli w generatorze wniosków w ramach tego konkursu aż 407 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania 4,67 mld zł. Do dofinansowania wybrano 7 projektów z województwa mazowieckiego na łączną kwotę wsparcia 86 mln zł oraz 77 projektów z pozostałych województw na łączną kwotę dofinansowania 959 mln zł.

21 września 2015 r. został ogłoszony konkurs na dofinansowanie projektów w ramach Działania **2.3 „Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw”** Poddziałania 2.3.4 „Ochrona własności przemysłowej”. Wpłynęły 193 wnioski o dofinansowanie, a ich ocenę zakończono 1 czerwca 2016 r. Pozytywnie oceniono 51 wniosków o dofinansowanie. Kolejny nabór wniosków rozpoczęto 18 lipca 2016 r. i potrwa do 20 stycznia 2017 r.

Istotnym narzędziem w obszarze innowacji i umiejętności jest **Rejestr Usług Rozwojowych (RUR)**, dostępny na stronie www.inwestycjawkadry.pl. Jest to platforma, za pośrednictwem której przedsiębiorcy oraz ich pracownicy mogą wybrać odpowiednią ofertę i zapisać się na usługi rozwojowe (m.in.: szkolenia, doradztwo, mentoring, coaching), w tym te współfinansowane ze środków publicznych. RUR zapewnia powszechny dostęp do informacji na temat podmiotów świadczących usługi rozwojowe oraz ich oferty tak, aby każdy przedsiębiorca (instytucja) lub zainteresowana osoba prywatna mogła w sposób prosty i szybki wyszukać propozycję rozwojową dopasowaną do swoich potrzeb. Uruchomienie Rejestru Usług Rozwojowych stanowi realizację zobowiązania przyjętego przez stronę polską w ramach podpisanej 23 maja 2014 r. Umowy Partnerstwa w sprawie programowania perspektywy finansowej na lata 2014-2020. Zgodnie z powyższą umową RUR stanowi centralny element krajowego systemu zapewniania jakości usług rozwojowych.

10 grudnia 2015 r. Ministerstwo Rozwoju rozpoczęło nabór wniosków o akredytację Ośrodków Innowacji świadczących usługi proinnowacyjne. Do dnia 30 marca 2016 r. złożono ponad 100 wniosków o akredytację. W okresie sprawozdawczym 38 podmiotów uzyskało akredytację, 2 wnioski zostały ocenione negatywnie, 1 wniosek został pozostawiony bez rozpatrzenia z przyczyn formalnych. 25 marca 2016 r. na stronie Ministerstwa Rozwoju ukazał się komunikat w sprawie czasowego zawieszenia naboru wniosków o akredytację z dniem 30 marca 2016 r., w celu dokonania przeglądu kryteriów akredytacji oraz wprowadzenia zmian doprecyzowujących w dokumentacji konkursowej. 18 maja 2016 r. projekt zmiany kryteriów akredytacji i projekt wzoru wniosku o akredytację zostały skierowane do konsultacji publicznych.

W okresie sprawozdawczym PARP prowadziła prace w zakresie uruchomienia poddziałania **2.3.1 POIR Proinnowacyjne usługi IOB dla MŚP**. Do świadczenia usług dofinansowanych w ramach poddziałania uprawnione są podmioty akredytowane. Rezultatem realizacji usług proinnowacyjnych powinien być rozwój działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjności przedsiębiorstw.

Ponadto w ramach poddziałania 2.3.2 POIR **Bony na innowacje dla MŚP** prowadzone były prace dotyczące określenia podstaw prawnych, kryteriów wyboru projektów, jak również szczegółowych założeń wdrażania Instrumentu. W ramach poddziałania udzielane jest wsparcie na realizację projektów obejmujących zakup przez MŚP usługi od jednostki naukowej polegającej na opracowaniu nowego lub znacząco ulepszanego wyrobu, usługi, technologii produkcji lub nowego projektu wzorniczego. 31 lipca 2015 r. został ogłoszony konkurs. Kwota dofinansowania przeznaczona na dofinansowanie projektów złożonych w 2015 r. to 46,1 mln zł.

W ramach działania **1.1 „Platformy startowe dla nowych pomysłów”**, którego celem jest wsparcie przedsiębiorczości typu startup w makroregionie Polski Wschodniej poprzez inkubację innowacyjnych pomysłów na platformie startowej, opracowanie rentownych modeli biznesowych oraz ich wdrożenie na rynku, 29 września 2015 r. PARP ogłosił konkurs pilotażowy na wybór platform startowych, w wyniku którego w lutym 2016 r. zostały wybrane 3 platformy startowe. 29 kwietnia 2016 r. PARP ogłosił konkurs na wyłonienie projektów pilotażowych w ramach poddziałania 1.1.2 **„Rozwój startupów w Polsce Wschodniej”**, które w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów poddziałania, którym jest rozwój w makroregionie działalności biznesowej przedsiębiorstw typu startup. Dofinansowaniu podlegają projekty dotyczące wsparcia rozwoju działalności przez startupy, które pozytywnie zakończyły program

inkubacji na platformie startowej w ramach poddziałania 1.1.1, tj. utworzyły produkt w oparciu o opracowany i zweryfikowany rynkowo model biznesowy.

Ponadto 31 lipca 2015 r. ogłoszono konkurs projektów w ramach poddziałania 1.3.1 POPW „**Wdrażanie innowacji przez MŚP**”. W ramach naboru trwającego od 31 lipca do 30 października 2015 r. złożono łącznie 82 projekty na łączną kwotę wnioskowanego dofinansowania 302 mln zł. Ocena merytoryczna projektów była prowadzona w formule panelu ekspertów. W związku z dużym zainteresowaniem wnioskodawców wsparciem oferowanym w ramach instrumentu, PARP zwróciła się z wnioskiem do Instytucji Zarządzającej o zwiększenie kwoty alokacji przeznaczonej na realizację konkursu. W wyniku pozytywnej decyzji do dofinansowania rekomendowano 33 projekty o łącznej kwocie wsparcia 142 mln zł. Pierwotnie planowana wartość alokacji na konkurs wynosiła 80 mln zł. Publikacja listy projektów wybranych do dofinansowania nastąpiła 15 kwietnia 2016 r.

Do grudnia 2015 r. w ramach projektu systemowego „**Wsparcie efektywnego wykorzystania własności przemysłowej w innowacyjnej gospodarce**” (nr: POIG 05.02.00-00-004/10) Urząd Patentowy RP realizował działania mające na celu zwiększenie roli praw własności przemysłowej dla rozwoju polskiej gospodarki. Grupę docelową projektu stanowili przedsiębiorcy (w tym mikro, mali i średni) oraz instytucje otoczenia biznesu. W ramach projektu zorganizowano szereg przedsięwzięć o charakterze edukacyjno-szkoleniowym, popularyzujących wiedzę z zakresu ochrony własności intelektualnej oraz promocyjnych dotyczących dobrych praktyk i polskich osiągnięć związanych z ochroną własności przemysłowej.

23 grudnia 2015 roku PARP ogłosiła konkurs w ramach Działania 2.2 PO WER pt.: **Wsparcie na rzecz zarządzania strategicznego przedsiębiorstw oraz budowy przewagi konkurencyjnej na rynku**, typ projektu 1 - 2015 r. Wysokość alokacji przeznaczonej na konkurs wyniosła 40 mln zł. W wyniku oceny zakończonej 20 maja 2016 roku, pozytywną ocenę i rekomendowanie do dofinansowania otrzymały łącznie 32 projekty. Łączna kwota dofinansowania rekomendowana w ramach konkursu wynosi 35 mln zł. 29 kwietnia 2016 roku ogłoszono drugi konkurs w ramach przedmiotowego działania z alokacją 33 mln zł.

Za potencjalne zagrożenie w przedmiotowym obszarze można uznać trudności związane z poruszaniem się zarówno przez Beneficjentów jak i Polska Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości po nowym systemie rozliczania i realizowania projektów w związku z nową perspektywą finansową UE, jak również możliwe trudności w procesie rekrutacji przedsiębiorców do projektów, co może skutkować nieosiągnięciem zaplanowanych wskaźników i niewykonaniem merytorycznych założeń projektów.

Warto również podkreślić, że ustawa z dnia 25 września 2015 r. o *zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem innowacyjności* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1767) znowelizowała z dniem 1 stycznia 2016 r. przepisy ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 851, z późn. zm.), wprowadzając nową ulgę, która daje podatnikom prawo do odliczenia od podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym określonych rodzajowo kosztów uzyskania przychodów poniesionych na działalność badawczo-rozwojową. Dla podatników z grupy MŚP przewidziano wyższy limit odliczenia dla części tych kosztów.

Obszar priorytetowy IX – Środowisko

Zmiany klimatyczne, szczupłe zasoby energetyczne oraz zrównoważony wzrost stanowią najpoważniejsze wyzwania, przed jakimi stoją MŚP, dlatego też podmioty z tego sektora otrzymują wsparcie w zakresie wykorzystania w pełni szans związanych z ochroną środowiska. Konieczna jest w

tym zakresie intensyfikacja działań zmierzających do zmiany postrzegania przez MSP ich oddziaływania na środowisko. Jednym z najważniejszych działań jest rozpowszechnianie wiedzy z zakresu aktualnych wymogów prawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska oraz zapewnienie dostępu MSP do specjalistycznej wiedzy ekspertów ww. zakresie.

Na szczególną uwagę w tym obszarze priorytetowym zasługuje projekt **Greenevo – Akcelerator Zielonych Technologii**, którego głównym celem jest zwiększenie dostępności na rynku polskim, europejskim i światowym efektywnych kosztowo rozwiązań znacznie ograniczających wpływ działalności człowieka na środowisko naturalne, oferowanych przez małe i średnie polskie firmy (MSP) oraz zwiększenie ich potencjału. Program umożliwia rozpowszechnianie, wspieranie i promocję: przyjaznych dla środowiska rozwiązań dla przemysłu wydobywczego, rozwiązań wspierających oszczędność energii i materiałów, technologii w zakresie gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, technologii niskoemisyjnych, czy technologii wykorzystywanych do budowy i wyposażenia obiektów energooszczędnych.

Pośrednio program wspiera i promuje samych przedsiębiorców MSP działających w sektorze zielonej gospodarki w obszarach: ochrona bioróżnorodności, odnawialne źródła energii, ochrona klimatu, budownictwo energooszczędne i pasywne, ochrona powietrza, transport niskoskoemisyjny. Co więcej, efektem działalności GreenEvo jest wzrost oraz propagowanie powstawania zielonych miejsc pracy (green decent jobs), ponieważ zdecydowana większość laureatów GreenEvo rozwija i rozszerza swoją działalność po przystąpieniu do projektu – z czym wiąże się tworzenie nowych miejsc pracy.

Dodatkowo, program GreenEvo konsekwentnie wpływa na podnoszenie świadomości ekologicznej rodzimych, a także zagranicznych nabywców technologii/produktów/rozwiązań zmniejszających obciążenie dla środowiska naturalnego. Dzięki temu konsumenci mogą w łatwiejszy sposób odnaleźć na rynku bardziej „zielone” rozwiązania, tzn. o większym stopniu energooszczędności, czy zastępujących tradycyjne źródła energii – odnawialnymi. Program podnosi także świadomość przedsiębiorców na temat prowadzenia biznesu w sposób zrównoważony, zgodnie z zasadami gospodarki zamkniętego obiegu (circular economy).

Ponadto technologie Laureatów GreenEvo przyczyniają się do zmniejszenia emisji CO₂ do atmosfery, a w konsekwencji redukują negatywny wpływ działalności biznesowej człowieka na zmiany klimatu. Oprócz tego, program GreenEvo stymuluje rozwój eko-innowacji w Polsce, ponieważ firmy – Laureaci samodzielnie lub w porozumieniu między sobą tworzą zupełnie nowe, niefunkcjonujące wcześniej, rozwiązania pro-środowiskowe lub wspólnie udoskonalają istniejące.

Warto podkreślić, że realizacja projektu GreenEvo – Akcelerator Zielonych Technologii, jako jednego z kluczowych instrumentów wsparcia dla procesu transformacji w kierunku zielonej gospodarki, zgodnie z postanowieniami Rio+20, realnie wpływa na wdrożenie w Polsce i na świecie idei zrównoważonego rozwoju oraz podnoszenie świadomości na temat prowadzenia biznesu zgodnie z ideą gospodarki zamkniętego obiegu (circular economy), szczególnie w aspekcie wspierania oraz promowania eko-innowacji i technologii środowiskowych we wszystkich kluczowych obszarach gospodarki.

Przedsiębiorcy zgłaszający się do konkursu nie mogą wystawiać technologii będących jedynie w zamyśle lub koncepcji (tj. projektów czy prototypów technologii). Liczą się jedynie rozwiązania faktycznie istniejące i sprawdzone. Muszą być one skomercjalizowane i wdrożone u co najmniej jednego klienta. Oprócz wymaganej wobec technologii odpowiedzi na konkretne problemy środowiskowe, konkursowe rozwiązania muszą być owocem polskiej myśli technicznej. Oznacza to, że udziału w projekcie nie mogą wziąć przedsiębiorcy, zajmujący się jedynie dystrybucją zagranicznych rozwiązań. Wymogiem jest również posiadanie przez zgłoszoną technologię określonego potencjału eksportowego, służącego jej zagranicznej ekspansji. GreenEvo stawia na przedsiębiorców będących w ogólnej dobrej kondycji finansowej i posiadających określone możliwości rozwoju, które rzeczywiście wyróżniają ich na tle konkurencji, co pozwoli na zajęcie pewnej pozycji na rynku zagranicznym.

Opracowano także koncepcję nowego subdziałania promowanego w ramach GreenEvo pod nazwą **DesignEvo – Akcelerator Kreatywnych Ekoprojektantów**. Jego pilotaż rozpoczął się w pierwszym

kwartale 2015 r. DesignEvo będzie działać jako platforma komunikacji oraz miejsce wymiany doświadczeń pomiędzy sektorem inżynierów środowiskowych a projektantami przemysłowymi. Przedsięwzięcie ma także służyć rozpowszechnianiu wiedzy na temat gospodarki zrównoważonej w obiegu zamkniętym. Główne cele to: **sieciowanie, matching** (współpraca i wymiana doświadczeń pomiędzy Laureatami GreenEvo, a projektantami przemysłowymi), **kreowanie innowacji środowiskowych** (wykorzystanie metodologii design thinking do realizacji celów) oraz **promocja gospodarki w obiegu zamkniętym** (przechodzenie na gospodarkę o bardziej zamkniętym obiegu jest nieodzowne do realizacji inicjatywy na rzecz zasobooszczędności przewidzianej w ramach strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju prowadzącego do korzyści gospodarczych naszego społeczeństwa).

W 2015 roku w ramach GreenEvo stworzona została także **aplikacja matchmakingowa dla firm**, jest to nowe mobilne narzędzie komunikacji pomiędzy firmami, które stanowi platformę do propagowania rozwiązań środowiskowych, łączącą laureatów GreenEvo, ale także która umożliwia szybki dostęp partnerskich firm do informacji o zielonych technologiach skupiony w GreenEvo. Aplikacja jest dostępna zdalnie, można z niej korzystać przez internet, pobrać na smartfon czy tablet. Dzięki niej możliwe jest uzyskanie w pigułce informacji o firmach, wraz z danymi kontaktowymi.

Wśród polskich producentów zielonych technologii, wyróżnionych w projekcie GreenEvo, znajdują się rozwiązania dedykowane budownictwu energooszczędnemu. We współpracy z firmami-Laureatami GreenEvo, z sektora rozwiązań dedykowanych dla obiektów energooszczędnych, opracowano animację domu EKOnomicznego. Ma ona pokazać, że dzięki kompleksowemu zastosowaniu technologii GreenEvo, zamawiający dom otrzymuje obiekt nie tylko charakteryzujący się wysokim stopniem energooszczędności, ale nawet budynek plus energetyczny. Oznacza to, że roczna ilość energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, wykorzystanych w takim domu, ma przekraczać ogólne zapotrzebowanie energetyczne budynku. Nadwyżka może być wykorzystana na przykład do zasilania nowoczesnych pojazdów elektrycznych.

W okresie sprawozdawczym prowadzone były prace związane z przygotowaniem do realizacji **badania w zakresie MŚP a zielony wzrost**. Opracowano dokumentację przetargową do postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na przeprowadzenie badania.

X Obszar priorytetowy SBA – Umiedzynarodowienie

Ważnym aspektem w tworzonej i realizowanej polityce wsparcia dla MŚP powinno być udzielanie wsparcia i tworzenie zachęt do korzystania z rozwoju rynków poza UE, w szczególności za pomocą dostosowanych do rynku działań w zakresie wsparcia i szkolenia przedsiębiorców.

W ramach działań mających na celu umiedzynarodowienie polskich przedsiębiorstw, w 2015 roku zakończona została realizacja przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości projektu systemowego **Polski Most Krzemowy**, współfinansowanego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. Celem projektu było zwiększenie innowacyjności polskiej gospodarki, poprzez przyspieszenie rozwoju przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw z branż wysoko technologicznych (np. IT, ICT, Biotechnologie). Cel projektu miał zostać osiągnięty dzięki wsparciu informacyjnemu, doradczemu i szkoleniowemu oraz powiązaniu przedsiębiorstw (uczestników projektu) z przedsiębiorstwami oraz przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu działających w jednym z głównych światowych ośrodków innowacji, tj. Dolinie Krzemowej w Stanach Zjednoczonych. Grupę docelową projektu stanowiły mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Projekt został zrealizowany w dwóch rundach naboru beneficjentów. Łącznie w projekcie wzięły udział 72 firmy. Udział w projekcie Polski Most Krzemowy spotkał się z pozytywną oceną ze strony przedsiębiorców, biorąc pod uwagę efekty widoczne już w kilka miesięcy po jego zakończeniu. Przeprowadzona ewaluacja ex-post przedmiotowego projektu potwierdziła, że umożliwił on wieloaspektowy rozwój 31 przedsiębiorcom –

uczestnikom programu akceleracyjnego w USA, dzięki któremu mogą oni konkurować na arenie międzynarodowej. Najważniejsza była dla przedsiębiorców możliwość pozyskania wiedzy w zakresie zdobywania klientów na rynku amerykańskim, a także umiejętności prowadzenia prezentacji biznesowych w specyficznym środowisku Doliny Krzemowej. Z kolei zajęcia doradczo-szkoleniowe, z których skorzystało 72 beneficjentów projektu, w tym 31 uczestników programu akceleracyjnego, przekładały się na rozwój elementów biznesowych, osobistych w zakresie rozwoju firmy, produktu i zdobywania partnerów, a także na zmiany w zakresie marketingowym.

Wartość docelowa wskaźników ustalonych dla projektu została osiągnięta lub przekroczona. Wskaźnik liczba przedsiębiorców uczestniczących w programie akceleracyjnym na terenie USA został osiągnięty na poziomie 31 firm z planowanych 37, co wynika z rezygnacji 6 firm z udziału w Programie po zawarciu umów o dofinansowanie.

W 2015 roku zakończona została realizacja projektu systemowego Poddziałania 6.2.1 PO IG „Sieć Centrów Obsługi Inwestorów i Eksporterów” (**COIE**). Celem projektu był wzrost poziomu umiędzynarodowienia przedsiębiorstw (poprzez ułatwienie przedsiębiorcom, a także zrzeszającym ich organizacjom, dostępu do kompleksowych, wysokiej jakości, nieodpłatnych usług informacyjnych w zakresie niezbędnym do planowania, organizowania i realizacji eksportu i inwestycji poza granicami Polski) i udrożnienie przepływu informacji pomiędzy regionami a Ministerstwem Gospodarki oraz regionami a WPHI i ich współpraca w synergii. Działania w ramach projektu miały także na celu zwiększenie poziomu inwestycji zagranicznych w Polsce, poprzez dostęp do informacji o warunkach podejmowania działalności gospodarczej (inwestowania) w Polsce. W systemie COIE funkcjonuje 15 województw (poza woj. pomorskim). Zadania projektu realizowane będą do 2020 roku. COIE świadczy dwa rodzaje usług: usługę „pro-eksport” dotyczącą informacji w zakresie prowadzenia działalności eksportowej i inwestycyjnej poza granicę kraju oraz usługę „pro-biz” - w obszarze przyciągania do Polski inwestorów zagranicznych.

W okresie sprawozdawczym realizowano także działania związane z wdrażaniem Poddziałania 2.3.3 POIR **Umiędzynarodowienie Krajowych Kłastrów Kluczowych**, którego celem jest wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw działających w ramach Krajowych Kłastrów Kluczowych. 26 października 2015 r. ogłoszono konkurs na dofinansowanie projektów, na którego realizację zaplanowano łącznie 41 mln zł. Nabór projektów został jednak wstrzymany, ze względu na anulowanie konkursu w marcu 2016 r. Przyczyną anulowania była konieczność dostosowania dokumentacji konkursowej do zmieniających się potrzeb przedsiębiorstw działających w ramach Krajowych Kłastrów Kluczowych oraz potrzeba jednoczesnego zagwarantowania uzyskania zakładanych efektów Poddziałania 2.3.3 POIR. Powyższe działanie ma zapewnić efektywne i gospodarne wydatkowanie środków finansowych na realizację celu szczegółowego Poddziałania 2.3.3. Ogłoszenie konkursu w Poddziałaniu 2.3.3 POIR planowane jest na wrzesień 2016 r., a rozpoczęcie naboru wniosków o dofinansowanie na październik 2016 r.

W 2015 r. powołano **Radę Biznesu 16 krajów Europy Środkowo-Wschodniej i Chin (Rada Biznesu 16+1)**, której celem jest pobudzenie rozwoju handlu pomiędzy krajami Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW) i Chinami, jak również dążenie do zwiększenia eksportu z krajów EŚW, ze względu na ujemne saldo handlu z Chinami. Rada Biznesu odpowiada za koordynację działań wspierających eksport podejmowanych na rzecz przedsiębiorców oraz 17 organizacji otoczenia biznesu z 15 krajów EŚW: Albanii, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chorwacji, Czarnogóry, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Macedonii, Polski, Rumunii, Serbii, Słowacji, Słowenii i Węgier.

Do zadań Rady Biznesu należy:

- rozwijanie, koordynacja i promocja współpracy między izbami handlowymi i innymi organizacjami biznesowymi z krajów EŚW;

- stworzenie mechanizmu przepływu informacji w celu ułatwienia przedsiębiorcom zrozumienia zasad funkcjonowania środowiska biznesowego w Chinach;
- promocja praktycznej współpracy handlowej między firmami z EŚW i Chin poprzez organizację przedsięwzięć promocyjnych.

Działalność Rady Biznesu jest prowadzona we współpracy z Ministerstwem Rozwoju i oraz Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Ze strony chińskiej partnerem PARP we wdrażaniu tego działania jest China Council for Promotion of International Trade (CCPIT).

Działanie 1.2 Programu Operacyjnego Polska Wschodnia „**Internacjonalizacja MŚP**” realizowane przez PARP jest działaniem o charakterze doradczym, bazującym na modelu popytowym, mającym wesprzeć przedsiębiorcę w diagnozie jego potencjału w zakresie internacjonalizacji, przygotowaniu przedsiębiorstwa i jego oferty pod kątem eksportu oraz aktywnego poszukiwania partnerów biznesowych w celu wprowadzenia produktów lub usług na wybrane rynki zagraniczne.

Przewiduje się wsparcie w tym zakresie dla co najmniej 870 przedsiębiorców z sektora MSP z Polski Wschodniej. Wsparcie obejmować będzie kompleksowe, indywidualne, profilowane pod odbiorcę działania związane z opracowaniem i przygotowaniem do wdrożenia nowego modelu biznesowego w oparciu o internacjonalizację prowadzonej działalności. Planowane jest także dofinansowanie udziału w zagranicznych targach i misjach handlowych. O wsparcie będą mogły ubiegać się mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa z Polski Wschodniej szukające możliwości rozwoju poprzez rozpoczęcie lub rozszerzenie działalności eksportowej, w tym rozszerzania sprzedaży na rynku wewnętrznym UE. W ramach I etapu dofinansowanie diagnozy potencjału oraz opracowania nowego modelu biznesowego może wynosić do 50 tys. zł, zaś w ramach II etapu (przygotowanie do wdrożenia modelu i rozpoczęcia eksportu) – nawet do 500 tys. zł.

Konkurs Działania 1.2 PO PW (I etap) został ogłoszony 14 marca 2016 r. W ramach naboru wniosków przeprowadzonego od 15 kwietnia do 20 maja br. zostało złożonych 365 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania 12,8 mln zł. Zgodnie z harmonogramem naborów wniosków na 2016 rok ogłoszenie konkursu w ramach II etapu zaplanowane zostało na grudzień 2016 r.

18 kwietnia 2016 roku została podjęta decyzja o dofinansowaniu projektu współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, poddziałanie 3.3.2 pn. **"Promocja gospodarki oparciu o polskie marki produktowe - Marka Polskiej Gospodarki- Brand"**. Celem projektu jest upowszechnianie przekazu o wysokiej jakości polskich marek produktowych z obszarów wpisujących się w Krajowe Inteligentne Specjalizacje oraz kontynuowanie działań przyczyniających się do umacniania pozytywnego wizerunku Polski i polskiej gospodarki na rynkach zagranicznych. Cel ten będzie osiągnięty poprzez zaangażowanie sektora MŚP w realizację wieloletnich programów promocji. W ramach poddziałania 3.3.2 przygotowywane są instrumenty umożliwiające zwiększenie aktywności wybranych sektorów MŚP na rynkach zagranicznych. tj.:

1. branżowe programy promocji - dla każdej z wybranych 12 branż opracowywany jest trzyletni program promocji obejmujący katalog różnorodnych działań promocyjnych przeznaczonych dla przedsiębiorców oraz działań promujących istotę branży.
2. programy promocji na rynkach perspektywicznych - celem realizacji tych programów jest stworzenie przedsiębiorcom narzędzi do ekspansji na rynki pozaunijne, często odległe i kosztowne, ale o dużym potencjale importowym;
3. duże przedsięwzięcia promocyjne o znaczeniu światowym, na których prezentowany będzie potencjał polskiej gospodarki. Dla każdego przedsięwzięcia opracowany zostanie program promocji uwzględniając zarówno działania dla przedsiębiorców, jak i promujące polską gospodarkę.

Udział przedsiębiorców w proponowanych wyżej instrumentach wsparcia sfinansowany zostanie ze środków poddziałania **3.3.3 „Wsparcie MŚP w promocji marek produktowych - Go to Brand”** PO IR, realizowanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. Program skierowany jest do mikro, małych i średnich przedsiębiorców. Przedsiębiorcy mogą ubiegać się o wsparcie finansowe na pokrycie części kosztów działań promocyjnych, objętych programem zgodnie z katalogiem kosztów kwalifikowanych wykazanych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury i Rozwoju z 10 lipca 2015 r. w sprawie udzielania przez PARP pomocy finansowej w ramach POIR 2014-2020 (Dz. U. poz. 1027). Maksymalna łączna wartość wydatków kwalifikowanych, objętych wsparciem finansowym, nie może przekroczyć kwoty 1 mln zł.

Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, zgodnie z umową dotacyjną podpisaną z Ministerstwem Rozwoju prowadzi bazy z danymi kontaktowymi polskich poddostawców i kooperantów, które są udostępniane zagranicznym inwestorom poszukującym partnerów biznesowych w Polsce. Sprzyja to internacjonalizacji MŚP, poprzez tworzenie sieci powiązań między firmami krajowymi, a nowymi inwestorami. W okresie sprawozdawczym utworzono 89 nowych baz poddostawców i kooperantów zawierających 3706 rekordów (z kontaktami do polskich producentów z różnych sektorów).

Warto również podkreślić, że w czerwcu 2015 r. Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych BGK S.A. **utworzyło Fundusz Ekspansji Zagranicznej Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych**⁹⁴, w którym Bank objął pierwszą emisję Certyfikatów Inwestycyjnych. Celem powołania Funduszu Ekspansji Zagranicznej jest wspieranie polskich przedsiębiorstw w projektach ekspansji zagranicznej. Ekspansja zagraniczna będzie realizowana poprzez zakładanie zagranicznych spółek akcyjnych / spółek z ograniczoną odpowiedzialnością lub akwizycje istniejących podmiotów zagranicznych (Spółki Projektowe). Fundusz będzie wspierał projekty inwestycyjne polskich przedsiębiorstw (Polskich Partnerów) niezależnie od planowanego kraju inwestycji. Polskim Partnerem, który będzie realizował inwestycje wspólnie z Funduszem, może być spółka o dowolnej wielkości, ale szczególnie uwzględnione będą małe i średnie przedsiębiorstwa.

Inwestycje Funduszu będą realizowane w oparciu o umowy inwestycyjne zawierane pomiędzy polskim przedsiębiorstwem, a Funduszem. Umowa inwestycyjna będzie wyznaczała horyzont zaangażowania Funduszu, który co do zasady wyniesie 5 lat. Po tym okresie nastąpi wyjście Funduszu z inwestycji. Zaangażowanie Funduszu w pojedynczy projekt inwestycyjny najczęściej nie przekroczy 50 mln zł, z zastrzeżeniem, że zaangażowanie polskiego partnera każdorazowo będzie wyższe niż Funduszu.

Potencjalne ryzyko projektów to wolniejsze niż zakładano tempo budowy portfela, które jest mitygowane poprzez ciągły nabór wniosków inwestycyjnych przez TFI BGK S.A.. Na dzień sporządzenia niniejszego dokumentu, FEZ FIZ AN zawarł jedną warunkową umowę inwestycyjną, na zawarcie kolejnej uzyskano stosowne zgody korporacyjne.

W przedmiotowym obszarze ważną rolę spełnia także portal Platforma Usług Elektronicznych Służby Celnej - PUESC (www.puesc.gov.pl), która dostarcza klientom jednolitego mechanizmu komunikacji z Systemem Informacyjnym Służby Celnej poprzez nadanie unikatowego identyfikatora, który pozwala podmiotowi na dostęp do jego konta, za pomocą którego będzie mógł dokonać wszelkich czynności urzędowych w zakresie cła, a także pozwoli kontrolować stan spraw i rozliczeń wobec budżetu państwa. Ponadto, usprawnia i zmniejsza koszty obsługi klienta w kontaktach ze Służbą Celną za pośrednictwem komunikacji elektronicznej z Systemem Informacyjnym Służby Celnej, dając możliwość elektronicznego złożenia wniosku, deklaracji oraz zgłoszenia celnego oraz automatyzuje kluczowe procesy operacyjne Służby Celnej, związane z należnościami pobieranymi przez Służbę Celną, obrotem towarowym oraz zapewnieniem bezpieczeństwa handlu międzynarodowego.

⁹⁴ W rozumieniu ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz. U. 2014 r. poz. 157 ze zm.).

Ponadto ustawa z dnia 19 grudnia 2014 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 150) wprowadziła rozwiązania umożliwiające skorzystanie z pomocy określonej w ustawie z dnia 11 października 2013 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy przedsiębiorcom dotkniętym czasowym ograniczeniom wwozu produktów na terytoria innych krajów. Wszystkie świadczenia są finansowane ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, a przewidziana pomoc jest udzielana zgodnie z warunkami dopuszczalności pomocy de minimis. W latach 2015-2016 na pomoc dla przedsiębiorców, którzy ucierpieli w następstwie wystąpienia ograniczenia wwozu towarów na terytoria innych krajów z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych przeznaczone zostały środki w wysokości 500 mln zł, z tego – 250 mln zł w roku 2015 oraz 250 mln zł w roku 2016.”

Należy również wspomnieć o realizowanym przez NCBR programie **GO_GLOBAL.PL**, który oferuje dofinansowanie na umiędzynarodowienie działań przedsiębiorców. W programie GO_GLOBAL.PL w 2015 r. nabór trwał od 11 maja do 15 lipca, z kolei w 2016 r. od 18 kwietnia do 2 czerwca. W naborze z 2015 r. 46 projektów zostało zakwalifikowanych do dofinansowania. Wartość dofinansowania wynosiła ok. 6 mln zł. Maksymalna wartość dofinansowania projektu w programie GO_GLOBAL.PL to 150 tys. zł.

Podsumowanie wdrażania SBA na szczeblu centralnym w 2015 r.

Podsumowując wdrażanie działań w poszczególnych obszarach priorytetowych Programu Small Business Act, należy podkreślić, że obszary, które skupiły największą uwagę organów administracji publicznej obejmują: elastyczną administrację i pomoc państwa oraz udzielanie zamówień publicznych. W tym kontekście wprowadzono m. in. znaczące zmiany do przepisów dotyczących pomocy państwa i udziału w przetargach publicznych dla podmiotów z sektora MŚP.

Należy nadmienić, że na chwilę obecną nie wszystkie zainicjowane działania należy uznać za wdrożone w pełni, często z uwagi na ich złożoność i wieloetapowość.

Do największych wyzwań należy uproszczenie uciążliwych przepisów oraz zapobieganie wprowadzaniu nowych obciążeń, m. in. w zakresie wdrożenia zasady „najpierw myśl na małą skalę” oraz wspieranie rozwoju umiejętności i zdolności do innowacji. Ponadto, wskazane jest zintensyfikowanie działań na rzecz poprawy dostępu MŚP do jednolitego rynku i rynków poza UE.

II. Wdrażanie obszarów priorytetowych SBA na szczeblu regionalnym.

MŚP często cechują się wysokim stopniem integracji z regionem, angażując się w działania na wielu płaszczyznach życia społecznego. Wiele działań, których realizacja na szczeblu centralnym jest utrudniona lub których realizacja na tym szczeblu jest dużo trudniejsza, mogłaby zostać podjęta na szczeblu regionalnym. Takie podejście zapewnia też uwzględnienie specyfiki obszaru, na którym realizowana jest działalność i odgrywa więc ważną rolę we wdrażaniu zasad programu SBA na gruncie biznesowym.

Jak wynika z uzyskanych informacji część regionów już na etapie programowania perspektywy finansowej na lata 2014-2020 uwzględniła włączenie do Regionalnych Programów Operacyjnych poszczególnych obszarów priorytetowych Programu Small Business Act. W tegorocznej edycji raportu po raz pierwszy prezentujemy wybrane działania z niektórych regionów Polski, które można zaprezentować jako dobre praktyki.

I Obszar priorytetowy SBA – Przedsiębiorczość

Małopolska Nagroda Gospodarcza przyznawana jest od 2009 roku i ma na celu promowanie najlepszych przedsiębiorstw województwa małopolskiego oraz inspirowanie ich rozwoju, promowanie postaw proinwestycyjnych i konkretnych dokonań innowacyjnych oraz zwiększenie konkurencyjności między przedsiębiorcami.

Program „Małopolska – tu technologia staje się biznesem” jest wdrażany od 2013 r. i wspiera organizowane na szeroką skalę spotkania i przedsięwzięcia technologiczne. Program został opracowany w celu wykorzystania potencjału małopolskiego środowiska start-upowego i wydarzeń przez niego organizowanych. W latach 2013-2015 wspartych zostało łącznie 41 wydarzeń, w których uczestniczyło 47 tys. osób. Realizacja Programu jest kontynuowana także w 2016 roku.

Województwo małopolskie realizowało projekt **Małopolska chmura edukacyjna**, którego celem było podniesienie poziomu nauczania i zwiększenie szans dostania się na studia wyższe uczniów z 11 szkół licealnych z terenu województwa małopolskiego poprzez współpracę szkół licealnych z krakowskimi uczelniami wyższymi, polegającą na przeprowadzeniu kursów z 8 obszarów tematycznych. Uczestnicy projektu byli rekrutowani m.in. na podstawie diagnozy uzdolnień i osiągnięć pod kątem zdolności matematycznych, informatycznych oraz przedsiębiorczych. W pozostałych obszarach tematycznych, uczniowie wybierani byli na podstawie najwyższej średniej ocen z danego przedmiotu oraz innych osiągnięć w danej dziedzinie – wyników olimpiad i konkursów.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 realizowany będzie projekt **Małopolska Chmura Edukacyjna** - nowy model nauczania. Celem projektu ma być podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw umożliwiających kontynuowanie nauki na kolejnym szczeblu edukacyjnym, a wśród nauczycieli podniesienie kompetencji w zakresie ICT. Cel będzie realizowany poprzez stworzenie ram współpracy uczelni wyższych ze szkołami ponadgimnazjalnymi z wykorzystaniem nowoczesnych technik nauczania, w tym ICT.

Ponadto realizowano projekt **„Modernizacja kształcenia zawodowego”**, który wsparciem miał objąć wszystkie szkoły zawodowe w Małopolsce, kształcące w 7 kluczowych dla województwa branżach. Uczniowie placówek objętych projektem mogli uczestniczyć w specjalistycznych zajęciach branżowych, wykorzystujących w sposób praktyczny nowoczesne narzędzia i metody nauczania. Mogli się oni również zapisać na zajęcia wzmacniające ich kompetencje kluczowe. Dodatkowo w każdym powiecie odbywały się grupowe i indywidualne konsultacje z doradztwa edukacyjno-zawodowego w zakresie planowania kariery edukacyjno-zawodowej oraz praktyki, staże oraz staże–wizyty zawodoznawcze dla uczniów. Jednym z kluczowych elementów projektu było również doposażenie szkół w sprzęt technodydaktyczny służący podniesieniu jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego. Projekt miał również na celu szeroką promocję kształcenia zawodowego w regionie.

W ramach projektu 288 szkół wdrożyło programy rozwojowe, które ukierunkowane były na rozwój dodatkowych umiejętności zawodowych poszukiwanych przez pracodawców na rynku pracy, rozwój kompetencji kluczowych uczniów, doradztwo edukacyjno-zawodowe, w tym doradztwo indywidualne i grupowe oraz wzmocnienie współpracy z przedsiębiorcami poprzez realizację dodatkowych staży i praktyk. Od początku realizacji projektu 77 tys. uczniów uczestniczyło w różnego typu formach wsparcia realizowanych w ramach projektu, w tym 39 tys. w praktykach, stażach lub stażach – wizytach zawodoznawczych u pracodawców. Spośród wszystkich uczestników projektu 55,8 tys. pochodziło z terenów wiejskich. Wyposażono 223 szkoły w nowoczesny sprzęt technodydaktyczny umożliwiający między m.in. utworzenie nowoczesnych pracowni zawodowych (m.in. pracownia informatyczna, gastronomiczna, fryzjerska oraz pracownia elektroniki i elektrotechniki samochodowej). Ponadto 203

zostały wyposażone w nowoczesne materiały dydaktyczne do prowadzenia kursów/zajęć, służące podniesieniu atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego (m.in. oprogramowanie komputerowe, tablica multimedialna, materiały do nauki języków obcych). Realizowano działania związane z pilotażem Małopolskiej Chmury Edukacyjnej w 10 małopolskich technikach, w tym: realizacja zajęć on-line, kół naukowych oraz naukowych warsztatów letnich i naukowych warsztatów weekendowych. 10 szkół współpracowało z uczelniami wyższymi w zakresie realizacji zajęć w nowoczesnej formule „odwróconych lekcji” w ramach Małopolskiej Chmury Edukacyjnej. 971 uczniów uczestniczyło w realizacji zajęć we współpracy z uczelniami wyższymi w ramach Małopolskiej Chmury Edukacyjnej. W ramach komponentu ponadnarodowego współpracowano z Regionem Rodan Alpy, Regionem Istria oraz Regionem Turynia, w tym m.in. zorganizowano wizyty studyjne i seminaria tematyczne dla uczniów małopolskich szkół zawodowych; 1578 uczniów uczestniczyło w seminariach szkoleniowych oraz 327 uczniów wzięło udział w zagranicznych wizytach studyjnych. Projekt zakończył się w październiku 2015 r.

Województwo lubelskie w ramach „Planu Promocji Gospodarczej na lata 2012-2020” (PPG) realizuje działania promocyjne mające na celu dalsze wspieranie rozwoju gospodarki na terenie województwa, poprawę jakości życia jego mieszkańców oraz kreowanie pożądanego wizerunku na rynkach krajowych i zagranicznych. Celem nadrzędnym wszystkich podejmowanych działań jest wykreowanie nowego wizerunku, który będzie charakteryzował województwo lubelskie jako miejsce przyjazne przedsiębiorcom, wspierające rozwój kreatywności, innowacyjności i gospodarki, przekładający się na poprawę jakości życia mieszkańców, z aktywnym samorządem na każdym szczeblu jego funkcjonowania.

W kwietniu 2015 r. w województwie lubelskim zainaugurowano spotkania **Lubelskiej Łoży Kobiet Biznesu**, w których udział wzięło kilkadziesiąt pań, prowadzących własne firmy, sprawujących wysokie funkcje we władzach samorządowych, instytucjach publicznych, pracujących w mediach, na rzecz nauki, działających w organizacjach pozarządowych.

W województwie podlaskim, działania w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 objęły promocję oraz wspieranie inicjatyw i rozwiązań, zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy; budowanie postaw kreatywnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia; dofinansowanie podejmowania działalności gospodarczej, obejmujące bezzwrotne wsparcie, w tym: doradztwo (indywidualne i grupowe), szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej, jak również przyznanie środków finansowych na rozwój, wsparcie pomostowe udzielane w okresie od 6 do 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy o udzielenie wsparcia pomostowego, a także jednorazowe pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej w wysokości do 50 tys. zł na osobę.. W 2015 roku z wymienionych form wsparcia skorzystało 298 osób.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku w ramach środków Funduszu Pracy przeznaczonych na wspieranie osób bezrobotnych zainteresowanych podjęciem i prowadzeniem własnej działalności gospodarczej. Realizowane działania obejmowały: przyznawanie bezrobotnym jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, refundowanie kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa dotyczących podjęcia działalności gospodarczej przez powiatowe urzędy pracy. W 2015 r. środki na założenie własnej firmy uzyskało 585 osób, na 2016 r. założono udzielenie dotacji 475 osobom ze środków FP.

Ponadto WUP w Białymstoku wdraża, we współpracy w powiatowymi urzędami pracy, Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS) (utworzony ze środków FP przez MRPIPS). Celem KFS jest wsparcie pracodawców w rozwijaniu kompetencji pracowników w podziale na działania realizowane przez powiatowe urzędy

pracy oraz przez WUP w Białymstoku. W 2015 r. wsparciem z KFS objęto 224 pracodawców i 4 368 pracowników, w tym 2 947 kobiet. Przewidywane efekty w 2016 r.: liczba osób pracujących, które skorzystają ze wsparcia w ramach dofinansowania kształcenia ustawicznego z KFS – ok. 4 000.

WUP w Białymstoku realizuje również projekty wpisujące się w Działanie 1.1 **Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy** PO WER 20014-2020. Są to projekty pozakonkursowe. Ich celem jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29. roku życia pozostających bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. NEET), zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne (dla których został ustalony I lub II profil pomocy w rozumieniu art. 33 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Jednym z realizowanych typów operacji są instrumenty i usługi rynku pracy służące rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia. Przewidywane efekty w 2016 r.: Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi), które zostaną objęte wsparciem w programie – 2 354; Liczba osób długotrwale bezrobotnych, które zostaną objęte wsparciem – 1 123.

W odniesieniu do przedsięwzięć, które realizują założenia zasady I SBA należy wskazać na **Działanie 2.3. Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych** (PI 8iii) RPOWP 2014-2020.

Rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia uznano w Programie za jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, a także stymulowania rozwoju ekonomicznego i społecznego. Zaplanowane wsparcie kierowane będzie do osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym m.in. kobiet, ale również osób z niepełnosprawnością, osób długotrwale bezrobotnych oraz niskow kwalifikowanych, wśród których znajdować się mogą osoby młode. Pomoc dla osób spoza grup uznanych za priorytetowe będzie stanowiła nie więcej niż 20% alokacji w ramach przedmiotowego działania. Podstawowym rodzajem wsparcia będzie pomoc finansowa na rozpoczęcie działalności gospodarczej. W celu zapewnienia trwałości nowopowstających przedsiębiorstw zostanie zapewnione kompleksowe, zarazem indywidualnie dostosowane wsparcie, z jednej strony finansowe (w postaci zwrotnej pożyczki i bezzwrotnych dotacji inwestycyjnych), z drugiej doradczo-szkoleniowe. Fundamentem zaplanowanego wsparcia będzie usługa doradcza, która zweryfikuje umiejętności oraz predyspozycje osoby, chcącej założyć działalność gospodarczą, a także zaznajomi odbiorcę ostatecznego z zasadami prowadzenia własnego biznesu.

W listopadzie 2015 roku, w ramach działania został ogłoszony konkurs (RPPD.02.03.00-IZ.00-20-001/15) z całkowitą kwotą środków (EFS i BP) na poziomie 13 mln zł. W ramach konkursu można było składać projekty realizujące typ projektu nr 1 według SZOOP RPOWP na lata 2014-2020, tj. bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej. Do oceny merytorycznej zakwalifikowano 43 wnioski o dofinansowanie na łączną kwotę 83 mln zł.

Należy wskazać także na zakres interwencji przewidziany w ramach Działania 3.1 **Kształcenie i edukacja** (PI 10i) RPOWP 2014-2020, gdzie obok upowszechniania wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podniesienia jakości oferty edukacyjnej, przewidziano również wsparcie dotyczące uzupełnienia kompetencji kadry pedagogicznej na rzecz poprawy jakości kształcenia ogólnego. Wynika ono nie tylko z chęci poprawy jakości edukacji, lecz również z treści celu sformułowanego w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP), jakim jest położenie nacisku na nauczanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych oraz kreatywności wśród uczniów. W świetle zdiagnozowanego w regionie problemu niskiego poziomu przedsiębiorczości za konieczne uznano podejmowanie działań związanych z propagowaniem postaw przedsiębiorczych na możliwie najwcześniejszych etapach edukacji. Wsparcie zostanie skierowane do nauczycieli prowadzących kształcenie ogólne i będzie dotyczyło oprócz doskonalenia ich umiejętności interpersonalnych i społecznych oraz kompetencji zawodowych w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych (matematycznych,

przyrodniczych, ICT i językowych), także właściwych postaw/umiejętności przedsiębiorczych: kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej.

W grudniu 2015 roku, w ramach ww. działania (poddziałanie **3.1.1 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej**) ogłoszono konkurs z całkowitą kwotą środków (EFS i BP) na poziomie 15 mln zł. W ramach konkursu można było składać projekty realizujące formy wsparcia wpisujące się w typy projektów 1-7 według SZOOP RPOWP na lata 2014-2020. Do oceny merytorycznej zakwalifikowano 89 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę 46,7 mln zł. W tym samym poddziałaniu, od 27.06.2016 r. do 29.07.2016 r., zaplanowano ogłoszenie kolejnego konkursu na łączną kwotę dofinansowania 25 mln zł.

W listopadzie 2015 roku, w ramach działania (poddziałanie **3.1.2 Wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej w zakresie kształcenia ogólnego, ukierunkowanej na rozwój kompetencji kluczowych**) ogłoszono konkurs z całkowitą kwotą środków (EFS i BP) na poziomie 16 mln zł. W ramach konkursu można było składać projekty realizujące formy wsparcia wpisujące się w typy projektów 1-5 według SZOOP RPOWP na lata 2014-2020. Do oceny merytorycznej zakwalifikowano 179 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę 99,2 mln zł.

Dolnośląski Certyfikat Gospodarczy (DCG) jest regionalnym certyfikatem wiarygodności i jakości gospodarczej przyznawanym przedsiębiorcom i produktom. To największy program certyfikujący dla firm na Dolnym Śląsku i jedno z najbardziej prestiżowych wyróżnień wręczanych przedsiębiorcom. Powstał z myślą o promocji firm, które w codziennej pracy przestrzegają najwyższych standardów jakości i dbają o swoją wiarygodność gospodarczą. Od lat DCG wyróżnia podmioty gospodarcze, które mogą stanowić biznesową wizytówkę regionu – nie tylko z uwagi na wymierne wskaźniki gospodarcze, ale i filozofię prowadzenia biznesu. Misją Dolnośląskiego Certyfikatu Gospodarczego jest budowanie tożsamości regionalnej i wspieranie wzrostu gospodarczego Dolnego Śląska poprzez promowanie przedsiębiorczości i tworzenie korzystnych warunków jej rozwoju. W 2015 roku wyróżniono certyfikatem sześć firm.

Wsparcie udzielane z Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych PO WER obejmuje pomoc dla osób młodych w zakładaniu i prowadzeniu własnej działalności gospodarczej poprzez udzielenie pomocy bezzwrotnej (dotacji) na utworzenie przedsiębiorstwa oraz doradztwo i szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej, a także wsparcie pomostowe. W ramach 24 podpisanych umów o dofinansowanie, zawarto 5 umów na realizację projektów, w których przewidziano dotacje na założenie działalności gospodarczej.

Oferowane jest także **wsparcie MŚP przez Powiatowe Urzędy Pracy (PUP)**. Przedsiębiorcy korzystają z EFS pośrednio, poprzez wsparcie, które bezrobotnym oferuje PUP. Tym samym przedsiębiorca ma możliwość skorzystania ze stażysty lub praktykanta. Działanie 8.1 RPO WD – **Projekty powiatowych urzędów pracy** oraz Poddziałanie 1.1.2 PO WER, daje możliwość wykształcenia sobie pracownika, zgodnie z własnymi wymaganiami, pokrycia kosztów subsydiowania zatrudnienia dla pracownika, refundacji wyposażenia lub doposażenia stanowiska czy też grantu na utworzenie stanowiska pracy w formie telepracy. Realizowane jest również wsparcie polegające na promocji przedsiębiorczości w postaci bezzwrotnych dotacji na podjęcie działalności gospodarczej, w tym pomoc prawna, konsultacje i doradztwo związane z podjęciem działalności gospodarczej. W odpowiedzi na zaproszenie do złożenia wniosków o dofinansowanie projektów wpłynęło 26 wniosków na łączną kwotę 58 mln zł w ramach RPO WD oraz 63,3 mln zł w ramach PO WER.

II Obszar priorytetowy - Druga szansa

W zakresie II obszaru priorytetowego na szczególną uwagę zasługują działania województwa dolnośląskiego. Dostrzegając konieczność zwiększenia akceptacji społecznej „drugiej szansy”, prowadzone były działania mające na celu pomoc pracownikom przedsiębiorstw w trakcie zmian w strukturze firmy, poprzez realizację **programu Aktywizacja Rynku Pracy**⁹⁵. Projekt jest skierowany do osób przewidzianych do zwolnienia i zwolnionych z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Wsparcie realizowane jest na zasadzie outplacementu (doradztwo zawodowe, psychologiczne, szkolenia zawodowe, szkolenia i doradztwo z zakresu zakładania działalności gospodarczej, dotacja na rozpoczęcie działalności gospodarczej). Istotne jest zatem szybkie reagowanie umożliwiające przekwalifikowanie osób będących w okresie wypowiedzenia stosunku pracy lub w okresie do 6 miesięcy od czasu zwolnienia. Do projektu przystąpiło 17 przedsiębiorstw (11 mikro, 3 małe, 2 średnie, 1 duże).

Istotną inicjatywą w tym zakresie jest funkcjonowanie **Małopolskiego Centrum Arbitrażu i Mediacji**, które działa przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Krakowie, wraz z sześcioma partnerami z całego kraju pod egidą Ministerstwa Rozwoju. Celem Centrum jest upowszechnienie stosowania mediacji i arbitrażu jako skutecznej metody rozwiązywania sporów gospodarczych, co wpłynie w szerszej perspektywie na stworzenie dogodnych warunków polubownego rozwiązywania sporów pomiędzy przedsiębiorcami.

Warto również podkreślić, że województwo wielkopolskie w okresie sprawozdawczym ogłosiło konkursy w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego dotyczące wsparcia projektów typu outplacementowego (działanie 6.5.). Wsparcie ma być udzielane dla osób przewidzianych do zwolnienia, zagrożonych zwolnieniem z pracy lub zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Łącznie na dofinansowanie inwestycji w ramach ogłoszonych konkursów przeznaczono alokację w wysokości 16,7 mln zł.

III Obszar priorytetowy SBA – Najpierw myśl na małą skalę

W ramach wdrażania zasady „MŚP przede wszystkim”, na podkreślenie i upowszechnianie zasługują inicjatywy realizowane przez województwo dolnośląskie. Działania obejmują wsparcie szkoleniowe i doradcze ukierunkowane na pomoc w założeniu i rozpoczęciu własnej działalności. Zadanie to realizowane jest w obszarach Regionalnego Programu Operacyjnego oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. W ramach działania **8.3 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy** RPOWD został ogłoszony konkurs na typ projektów 8.3. A., tj.: bezzwrotne dotacje obejmujące doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej; przyznanie bezzwrotnych środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości oraz wsparcie pomostowe obejmujące szkolenia i doradztwo w zakresie efektywnego wykorzystania dotacji oraz pomostowe wsparcie finansowe. Ponadto w ramach PO WER Poddziałanie 1.2.2 **Wsparcie udzielane z Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych**, w okresie sprawozdawczym zakończono konkurs, w którym jednym z typów projektów możliwym do realizacji były instrumenty i usługi rynku pracy służące rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia: wsparcie osób młodych w zakładaniu i prowadzeniu własnej działalności gospodarczej poprzez udzielenie pomocy bezzwrotnej (dotacji) na utworzenie przedsiębiorstwa oraz doradztwo i szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej, a także wsparcie pomostowe.

⁹⁵Projekt realizowany w ramach Poddziałania 8.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

IV Obszar priorytetowy SBA - Elastyczna administracja

W zakresie IV obszaru priorytetowego warto podkreślić działania realizowane przez województwo małopolskie w ramach **Małopolskiej Rady Społeczeństwa Informacyjnego**, która działa od 2004 r. Jej zadaniem jest wypracowywanie opinii w kluczowych sprawach dotyczących m.in. cyfryzacji administracji publicznej w regionie czy projektów rozwijających społeczeństwo informacyjne. Spotkania członków MRSI to także forum wymiany informacji na temat trendów i inicjatyw w zakresie włączenia cyfrowego, rozwoju infrastruktury w regionie, otwartego państwa i praktycznego wykorzystania otwartych danych. W jej skład wchodzi przedstawiciele firm sektora ICT, małopolskich wyższych uczelni, administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych. W drugiej połowie 2015 r. odbyły się 2 posiedzenia Małopolskiej Rady ds. Społeczeństwa Informacyjnego. Pierwsze z nich (wrzesień 2015 r.), poświęcone było kompetencjom cyfrowym. Natomiast podczas drugiego (grudzień 2015 r.) podsumowano realizację kluczowych projektów dla Małopolski: Małopolski System Informacji Medycznej, Małopolska Sieć Szerokopasmowa oraz omówiono plany na przyszłość. W 2016 roku odbyło się jedno, lecz wydłużone posiedzenie, podczas którego zostały przedstawione projekty informatyczne w ramach Małopolskiego Planu Inwestycyjnego, zaplanowane do realizacji przez Zarząd Województwa Małopolskiego do 2023 r. W omawianym okresie zapewniono udział wybranych członków Rady w regionalnych wydarzeniach, konferencjach, inicjatywach związanych z rozwojem społeczeństwa informacyjnego.

Ponadto w ramach 2 osi priorytetowej Regionalnego Programu Operacyjnego WM realizowany jest projekt **„Cyfrowa Małopolska”**. Wsparcie w ramach projektu ukierunkowane będzie na rozwijanie dostępu do e-usług publicznych w tych obszarach, które mają priorytetowe znaczenie z punktu widzenia mieszkańców, osób odwiedzających region, w tym przedsiębiorców. Dzięki realizowanym przedsięwzięciom zasadniczo poszerzony zostanie zakres zasobów udostępnianych oraz usług świadczonych drogą elektroniczną. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 z obszaru Cyfrowej Małopolski w procedurze pozakonkursowej planowana jest realizacja m.in. takich przedsięwzięć jak: Małopolska Chmura Edukacyjna (projekt zidentyfikowany uchwałą ZWM w dn. 19.05.2016 r.), Wirtualna Małopolska (projekt na etapie identyfikacji do 30.06.2016r.), Regionalny System Informacji Turystycznej, (identyfikacja projektu planowana na II połowę 2016 r.), Rozbudowa systemu udostępniania e-usług publicznych w administracji (planowana identyfikacja 4 projektów w II połowie 2016 r.) oraz Regionalny system cyfrowych zasobów geodezyjnych (identyfikacja projektu planowana na II połowę 2016 r.).

W okresie sprawozdawczym wprowadzono **usprawnienie procedur związane z ubieganiem się o środki z RPO WM 2014-2020**. Stworzono system informatyczny e-RPO, który umożliwia elektroniczną komunikację od momentu aplikowania o środki, po rozliczenie końcowe zaakceptowanego projektu.

Do minimum ograniczone będzie przekazywanie wniosków, pism i innej dokumentacji w formie innej niż elektroniczna. Zakłada się, że w wersji papierowej przechowywane będą jedynie niektóre dokumenty (np. umowy, aneksy).

Z kolei **Dolnośląska Rada Gospodarcza (DRG)** to platforma współpracy samorządu województwa dolnośląskiego oraz funkcjonujących w regionie agencji rozwoju regionalnego i organizacji przedstawicielskich, reprezentujących podmioty gospodarcze, głównie sektora MŚP. Tematy podejmowane na jej forum w okresie od lipca 2015 do czerwca 2016 roku dotyczyły m. in. aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011-2020 oraz załącznika pn. „Ramy strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”; polityki energetycznej Polski do 2050 r.; polityki klastrowej, w tym zasady konkursu ofert na realizację zadań dotyczących rozwoju klastrów województwa dolnośląskiego w roku 2016; Strategii Inwestycyjnej Dolnośląskiego Funduszu Rozwoju, dysponującego środkami „post-JEREMIE”. Ponadto w 2016 roku w ramach DRG powołano zespół tematyczny ds. instrumentów finansowego wsparcia dolnośląskich firm.

W województwie lubuskim realizowano **projekty z zakresu e-administracji, e-edukacji, czy e-integracji**, mające na celu ułatwienie dostępu i korzystanie z Internetu, w tym dostęp do e-usług dla mieszkańców lubuskich gmin. Ponadto kontynuowano zadania realizowane w ramach projektu "Lubuski e-Urząd", którego partnerami jest 95 lubuskich jednostek samorządu terytorialnego. Wprowadzono ujednolicony urząd funkcjonujący w przestrzeni wirtualnej, dostępny drogą elektroniczną dla każdego. Powstały m.in.: portale usługowe umożliwiające realizację e-usług (Cyfrowy Urząd), platforma informacyjna Wrota Lubuskie oraz Regionalny Biuletyn Informacji Publicznej (RBIP). Obsługa interesantów odbywa się na bieżąco, niezależnie od miejsca ich pobytu i pory dnia. Wprowadzenie e-urzędu pozwoliło m.in.: na zredukowanie odwiedzin obywateli w urzędach, migrację kontaktów do Internetu, uproszczenie dostępu do informacji publicznych oraz obniżenie kosztów administracji publicznej.

W ramach projektu **"Lubuski e-Urząd II"** planowane jest utworzenie tzw. Indywidualnego Konta Mieszkańca. Każdemu z mieszkańców udostępnione zostanie konto internetowe, za pomocą którego będzie można sprawdzić swoje zobowiązania wobec gminy, dokonać płatności elektronicznych (np. podatków, opłat za wywóz śmieci itp), sprawdzić stan załatwienia swoich spraw w urzędzie. W przypadku spraw wnoszonych w sposób elektroniczny użytkownik będzie miał wgląd we wszystkie pisma dotyczące jego sprawy, będzie mógł dokonać zapisu dzieci do przedszkola/szkoły, zgłaszać w budżecie obywatelskim, zgłosić interwencję do rzecznika praw mieszkańców/ konsumentów.

W odniesieniu do wskazanego obszaru SBA, w okresie sprawozdawczym należy zwrócić uwagę na działania współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, podejmowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020. Dotyczyły one przede wszystkim promocji oraz informacji udzielanych wszystkim zainteresowanym osobom, instytucjom, podmiotom, w tym także przedsiębiorcom, o możliwościach wsparcia ze środków EFRR na realizację różnorodnych przedsięwzięć. W 2015 roku prowadzono działania mające na celu podniesienie poziomu wiedzy oraz świadomości ogółu społeczności regionalnej w zakresie możliwości korzystania z Funduszy Europejskich w ramach RPOWP 2014-2020, szczególnie poprzez ukazywanie roli UE w rozwoju społecznym i gospodarczym regionu. Działania były adresowane przede wszystkim do opinii publicznej, potencjalnych beneficjentów oraz partnerów społecznych i gospodarczych. Koncentrowały się na pięciu głównych obszarach: informacja, promocja, edukacja, Internet, wymiana doświadczeń, w tym także dobre praktyki. Działania informacyjne były realizowane przede wszystkim za pośrednictwem punktu informacyjnego RPOWP w Białymstoku, w którym m.in. udzielano bieżących odpowiedzi na pytania (telefonicznie, pocztą elektroniczną oraz podczas osobistych wizyt w punkcie), dystrybuowano materiały informacyjne i promocyjne, organizowano wydarzenia informacyjne i promocyjne. Od 2015 roku punkt informacyjny został przekształcony w **Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich (PIFE)**, który udziela informacji nie tylko o RPOWP, ale również o pozostałych programach operacyjnych perspektywy finansowej 2014-2020. Obok działań informacyjnych, zrealizowano wiele innych, związanych z różnymi wydarzeniami promocyjnymi dotyczącymi m.in. działań RPOWP sprzyjających kreowaniu przedsiębiorczości, w tym również odnoszących się do nowej perspektywy finansowej. W ramach tych działań, należy zwrócić uwagę na funkcjonowanie trzech serwisów internetowych, ułatwiających dostęp do informacji ważnej z punktu widzenia MŚP.

Wśród następnej kategorii działań współfinansowanych z EFRR, dotyczących przygotowania podstawy do wprowadzenia na szeroką skalę usług elektronicznych dla społeczeństwa, w tym również rozwiązań e-administracji, z których będą mogli korzystać przedsiębiorcy, należy wymienić aktywności w ramach **Priorytetu IV. Społeczeństwo informacyjne RPOWP 2007-2013**. Ich celem jest upowszechnienie stosowania technik systemu telekomunikacyjnego oraz zwiększenie dostępu do usług elektronicznych poprzez rozbudowę regionalnej infrastruktury teleinformatycznej, a w związku z powyższym,

wyrównanie dysproporcji w dostępie do Internetu oraz innych Technologii Informatycznych i Komunikacyjnych wśród mieszkańców i podmiotów funkcjonujących w gospodarce regionu.

Na uwagę zasługuje projekt województwa podlaskiego (realizowany wraz z 19 Partnerami – jednostkami administracji rządowej zespolonej i niezespolonej) pn. **„Wdrażanie elektronicznych usług dla ludności województwa podlaskiego - część II, administracja rządowa”** (całkowita wartość projektu 44,5 mln zł). Partnerami projektu są jednostki administracji rządowej województwa podlaskiego, którzy w ramach projektu włączeni zostaną w struktury portalu Wrót Podlasia. Dzięki temu Wrota Podlasia swym zasięgiem obejmą całą ogólnie pojętą administrację publiczną województwa, której klientami są zarówno obywatele, jak i przedsiębiorcy, szkolnictwo, jednostki naukowe oraz medyczne. W ramach inwestycji realizowana jest budowa platformy sprzętowo-programowej obsługującej jednostki administracji rządowej – Cyfrowy Urząd Administracji Rządowej (CUAR). Platforma będzie składała się z części wspólnej oraz zintegrowanego z CUAR, podsystemu Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją. Z punktu widzenia obywatela platforma rządowa będzie częścią składową jednolitego profilu usługowego posiadanego przez obywatela na Wrotach Podlasia (portal Cyfrowy Urząd Województwa Podlaskiego CUWP) – obie platformy (CUAR i CUWP) zostaną zintegrowane na poziomie kont użytkowników i usług. System CUAR zostanie również tą drogą zintegrowany z elektroniczną Platformą Usług Administracji Publicznej (ePUAP).

Kompatybilnym, z opisanym wyżej, projektem dofinansowanym w ramach RPOWP 2007-2013 jest **„Wdrażanie elektronicznych usług dla ludności województwa podlaskiego - część II, administracja samorządowa”**. Projekt realizowany był przez Województwo Podlaskie w partnerstwie z 129 jednostkami samorządu terytorialnego. Całkowita wartość projektu to 83,6 mln. zł. Jego realizacja oraz finansowanie zostało zakończone w lipcu 2015 roku. Dzięki rozbudowie platformy Wrota Podlasia mieszkańcy Podlaskiego będą mogli załatwić sprawy urzędowe przez internet, a wprowadzenie e-usług przyczyni się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie. W ramach projektu zostanie zmodernizowana i rozbudowana platforma Cyfrowego Urzędu, w tym m.in. elektroniczne biuro obsługi interesanta, czy elektroniczna skrzynka podawcza. Platforma portalu informacyjnego Wrota Podlasia również zostanie rozbudowana. Będzie do niej nieograniczony dostęp, również poprzez urządzenia mobilne. Zostanie stworzony Biuletyn Informacji Publicznej dla każdej uczestniczącej w projekcie jednostki samorządu terytorialnego. Poza tym, każda z nich będzie mogła utworzyć w systemie własną stronę internetową. Pojawią się funkcje umożliwiające zastosowanie nowych rozwiązań multimedialnych, np. materiałów audio, map interaktywnych, panoram 3D. Zostanie uruchomiona Regionalna Telewizja Internetowa, będą też ułatwienia dla niewidomych, niedowidzących oraz niesłyszących, np. transkrypcja materiałów wideo. Zostaną wprowadzone usługi e-Biznesu, udostępniające informacje związane z działalnością biznesową (m.in. informacje o terenach inwestycyjnych), wspierające zakładanie firmy, procedurami administracyjnymi itp. Projekt zakłada również budowę Podlaskiej Platformy Edukacyjnej, na którą złożą się m.in. e-Dziennik ucznia, e-rozkład jazdy autobusów szkolnych, czy centralne repozytorium treści dydaktycznych. Dzięki temu szkoły w województwie podlaskim będą mogły korzystać z jednego, zintegrowanego systemu wymiany danych, a rodzice i uczniowie otrzymają możliwość interakcji z nauczycielami i szkołą za pośrednictwem Internetu.

V Obszar priorytetowy SBA – Pomoc państwa i zamówienia publiczne

W zakresie dostosowania instrumentów realizowanych polityk do potrzeb MŚP należy zwrócić uwagę na działania podejmowane w celu ułatwienia udziału MŚP w zamówieniach publicznych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 poprzez **utworzenie portalu elektronicznego**. W ramach programów operacyjnych na lata 2014-2020, m.in. RPO WSL 2014-2020, zostaje uruchomiony portal internetowy pn. **Baza Konkurencyjności** umożliwiający upublicznianie ogłoszeń (zapytań ofertowych) w celu zbadania rynku i wybrania wykonawcy. Baza ma

zapewnić przejrzystość i szeroki dostęp do zamówień udzielanych przez beneficjentów w ramach zasady konkurencyjności, o której mowa w Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach EFRR, EFS, FS w okresie programowania 2014-2020. Wbudowana wyszukiwarka ogłoszeń pozwala w szybki i łatwy sposób odnaleźć zapytania ofertowe zamieszczone przez beneficjentów programów operacyjnych. Uruchomiony portal elektroniczny zapewni MSP (potencjalnych wykonawców zamówień) większą przejrzystość i szerszy dostęp do zamówień oraz pozwoli zaoszczędzić czas (zgromadzenie wszystkich ofert w jednym miejscu).

W województwie małopolskim działa **sieć Punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich**. Specjaliści ds. Funduszy Europejskich zatrudnieni w Punktach udzielają potencjalnym beneficjentom, w tym przedsiębiorcom, bezpłatnych konsultacji na temat możliwości wsparcia danego projektu przy wykorzystaniu środków europejskich. Udzielane doradztwo opiera się także o wskazówki dotyczące procedury aplikowania, realizacji, rozliczania i kontroli projektów europejskich. Punkty Informacyjne, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom beneficjentów, organizują spotkania informacyjne i szkolenia z zakresu Funduszy Europejskich, realizacji projektów dofinansowanych ze środków unijnych, a także specjalistyczne (np. pomoc publiczna w projektach UE, Ocena Oddziaływania na Środowisko). W okresie sprawozdawczym z usług Punktów skorzystało łącznie ponad 5,3 tys. osób, udzielono łącznie prawie 2 tys. konsultacji drogą e-mailową.

Bezpośrednie wsparcie doradcze beneficjentów jest również organizowane w siedzibach poszczególnych gmin tzw. **Mobilne Punkty Informacyjne**, które pozwalają lokalnym przedsiębiorcom zasięgnąć informacji na miejscu, w swojej gminie. Przedsiębiorcy są jedną z głównych grup korzystających z usług Punktów Informacyjnych. We wskazanym okresie sieć PIFE w Małopolsce odbyła kilkanaście tysięcy konsultacji bezpośrednich, indywidualnych i mailowych, zorganizowano około 164 spotkań informacyjnych i szkoleń oraz kilkadziesiąt Mobilnych Punktów Informacyjnych.

VI Obszar priorytetowy SBA - Dostęp do finansowania

W okresie sprawozdawczym Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości w ramach Osi II Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego zawarło 56 umów na kwotę dofinansowania ok. 21,9 mln zł i zatwierdziło 391 wniosków o płatność na kwotę 201,3 mln zł. Ponadto aktywność funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w okresie do lipca 2015 r. do kwietnia 2016 r. przełożyła się na 288 zawartych umów pożyczek, wartość zawartych umów pożyczek –wyniosła 33 mln zł, 75 zawartych umów poręczeń, których wartość wyniosła 34 mln zł. Ponadto w odpowiedzi na zakończony 15 kwietnia 2015 r. konkurs w ramach Działania 2.1 Schemat A MRPO 2007-2013 **„Bezpośrednie wsparcie inwestycji w MŚP”** dla średnich przedsiębiorstw wpłynęło 86 wniosków o całkowitej wartości dofinansowania 58 mln zł. W wyniku rozstrzygnięcia w lipcu 2015 roku przedmiotowego konkursu podpisano 45 umów o wartości 29 mln zł.

W ramach przedmiotowego obszaru Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o. (KPFP) w Toruniu w 2015 r. realizował 3 projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, których celem było **ułatwianie przedsiębiorcom z sektora MŚP dostępu do kapitału oraz minimalizowanie zjawiska luki finansowej**. Projekt **„Pożyczki dla przedsiębiorczych” w ramach działania 6.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki** ukierunkowany jest na wsparcie samozatrudnienia 600 osób w województwie kujawsko-pomorskim. Uczestnicy projektu mogli skorzystać z bezpłatnego bloku szkoleniowo-doradczego oraz atrakcyjnie oprocentowanych mikropożyczek na cele związane z uruchomieniem działalności gospodarczej. Maksymalna kwota pożyczki przewidziana w projekcie to 50 tys. zł. Maksymalny okres spłaty pożyczki to 60 miesięcy. Oprocentowanie preferencyjne pożyczki w okresie sprawozdawczym wynosiło 0,5% w skali roku.

W okresie sprawozdawczym do udziału w projekcie zakwalifikowano 428 osób, złożono 222 wnioski o pożyczkę, zawarto 167 umów o pożyczkę na kwotę 7 mln zł. Natomiast w ramach projektu **„Zwiększenie dostępności przedsiębiorstw z regionu kujawsko-pomorskiego do kapitału pożyczkowego”** działania 5.1 RPO WKP na koniec 2015 r. zawarto 389 umów o pożyczki na wartości 64 mln zł oraz wypłacono pożyczki o wartości 63 mln zł. Ponadto w zakresie projektu **„Pożyczki inwestycyjne dla przedsiębiorstw z regionu kujawsko-pomorskiego”**, działania 5.1 RPO WKP w 2015 r. udzielono 79 pożyczek o wartości 14 mln zł oraz wypłacono pożyczki o wartości 12 mln zł.

Władze regionalne **Województwa Lubuskiego** systematycznie wspierają instytucje otoczenia biznesu poprzez **dokapitalizowanie istniejących funduszy pożyczkowych oraz funduszu poręczeń kredytowych** (w Dobiegniewie, Gorzowie Wlkp., Zielonej Górze i Żarach). W 2015 r. Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (LRPO), Działanie 2.5 dokapitalizował Fundusz na kwotę 1,75 mln zł. Z otrzymanych środków Fundusz wypłacił 156 pożyczek na kwotę 24 mln zł, w tym w okresie od 1 lipca 2015 do 3 czerwca 2016 wypłacił 25 pożyczek na kwotę 5 mln zł. Ponadto Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działanie 6.2 **„Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia”** w 2013 roku w ramach projektu pod nazwą „Dodaj pieniądze do pomysłu” dokapitalizował Fundusz kwotą 2,2 mln zł na udzielanie pożyczek osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą. Z projektu wypłacono 66 pożyczek na kwotę 2,45 mln zł (66 osób założyło działalność gospodarczą). W okresie sprawozdawczym z projektu wypłacono 17 pożyczek na kwotę 0,65 mln zł.

Działania Urzędu Marszałkowskiego Dolnego Śląska w tym obszarze koncentrują się przede wszystkim na dostępie do informacji o funduszach - w ramach nowej perspektywy finansowej UE od maja 2014 r. na Dolnym Śląsku funkcjonują 4 **Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich**: Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich we Wrocławiu oraz Lokalne Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich w Jeleniej Górze, Wałbrzychu i Legnicy. Usługi świadczone przez Punkty Informacyjne Funduszy Europejskich (PIFE) są bezpłatne.

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego realizował konkursy w ramach WRPO 2014+ współfinansowane z EFRR ukierunkowane na wsparcie przedsiębiorców, skierowane do sektora MŚP bądź ukierunkowane na jego rozwój,. Dotyczyły prowadzenia przez przedsiębiorstwa badań oraz inwestycji w infrastrukturę B+R, wdrażania strategii one rozwoju eksportu, realizacji inwestycji służących wdrażaniu innowacji na poziomie przedsiębiorstwa oraz wsparcia instytucji otoczenia w zakresie podnoszenia jakości świadczonych usług i rozwoju infrastruktury. Łącznie, na dofinansowanie inwestycji w ramach ogłoszonych konkursów, przeznaczono alokację w wysokości 584,9 mln zł.

Ponadto w analizowanym okresie ogłaszane i realizowane były konkursy w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 w zakresie wsparcia podnoszenia kompetencji MŚP i ich pracowników, pomocy na rozpoczęcie własnej działalności, pomocy w przeprowadzeniu procesów adaptacyjnych, a także w zakresie wsparcia przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej. Realizowano także projekt „Czas zawodowców”. Łącznie, na dofinansowanie inwestycji przeznaczono alokację w wysokości 265,9 mln zł.

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego prowadzi wsparcie w formie instrumentów inżynierii finansowej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Jest to kontynuacja projektów w ramach tzw. polityki wyjścia, tj. dalsze udzielanie wsparcia zwrotnego dla MŚP poprzez udostępnienie pożyczek oraz poręczeń wadium ze środków zwracanych przez Beneficjentów ostatecznych wsparcia, dystrybuowanych w ramach Poddziałania 1.1.1

Dokapitalizowanie zewnętrznych źródeł dofinansowania przedsiębiorczości, jak również udostępnienie pożyczek na realizację projektów miejskich o charakterze rewitalizacyjnym ze środków zwracanych przez Beneficjentów ostatecznych wsparcia, dystrybuowanych w ramach Poddziałania 6.2.3. **Rewitalizacja - Inicjatywa JESSICA**. Ponadto w II połowie 2016 r. planowane jest uruchomienie wsparcia dla MŚP w formie instrumentów finansowych w ramach Działania:

- **Rozwój MSP przy udziale instrumentów zwrotnych** - instrumenty finansowe przeznaczone będą dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na rozwój ich działalności - planowana alokacja: 91 mln EUR;
- **4.2. Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii w MSP** - wspierane będą działania polegające na budowie i przebudowie infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w przedsiębiorstwach, poprawie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach - planowana alokacja: 33 mln EUR;
- **Rewitalizacja przestrzeni miejskich** - działania polegające na zagospodarowaniu przestrzeni miejskich, przebudowie oraz remoncie obiektów przemysłowych, powojennych i popegeerowskich oraz przebudowie lub remoncie zdegradowanych budynków, co przyczyni się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych lub społecznych na obszarach miejskich (kontynuacja Inicjatywy JESSICA) - planowana alokacja: 48 mln EUR;
- **7.5 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy w obszarze rynku pracy** - wsparcie w formie instrumentów zwrotnych będzie udzielane w ramach Priorytetu Inwestycyjnego - planowana alokacja: 6 mln EUR.

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w ramach wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, ogłosił 7 naborów wniosków o dofinansowanie działań związanych ze wsparciem szeroko pojętej przedsiębiorczości. Natomiast działania ukierunkowane na rozwój instrumentów finansowych realizowane były głównie poprzez cztery projekty dofinansowane środkami Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2007- 2013: „**Dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych na Warmii i Mazurach**”, „**Wzrost potencjału funduszy pożyczkowych na Warmii i Mazurach**”, „**Dokapitalizowanie funduszy poręczeniowych na Warmii i Mazurach**”, „**Dofinansowanie funduszy poręczeniowych na Warmii i Mazurach**”. Do kwietnia 2016 r. udzielono łącznie 908 pożyczek na kwotę ponad 116 mln zł oraz 543 poręczenia na kwotę ponad 67 mln zł.

VII Obszar Priorytetowy SBA – Jednolity rynek

W przedmiotowym obszarze priorytetowym **Biuro Informacyjne Województwa Wielkopolskiego w Brukseli (BIWW)** udziela odpowiedzi na indywidualne zapytania przedstawicieli firm dotyczące prawodawstwa UE lub inicjatyw odnoszących się do poszczególnych sektorów przemysłu i usług, a w uzasadnionych przypadkach kontaktuje się w ich imieniu z Komisją Europejską. Od 1 lipca 2015 r. BIWW przygotowuje odpowiedzi na zapytania od przedsiębiorców z regionu dotyczące m.in. przepisów dotyczących nazw producentów i kraju pochodzenia umieszczanych na produktach eksportowanych poza UE oraz inwestycji w krajach trzecich i importu towarów na teren UE. Prowadzona jest także strona internetowa Biura Informacyjnego na której publikowane są informacje na temat zmian prawa UE i ewolucji polityk unijnych, a także inicjatyw instytucji europejskich skierowanych do przedsiębiorców. Informacje są przesyłane do sprofilowanych grup odbiorców w województwie (istnieje 19 kategorii odbiorców biuletynu informacyjnego BIWW, w tym „biznes”). Na stronie www.wielkopolska.eu funkcjonuje również zakładka „Biznes w UE”, w której można znaleźć m.in. informacje o polityce UE wobec przedsiębiorstw, czy unijnych portalach informacyjnych dla MŚP.

VIII Obszar Priorytetowy SBA – Edukacja i Innowacje

W ramach przedmiotowego obszaru realizowany był projekt pod nazwą **„Fundusz Badań i Wdrożeń – wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez systemowe wsparcie potencjału badań i rozwoju technologii w województwie Kujawsko-Pomorskim” (FBiW)** na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego w ramach Osi priorytetowej 5. Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, Działania 5.4 Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Przedsięwzięcie polegało na udzielaniu wsparcia w formie dotacji bezzwrotnych na dofinansowanie projektów badawczych prowadzonych przez przedsiębiorców na terenie województwa kujawsko-pomorskiego oraz wdrożenie wyników badań w działalności gospodarczej. Celem FBiW było wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw na terenie Województwa Kujawsko-Pomorskiego w wyniku wsparcia powiązań nauki i biznesu oraz potencjału badań jednostek i przedsiębiorstw dla rozwoju technologii. W ramach FBiW wsparcie udzielone zostało przedsiębiorcom, a także jednostkom naukowym prowadzącym działalność i mającym siedzibę na terenie województwa. Wpływ projektu obejmował wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii na rzecz poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw, rozwój usług badawczo-rozwojowych dla przedsiębiorstw w procesie opracowania nowego produktu czy usługi oraz zwiększenie dostępu przedsiębiorstw do wsparcia na wdrożenie wyników B+R w działalności gospodarczej. Wielkość środków przewidziana do alokacji w ramach FBiW wynosiła 17 mln zł. W ramach projektu dofinansowano 27 przedsięwzięć innowacyjnych. Utworzono w przedsiębiorstwach ponad 100 miejsc pracy. Całkowita wartość projektu wyniosła prawie 39 mln zł.

Realizowano także projekt **„Wspieranie powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim”**, dzięki któremu powstał Fundusz Powiązań Kooperacyjnych. Przedsięwzięcie realizowane było w konsorcjum, którego liderem była TARR, a partnerem KPAI w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, Oś priorytetowa 5 Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, Działanie 5.1 Rozwój instytucji otoczenia biznesu regionalnego. Projekt był odpowiedzią na zapotrzebowanie ze strony środowiska gospodarczego regionu na instytucjonalne wsparcie identyfikacji nowych i wzmacnianie pozycji istniejących powiązań kooperacyjnych i klastrów. W ramach projektu wsparcie przyznano na realizację 43 przedsięwzięć. Projekt wpłynął korzystnie na zwiększenie współpracy z instytucjami otoczenia biznesu, organizacjami badawczymi i jednostkami samorządu terytorialnego. Wysokość nakładów poniesionych w 2015 roku wyniosła ponad 21 mln zł.

Ponadto Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego (TARR) realizowała projekt **„Współpraca na rzecz budowania zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim”**. Głównym celem projektu jest opracowanie narzędzi służących zacieśnieniu współpracy przedsiębiorstw, ukierunkowanej na wzrost działań innowacyjnych w regionie kujawsko-pomorskim. Użytkownikami narzędzi są instytucje otoczenia biznesu (IOB). Narzędzia ułatwiają przedsiębiorcom podjęcie współpracy z trzema grupami partnerów w zakresie działalności innowacyjnej: (1) ośrodkami naukowymi, (2) IOB, (3) innymi przedsiębiorstwami. W wyniku realizacji projektu powstał i został powszechnie, nieodpłatnie udostępniony Model działania instytucji otoczenia biznesu, stymulujący proinnowacyjną współpracę przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim wraz z instrukcjami postępowania. Udostępniono portal stymulujący współpracę www.razemdlabiznesu.pl w jego ostatecznej wersji.

W przedmiotowym obszarze TARR realizuje także projekt **„Rozbudowa i rozwój Toruńskiego Parku Technologicznego”**, którego przedmiotem jest budowa i rozwój na terenie Toruńskiego Parku Technologicznego Centrum Przetwarzania Danych (CPD) wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i wyposażeniem, powierzchnie biurowo-szkoleniowe oraz powierzchnie technologiczne. W oparciu o

wytworzoną infrastrukturę świadczone są zaawansowane usługi dla przedsiębiorców, umożliwiające outsourcing informatycznej obsługi procesów biznesowych oraz usług IT dla firm sektora, umożliwiające rozwój i wdrażanie zaawansowanych informatycznie usług. CPD świadczy usługi w tzw. modelu cloud computing, tzn. w oparciu o dzierżawę zwirtualizowanych zasobów sprzętu i oprogramowania dostępnych przez sieć. W roku 2015 zrealizowano działania inwestycyjne prowadzące do uruchomienia drugiej komory serwerowej (uruchomiona w listopadzie 2015), podniesieniu poziomu bezpieczeństwa infrastruktury oraz zwiększeniu potencjału infrastruktury informatycznej. Rezultatem tych ostatnich jest uzyskanie certyfikatu TIER III Facility (2.11.2015) wydanego przez The Uptime Institute potwierdzającego uzyskany standard bezpieczeństwa.

W 2015 roku została podpisana umowa partnerska w ramach inicjatywy POŁĄCZENI WIEDZĄ WIĘCEJ przez 19 przedstawicieli IOB z województwa kujawsko-pomorskiego na rzecz podnoszenia poziomu innowacyjności regionu. TARR S.A. przygotowała łącznie 28 pracowników IOB do pełnienia funkcji animatora współpracy.

Ponadto realizowany jest **projekt SPIN – Model transferu innowacji w Małopolsce**, który zakładał opracowanie i przetestowanie w województwie małopolskim modelu transferu innowacji, opartego o zwiększenie intensywności kontaktów nauki z przedsiębiorstwami. Uruchomienie takiego modelu doprowadzi do wzrostu skuteczności i efektywności przedsięwzięć innowacyjnych, pełniejszego wykorzystania potencjału małopolskich uczelni, a w efekcie do podniesienia poziomu innowacyjności i wzrostu konkurencyjności regionalnej gospodarki. W ramach projektu powstały cztery centra transferu wiedzy (CTW): Małopolski Ośrodek Medycyny Translacyjnej (MOMT), Małopolskie Centrum Budownictwa Energooszczędnego (MCBE), Centrum Inteligentnych Systemów Informatycznych (CISI) oraz Małopolskie Centrum Biotechnologii (MCB), których celem było nawiązywanie i rozwijanie współpracy pomiędzy naukowcami a przedsiębiorcami, skutkującej komercjalizacją innowacyjnych rozwiązań w regionie. Od początku realizacji odbyło się 728 spotkań biznesowych, przeszkolono 768 osób, w tym głównie MŚP. Na bazie Modelu SPIN realizowany będzie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, w 1 osi priorytetowej projekt „SPIN – Małopolskie Centra Transferu Wiedzy”.

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego stworzył **Platformę Crowdsourcingową – Biznes Młodych**, jest to interaktywna platforma do wymiany pomysłów, która ma wpływ na kształtowanie wizerunku województwa lubelskiego i kierunków jego rozwoju. Powstała platforma służy do komunikacji, wymiany doświadczeń i pomysłów pomiędzy użytkownikami.

W 2016 roku województwo lubelskie wstąpiło do **Klastra Lubelska Medycyna- Klaster Usług Medycznych i Prozdrowotnych**. 27.11.2015 r. Uchwałą Zarządu Województwa Lubelskiego przyjęty został Plan Wykonawczy RSIWL 2020, którego głównym przesłaniem jest uruchomienie działań, które będą prowadzić jednocześnie do osiągnięcia celów zapisanych w RSIWL 2020 i będą animować proces przedsiębiorczego odkrywania.

W okresie sprawozdawczym Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego kierował wsparcie finansowe, pochodzące ze środków unijnych na projekty z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, w ramach Działania 2.4 **Transfer badań, nowoczesnych technologii i innowacji ze świata nauki** do przedsiębiorstw, które koncentrują się na posiadaniu zasobów i kompetencji na rzecz wzmocnienia innowacyjności i transferu technologii. Ponadto od I kwartału 2016 roku prowadzone są nabory wniosków o dofinansowanie w trybie konkursowym dla Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 w ramach Osi Priorytetowej 1 Gospodarka i innowacje adresowanej głównie do przedsiębiorców. Przykładowo w ramach Działania 1.2 **Rozwój Przedsiębiorczości** przewiduje się wspieranie inkubowania przedsiębiorczości, profesjonalizację usług świadczonych przez IOB oraz vouchery / bony na innowacje. Promocja regionu i umiędzynarodowienie sektora MŚP obejmuje

wsparcie w trzech aspektach: promocji gospodarczej regionu, umiędzynarodowienia sektora MŚP oraz rozwoju inwestycyjnego regionu.

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego w ramach rozwoju współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw w zakresie transferu wiedzy i wzmocnienia powiązań sfery B+R z przedsiębiorstwami realizował ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Poddziałanie 8.2.1. **Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw** Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. Przewidziano w nim realizację staży i szkoleń praktycznych dla pracowników przedsiębiorstw oraz pracowników naukowych, tymczasowe zatrudnienie w MMŚP wysoko wykwalifikowanego personelu, wsparcie dla przedsiębiorstw obejmujące szkolenia i/lub doradztwo dla pracowników przedsiębiorstw, wsparcie współpracy między jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami w zakresie innowacji i transferu technologii, obejmujące wypracowanie konkretnych efektów wdrożeniowych oraz stypendia naukowe i wsparcie towarzyszące (np. szkolenia z zakresu komercjalizacji wiedzy) dla doktorantów kształcących się na kierunkach matematyczno-przyrodniczych i technologicznych. W 2015 roku liczba osób, które ukończyły udział w stażach lub szkoleniach praktycznych wyniosła 176 osób, w tym pracownicy przedsiębiorstw w jednostkach naukowych 152, pracownicy naukowcy w przedsiębiorstwach 24. Liczba doktorantów, którzy otrzymali stypendia naukowe – 237.

W maju 2016 roku, w ramach działania (poddziałanie 1.2.2 **Bon na usługi badawcze – projekt grantowy**) ogłoszono konkurs z całkowitą kwotą środków do rozdysponowania na poziomie 10 mln zł. Zgodnie z zapisami SZOOP RPOWP 2014-2020 w ramach konkursu, wsparciem objęto projekty grantowe mające na celu dofinansowanie zakupu usług badawczych na rzecz MŚP w formie instrumentu: bon/voucher na usługi badawcze. Bon/voucher na usługi badawcze powinien być przeznaczony w szczególności na: audyt technologiczny, zakup usług badawczych, nabycie licencji, wsparcie w zakresie przejścia procedury ochrony patentowej. Bon/voucher na usługi badawcze może obejmować także: wsparcie w zakresie dokonania zgłoszeń wzorów użytkowych lub zgłoszeń wzorów przemysłowych, wsparcie związane z uzyskaniem praw ochronnych na wzór użytkowy lub uzyskaniem praw z rejestracji na wzór przemysłowy. Nabycie wyników prac B+R może obejmować prawa własności intelektualnej, w tym patenty, licencji, know-how lub inną nieopatentowaną wiedzę techniczną związaną z wdrażanym produktem lub usługą (z wyłączeniem kosztów procesowych/sądowych). Przewidywanym terminem rozstrzygnięcia konkursu jest sierpień 2016 roku. Ponadto w czerwcu 2016 roku ogłoszono konkurs z działania 1.3 Wspieranie inwestycji w przedsiębiorstwach.

W okresie sprawozdawczym województwo dolnośląskie prowadziło działania **wspierające szkolenia i doradztwo dla MŚP** w ramach finansowania z Krajowego Funduszu Szkoleniowego, Regionalnego Programu Operacyjnego oraz programu PO WER. W 2015 roku ze środków Krajowego Funduszu Szkoleniowego skorzystało 726 pracodawców (w tym: 322 mikroprzedsiębiorców, 148 małych firm, 189 średnich firm). W roku 2016 na dzień 31 marca 2016 roku zostało podpisane 399 umów (w tym: 220 umów z mikroprzedsiębiorcami, 93 umowy z małymi firmami, 54 umowy ze średnimi firmami). W ramach Działania 8.3 **Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy** RPO WD został ogłoszony konkurs na typ projektów 8.3. A., tj.: bezzwrotne dotacje obejmujące: doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działalności gospodarczej; przyznanie bezzwrotnych środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości oraz wsparcie pomostowe obejmujące szkolenia i doradztwo w zakresie efektywnego wykorzystania dotacji oraz pomostowe wsparcie finansowe. W ramach ogłoszonego konkursu wpłynęło 169 wniosków na łączną kwotę 423 mln zł. Alokacja środków europejskich przeznaczona na konkurs wynosi 61,95 mln zł.

W ramach projektu **Grant Plus**, realizowanego w 3 edycjach w latach 2012-2015, finansowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki budżet wynosił 14,5 mln zł, z czego 12,5 mln

przekazane zostało na stypendia dla 249 doktorantów. Celem głównym projektu było zoptymalizowanie warunków w zakresie prowadzenia prac badawczych, w ramach kierunków strategicznych dla województwa dolnośląskiego. Doktorantom, których badania najlepiej przyczyniały się do rozwoju województwa dolnośląskiego zostało przyznane stypendium na okres do 12 miesięcy. Maksymalna wysokość stypendium to 50 tys. zł/os. Warunkiem koniecznym do otrzymania stypendium było podpisanie co najmniej 1 porozumienia z przedsiębiorcą z terenu Dolnego Śląska. Strategicznym założeniem programu Grant Plus był transfer wiedzy na linii doktorant - przedsiębiorstwo. Według przeprowadzonej ewaluacji projektu, transfer wiedzy był obustronnie efektywny. Wszyscy przebadani przedsiębiorcy zadeklarowali podwyższenie kompetencji z zakresu analizowanej problematyki dzięki współpracy z doktorantem. Również doktoranci odnieśli korzyść w wyniku rozpoczętej współpracy z przedsiębiorcami – przyrost wiedzy zadeklarowała zdecydowana większość przebadanych doktorantów. Należy podkreślić, iż 90% respondentów zamierzało kontynuować współpracę z firmą, z którą w ramach projektu „Grant Plus” nawiązali współpracę. Projekt zakończył się w październiku 2015 r.

Aktywności zbieżne ze wskazanym obszarem priorytetowym SBA realizuje również województwo podlaskie poprzez m. in. Działanie 2.4. **Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian** (PI 8v) RPOWP 2014-2020. Wolny rynek wymaga od przedsiębiorstwa jako organizacji zdolności do bycia elastycznym i zdolnym do zmian w zależności od sytuacji na danym rynku. Organizacje posiadające powyższe umiejętności oraz kompetentną kadrę, mają większe szanse na szybkie dostosowanie się do uwarunkowań rynkowych, jednocześnie zwiększają swoją konkurencyjność. Źródłem sukcesu w biznesie jest posiadanie przejrzystej wizji i strategii rozwoju. Adresatem wsparcia będą mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym właściciele/kadra zarządzająca. Planowane są działania prowadzące do nabycia umiejętności planowania strategicznego oraz wdrażania nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem, a także opracowania i implementacji planów adaptacyjnych i modernizacyjnych. W tym samym działaniu przewiduje się również realizację wysokiej jakości szkoleń i innych usług rozwojowych, skierowanych z jednej strony do kadry zarządzającej, z drugiej zaś do pracowników. Poza tym przewidziano wsparcie dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, realizowane w formie tworzenia i wdrażania programów typu outplacement. W odniesieniu do założeń SBA należy także zwrócić uwagę na możliwość wspierania inicjatyw podejmowanych na poziomie lokalnym i regionalnym mających na celu zwiększanie zdolności adaptacyjnych przedsiębiorców. W styczniu 2016 roku, w ramach działania ogłoszono konkurs z całkowitą kwotą środków na poziomie 4,8 mln zł. Do oceny merytorycznej zakwalifikowano 4 wnioski o dofinansowanie na łączną kwotę 2,6 mln zł. Do realizacji przyjęto dwa wnioski o wartości dofinansowania 1,49 mln zł.

W województwie wielkopolskim **konkursy na vouchery dla przedsiębiorstw oraz dla inicjatyw klastrowych wraz z usługą brokerską** stały się narzędziem ułatwiającym przedsiębiorstwu i grupie przedsiębiorstw klastra współpracę z oferentem wiedzy, na rzecz realizacji prac badawczo rozwojowych. System ten opierał się na komplementarnym połączeniu usługi brokerskiej na rzecz skojarzenia firm z jednostkami naukowo-badawczymi i innymi oferentami wiedzy w celu realizacji innowacyjnych pomysłów. Wsparcie udzielane było na przezwyciężenie konkretnych problemów, obejmujących wypracowanie rozwiązań podnoszących możliwości rozwoju, dyfuzji wiedzy i technologii oraz zwiększających zdolności strategiczne i konkurencyjne danego przedsiębiorstwa lub inicjatywy klastrowej, poprzez innowacje produktowe wpisujące się w obszary inteligentnych specjalizacji Województwa Wielkopolskiego. W 2015 roku firmy, przy wsparciu brokerów (21 usług), sfinalizowały współpracę z jednostkami naukowymi w ramach 4 voucherów dla klastrów i 17 voucherów dla indywidualnych przedsiębiorstw.

Realizacja instrumentów rynku pracy jest możliwa w ramach Osi priorytetowej I Osoby młode na rynku pracy POWER 2014-2020, wdrażanej w regionie przez WUP w Poznaniu. Działania realizowane w

pozakonkursowych projektach powiatowych urzędów pracy (Poddziałania 1.1.1.) oraz w projektach konkursowych innych instytucji pracy (Poddziałanie 1.2.1.) mają na celu zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29. roku życia (bezrobotnych oraz biernych zawodowo), w tym w szczególności osób, które nie uczestniczyły w kształceniu i szkoleniu oraz dostosowanie ich umiejętności, kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, a także wymagań potencjalnych pracodawców. Dotychczas w ramach projektów PUP w województwie wielkopolskim uczestniczyło ponad 9 130 osób młodych, z czego około 59% stanowiły kobiety. Z kolei ze wsparcia w postaci bonów skorzystało ponad 470 osób bezrobotnych poniżej 30. roku życia, a bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej otrzymało ponad 1 250 osób młodych. Osoby rozpoczynające działalność gospodarczą dodatkowo mogły liczyć na doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy oraz umiejętności niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej, a także wsparcie pomostowe. Pomoc ta pozwalała znacznie ograniczyć koszty funkcjonowania przedsiębiorstwa w początkowej fazie rozwoju biznesu.

Ponadto kontynuowano działania w zakresie wykorzystania instrumentu kształcenia ustawicznego Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS), który umożliwia pracodawcom i ich pracownikom podnoszenie kwalifikacji, przekwalifikowanie czy aktualizację wiedzy i umiejętności. I tak w 2015 r. powiatowe urzędy pracy w województwie wielkopolskim wydatkowały łącznie prawie 18 mln zł (blisko 96% dostępnych środków) na działania realizowane w ramach KFS, co pozwoliło przeszkolić 6766 osób. W 2016 roku kwota będąca w dyspozycji urzędów pracy wynosi 12,7 mln zł. W bieżącym roku Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zniósło ograniczenie wiekowe w dostępie do KFS (w latach 2014-2015 KFS był przeznaczony wyłącznie dla osób w wieku 45+) przez co zainteresowanie pracodawców tą formą wsparcia dodatkowo wzrosło. Natomiast w marcu 2016 roku ogłoszono konkurs (poddziałanie 1.3.2.), ze środków EFRR, w ramach którego wsparte zostaną projekty polegające na rozwoju potencjału i poprawie jakości specjalistycznych usług oraz infrastruktury instytucji otoczenia biznesu na rzecz inkubacji przedsiębiorstw, w tym dla regionalnych inteligentnych specjalizacji. Na dofinansowanie inwestycji przeznaczono alokację w wysokości 60 mln zł.

W okresie sprawozdawczym Instytucja Pośrednicząca Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego - Śląskie Centrum Przedsiębiorczości (dalej: IP RPO WSL - ŚCP) ogłosiła konkurs dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w ramach Działania 3.2 Innowacje w MŚP, typ projektu: Wdrożenie i komercjalizacja innowacji produktowych oraz procesowych. W ramach naboru przedsiębiorcy złożyli 626 wniosków, z czego 386 wniosków przeszło pozytywnie etap oceny formalnej i zostało przekazanych do oceny merytorycznej. Ogólna wartość zaakceptowanych pod względem formalnym wniosków wyniosła 1 029 mln zł, a wartość wnioskowanego dofinansowania zamknęła się na poziomie 338 mln zł, co stanowi 174,92% środków zaplanowanych do kontraktacji. Przedsiębiorcy mogli uzyskać dofinansowanie na zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych oraz na usługi doradcze, szkolenia i promocję związaną z realizacją projektu. Dodatkowo wskazać należy, że Śląskie Centrum Przedsiębiorczości również w ramach Osi Priorytetowej I Nowoczesna gospodarka wdraża działania skierowane do sektora MŚP w zakresie innowacji, a mianowicie Działanie 1.2 Badania, rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach oraz Działanie 1.3 Profesjonalizacja IOB.

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (UMWD), zwrócił uwagę na potrzebę wsparcia rozwoju potencjału innowacyjnego w MŚP, będącego motorem wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw na rynkach. Biorąc pod uwagę ograniczenie wysokości nakładów kierowanych na innowacje przez MŚP oraz konieczność szybkiego reagowania na zmieniające się wymagania rynku wobec dostawców produktów i usług, UMWD podejmuje szereg działań mających na celu wspieranie m.in. rozwoju kompetencji w firmach, zwiększania aktywności zawodowej i samozatrudnienia, wykorzystania potencjału rodzimych uczelni i naukowców na rzecz rozwoju firm poprzez procesy transferu technologii.

IX Obszar priorytetowy – Środowisko

Na podkreślenie w przedmiotowym obszarze zasługuje realizowane przez województwo podlaskie Działanie 1.3 **Wspieranie inwestycji w przedsiębiorstwach** (PI 3c) RPOWP 2014-2020. Przewiduje ono rozwiązania służące zintegrowanemu podejściu do kwestii efektywnego wykorzystania zasobów, w tym energii i surowców. Wsparcie dotyczyć będzie inwestycji ograniczających materiało- i energochłonność oraz związanych z odzyskiem surowców wtórnych. Skutkiem tego powinno być mniejsze zużycie energii, surowców i materiałów w przeliczeniu na jednostkę produktu lub usługi. Efektywnemu korzystaniu z zasobów naturalnych mają służyć ekoinnowacje wdrażane w przedsiębiorstwach. Wzmocnienie zdolności przedsiębiorstw do tworzenia ekoinnowacji powinno przyczyniać się do powstawania innowacyjnych, „zielonych” produktów i usług, a tym samym zwiększać szanse zdobywania nowych rynków. Interwencja będzie dotyczyć inwestycji mających na celu poprawę jakości powietrza w sektorze MŚP poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych ze źródeł punktowych oraz wsparcie działalności monitoringowej i pomiarowej. Dofinansowaniem będą objęte projekty przedsiębiorstw polegające na wprowadzaniu, modernizacji instalacji i urządzeń (filtry, reduktory), a także systemów monitoringu powietrza. Uzupełniający charakter mogą mieć także działania w zakresie dostosowania istniejących instalacji produkcyjnych do standardów najlepszych dostępnych technik (best available technology – BAT), wsparcia inwestycji dostosowujących do wymogów ochrony środowiska. Możliwe będą również działania związane z wdrażaniem systemów zarządzania środowiskowego oraz uzyskania certyfikowanych ekoznaków, proekologicznym zarządzaniem i proekologicznym marketingiem. Wspierane będą rozwiązania informatyczne sprzyjające oszczędności energii i wspierające wdrożenie zielonej rachunkowości w przedsiębiorstwie.

Urząd Marszałkowski Dolnego Śląska dokłada wszelkich starań aby dolnośląskie firmy przykładały coraz większą uwagę do prowadzenia działalności przy zachowaniu najwyższych standardów proekologicznych. W ramach PRO WD Oś Priorytetowa 3 **Gospodarka niskoemisyjna** w roku 2016 ogłoszone zostały konkursy dla przedsiębiorstw na produkcję i dystrybucję energii ze źródeł odnawialnych (działanie 3.1) oraz konkurs w ramach działania 3.2 Efektywność energetyczna w MŚP ukierunkowany na głęboką modernizację energetyczną obiektów, mającą na celu zwiększenie efektywności energetycznej, wsparcie instalacji odzyskujących ciepło odpadowe oraz zastosowanie technologii efektywnych energetycznie. Kwota alokacji środków w ramach działania 3.1 wyniosła ponad 138 mln zł., a w działaniu 3.2 ponad 27 mln zł.

W przedmiotowym obszarze Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu wdrażał działania, które zachęcały do nabywania, podwyższania lub dostosowania kompetencji i kwalifikacji w branżach w których wykonuje się zawody związane z tzw. „zielonymi miejscami pracy” (kryterium premiujące przy wyborze projektów do dofinansowania w ramach konkursu 1.2.1. POWER ogłoszonego w 2015 r.). Tym samym zwiększa się zaangażowanie w polepszanie środowiska i dążenie do „zielonego wzrostu” gospodarki regionu. Praca osób zatrudnionych w tych sektorach/branżach bezpośrednio przyczynia się do ograniczenia i eliminowania presji na środowisko.

X Obszar priorytetowy SBA – Umiedzynarodowienie

W zakresie wsparcia przedsiębiorców w zakresie dostępu do rynków zagranicznych warto podkreślić działania realizowane przez **Centrum Business in Małopolska (CeBiM)**. Jest to wyjątkowa w skali Polski inicjatywa, której celem jest usprawnienie obsługi inwestora i eksportera oraz promocja gospodarcza regionu. Centrum Business in Małopolska tworzą: instytucja rozwoju regionalnego – Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., samorząd regionalny – Województwo Małopolskie, Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o. oraz Małopolskie Parki Przemysłowe Sp. z o.o. Centrum Business in Małopolska wspiera rozwój przedsiębiorczości w regionie. Ideą projektu Business in

Małopolska Partnership Network jest wsparcie Małopolskich przedsiębiorców w rozwijaniu działalności eksportowej na Ukrainę, Łotwę oraz do Rosji. W ramach projektu, jako pierwszy z polskich regionów Małopolska utworzyła sieć zagranicznych „przedstawicielstw” ekonomicznych. W omawianym okresie pracownicy przedstawicielstw Małopolski w Rosji, na Ukrainie oraz na Łotwie, informowali małopolskich przedsiębiorców o możliwościach rozwoju eksportu na rynkach wschodnioeuropejskich oraz pośredniczyli w nawiązywaniu kontaktów biznesowych.

Wsparcie MŚP na rynkach zagranicznych jest celem działalności **Wielkopolskiego Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE)**, działającego w strukturze organizacyjnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego w ramach projektu systemowego „Sieć Centrów Obsługi Eksporterów i Inwestorów”. Zadanie realizowane jest poprzez ułatwienie przedsiębiorcom i pozostałym pracownikom oraz organizacjom zrzeszającym przedsiębiorców dostępu do kompleksowych, wysokiej jakości usług informacyjnych w zakresie niezbędnym do planowania, organizowania oraz realizacji eksportu i/lub inwestycji poza granicami Polski. Ilość zrealizowanych usług w okresie od lipca 2015 do maja 2016 w ramach COIE wyniosła 344.

W ramach projektu **Partnership Network** utworzone zostały przedstawicielstwa gospodarcze Małopolski we Lwowie, Rydze oraz w Kaliningradzie. Przedstawicielstwa wspierają działalność eksportową Małopolskich przedsiębiorców poprzez udzielanie informacji o rynku lokalnym oraz poprzez przekazywanie kontaktów indywidualnych firm z Małopolski do przedsiębiorców z zagranicy. Ponadto w ramach projektu w opisywanym okresie, opublikowano przewodniki dla Małopolskich przedsiębiorców nt. rynków: łotewskiego, ukraińskiego i rosyjskiego oraz zorganizowano konferencję wspierającą eksport pn. Sieć Partnerstwa wsparciem rozwoju gospodarczego regionów w Europie Środkowo – Wschodniej.

Podpisanie **listu intencyjnego pomiędzy województwem lubelskim a Bankiem Zachodnim WBK S.A.** to inicjatywa mająca na celu **edukację polskiego biznesu w skutecznej ekspansji na rynki zagraniczne, a także zachęcenie przedsiębiorców do rozpoczęcia współpracy z zagranicznymi partnerami handlowymi.** Współpraca pomiędzy sygnatariuszami Listu intencyjnego skierowana zostanie zarówno do przedsiębiorstw, które już funkcjonują na rynkach zagranicznych, jak i też do tych, które planują rozszerzyć swoją działalność o rynki zagraniczne.

Województwo lubelskie organizuje misje gospodarcze i wyjazdy na targi zagraniczne dla przedsiębiorców z różnych branż. W każdym wyjeździe bierze udział kilku - kilkunastu przedstawicieli firm z regionu. Wyjazdy te promują potencjał gospodarczy województwa lubelskiego i są niepowtarzalną okazją do promocji polskich produktów oraz innowacyjnych rozwiązań wykorzystywanych w przedsiębiorstwach. Wyjazdy na targi dają też możliwość dzielenia się dobrymi praktykami i zapoznania się z najnowocześniejszymi technologiami używanymi w poszczególnych branżach.

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego we wrześniu 2015 roku zorganizował przyjazdową misję gospodarczą 8 amerykańskich przedsiębiorców z branży spożywczej do województwa lubuskiego, ponadto uczestniczono z własnym stoiskiem na Forum Ekonomicznym w Krynicy 8-10.09.2015 oraz w Dniu Przedsiębiorcy 28.09.2015 r. w Warszawie. W efekcie giełdy kooperacyjnej, podczas misji przyjazdowej z USA najsukcesowniej okazały się kojarzenia firm branży spożywczej. Lubuskie firmy potwierdziły swoją obecność na rynku amerykańskim w zakresie sprzedaży słodczy (spółki Praliny Łużyckie oraz Magnolia), mrożonek (NORDIS), z kolei spółka Sulma szuka na amerykańskim rynku odbiorców swoich kasz i makaronów. Efektem wcześniejszej misji lubuskich firm do USA jest rozpoczęcie w 2015 roku eksportu na rynek amerykański przez firmy Bagietka (sprzedaż mąki) oraz Benimet (konstrukcje stalowe). Wsparcie przedsiębiorców przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego polegało również na realizacji projektu systemowego pt.: **Sieć Centrów Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE)**, np. poprzez organizowanie spotkań

informacyjnych pn. "ZOSTAŃ LIDEREM EKSPORTU" oraz udzielanie usług informacyjnych pro – eksport. Dotyczyły one możliwości eksportowych na rynki zagraniczne, informowaniu o misjach, wystawach spotkaniach B2B w kraju i za granicą.

Ważnym elementem tego obszaru w województwie podlaskim były działania z zakresu promocji gospodarczej służące poprawie atrakcyjności inwestycyjnej województwa podlaskiego, które miały na celu poprawę wizerunku regionu, zarówno na płaszczyźnie krajowej, jak i międzynarodowej. We wszystkich wydarzeniach realizowanych w ramach promocji gospodarczej, województwo podlaskie prezentowano jako atrakcyjne i nowoczesne miejsce do prowadzenia działalności gospodarczej. W ramach podejmowanych działań tworzone, aktualizowano i dystrybuowano ofertę inwestycyjną województwa.

Podobnie jak w latach wcześniejszych, w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego realizowano działania, które miały na celu wzrost poziomu umiędzynarodowienia podlaskich firm oraz zwiększenie poziomu inwestycji. Wsparcia w zakresie usług informacyjnych udzielano w ramach realizacji dwóch projektów:

- „Sieć Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE)”. Projekt COIE realizowany był w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. Zadania projektu realizowane będą do 2020 roku z uwagi na trwałość projektu. Projekt zakłada realizację zadań wynikających z umowy w okresie trwałości projektu tj. w latach 2016-2020.
- „Tworzenie i rozwój sieci współpracy Centrów Obsługi Inwestora”. Projekt realizowany był w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013.

Realizowano działania informacyjne w zakresie niezbędnym do planowania, organizowania i realizacji eksportu lub inwestycji poza granicami Polski. Udzielano informacji nt. możliwości nawiązania współpracy z partnerem z zagranicy. Organizowano konferencje, spotkania informacyjne. Opracowano ekspertyzy diagnozujące wizerunek województwa podlaskiego oraz analizy z zakresu eksportu. Ofertę inwestycyjną województwa prezentowano podczas wydarzeń promocyjnych, takich jak targi czy misje gospodarcze.

W ramach projektu pn. **„Tworzenie i rozwój sieci współpracy Centrów Obsługi Inwestora (COI)”** świadczone były również usługi informacyjne adresowane do potencjalnych inwestorów zainteresowanych rozpoczęciem działalności gospodarczej na terenie województwa podlaskiego. Ponadto w okresie marzec-maj 2016 roku, w ramach działania 1.4 (poddziałanie 1.4.1 **Promocja przedsiębiorczości oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej województwa – tereny inwestycyjne**) ogłoszono konkurs z całkowitą kwotą środków (EFRR i BP) na poziomie 60 mln zł. W ramach tego konkursu, wsparciem zostały objęte projekty dotyczące stworzenia nowej oraz rozwoju istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego, tj. obejmujące uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych. W ramach konkursu wpłynęły 2 projekty na łączną kwotę dofinansowania ok. 15 mln zł.

W województwie dolnośląskim funkcjonuje **Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej Sp. z o. o.** prowadząca Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów w województwie dolnośląskim. W okresie sprawozdawczym DAWG zorganizowała około dwudziestu spotkań informacyjnych dla MŚP, prezentujących możliwości ekspansji i inwestycji w różnych krajach, m.in. w Turcji, na Łotwie, w Słowenii, USA, Iranie. W spotkaniach tych uczestniczyli przedstawiciele ambasad, krajowych agencji promocji inwestycyjnych oraz przedstawiciele lokalnego biznesu poszukujących partnerów w Polsce – m.in. przedsiębiorcy ze stanu Nevada, ze Słowenii, Indii czy Turcji. DAWG organizuje również szkolenia dla MŚP: z zakresu rozpoczęcia działalności eksportowej, wsparcia internacjonalizacji przedsiębiorstw czy finansowania MŚP z funduszy unijnych, a także szkolenie z zakresu kreowania wizerunku firmy w mediach.

Zachęcanie i wspieranie MŚP w czerpaniu korzyści z rozwoju rynków realizowane jest m.in. w ramach projektu **Invest in Wielkopolska**. W jego ramach przeprowadzono zamówienie publiczne na opracowanie Przewodnika dla Inwestora pn. „Invest in Wielkopolska” dla Wielkopolskiego Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów, w ramach projektu „Sieć Centrów Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE)”, Poddziałanie 6.2.1 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. Celem powstania Przewodnika dla Inwestora jest prezentacja walorów inwestycyjnych Wielkopolski oraz przekazanie informacji w zakresie procesu inwestycyjnego. Przewodnik adresowany jest przede wszystkim do przedstawicieli firm zagranicznych, którzy rozważają lokalizację inwestycji w naszym regionie i poznają poszczególne etapy podejmowania działalności gospodarczej. Materiał będzie przekazywany potencjalnym inwestorom za pośrednictwem Wielkopolskiego Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów oraz Wydziałów Promocji Handlu i Inwestycji przy Ambasadach RP. Równocześnie, materiał służy informacją dla inwestorów krajowych, którzy są zainteresowani lokalizacją swojej inwestycji na terytorium województwa wielkopolskiego.

Ponadto Samorząd Województwa Wielkopolskiego w charakterze Partnera przystąpił do projektu **„Konkurencyjne obszary poprzez internacjonalizację: konkurencyjność MŚP w zglobalizowanych regionach COMPETE IN”**, w ramach Programu INTERREG EUROPA. Projekt zakłada wymianę doświadczeń między partnerami w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorstw poprzez podnoszenie ich innowacyjności oraz internacjonalizację. W efekcie poprzez zaangażowanie różnych partnerów z poszczególnych regionów (władze lokalne, instytucje otoczenia biznesu, uczelnie, ośrodki badawcze) mają zostać wypracowane nowe mechanizmy wspierające lokalne inicjatywy i działania związane z umiędzynarodowieniem, które wzmocnią regionalne strategie rozwoju i promocji. Propozycję udziału w projekcie Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego otrzymał bezpośrednio od Lidera Projektu – władz włoskiego miasta Reggio Emilia. Swoją udział zgłosili także: region partnerski Wielkopolski Emilia-Romagna (Włochy), miasto Galve (Szwecja), Górnośląska Agencja Przedsiębiorczości i Rozwoju sp. z o.o. w Gliwicach (Polska), Rada Dystryktu Wakefield (Wielka Brytania) oraz Instytut Konkurencyjności Przedsiębiorstw w Walencji (Hiszpania).

W kwietniu 2016 r. w Poznaniu odbyło się **Forum Eksportowe**. Podczas wydarzenia przedstawione zostały działania zmierzające do umiędzynarodowienia lokalnych firm, omówione możliwości wsparcia w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, a także przedstawione narzędzia finansowe dla eksporterów znajdujące się w ofercie Banku Gospodarstwa Krajowego. Równoległe do tego wydarzenia odbyła się Giełda Kooperacji, w której wzięły udział najważniejsze instytucje naszego regionu wspierające eksporterów.

Wsparcie przedsiębiorców realizowane przez Biuro Informacyjne Województwa Wielkopolskiego (BIWW) w zakresie dostępu do rynków zagranicznych w województwie wielkopolskim realizowane jest dwutorowo. Z jednej strony wspiera ono przedsiębiorców z Wielkopolski poszukujących informacji o rynkach innych krajów UE oraz państw trzecich, również drugiej strony przekazuje informacje przedsiębiorcom z Belgii chcącym inwestować w Wielkopolsce. Działania obejmują również promocję wielkopolskich przedsiębiorstw na arenie europejskiej. W tym zakresie Biuro Wielkopolski w Brukseli współpracuje z Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów w Poznaniu, Wielkopolską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości, Polską Izbą Gospodarczą Importerów, Eksporterów i Kooperacji oraz Wydziałem Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Królestwie Belgii. BIWW nawiązało także kontakt z Flamandzką Agencją na rzecz Inwestycji i Handlu.

W październiku 2015 r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zakończył realizację projektu **„Warmia i Mazury Pro-invest 2015”**. Celem przedsięwzięcia było zwiększenie zainteresowania ofertą inwestycyjną regionu Warmii i Mazur poprzez szeroko rozumianą promocję gospodarczą oraz

wzmocnienie wizerunku regionu jako przyjaznego inwestycjom oraz prezentacja atutów gospodarczych województwa.

Obszary priorytetowe oraz potencjalne ryzyka i zagrożenia na szczeblu regionalnym

Analiza obecnego systemu wsparcia dla inwestorów i eksporterów w województwie lubelskim wskazała na pewne luki, które mogą w dłuższej perspektywie przełożyć się na realne konsekwencje. Dotyczy to w szczególności braku wspólnych długoterminowych planów działań skierowanych na pozyskanie i utrzymanie inwestorów oraz wsparcie eksporterów, niewystarczającej spójności instytucjonalnego systemu obsługi inwestorów oraz mało efektywnego wdrożenia narzędzi przyciągających inwestorów i promocji eksportu. Władze województwa podejmują jednak działania, które wspierają przedsiębiorców w tym zakresie, a także stymulują perspektywiczne sektory gospodarcze.

Województwo lubuskie wskazało na zjawiska sygnalizowane przez przedsiębiorców oraz przedstawicieli lokalnych samorządów przy okazji opracowania analizy pt. Potencjał inwestycyjny i eksportowy województwa lubuskiego w aspekcie rozwoju gospodarczego gmin i przedsiębiorstw z terenu województwa lubuskiego oraz Planu Inwestycyjnego i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego (PIiPG WL). Priorytetową kwestią jest stworzenie nowoczesnego szkolnictwa zawodowego i technicznego, w celu stałego dopływu kadry pracowniczej na różnego typu stanowiska w przetwórstwie przemysłowym. Kolejnym zagadnieniem jest budowanie marki gospodarczej województwa lubuskiego opartej m.in.: na promocji walorów wiodących innowacyjnych firm z regionu oraz potencjału eksportowego, w celu zwiększenia rozpoznawalności lubuskiego w kraju i zagranicą. Równie ważna będzie promocja terenów inwestycyjnych, polegająca nie tylko na oferowaniu uzbrojonych gruntów, ale całego pakietu informacyjnego oraz dążenie do zapewnienia - zgodnie z obecnymi trendami - pełnej infrastruktury, łącznie z halami lub innymi obiektami spełniającymi nowoczesne standardy /wymogi stawiane przez inwestorów.

Za priorytetową kwestię władze regionalne uznają także kontynuowanie wsparcia dla istniejących parków naukowych, technologicznych i przemysłowych, których rola ma polegać na stworzeniu trwałych powiązań pomiędzy przemysłem a nauką oraz na promocji szeroko rozumianej innowacyjności. Docelowo mają one zaowocować podniesieniem konkurencyjności gospodarczej (w obszarze nowych technologii) i stworzeniem warunków do powstania nowoczesnego środowiska otoczenia biznesu, zachęcającego do kreowania/inkubowania nowych podmiotów gospodarczych i rozwoju istniejących.

Zgodnie z celami zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 r. działania Samorządu Województwa w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności będą koncentrowały się w najbliższym czasie na:

- efektywnym wykorzystaniu środków europejskich zapisanych w Regionalnym Programie Operacyjnym 2014-2020 w zakresie wsparcia innowacyjności, internacjonalizacji, badań przemysłowych i prac rozwojowych, wzrostu efektywności energetycznej oraz podnoszenia kwalifikacji pracowników w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw,
- rozwoju mechanizmów i instrumentów inżynierii finansowej aktywizujących powstawanie nowych i wzrost konkurencyjności istniejących firm,
- wsparciu przedsiębiorstw i jednostek naukowych z obszarów inteligentnych specjalizacji regionalnych,
- profesjonalizacji usług doradczych i proinnowacyjnych dla małych i średnich przedsiębiorstw świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu.

Zgodnie z informacjami otrzymanymi z województwa warmińsko-mazurskiego priorytetowym obszarem wsparcia Small Business Act pozostaje obszar VIII. Umiejętności i innowacje, jako podstawa budowy gospodarki opartej na wiedzy, współpracy biznesu i nauki oraz kapitale ludzkim.

Do potencjalnych zagrożeń zidentyfikowanych w pogłębionej analizie SWOT w RSI w województwie kujawsko-pomorskim w sektorze gospodarki znajdują się

- nieufność gospodarcza wśród partnerów gospodarczych (niski poziom zaufania);
- wzrost konkurencji poza regionem;
- nadmierna biurokracja;
- niepodejmowanie działań na rozwój innowacji produktowych, systemowych i organizacyjnych;
- niewykorzystywanie możliwości wsparcia innowacyjności przez administrację.